

Gorke suze plaćenika
Bracanin ante portas

Priča iz predgrađa

Duško Ljubić

(Rukopis)

UVOD

Cijela knjiga je svojevrstan dokument jednog vremena (1991-2001.). Sa svega nekoliko priča dodiruje se rata, s nešto više opisuje prokletstvo jedne knjige, koje autora umalo nije odviklo u smrt, dok sve ostale priče obrađuju odnose među ljudima u logističkoj bazi NATO snaga u Splitu. Organizirani kriminal između službenika RH i pripadnika NATO-a, omogućio je autoru da поближе upozna anglosaksonsko licemjerje i hrvatsku grabež.

P.S. Svjestan sam da nije svatko jednako spreman na ovu istinu i da se nad nju može nadviti sjena teškog križa. Stoga sam dugo, dugo vremena dvojio da li je zapisati ili je prepustiti prašini zaborava.

AUTOR

KONAC STUDENOG

Iščekujući presudu, slušao je zavijanje vukova, strašnom glađu u podnožje mitske planine stjeranih. Pred blijedom svjetlošću parafinskih svijeća, usred hladne tmine napuštenog grada, vidio je jasna lica umirućih ideala.

Te je noći u studenom, još nejaka Republika izdana. Te je noći u studenom, već ostarjeli Cezar, krvavim zlatom odanu stražu kupio.

U NOVIGRADU

TRI STRAŠNA GRIJEHA

Obgrlivši koljena nejakim rukama, gotovo sklopčan, na kućnom pragu sjedio je dječak plavkasto-smeđe kose. Očima smeđe boje zamišljeno je promatrao uski jednopreg, što ga je kolskim putem polako vukao stari, dobroćudni sivac. Sjedeći na neudobnom drvenom sjedištu, uzde je labavo držao, odavno ogrubjelim rukama, težak suncem opaljena lica. Ravnodušno je gledao ispred sebe. Baš kao i sivac.

- Di sad oni idu? - po tko zna koji put prošlo je radoznalim dječjim umom

Bio je to mali mislilac, petogodišnji Duki, koji je živio na rubu radničkog naselja, smještenog usred polja, dobrim dijelom među vinogradima. Dobro je znao da postoje tri strašna grijeha koja nikada ne smije počinuti. Prvi je bio otići na staru kaštelansku cestu, koja se nalazila dvjestotinjak metara dalje, s južne strane naselja. Drugi je bio još opasniji prijeći brzu magistralu, stotinjak metara udaljenu, sa sjeverne strane. Treći grijeh je bio najstrašniji mašiti se za grožđe, što su ga ljudi naborana i opaljena lica uzgajali. Puno puta je čuo da oni ne vole djecu doseljenika.

Sutra je, provirujući iznad prozora sobe, smještene na južnoj strani kuće, zurio u drugi jednopreg, što ga je vukao pitomi vranac drugim putem.

- Di svi idu? - pitao se.

Jednog od narednih dana, k njemu je stigao bjelokosi, također mršavi, dječak plavih očiju. Bio je to njegov nerazdvojni prijatelj Billy. Postavio mu je najnezgodnije pitanje.

- Di ovi karovi idu? - upitao ga je toga lijepog proljetnog dana.

Duki ga je gledao značajno. Billy nije znao da se on već neko vrijeme bavi logikom.

- Znaš da svi avioni šta letu, sleću na jedno misto! Taj arodom... erodom!

Billy ga je slušao otvorenih usta. Ponosan na svoju ulogu

pametnjakovića, uživljeno nastavi:

- Tamo oni noće! Tako i karovi imaju svoj ero... aro... to misto di oni stoje!

- Je li? - iznenađeno lane dječak bijele kose.
- Je! - samouvjerenost potvrdi.
- A koliko i tamo ima? - zapita, izgarajući od znatiželje.
- Ko zna. Puno.
- Jesi ga ti vidija?
- Nisan. Al' ne viruješ?
- Jesan.

Pomalo uvrijeđen naznakom sumnje u njegovu glas, odmah ponudi dokaz:

- Kad mi ćaća ode radit, ićemo za jednin! Pa ćeš onda vidit!

Tako i napraviše, namjeru pažljivo skrivajući od braće, a još više od roditelja. Neprimjetno su kaskali za zaprežnim kolima, povremeno se pogledavajući. Bili su uzbuđeni i oduševljeni. Kršili su roditeljsku zabranu udaljavanja od kućnog dvorišta. Nenadano, konj je, s kolskog puta izbivši na glavni makadamski, skrenuo prema opasnoj magistrali. Samo su se pogledali. Došavši pred cestu, razočarano su pogledom pratili čovjeka kako, nakon što je propustio automobil, odlučno udara uzdama po konjskim sapima. Neko vrijeme su ispraćali jednopreg, koji je svojim jednoličnim ritmom nastavio put uzbrdo, a onda su se opet pogledali.

- Oćemo li? - prvi progovori mislilac.
- Neznani. - zabrinuto odgovori Billy.

Osvrnuvši se lijevo i desno, potrčali su preko brze ceste. Pratili su težaka, sve dok s kolima nije ušao u svoje polje. Njihovom čuđenju nije bilo kraja.

- Di je? - Billy će.
- Neman pojma. - jedva prevali preko usana, dotad samouvjereni Duki.

- Amo ća! - uplašeno predloži.

Grabili su sitnim, ali žurnim koracima natrag prema magistrali. Kad su, umorni, stigli do nje, začuli su izbezumljeno dozivanje Dukijeve majke. Pretrčavši je, naletjeli su na grupu

odraslih ljudi sumornih lica. Bili su to Dukijevi gosti, među kojima se nalazila shrvana majka. Nasta neobuzdana vika, grljenje. Začuše se prijetnje šibom, ocem.

- Crni sine! - grleći ga, na rubu plača, prestravljena majka zavapi.

A tek mu je bila peta godina.

VRUĆICA

Tri mjeseca kasnije

Dugo se vremena nije uspijevaos osloboditi osjećaja sramote, što ga je neprestano pratio. No, ni na kraj pameti mu nije bilo, prestati s dubokim razmišljanjem s kojim je, kako je vjerovao, mogao doći do dragocjenih odgovora. A pitanja su navirala sa svih strana. Naprosto im se nije mogao braniti.

S jeseni, stigli su i prvi hladni dani. Prišao je štednjaku i otvorio vratašca. Zadivljeno se zagledao u vatru što je radosno plamtjela. Nije znao zašto, ali oduvijek ju je volio promatrati kako gori i pucketa.

- Zatvori vrata! - ukorila ga je majka, čim je, s vrata kuhinje, ugledala sina što radi.

Nevoljko ju je poslušao, pa se, snuždena lica, uputio prema kauču, što se, naslonjen na zid, pružao do kuta kuhinje koja je ujedno bila i dnevni boravak. Popevši se na njega, osloni se na koljena, a onda ručicama počne namještati jastuk. Završivši s pripremom malog legla, najprije legne na bok, a zatim se okrene na leđa i ispruži noge. Neko je vrijeme zurio u nedavno okrečen strop, a onda je, lagano okrenuvši vrat, smeđim očima počeo prelaziti po prostoriji u kojoj je provodio najviše vremena. Nasred nje stajao je stol s aluminijskim nogama. Ugurane pod njega, stajale su četiri stolice modernog dizajna, napravljene također od tog svijetlosivog metala. Na sredini stola, preko kojeg je bio prebačen jednostavan plastični stolnjak smeđe boje, nalazila se litrena staklenka sa vinom. Njene dvije trećine bile su obojane tamno-crvenom bojom. Do nje je stajala prazna čaša. Bio je to sasvim uobičajen iskaz dobrodošlice za muškarce u težačkom kraju, koji su znali navratiti u radničke kuće.

Maknuvši radoznala oka s crnoga vina, na kojega je padala svjetlost čarobne električne niti sa stropa, kratko osmotri majku, koja se pojavila na vratima, pa se onda opet zagleda u bijelu površinu iznad sebe.

Bilo je nešto manje od sedam sati. Otac je radio drugu smjenu,

brat je učio u njihovoj, a majka slagala robu u svojoj sobi. Kada je opet došla poviriti što radi, pogledavši je s ljubavlju, nesigurno zapita:

- Mama... mogu li se ja napit malo vina?
- Vina! - preneraženo vrisne ona.
- Kakvog vina! Nije vino za dicu, sine moj! - objasni mu vrteći glavom.

- Samo malo. - nije se dao smesti.
- Ma, niti malo! Šta ti pada napamet! - odlučno se usprotivi i samoj pomisli na tako nešto.

Videći da njegova ideja nije dočekaana s oduševljenjem, opet se zagleda u strop, ništa ne govoreći. Majka ga je kratko odmjerila, a onda se posvetila slaganju posuđa u sudoper. Povremeno ga je pogledavala, nenavikla na šutljivost svoga mlađeg sina. Kada ga je ugledala kako se uvlači pod deku, iako je prostorija bila ugodno topla, spustila je omanji lonac na metalnu površinu, pa otišla k njemu. Prišavši mu, brižno je položila dlan na maleno čelo.

Odmah potom, uznemireno je rekla:

- Pa ti imaš fibru!

Čuvši to, odmah se okrene k njoj.

- Nije velika! odmah ga utješi.

I dalje ju je gledao u brižne i tople smeđe oči. Beskrajno ju je volio. Puno više nego oca. Znao je da je pravi trenutak da iskoristi njenu slabost.

Zato je i upita:

- A mogu li se napit malo vina?

Nije ga privlačilo samo vino, već to što je tako izričito zabranjeno.

- Nemoj sine! - blago ga prekori.

- Ali mama... samo malo! - ustraje, ohrabren slabljenjem njene odlučnosti.

- Rekla san ti! Nije vino za dicu!

- Ali samo malo! - skupivši obrve, molećivo nastavi.

- Rekla san ti! - odgovori, nježno gledajući u okice, pogladivši ga po kosi.

- Ma samo malo... mamice! - počne preklinjati.

Videći da se ona koleba, lukavo je pokušao osloboditi straha umilnim riječima:

- Šta će mi bit od malo vina!

Malo se dvoumila, a onda otišla do stola. U čašu je ulila samo toliko vina, da prekrije dno. Bez imalo ponosa na to što učini, pruži mu čašu. Samo mu je, bolesnomu, htjela ugoditi. Veselo rukom krene prema njoj. Bio je nadohvat zabranjenom voću. Zatim, pridignut na krevetu, s dvjema rukama prinese čašu ustima, te je, namršten kao da pije onaj mrski sirup protiv bronhitisa, hrabro iskapi. Potom se malo strese, krijući razočaranje okusom, pa se, pogledavši zahvalno majku, spusti leđima natrag na ležaj. Ona ga je još neko vrijeme brižno milovala pogledom, a onda se uputila u sobu, uvjereni kako njenom mezimcu nije ništa ozbiljno. A on, zadovoljivši svoju radoznalost, promrda zatiljkom u jastuku i, načinivši udobnu udubinu u njemu, sklopi očne kapke. Iznenadeno je pratio početak čudnovate promjene stanja svijesti.

Dva sata kasnije

Kuhinjska vrata su se otvorila i na njima su se pojavili, čovjek u bijeloj kuti s crnom torbom u ruci i njegova prestravljena majka, koja je, zabrinuta za sinov život, otrčala u ambulantu po dežurnog liječnika.

Križajući ruke od muke i jada, usplahireno kaza:

- Puno ga boli! Neznaništa mu je doktore!

- Ima li fibru? - upita on smireno, odmjeravajući bolesnika što je ležao na boku, lica položenog na jastuk.

- Ima! Ima! - brzo odgovori ona.

Duki ih je tužno pratio pogledom. Sav je gorio. Zbog vrtoglavice se nije smio ni pomaknuti.

- Šta te boli? - prišavši mu, upita ga čovjek u bijelom.

Nije bilo odgovora.

- Eto vidite doktore! Ni govoriti nemože! - na rubu plača, poviče uspaničena majka.

Uskoro mu je majica podignuta, a po nejakim prsima počeo istraživati hladni metal. Potom su ga okrenuli na drugi bok, kako bi mu liječnik stetoskopom prešao po leđima. Dok su ga okretali, činilo mu se da propada u strašan bezdan. Nakon temeljitog pregleda, koji je uključivao i mjerenje temperature, čovjek u bijelom, pogleda Dukinjevu majku, koja kao da je bila na iglama, pa joj sugestivno reče:

- Nije ništa opasno! Temperatura je manja od trideset devet!

- A šta mu je? - bojažljivo priupita ona.

- Biće on dobro! - izbjegne odgovor liječnik.

Ništa joj nije preostalo, doli vjerovati mu i neprestano bdjeti nad svojim teško bolesnim sinom.

Dva sata ranije

Ostavši sam, Duki se do mile volje mogao posvetiti svojoj novootkrivenoj strasti logici. Nije mu trebalo puno, kako bi zaključio da djeca ne smiju popiti čašu vina, ali da smiju, koliko god hoće, ako to čine sa prstićem vina u toj čaši. Tako se on, kada nije majke bilo u blizini, ustajao iz kreveta i u čašu pažljivo ulijevao zabranjeno piće, strogo pazeći da ne premaši zamišljenu liniju. Kradom je punio svoju tikvicu rujnim vinom, sve dok je mogao ustajati iz kreveta.

Unatoč silnom mozganju, liječnik nije uspio odgonetnuti, od koje bolesti on leži kao mrtav. No, sramio se priznati to.

A zapravo je ležao, mrtav pijan.

VRABAC U RUCI

Gledajući otvoreni prtljažnik ujakovog automobila koji je dan ranije stigao iz Njemačke, Duki je mislio da će mu srce iskočiti od uzbuđenja. Mnogobrojne šarene lopte mamile su osmijeh na njegovo dječje lice. Kada je dobio tri, od sreće nije znao gdje će s njima.

Spremivši dvije na sigurno, s trećom na prsima hitao je k svom prijatelju Billiju koji je stanovao u susjedstvu, tek stotinjak dječjih koraka daleko od njega. Njihovo trogodišnje prijateljstvo bezosjećajna sudbina stavila je na veliku kušnju. Naime, te godine dva nerazdvojna prijatelja dobila su pozive za testiranje na kojima se trebalo odlučiti jesu li spremni za školu. Dogodilo se ono najgore. Billy, koji je bio samo tri mjeseca stariji, je uvojačen dok je Duki odbijen uz obrazloženje da je premlad.

Stoga je, silno uplašen da će tamo naći nove prijatelje, žurio pokazati mu loptu s kojom su se mogli igrati kad Billy stigne iz škole. Uvijek mu je bilo žao što on, za razliku od njega, nema rodbine u Njemačkoj.

Prevalivši dionicu makadamskog puta čiju je svaku rupu i kamen znao napamet, našao se pred jednostavnim dvodijelnim vratima što ih je njegov otac, koji je vario brodove, napravio na ulazu u dvorište. Na trenutak je nesigurno zastao. Taj njegov otac bio je nepredvidiv i povremeno opasan. Važio je za samoukog stručnjaka za nadnaravno. Znao je koliko se puta treba prekrstiti kada naiđe na udovicu, a koliko kad mu preko puta prijeđe crna mačka. Također, znao je kakva sudbina stiže onoga pored koga pljune, a kakva onog na čiju se kuću pomokri. Takav je bio Bleki Senior.

Skupio je hrabrost, udahnuo duboko i smiono gurnuo metalna vrata. Odlučno je gazio betonskom stazom i, došavši do malene verande, zaobišao je, te zemljanom stazom produžio prema balkonu podno kojeg se protezao prostran, višenamjenski vrt. Uočivši bijelu kosu i glavicu na kojoj je rasla, Dukiju srce zaigra od sreće.

- Billy! vikne pružajući plastičnu loptu u njegovu smjeru. Bjelokosi dječak se okrene, ugleda loptu u njegovim rukama i raširi plave okice.

- Okle ti? - upita s blagom primjesom ljubomore u glasu.

- Ujko mi je da tri! - ushićeno kaza.

- Tri! - zapanjeno ponovi Billy.

- Tri?! - začuje Duki poznati glas od kojeg mu se sledila krv u žilama.

Bio je to Bleki Junior koji je stajao na balkonu i poput velikog guštera upijao jesenske sunčeve zrake i njima grijao hladni krvotok. Duki ga je bojažljivo pogledao. Bio je mnogo stariji od njih. Imao je trinaest, gotovo četrnaest godina. Kratku smeđu kosu i oči sive boje. Zubi, kad bi ih pokazivao, stajali su krajnje neubičajeno. Dva prednja gornja koja su se križala, djelovala su prijeteći. Sva su se djeca bojala njegove čudi. Među njima su kružile glasine kako je lud i opasan kao Luda Šarka. A Luda Šarka je bila islužena i poluslijepa doga što je cijeli radni vijek čuvala brodogradilište, a koju je Bleki Senior dovukao kući i zavezao za baraku poviše kuće. Svoju narav pokazala je kada je na nju nabasao neoprezni poštar. Njihovi zajednički uralci na noge su digli velik dio naselja. Osim toga Bleki Junior je imao i mnoštvo afera. Mnogobrojne krletke s prelijepim pticama pjevicama pronađene su u onoj baraci što ju je čuvala stara Šarka. Otkrilo se i groblje bicikla na zarasloj ledini u blizini njegove kuće.

- Je, tri. - promuca Duki.

Malo su iskušavali loptu, malo se s njom dodavali. Strah od Billijeva brata brzo je iščezao. U jednom trenutku lopta je završila među stablima bresaka. Duki je otišao po nju, a kad se vratio, Billy mu reče:

- Moj će ti brat nešto pokazat!

- Šta to? - znatiželjno zapita.

- Vidićeš! uzvрати, zagonetno se smiješeći.

S neskrivenim ponosom gledao je starijeg brata u leđa dok je išao prema kokošinju. Drvena nastamba u kojoj su bile spavaonice pernatih beštija, ispred sebe je imala dvorište u kojem su

objedovale i šetale, a koje je bilo omeđeno betonskim zidovima. Na željezu što je virilo iz njih stajala je tanka pocinčana mreža koja je čuvala posudu s namočenim kruhom od pohotnih vrabaca. Bleki je otkrio jedan dio mreže, pa se sakrio iza betonske kućice u kojoj se nalazila pumpa za vodu. Nije dugo trebalo da se mnoštvo gladnih usta sjuri na besplatan obrok. Kada im je pažnja popustila, prema kokošinju je potrčao Bleki i ubrzo počeo povlačiti otvoreni dio mreže. Veći dio prestravljenih vrabaca uspio je pobjeći, dok je ostatak panično udarao u mrežu s unutrašnje strane. Zatim je lisac otvorio vrata i žurno ušao unutra, rukama pokušavajući zaustaviti one što su se svim silama pokušavali dočepati slobode. Hvatao ih je dok nije jednog prikliještiio uza zid. Duki je bez daha pratio taj uzbudljivi prizor. Uskoro je do njega došetao nasmijani Billijev veliki brat, u ruci držeći preplašenog ptića.

- Je lip, a? - obrati se zadivljenom Dukiju.
- Je, je! - potvrdi drhtavim glasom.

Odmah zatim pogleda Billija. Sjao je od sreće i ponosa. Nadao se da bi možda mogao reći bratu da mu ga pokloni. Oni su očito mogli uhvatiti onoliko koliko su htjeli. Videći da on šuti kao zaliven, pogleda u vrapca za kojim je žudio. Bleki mu je upravo palcem gladio glavicu. Najednom ga pogleda u oči svojim prodornim čelično-sivim pogledom.

- Ja tebi tića, ti meni balun! - predloži.

Duki se nije puno dvoumio. Obožavao je životinje. Toliko da nije mogao odoljeti tim tužnim, sićušnim očima. Vrlo brzo je lisac bio sit, a vrabac živ. Dok su se lisičići dodavali loptom, Duki je, baš kao i Bleki pokušavao palcem milovati dražesnu glavicu. Zavarano njegovom mirnoćom, neoprezno je pomaknuo prste.

- Ajme!! - vrtom se prolomio dječji krik.

S užasom je pratio njegov let. Molećivo je pogledao Billija, a onda njegova brata. Srce mu se cijepalo. Znao je da mu začas mogu uhvatiti novoga.

- Očeš da ti uvatin drugog?! - začuje pitanje koje mu vrati blage linije osmjeha na iskrivljeno lice.

- Oću! - požuri s odgovorom.

- Onda mi donesi balun!

Otišao je žalosni Duki po novu loptu, ali nije ju odnio Blekiju, već je s njom ostao na putu pored njegove kuće, ne želeći ulaziti u njihovo dvorište. Udarao ju je nogom o zid što je odvajao put i vrt dobrodušnog Barba Petra koji je volio djecu, ali je više volio povrće o kojem se pomno brinuo. Pošto Duki nije imao nogometnaško stopalo, lopta je vrlo brzo preletjela niski zid. Odmah je potrčao za njom, ali je najednom zastao kao ukopan. Biblijski prizor potpuno ga je paralizirao. Snažan čovjek, odjeven samo u radničke hlače, žurio je k njegovoj lopti. Kada se, bijesna lica, sagnuo i zgrabio ogromnu stijenu, te je s lakoćom podignuo, Duki je bolno zavapio:

- Nee Barba Petre!!!

Uzalud. Išao je kući vlažnih očiju.

I CVRČI CVRČAK

Bez obzira koliko su Blekiji bili na zlu glasu, baš kao i svi ostali ljudi, i oni su se voljeli zabavljati i kreveljiti. Bližila se sredina dana, kada je k Dukiju, vedra lica stigao njegov prijatelj.

- Iman ti nešto pokazat! - zagonetno mu je rekao.

Iskusnom Dukiju nije promaklo jedva primjetno podrhtavanje gornje vilice. Znao je da mora biti nešto zanimljivo. Dijelili su istu strast prema ludostima.

Ne mogavši obuzdati nalet znatiželje, odmah ga upita:

- A šta to?

- Vidićeš! Dođi kod mene!

Duki je promatrao modre oči, pitajući se, što li bi to moglo biti. Potom je pogled spustio malo niže, na usnu, koja je sve izraženije podrhtavala. Nije mogao, a da ne osmotri i njegove zdrave i ponešto veće zube, koji su virili iz otvorenih usta. Billy je duše bio na majku, dok je tijela bio na oca. Tako je i zube imao na lozu Blekijevih, koji su, s koljena na koljeno, bili najsiromašniji u selu. Kako su malo trošili zube, s koljena na koljeno, ostajali su im vidljivo očuvani.

Ubrzo su obojica sitnim koracima grabili grbavim putem. Preskočivši niski ogradni zid imanja Blekijevih, našli su se na uskoj zemljanoj stazi - između njega i barake. Nakon svega nekoliko koraka izbili su na otvoreni dio stražnjeg dvorišta. Ugledavši Blekija na betonskoj stazi, kako stoji, odjeven samo u kupaće gaćice, Duki se pobojao da od zabave neće biti ništa. Ipak, nastavio je slijediti prijatelja.

Došavši do njega, Billy razvuče usne u osmijeh, pa mu, prepun očekivanja, glasno kaza:

- Ajsad!

Duki ništa nije shvaćao. No, pogled na čudan smiješak, što se ukaza na Blekijevu licu, davao mu je nadu da bi ipak moglo biti zanimljivo.

Spustivši oči na svoje kupaće, rukom je krenuo prema mošnjama, te potom dvaput lagano klepnuo po njima. Odmah

zatim začulo se prigušeno cvrčanje zatočenog cvrčka. Duki je od nevjerice razrogačio oči. Videći ga takvoga, braća su prasnula u nezadrživ smijeh. Kada je točka ponovljena, s njima se smijao i Duki.

- Kako si ga uvatija? - radoznalo zapita.

Umjesto odgovora, Bleki se nanovo klepne po mudima, a cvrčak nanovo zacvrči. Kreveljiti se nisu prestajali. Njihovu zabavu naprasno prekine dozivanje Blekijeva imena. Bio je to njegov otac, koji je najednom izronio iza zida kuće. Ugledavši ih svu trojicu, pogleda starijeg sina i vikne:

- Šta se ti ne javiš?! Al' ne čuješ da te zoven!

Uplašeni Bleki tupo je zurio u oca, ne znajući što bi rekao, a njegov mlađi brat piljio je u beton.

- Čuješ li ti, šta ti govorin?! - gubeći živce, povisi ton Bleki senior, koji je po svojim živcima bio nadaleko poznat.

- Ali... tata... - počne zamuckivati Bleki junior.

U tom trenutku se, ničim izazvan, oglasi zaboravljeni cvrčak, na što Bleki senior iskolači oči. Pribravši se, prijeteći pogleda sina, pa snažno vikne:

- Šta je ovo, krvi ti Isusove?!

Prestravljeni Bleki jedva prevali preko usana:

- Oprosti tata... zabunija san se.

Dok ga je Bleki senior pljuskao po licu, Duki je gledao kako će šmugnuti kući. Uskoro je grabio domu svom, do suza nasmijan.

CRNA BRAĆA

Plakao je kao nikada do tad, spuštenih hlačica, pred naletima očeva remena. Sa svakim udarcem grube kože, licem mokrim od silnih suza, prostrujao bi bolan grč.

- Nn... neću više nikad! - jecajući je obećavao.

No otac i nije bio previše umoljiv. Zdušno se trudio da mu oba sina zapamte kaznu.

Narednog dana, čim mu se ukazala prilika, otišao je na ledinu. Nikako mu nije bilo jasno, kako je taj čovjek znao imena onih koji su mu brali grožđe. Pitao se, tko li ih je izdao.

Stigavši na mjesto gdje im je donedavno bio logor, s tugom je gledao njegove ostatke razbacane po zemlji. Pored pokidanih komada kartona, ležali su komadi grožđa. Šetao je ledinom, neprestano naprežući mozak. Po načinu na koji je taj čovjek zatro njihovu nastambu, zaključio je kako je zbilja bio ljut. Gledajući bijelo grožđe posvuda po zemlji, počeo se kajati što su ga bespotrebno trgali u tim količinama. Znao je da su zaslužili kaznu. Naravno, ne takvu. S kajanja, vratio se na razlog svog dolaska. Uzaludno je razmišljao, lunjajući ledinom. Odgovor se nije ni nazirao. Svjestan kako je zagonetka pretežak zalogaj za njega, odlučio je poći kući neobavljena posla. Stao je pred mjesto gdje je bio logor, želeći ga osmotriti posljednji put. Stražnjica što mu je bridjela, podsijevala ga je na posljedice takve vrste logorovanja. Slučajno podignuvši pogled, na zelenom stupu, što je nosio električne žice, ugleda komad kartona zakucanog čavlom. Što ga je duže gledao, sve je više oči širio. Poslije nekog vremena, proguta pljuvačku, pa se dlanom udari po čelu.

- Majko mila! - zavapi.

Na kartonu je stajalo ime bande: „CRNA BRAĆA“, a ispod njega imena i prezimena pripadnika.

Sve je započelo nepun mjesec dana ranije, kada su se potukli Bleki i Antiša. Antiša je bio drugi na hijerarhijskoj ljestvici autoriteta u ulici, i bio je dvije godine mlađi od prvoga na toj istoj ljestvici. Duki je Antišu upamtio po hvalisanju, kako je njegov djed

ubio Hitlera.

- Jeben ti majku! - bila je Blekijeva psovka koja ga je strahovito povrijedila, jer on nju gotovo pa nije ni upamtio.

Borio se srčano, braneći i svoju, ali i čast pokojne majke. Nakon tučnjave u kojoj je Bleki zatražio primirje, došlo je do raskola u ulici. Dukiju, koji je do tad bio najveći marginalac, srce je zaigralo kada je došao Billy, te mu se povjerio:

- Brat mi je napravija logor na ledini! Skuplja i bandu! Oćete doć ti i brat? Zvaćemo se „CRNA BRAĆA“!

Nenadano dobivši na važnosti, Duki nije znao kuda bi sa samim sobom. Svijest da je logor tako blizu vinograda s bijelim grožđem, dodatno mu je tjerala adrenalin u žile.

Dani u bandi prolazili su u miru. Kao nagradu za lojalnost, šef bande im je velikodušno davao odobrenja da posjete vinograd, tako da su sve učestalije grizli bobu pune grožđanog šećera.

Kako ne bi neometano uživali u tim blagodatima, pobrinuo se Antiša. Okupio je svoje pristaše, Mira i Željka, pa se počeo pripremati za napad. Unajmio je i vojnika-plaćenika*, koji je, po njemu, trebao donijeti prevagu u kratkom, ali žestokom ratu. A bio je to najlošiji i najproblematičniji učenik u Mirovom razredu, koji je za kaznu ošišan na golo. Platili su ga obećanjem da će mu otkriti gdje Goran, fini Bosančić, suši kopačke, što mu ih je otac, nastavnik tjelesnog, nedavno kupio.

Toga nedjeljnog jutra, vladala je neobična tišina. Duki, njegov stariji brat i Billy stajali su ispred logora, čvrsti u nakani da obrane pravo na slasne darove prirode. Mačeve napravljene od palmina granja, stiskali su sve nervoznije. Blekija nigdje nije bilo, a napad se osjećao u zraku. Kada su vidjeli vrapce, što su sa obližnjih trešanja, jurnuli u vis, znali su da bitka počinje. Začula se graja i vika. Zatim je poletjelo i kamenje, ispaljeno iz njihovih prački. Ubrzo je uslijedio pravi pravcati juriš, naučen iz partizanskih filmova. Baš kada su se trojica pripadnika „CRNE BRAĆE“ pripremala na častan uzmak, jer su bili i slabiji, i brojčano inferiorniji, iz smjera Blekijeve kuće, začuo se potmulu lavež Lude Šarke. To je odmah

* Tridesetak godina poslije, angažirat će ga i HDZ, za svoje ciljeve

sledilo krv u žilama napadača, jer za staru i neuračunljivu Šarku, svi u naselju su znali. Posebno nakon što se onako poklala s neopreznim poštarom.

Vidjevši ishlapjelu dogu kako vuče Blekija, koji se luđački kreveljio, i kako nasumice škljoca slinavim zubalom, protivnička banda dala se u paničan bijeg, ostavivši svo doneseno oružje. Ne prestajući se smijati, Bleki je s tajnim oružjem došao pred svoje pristaše. Dok je on vezivao poluslijepu Šarku za jedan grm, ostali su kupili ratni plijen. Ubrzo je i gozba zbog velike pobjede mogla započeti. Na grožđu nisu škrtarili. Poput rimskih careva, iznad usta su držali zlatno-žute grozdove. Kada ih više nisu mogli jesti, iz objesti su se s njima gađali.

Par dana nakon bitke, Duki je, ugledavši mrko lice nepoznata čovjeka ispred kućnog praga, odmah pobjegao u sobu. Tu ga je otac i pronašao.

Bilo je to jeseni gospodnje 1973. Te jeseni je nesretni, fini Bosančić Goran gorko plakao. Gledajući poznate kopačke na nogama delikventa očišane glave.

Luda Šarka nije umrla kao heroj. Kost, što joj je rasla u mozak, od starosti joj je učinila pakao. Billy ju je, iz puke zabave, štapom neprestano dražio. Iako luda, uspjela ga je prevariti. Pravila se da spava. Skočila je na njega, pa ga ugrizla za butni mišić. Srećom, udar njenog tijela bacio ga je van dosega lanca.

Nakon toga, Bleki senior je kući doveo lovca. Njih troje otišli su u nepoznatom pravcu. Samo je osjećajni Duki rekao:

- Zbogon Luda Šarka!

MASAKR U ŠKOLI

To je bila godina kada je dobio konačnu potvrdu da Bog zaista postoji. Koliko god da je bilo oduševljenje roditelja s ocjenama što ih je donosio iz škole, toliko je bilo razočarenje s ocjenama iz vjeronauka. Šaputalo se da nije bogobožan i da slabo vjeruje u čuda što su se jamačno događala. Da stvar bude gora, za vrijeme vježbanja propovijedi Don Mije, tako se glasno hihotao da ga je natjerao da je prekine i krene k njemu. Tako ga je zaneseno pljusnuo da je dugo slušao orgulje u ušima. Njegova vjera u Boga dodatno je poljuljana kada je čuo odrasle kako govore da je dobra časna sestra Marija noseća, a da je otac Don Mijo. I tada, kada je već naveliko bježao s vjeronauka, stigao je neoboriv dokaz. Bog je konačno uslišio njegove molitve. Dvije i pol godine preklinjao ga je da učini nešto kako bi njegov najdraži prijatelj pao razred, i sljedeće godine dospio u njegov. Iako mu je on povjerio tajnu dok je Billy pohađao prvi razred, želja se ostvarila tek u trećem. Od tog trenutka Duki je postao pobožan. S trećim razredom stigli su i prvi ozbiljni problemi. Oko ponavljača Billija rado su se okupljali loši učenici. Kako se Duki od njega nije odvajao, tako je i on postao redoviti član tog društva. Omiljena im je bila igra hvatanja preko velikog odmora. Ali, nisu se ograničavali samo na blizinu škole, koja se nalazila u kamenom dvorcu-utvrđi, sagrađenom na morskim hridima prije pet stotina godina, već su rado zalazili i u uske uličice starog težačkog naselja, koje se nalazilo u neposrednoj blizini. Upravo u tom oronulom, zbijenom naselju što su ga nekoć dali sagrađiti vlasnici dvorca za svoje priproste kmetove, živjela su dvojica opakih četvrtaša, koji su prijetili svima koji bi tu zašli. Bili su to nasilnici Marko i Boro. Kada bi se oni pojavili, svi su bježali s teritorija kojim su gospodarili. Bježao je od mogućih batina i ponavljač, koji je s njima išao u razred, a bježao je i njegov nerazdvojni prijatelj. Tako je bilo, sve dok jednog dana nije samome sebi ljutito kazao:

- Dosta je bilo bižanja!

Toga je dana svojim prijateljima, lošim učenicima, odlučno

rekao:

- Ima nas sedan! Možemo i' istuć!

U znak slaganja i podrške, sve su se glavice počele klimati. Nisu trebali puno čekati. Prema njima su, namrštenih lica, išli Marko i Boro. Duki ih je promatrao, slušajući srce kako luđački tuče. Nije volio sukobe, ali isto tako ni kukavičluk. Čuvši bat mnogobrojnih stopala iza svojih leđa, preplaviše ga zle slutnje. Okrene glavu i ugleda poznata leđa svojih prijatelja, čiji živci nisu izdržali. Kada je opet pogledao prema naprijed, mogao je iz izraza lica nasilničkog dvojca pročitati koliko su bijesni zbog njegove drskosti. Stoga ga odlučiše kazniti. No ni slutili nisu da je on dan ranije na blatnjavom putu pronašao iskrivljeni, zahrđali džepni nožić kojemu je kraća oštrica bila slomljena pri dnu. Prstima ga je napipao u džepu. Nadao se da ga je dobro podmazao. Gledajući prijeteće poglede nasilnika, upitao se ne bi li ipak bilo pametnije opredijeliti se za častan uzmak, nego li za neizvjestan boj. Znao je da će, vrati li se u školu s modricama, izgubiti sav ugled što ga je u razredu imao. Ipak, ponos ga nagna da izvuče skriveno oružje. Hladnokrvno je noktom od palca izvadio preostalu oštricu, pa izazivački zapitao:

- Koji će prvi?

Napadači su zastali u pola pokreta. Gledali su čas njega, čas staru oštricu. Nije im bilo svejedno. Pogledali su se gutajući pljuvačku. Duki je likovao, jer je uspješno otklonio prijetnju. Po njihovim uplašenim očima znao je da ih je prošla želja za sukobom. Bila je to samo varka. Čim je Boro prošao pored njega i našao mu se iza leđa, nenadano je skočio, hvatajući ga u kravatu, želeći ga srušiti na tlo. Duki se našao u strašnoj neprilici. Ni na kraj pameti mu nije bilo upotrijebiti nožić. Ponio ga je samo za zastrašivanje. No, po zlu je krenulo odmah. Mислеći kako će ga Boro, koji je bio znatno krupniji, uspjati odmah baciti na pod, Marko se na njega baci sprijeda, nestrpljiv u želji da započne s udarcima. U tom je trenutku Duki, hvatajući ravnotežu, naširoko zamahnuo desnom rukom. Udarivši koljenom lijeve noge o asfalt, opirući se potpunom rušenju, začuo je stravičan krik. Istog trenu nestalo je i

Borinih ruku. Van sebe od neopisivog bijesa, zbog podlog napada i boli u koljenu, Duki hitro podigne glavu i ugleda Marka kako užasnuto gleda malo krvi na dlanu. Instiktivno se potom okrene k mjestu gdje je trebao biti Boro. Razočarano ga je ispraćao pogledom. Bježao je niz ulicu strahovitom brzinom. Shvativši da od osvete neće biti ništa, žustro se vrati onome koji mu se nalazio nadohvat ruke. Tu doživi novo iznenađenje. Marko je također bježao kao da spašava živu glavu, samo drugom ulicom. Ne želeći izgubiti i njega, odmah se dade u potjeru. Trčao je vjerujući da je brži i da mu neće umaknuti. Marko nije bio krupan kao Boro, pa je imao strašnu želju da ga uhvati. Da nešto nije u redu, zaključio je po bjegunčevoj nevjerojatnoj brzini i neprestanom vrištanju, što je odzvanjalo cijelim težačkim naseljem. Tek tada je shvatio da u ruci još stišće nožić na kojeg se Marko, želeći ga dohvatiti, samo malo porezao.

Potjeru je prekinuo kada je Marko utrčao u neku kuću, urlajući dozivajući tatu. Sakrivši nož u gomili kamenja pored obližnje ruševne kuće, lagano šepajući krenuo je prema dvorcu. Napuštajući taj polumračni vilajet u kojem su ga zaskočili dva podla razbojnika, osjeti kako mu bijes slabi, a svoje mjesto ustupa zadovoljstvu zbog obavljena posla. Bio je siguran da će on i njegovi prijatelji ubuduće moći slobodno trčati uličicama do mile volje. Izživši na trg, što se nalazio ispred četverokutnog kamenog zdanja, na čijim bokovima su dominirale kule s uskim prozorima i crijepom prekrivenim krovovima, odjednom shvati da je nastava po svoj prilici započela. Ne osvrćući se na bol što je ćutio u ranjenom koljenu, potrči preko kratkog mosta sazdanog od slabo obrađenih stijena i uđe u nedugi prolaz, što je vodio u popločano dvorište. Nigdje nikoga. Snažna nelagoda ga svlada i sva hrabrost mu najednom iščezne. Više se plašio učiteljice nego silnika iz težačkog naselja. Ugledavši dvije djevojčice iz razreda, što su stajale pred stubištem koje je vodilo u učionice na katu, pomisli kako možda ipak nije zakasnio. Potrči k njima, čudeći se njihovima razrogačenim očima. Prošavši pored masivnog nosivog stuba, koji mu je zaklanjao vidik, ugleda smrknuo lice učiteljice koja je stajala

na dnu stepenica. Noge mu se odsjekoše.

- Ti nećeš ući! - oštro mu reče, gledajući ga očima punim neizmjernog gađenja.

- Sutra dovedi majku!

- Ali... - pokuša nešto kazati u svoju obranu.

I bi nemilosrdno ušutkan:

- Ne želim te ni slušati!

Potpuno slomljen gledao ju je kako šalje djevojčice uza stube, a zatim kreće za njima. Osjetio je kako mu koljena podrhtavaju. Sve je to bila Borina zasluga, koji je poslije sukoba utrčao u školu izbezumljenog lica, vičući kako je nožem ubo nesretnog Marka.

Kao da čeka vješanje, kratkim koracima šetao je po dvorištu. Suze je susprezao na jedvite jade. Bez knjiga kući nije smio. Nadao se da će mu ih donijeti njegov vjerni prijatelj Billy. Iz sumornih misli prenu ga nečija vika, što je dopirala izvana. Požurio je u kut dvorišta. Kroz odškrinuta vrata uvukao se u spremište. Drhtao je kao ptić na kojeg su se obrušile mnogobrojne orlušine.

- Di je taj šta mi je sina uboja nožen!! odzvanjalo je dvorištem kada je ta ljudeskara, grleći svog sina jedinca, na njega zakoračila.

Duki nije ni disao. Samo je čekao da ta zvijer zakorači na one kamene stube. Pažljivo se iskrao i neprimjetno napustio školu. Mrak se polako hvatao, a on se, ranjenog koljena i srca, plačući vukao kući. Plašio se da će ga izbaciti iz škole. Plašio se i očeve teške ruke. Strašno ga je pekla nepravda što mu je nanesoše, ne dozvolivši mu da se brani, da kaže kako nikoga nije ubo nožem. Stigavši doma, kroz suze započe preklinjati majku da ocu ništa ne govori.

Crni sine šta napravi! - zajeca ona.

NA OPTUŽENIČKOJ KLUPI

- Ali ja u školu nisan donija nikakvi nož! Bija je to mali, slomljeni nožić! - grčevito se pravdao učiteljici koja ga je i dalje gledala neprijateljski.

Na nogama je stajao u prvoj klupi prvog reda, odlučan u namjeri da objasni svoj grijeh. U prvoj klupi drugoga reda stajali su njegovi krvnici, koji su se pravili da su nedužne žrtve. Učionica je bila bez učenika. U hodniku je stajala Dukijeva zabrinuta majka i zlovoljni Markov otac. Čekali su presudu.

- Znaš li ti da je to strogo zabranjeno?! - vikala je učiteljica.

- Znan. A znate li vi da su oni nas više puta dočekali posli škole? - upita je, tužno skupivši obrve.

- Ne. - zburnjeno odgovori, pa pogleda dvojicu četvrtaša kojima ona i nije držala nastavu.

Vrpoljili su se, ne znajući što bi rekli. Duki odmah jurne na tu priliku:

- Zato san donija taj nožić! Mislija san da me onda neće tuć!

Vidio je da je nastavnici nelagodno zbog toga što je čula. Znao je da je mora pridobiti na svoju stranu.

- Kako si onda porezao njega? - zapita, naglo se uozbiljivši.

- Nisan! Nisan! - počne vikati, a onda prstom pokaže na Boru i počne pojašnjavati.

- On mi je s leđa skočija na vrat! Tija me je bacit! Dok me je gušija, na mene je skočija i on! Slučajno se poriza!

Gledala je čas njega, čas njih. Morala je odlučiti tko je tu prava žrtva. Boro i Marko bježali su od susreta s njenim ispitivačkim pogledom. Nikako nisu uspjeli pronaći suvisao odgovor na pitanje zbog čega su ga napali. Potom uslijedi najneugodniji dio optužnice:

- Ako se on porezao na tvoj nož, zašto si onda s njim u ruci trčao za njim? - postavi mu pitanje na kojega se plašio istinom odgovoriti.

Odgovor je bio vrlo jednostavan. Takav bijes ga je bio obuzeo da mu je pomračio um. Trčao je, a da nije bio svjestan što u ruci drži.

- Kad san ja potrča za njen, odma san bacija nož! - hladnokrvno kaza i izazove iznenađenje kod učiteljice, a zaprepaštenje kod Marka.

- Laže! - vikne, po prvi put gledajući nastavnicu u oči.

Slijedom njegove optužbe, ona se ispitivački okrene k Dukiju koji smireno reče:

- On to nije moga vidit, kad je stalno biža. Eto, pitajte Boru.

Marko i ona iznenađeno pogledaju u žrtvu koju je Duki naveo kao svjedoka obrane.

- Je, je! Bacija je nož! Ja san to vidija!

Bile su to tvrdnje koje su minirale cijelu optužnicu i oslobodile nepravедno okrivljenog učenika trećeg razreda. Duki se teško odlučio na to. Dugo se bio premišljao da li će se za pravdu uspješnije boriti pomoću istine ili pomoću laži. Teška srca odlučio se za potonje. Prije početka suđenja došao je do Bore pa mu rekao :

- Rećeš joj da san bacija nož kad san krenija za njen!

Tek što se oporavio od pretrpljenih šokova, uslijedila je nova optužba. Kući mu je došao Bleki Senior i ocu kazao kako mu je kraj uha prozviđao metak. Otežavajuća okolnost po Dukija bila je ta što je jedino on u mjestu imao zračnu pušku, koju mu je na njegovo ogromno veselje, kupio tetak iz Njemačke. Iako je iz nje smio pucati samo uz prisustvo majke, znao ju je uzeti i kad nje nije bilo kući.

- Bija san kraj verande, kad mi je proletija kraj glave! - uživljeno je opisivao pogibelj, što ju je pukim slučajem izbjegao.

Duki je užasnuto slušao novu optužnicu. Nije volio pucati ni u ptice, a kamoli u ljude. Osim toga, između njihovih kuća nalazila se još jedna, a i udaljenost je bila sedamdesetak koraka. Kada je uspio razuvjeriti oca da se to moglo dogoditi, ogorčeno je počeo tražiti razlog dolaska Blekija Seniora. Bio je uvjeren da je to zbog onog njegovog testa hrabrosti, kada se po mraku prišuljao domu Blekijevih i u prekidač za zvonce zabio šibicu, pa se skrio u obližnju travu. Naravno, nije očekivao da će ih to toliko razjariti. Uskoro su sva trojica s lampama izletjela vani psujući:

- Srce Isusovo!!!

- Srce Isusovo!!

- Srce Isusovo!

Bili su mu blizu, ali ga nisu otkrili. Toliko se bio uplašio, da je mislio da čuju kako mu srce lupa. Iako Bleki Senior nije imao ni najmanji dokaz protiv njega, prijavio ga je ocu koji bi ga često prvo kaznio, a onda pitao. Nakon što je izbjegao kaznu, čvrsto je sebi obećao da vraga više nikada neće povlačiti za rep. Bijaše to ljeta gospodnjeg 1974.

ISKUŠENJE

Unatoč čvrstom obećanju da vraga više neće potezati za rep, ma kako čupav on bio, nije mogao odoljeti. Bijase to ljeta gospodnjeg 1975.

Nakon što je u razredu vidio nestašnog dječaka iz doma, kako je, nataknuvši tanke bijele gumice na palac i kažiprst, odapeo papirnati metak ravno u izbačenu guzu lijepe Julije, odlučio je tu zabavu popularizirati u svojoj ulici. Pokazao se kao vješt obrtnik, koji je rado eksperimentirao s višeslojnim gumicama. One su jamčile znatno snažniji izbačaj i jaču bol - kod člana protivničke bande. Same pračke su se radile od električne žice s izolacijom, gumice su se vadile iz donjeg rublja, a streljivo se pravilo od komadića bakrene žice, svinute u obliku slova „U“.

Cijelo okupljeno društvo nemalo se iznenadilo, kada je u veliku, nedovršenu kuću, banuo Bleki, nekim svojim poslom. Bio je gotovo odrastao mladić. Visok blizu šest stopa. Vitkog, izrazito skladno građenog tijela, jer je zarana počeo džeparac zarađivati fizičkim radom. Crte lica najvećim dijelom bile su pravilne, a sivkasto-smeđa kosa uredno podšišana. Na opasnost su jednio upozoravale hladne, sivo-plave oči i snažni, malo ispremiješani zubi. Nakon nedavnog međunarodnog skandala, što ga je izazvao, mnogi su ispod glasa govorili da se u njemu nalazi sotona.

A bilo je to ovako... Dukiju je u goste došla najmlađa majčina sestra. S njom je stigao njen zaručnik Nijemac, kojega je, prije vjenčanja, odlučila upoznati s rodbinom. Već pri prvom pogledu na njeno neobično lijepo lice, Blekiju se počeo mutiti razum. Učestalo je prolazio pored Dukijeve kuće, napasajući oči njenim zamamnim tijelom. Zaslijepljen ljepotom i gonjen nepodnošljivom pohotom, trećega dana, potpuno raspomamljen, krenuo je k njoj. Dugo je vrebao trenutak, kada joj u blizini neće biti zaručnika. Lijepa gošća je upravo mela u dvorištu, kada je začula diskretan zvižduk. Podigla je glavu i ugledala nepoznata mladića, staklasta pogleda, kako joj s puta pokazuje ud, što ga je izvadio kroz

rasporak hlača. Misleći da pred sobom ima pravog manijaka, počela je vičući dozivati zaručnika. To je donekle otriježnilo bludnika, tako da je počeo bježati kući, putem trpajući u hlače ono što je donio na dar. Svi su ukućani zaprepašteno slušali o sramotnom Blekijevom činu. Jedva su obuzdali zaručnika da mu ne ode kući. Tetkin užas zbog toga što je doživjela, bio je ništa naspram užasa što ga je Duki doživio - spoznajom da mu Bleki želi biti tetak.

Dok je stajao na početku predsoblja i s visine promatrao prisutne dječake, na licu mu se vidjela nezainteresiranost i dosada.

- Šta radite? - zapita.

- Malo ćemo se gađat praćican! - smješkajući se, objasni mu Cigo - dječak bez dva prednja zuba.

Bio je to Miro, kojega su u igrama zvali ratnim imenom. Zube je izgubio zarana, i to nesretnim slučajem. Oko stola u njegovom dnevnom boravku, zaigrano su se hvatali Ivan (Dukijev brat), Duki i on. U jednom trenutku Miro je zapeo za stolicu i zubima udario u pločice. A bili su novi. Tek izrasli.

- Očeš li nan se malo pridružiti? - nesigurno ga upita Cigo.

Bleki mu ništa nije odgovorio. Očima je radoznalo lutao prostorijom ispred sebe. Već više godina s njima nije imao ni kontakta.

- Aaa? - nije odustajao Cigo, iskosa ga motreći svojim, kao ugalj, crnim očima.

Bio je rođeni lovac na adrenalin, a ratovati protiv Blekija jamčilo je nezapamćeno uzbuđenje.

- Aj, daj jednu! - konačno se oglasi gost, što je budio strahopoštovanje.

Gledajući ga kako pruža snažnu ruku, Duki začuje probuđeno srce. Pri pomisli da bi se mogli naći na suprotnim stranama, sav zadrhti. Sudbina je tako htjela. Podijelivši se u dvije skupine, razbježali su se po golemoj kući. Duki je na krilima uzbuđenja letio

niz betonske stube. Želio se prvi dočepati podruma. Pravila su bila jasna. Nisu se smjeli gađati samo u glavu. Postojao je, naravno, i fair-play. Ako je netko upao u zasjedu, nije nužno morao biti pogođen. Dovoljno je bilo reći: „Gotov si!“, i taj je ispadao iz igre. Nitko nije volio bespotrebno prolijevanje krvi.

Uvjeren da je njegov silazak u podrum ostao nezamijećen, zadihan, očima je tražio pouzdan zaklon. U prostranoj prostoriji nalazilo se više snopova rabljene drvene građe i jedna, uredno složena, hrpa betonskih blokova. U hvativši se palcem i kažiprstom za bradicu, počne se premišljati gdje bi se skrio. Svjestan kako ima najmlađe meso, a samim tim i najranjivije, tražio je najsigurnije mjesto. Čim je zapazio prazan prostor podno samih stuba, odmah se odlučio. Bez suviše buke, s vanjske strane, počeo je slagati daske. Kada je poprilično visoki grudobran bio gotov, pažljivo se uvukao u prazan prostor. Ništa mu nije preostalo nego čekati. Na dasku ispred svoga lica, položio je dvije pračke. Odmah se odlučio za onu s novim, podvostručenim gumicama. Morao je imati moćno i pouzdano oružje. Zatim, na tu istu dasku, čija je površina bila prekrivena skorenim slojem sivog cementa, stavi i hrpicu sjajnih metaka. Zadovoljno ih osmotri, pa se zagleda kroz otvor. Pred sobom je imao najveći dio prostorije. Pritajivši se, počeo je pomno osluškiivati. Činilo mu se kao da je cijela kuća zamrla. Bilo je očito da svatko brižno čuva svoju kožu. Vrijeme je protjecalo, a ništa se nije događalo. To je Duki sve teže podnosio. Zato se i uzvrpoljio. Strpljivost ga nikada nije krasila. Zguren u toj svojevrsnoj betonskoj niši, odluči se za napuštanje rovovskog načina borbe, kada najednom začuje nečije korake iznad sebe. Sva čula mu ustreptaše, a srce uzlupa. Zaustavivši dah, sluh napregne do krajnosti. Po jedva čujnim vibracijama armiranog betona, slutio je da bi to mogao biti najopakiji od svih neuračunljivi Bleki. Pri pomisli na susret s njim, ruke mu odmah zadrhtaše. Ugledavši ga kako u ruci nehajno drži pračku, dok je provjeravao podrum, Dukiju se dlačice na donjem dijelu podlaktice nakostriješiše, a srce pojača korak. Posramljen zbog naleta straha, pogleda zadignute

rukave svoje majice. Tu ga zatekne glas razuma:

- Reci mu: „Gotov si!“

To su bile riječi koje su Blekija izbacivale iz igre, a njemu donosile slavu. Podigne glavu i opet pogleda Billijevo brata. Upravo je svojim radoznalim očima prelazio s predmeta na predmet.

- Reci mu: „Gotov si!“ - opet se oglasi uporni razum.

No bilo je prekasno. Duki je već bio u transu. Pred očima su mu se, strahovitom brzinom, smjenjivale davne slike.

Jednoga dana došao mu je Billy, snuždena lica. Odmah je zaključio, kako je to zbog toga što su ga primili u školu. No, nije bilo tako.

- Znaš... mislin da više neću navijati za Hajduk. - povjeri mu se, ne mogavši ga gledati u oči.

Duki je ostao užasnut. Kada se malo pribrao, tužno zapita:

- A zašto?

Billy je šutio, lagano cipelicom udarajući obao kamen što je virio iz makadama.

- Je li? - ponovno zatraži odgovor, silno pogođeni Duki.

- Ne mogu ti reći! - pogledavši ga u oči, objasni mu prijatelj.

Duki je strahovao od najgoreg. U cijeloj ulici, a možda i u naselju, jedini dinamovac bio je zloglasni Bleki. Prijatelj je prelazak na tu mrsku stranu, Dukija je neprestano pekao, tako da je o njemu učestalo mozgao. Jednom prigodom, nepozvan je ušao u dvorište Blekijevih, privučen nekakvom vikom. Oprezno se prišuljao do okruglih otvora u zidu kuhinje, koja je bila spojena s dnevnim boravkom. Zatim se popeo na složene blokove, što su stajali do samog prozora, i kroz jedan otvor pogledao unutra. Ugledavši uplakano lice svoga prijatelja, koji je, odjeven samo u poveće bijele gaćice, što ih je dobio u nasljedstvo, uplašen stajao pored nasmijanog brata, sav se strese od bola.

- Reci, za koga navijaš?! - kreveljeći se, vikao je Bleki, dok je vitlao crnom mrežicom u kojoj su donosili kruh.

- Za Dinamo! Za Dinamo! - vrištao je nesretni Billy, kojemu su se na mršavom ramenu vidjeli tragovi mrežice.

Videći pred sobom to isto mršavo rame, Duki, i dalje u transu, zavuče prste u stražnji džep, pa s njegova dna izvuče metak za životinje. Nišanio je poduže, jer se žrtva kretala. Odapeo je baš kada se Bleki počeo okretati, u nakani da napusti podrum. Bestijalan urlik, što se prolomio kućom, u trenu otrijezni Dukija. Preplašeno je izišao iz zaklona i promućao:

- Gg... gotov si.

Bleki ga je gledao iskolačenih očiju, jaučući i uvijajući se od bola. Rukom se držao za mjesto podno stražnjice, gdje ga je pogodio metak.

- Majku ti jeben, ubiću te! - glasno je režao.

Atentator je skupio obrve, te ga tužno pogledao. U ruci je držao praznu praćku.

- Majku li ti jeben, zašto si me pogodija?! - izbezumljena lica, prijetio je Bleki.

Tada su u podrum, žurno počeli silaziti ostali, misleći kako je sigurno skočio na čavao, kada se tako dere.

To malo ohrabri Dukija, pa prozbori:

- Takva je igra!

- Šta mi nisi reka da se pridan?! - vikne, dodatno se razjarivši.

- Pripa san se! Mislija san da ćeš ti mene! - počne se braniti.

- Ma šta?! Milu ti majku jeben, sad bi te zadavija!

Rekavši to, Bleki počne skidati hlače. Ljutito je gledao krvavi podljev.

U toj kući više se nisu igrali, jer je jedan radnik prijavio nestanak novčanika. Tko ga je uzeo, ostala je vječna zagonetka. Ni milicija ju nije uspjela odgonetnuti.

GLEDAJUĆI SMRT

Uz staru kaštelansku cestu, jedan iza drugoga, kući su išla tri školska druga. Bližio se kraj školske godine i njihovog sedmog razreda. Pošto je tog dana bio likovni odgoj, u rukama su, pored školske torbe imali i mapu. Riješivši se nastave za taj dan, njihovo raspoloženje bilo je na zavidnoj razini. Dvjestotinjak koraka iza njihovih leđa, jurio je sjajni sportski automobil crne boje. Za upravljačem je sjedio mladić, koji se upravo vratio s gradilišta u Njemačkoj, gdje je, uz pomoć roditelja, kupio snažan automobil - koji je kući trebao buditi zavist siromašnih. Napustivši smrtonosnu cestu, što je nadaleko bila poznata po krvi nedužnih pješaka, zapričana trojka je zašla na makadamski put, koji se pod pravim kutem spajao s cestom. S njegove istočne strane, rasla je visoka živica divljeg šipka, dok je uz njegovu zapadnu stranu vijugala stara potočina. Njena glavna namjena bila je, bujične vode sprovesti do mora. Baš ta silna snaga vode, pred tunelom, što je prolazio ispod ceste, izlokala je dobar dio zemlje i napravila veliku rupetinu. Bila je dugačka pet, široka četiri, a duboka nešto manje od dva metra. S južne strane, omeđivao ju je djelomično zatrpan ulaz u tunel, a sa zapadne, temelji zapuštene kuće, napravljeni od cigle, što ih je voda potpuno ogoljela.

Udaljeni desetak koraka od nesigurnog kolnika, tri nasmijana pučkoškolca su zastala pored same jaruge. Nekoć poljski put, a u novije vrijeme nasut crvenkasto-smeđim pržacem, bio je gotovo bez prometa. Stoga su ga školska djeca rado i koristila, izbjegavajući opasne vozače na cesti.

Zaneseni u svojoj živoj priči, Draško, Bosančić nadnaravne snage, i Ivo, dječak koji je strahovito mucao, spontano su se odmakli od Dukija, tako da su se približili raštrkanim granama divljeg šipka. Njihove riječi, najednom je presjeklo zlokobno cviljenje guma na kotačima. Nagonski su se sva trojica okrenula prema cesti. Preneraženo su gledali podivljalu crnu zvijer, što ju je sileni i obijesni vozač tjerao na uski i neravni put, želeći za sobom ostaviti oblake prašine. Precijenivši svoje sposobnosti, a potpuno

nesvjestan snage kojom upravlja, izletio je pred njih. Tek je, pritisnuvši kočnicu i videći kako gubi kontrolu, shvatio s kakvom brzinom je skrenuo s ceste.

Duki je samo djelić sekunde ostao paraliziran. U stvarnost ga je vratio zvuk struganja skorenog makadama i drobljenje pijeska. Pogled na izgubljeno lice mladog vozača, samo ga je dodatno potaknuo da skoči u rupetinu. Spretno se dočekavši na noge, odmah se uspravi, te se hitro okrene. Nevjerica, očaj i užas mogli su se iščitati s njegova mladog lica. Crna neman je upravo slijedila njegov trag. Nošen inercijom, snažni automobil klizio je prema rubu s kojega je Duki upravo skočio. U svega nekoliko koraka našao se na suprotnoj strani, gdje ga je dočekao zid oronule opeke. Stavši na najviši komadić zemlje i pridignuvši se na vrhove prstiju, leđa je priljubio uz stare cigle, osjećajući njihovu i najmanju izbočinu. Nesvjesno stiskajući knjige pod rukom, bespomoćno je gledao kako auto bokom udara o dno vododerine, te se prevaljuje na njega. U strahu za goli život, bol nije ni osjetio, kada ga je udarilo po nogama. Nagonski ga je počeo odgurivati.

- Satro ga je! Satro ga je! - kao kroz maglu, čuo je Draška kako urla s druge strane puta.

Uspjevši vratiti auto natrag na bok, pomalo izgubljen, po trapericama je počeo tražiti tragove krvi. Ne našavši ih, ohrabren, osovi se na ozlijeđene noge, pa nesigurno krene van iz smrtonosne klopke. Svi su ga zapanjeno promatrali - vozač koji se, blijed kao krpa, izvlačio kroz otvor na krovu, školski drugovi, pristigli susjedi. Otvorenih usta, gledali su kako se, mrtav hladan, penje uz presušeni potok, ne ispuštajući svoje knjige i mapu. Nisu znali da on nije naročito hrabar, već da se usljed munjevitog slijeda događaja, nije imao vremena pošteno prepasti. Čim se popeo na put, pritrčala mu je uplašena žena, s povećom čašom zašecerene vode.

- Popij to! Ajde! Moraš to popiti! - uzrujano je vikala.
- Doživija si šok! Popij to! - bila je uporna.

Zahvalno ju je pogledao, a onda rukom pokazao prema mladom gastarbajteru.

- Dajte njemu! - dobronamjerno reče.

Nakon toga se sagne i počne pažljivo podizati nogavice. Zabrinuto je promatrao lijevo koljeno i desnu potkoljenicu. Mjesta na koja ga je udario krov automobila, upozoravajući su oticala. Plašio se da kosti nisu napukle. Vrscima prstiju prešao je po oteklinama, čuteći kako se budi snažna bol. Želeći je preduhitriti, požuri spuštati nogavice, pa se, pokupivši svoju školsku opremu, uputi kući. Plašio se da kasnije, kada se rane ohlade, neće moći. Hodajući uz snažnog Bosančića, koji ga je neprestano pogledavao, i dalje se čudeći kako je uspio prevaliti automobil, sve je češće stiskao zube. Bol je postajala sve nepodnošljivija.

Oprostivši se sa Sirovinom, jer tako su Draška na odbojci prozvali, nastavio je svoj mukotrpan put. Pitao se hoće li mu otac povjerovati da nije kriv. Pitao se hoće li ga nevinog optužiti.

Nakon dva dana, prišao mu je otac, smrknuta lica.

- Oni doli na Palacu govori da si mu ti izletija i da je zbog tebe razbija auto! Pazi se samo da mene ne dođe pitat za štetu! - bez uvijanja ga je upozorio.

Četiri mjeseca kasnije

Nalakćen na prozor svoje kuće, promatrao je Billija, kako bez određenog cilja ide putem, što je, poput spona, povezivao njihove živote. Uvijek se radovao vidjeti ga. No, otkako je Billy krenuo u razred iza njega, više se nisu tako intenzivno družili.

Nasmiješen, izišao je van, te mu krenuo u susret.

- Di ćeš?! - vikne mu i prije nego je došao do njega.
- Nigdi. - približivši mu se, sa malom zadržkom, odgovori on.
- Ma dosadno mi je! - poslije nekoliko trenutaka, ponudi objašnjenje.

- Je li? A da malo prolutamo? Ha?

- Amo! - odmah se složi.

- Samo čas! - vikne Duki i požuri prema garaži.

Vrati se sa starom zračnom puškom, koju je rijetko koristio.

Opruga joj je odavno oslabjela, a nišan s vrha cijevi otpao. To što je poodavna zanemario pušku, bila je zaslužna nova zabava s kojom su započeli još u sedmom razredu. Naime, u šestom razredu dobili su novu kolegicu. Bila je to ponavljačica Bogdanka. Smatrajući kako ona i nije pretjerano lijepa, nisu joj pridavali naročitu pažnju. Čak štoviše, zbog njenog neumjerenog ulizivanja učiteljicama, počeli su je prezirati. A kada je engleski, kojega ama baš ništa nije razumjela, počela izgovarati engleskije od samih Engleza, počeli su joj se i podrugivati.

- Englezica! Englezica! - dobacivali bi.

Sve se promijenilo, kada je u školu ponosno došla s grudnjakom. Ostalo je nepoznato, tko ju je prvi uhvatio za grudi. Uglavnom, kreposna Bogdanka potjecala je iz starosjedilačke zemljoradničke obitelji, tako da joj je u genima pisalo kako mora imati i nešto snažnije šake. I ona ih je obilato koristila, svaki put kad bi je netko dodirnuo, tamo gdje nije smio. Najdraže joj ih je bilo tući u stomak, a zatim i po leđima. Toliko je znala biti osvetoljubiva, da su počeli sumnjati da joj to uopće prija. Nije bilo druge, nego odustati. Videći što je svojom nerazboritošću učinila, nasilnica je počela mijenjati svoju naglu ćud. No, njihovo ponovno povjerenje nije bilo lako zadobiti.

- Neću majke mi! - iskreno je obećavala Dukiju, koji je sjeo pored nje, provjeravajući da li se promijenila.

Bio je vedar i miran dan početka jeseni. Dva prijatelja su išla niz makadamski put, veselo brbljajući. Duki, koji je bio nešto viši, u ruci je nehajno držao pušku, dok je Billy stiskao kamen, spreman da ga upotrijebi, ako naiđe kakva mačka. Obojica su bili žilavi momčići iz predgrađa, koji su voljeli sve moguće vrste sportova.

Našavši se pored jedne povisoke kuće, čiji je neuobičajeno strmi krov bio pokriven valovitim pločama od salonita, Billy skupi oči u nestašan osmijeh, pa, mignuvši obrvama, vragolasto reče:

- Ajjednoga!

Ne shvaćajući što govori, Duki ga pomno osmotri, a onda, skupivši svoje ponešto šire obrve, smeten upita:

- Ma šta?

Ne odgovorivši mu, Billy trgne glavom i pogleda prema krovu. Tek tada Duki, na pocinčanom oluku, ugleda niz nedužnih vrabaca, što su mirno odmarali.

- Neću! - odlučno kaza, kratko odmahnuvši glavom.

Otkako je, jedne davne zime, ustrijelio prelijepu sjenicu, što mu je, promrzla, sletjela na ogoljelu breskvu, te, skakutajući, zatražila malo hrane, zakleo se da više neće oduzimati živote. Tek je, gledajući kako mrtva leži na tankom snježnom pokrivaču, shvatio koliko je lijepa i nedužna. Toliko je bio žalostan i proganjan grižnjom savjesti, da ju je brižno sahranio.

- Nemoš! Je li? - podbode ga prijatelj, smijuljeći se i pritom pokazujući izuzetno zdrave zube.

On je imao znatno otporniji želudac. Još u nižim razredima osnovne škole, znao je majku poštediti truda, te ući u kokošinjac i, smijujući se, kokici zavrnuti vratom.

Na njegovu provokaciju, Duki podigne pušku i lakirano drvo nasloni na obraz. Pogleda niz cijev i pritisne okidač. Odmah se začuje prigušeni zvuk izljetanja olova. Svi vrapci panično poletješe k spasonosnim visinama.

- Falija! Ha, ha, ha! Falija! - hihotao se Billy.

Duki nije bio pretjerano žalostan, premda mu se učinilo da nije promašio.

U tom trenutku, jedan od uplašениh bjegunaca počne posustajati i, dok je njegovo društvo grabilo k nebu, njega snaga najednom izda, te se, usporeno mašući ručicama, sunovrati natrag, kao u bezdan.

- Pogodija si ga! - vikne Billy.

Ne skidajući oka sa svoje male žrtve, ubojica je nijemo gledao kako leđima udara o sivo krovište i, unatoč grčevitom trzanju krilcima, klizi niz strminu. Udarivši vratom o zaobljeni rub limenog oluka, u zraku se okrene jedan, a onda i drugi put. Potom tresne na betonsku stazu, nedaleko od Dukija, koji mu je išao u susret. Stigavši do njega, dva prijatelja su gledala nedužno biće kako, sakupivši ono malo preostale snage, pokušava pokrenuti krila. Ubojica ga je, krajnje užasnut, gledao u sićušne crne oči. U

njima je vidio očaj i nevjericu. Zatim je na njegovim malim nosnicama uočio kako navire krv. Želeći nekako doći do zraka, vrabac je posljednjom snagom otvorio kljun, ali do zraka nije došao. Krv je prokuljala s njegove obje strane. Umirao je u strašnim mukama.

- Skinija si ga, ha? - jedva da je do njegove svijesti dopirao glas.

Potresen krvavim prizorom i strašnim patnjama, nepomično je stajao nad svojom malenom žrtvom. Bio je svjestan da je i on mogao tako umirati, prije četiri mjeseca. Samo da se spotaknuo, dok se izmicao unatrag, gledajući smrtonosni automobil.

Bijaše to jeseni iste godine kada je vidio dva lica iste smrti. Ništa ga više nije moglo nagnati da ponovno uzme oružje. Jer ubio je onoga čiji je jedini grijeh bio, to što je želio letjeti.

POHLEPA I OSVETA

Ovo je priča o ljudima koji su za novac dušu prodali vragu.

Ovo je priča o nama.

AUTOR

Osveta je najbolji lijek za dušu.

Pablo E.

SEDAM VITEZOVA

*Niz padine planine sure,
Podbadajući svoje konje gnjevne
Sjuriše se vitezovi sjajni.*

Naslonjen na šank omanjeg kafića, praznim pogledom zurio je u polupraznu čašu ispred sebe. Do njega je stajao slučajni prijatelj.

- Daj još dva pelinkovca! - dobaci konobarici.

Bio je početak travnja te depresivne 1994. Godine. Još donedavno nosio je vojničku odoru. Iz rata nije donio ništa opipljivo, već samo svježije rane. Iako je bio visok, tako zamišljen i sjetan, činio se znatno niži. Razbarušena i pomalo neuredna kestenjasta kosa nijemo je svjedočila o bezvoljnoj duši. U smeđim očima zrcalila se tuga za izgubljenim prijateljima. Spoznaja da su umrli samo za to da bi se drugi bogatili, neprestano ga je nagrizala. Kako bi, barem na neko vrijeme, odagnao pogubne misli, neophodan mu je bio posao. Toga je bio svjestan. No, do njega je bilo skoro nemoguće doći. A posebno njemu koji se s javnim istupom toliko zamjerio vlasti. Stoga je nada u bijeg od duhova rata, kod njega potpuno ugasla.

Iako nije htio, oči su mu učestalo bježale na kamenu dvorac preko puta u kojem je nekoć pohađao školu. Čim bi zatvorio oči, opet bi pred ulazom vidio mnoštvo zaigrane djece, opet bi čuo njihovu graju. Sjetio se i preteškog bremena na svojim dječjim leđima kada su ga onako neopravdano optužili.

Iz tog melankoličnog sna, u stvarnost ga je vratio dolazak bijelog kombija koji je izronio niotkuda, te se zaustavio preko puta kafića. Na bočnim stranama nalazile su se velike naljepnice „UN“. To je bilo dovoljno da rijetki gosti, što su sjedili za stolovima ispred kafića, u došljake upere svoje radoznale poglede. Ni Dukijeva zainteresiranost za nova lica u malom mjestu nije bila zanemariva.

- Sigurno su zalutali! - odmah je donio zaključak.

Ali, kada su se vrata mitsubishija, koji je neodoljivo podsjećao na veliku igračku, počela otvarati, više nije bio siguran. Letimičan pogled na lica neočekivanih gostiju sugerirao mu je da na njima nema ništa egzotično. Dapače, nasmijani crnomanjasti vozač što se rastezao kraj vrata, čekajući visokog, krupnog suvozača crne, njegovane kose, koji je upravo izišao vani i gledao ispitivački oko sebe, da mu da znak gdje će krenuti, posjedovao je onaj tipični šarm domaćeg čovjeka. Da je možda u krivu, pomislio je kada je iz vozila izašao plavooki i plavokosi dvojac. Jedan izrazito nizak, a jedan izrazito krakat i visok.

- Ovi su Skandinavci! - pomisli Duki.

Zatim se opet vrati na onu prvu dvojicu. Brzo im ponovno prouči fizionomiju, pa se ispravi:

- Mali je sigurno Španjolac! Ili Meksikanac! A ovi veliki, uobraženi, sigurno je njihov šef! Moga bi bit neki Armenac, Gruzijac ili čak... Azerbajdžanac!

Prinjevši čašu usnama, počeo je otpijati dugačak gutljaj pelina gorkog, gledajući kakva će biti iduća glava, što će se pojaviti na vratima. Ugledavši je, zagrcnuo se i odmah potom počeo snažno kašljati.

- Šta ti je?! - upita ga kolega sa šanka, čudeći se što mu se najednom dogodilo.

I dalje kašljući, nekako je uspio procijediti:

- Nemoguće!

- Šta je nemoguće? - upita ga, podigavši glavu i pogledavši u smjeru gdje je do maločas i on gledao.

Iz vozila je upravo izlazio čovjek srednje visine, srednje građe i srednjih godina. Imao je kraću kosu, nekakve sivkasto-smeđe boje. Pomalo tupi pogled zračio je iz čelično-sivih očiju. Kada se nasmijao, ukazali su se gusti, ali krivo izrasli zubi.

- Šta je nemoguće? - ponovi pitanje privremeni prijatelj.

Suznih očiju, Duki pogleda u Blekija i kaza sugovorniku:

- Uvik san virova da ću ga jednog dana vidit u prugastom odijelu! A on na moje oči izlazi iz UN-ova vozila!

- Ha, ha! Ali on volii...?

- Ne znan! Znan samo da je nekad po tome bija strašno poznat!

Poslije njega iz kombija se izvukao pospani mamlaz sa kratkim ali širokim ožiljkom na obrazu. Imao je, kao ugljen crnu kosu i oči. Vilica mu je bila malo duža od čeljusti, što mu je davalo dobroćudan izgled. Žureći se priključiti neodlučnoj grupi kolega, zabacivao je stopalo desne noge.

Tek kada je nadmeni suvozač krenuo prema stolu obasjanom sunčevom svjetlošću, svi ostali su počeli pogledima birati mjesto na koje će sjesti. Smjestivši se, lica su im zablistala. Njihova očita sreća zbog posla što su ga imali u teško ratno vrijeme, Dukija podsjeti na njegovu nemogućnost da do njega dođe. Nesvjesno ih je pogledavao kroz široka vrata kafića. Jako se iznenadio kada je shvatio da svi odlično govore hrvatski. Samo je plavušan niskog rasta govorio na engleskom, i to je bilo uglavnom sa suvozačem, te ponešto sa izrazito visokim mladićem plavih očiju. Ostala trojica nisu bili u stanju ni zajedničkim snagama sastaviti jednu rečenicu na tom jeziku.

Iako su odavno popili i zadnje kapi svojih pića, nitko se nije želio prvi ustati od stola. Duki je znao zašto. Čekali su da se mali plavušan maši za svoj novčanik. Kada su to dočekali, zadovoljno su počeli ustajati.

- Financijski stručnjaci! - pomisli, dok ih je pogledom pratio.

Pojma nije imao koliko je u pravu. Bili su to najbolji fiskalni stručnjaci što ih je hrvatski narod u tom trenutku imao, a koje mu je sudbina poslala kako bi se što bolje, iz svog idealističkog svijeta preselio u materijalni. Sedam veličanstvenih fiškala, poput sedam vitezova, imat će gotovo danonoćno na raspolaganju.

Prvi je bio mladi čovjek koji je gordo koraćao prema mjestu suvozača. Po ponosnom držanju i pravilnim crtama lica, dalo se zaključiti kako je, ne tako davno, bio zgodan mladić. Zbog prezira naspram sporta i ljubavi naspram bjelančevina životinjskog podrijetla, osvojilo ga je mekano masno tkivo posvuda po tijelu. Pošto je bio strahovito financijski osiguran, nije imao potrebe biti nešto više, doli običan fiškal. Imao je dvadeset osam ljeta. Zvali su

ga Buki. Iza njega je išao njegov vjerni štitonoša koji je ostavljao dojam da nije vozač UN-a, već njegov osobni. Po kratkoj gustoj kosi, lijepom licu i nešto dužim trepavicama, dalo se zaključiti da je dobro plaćeni glumac španjolskih ili meksičkih sapunica. Zapravo, to je bio običan čovjek sa sela, koji je najveći dio života posjedovao motiku i ugotu. Kada je za ženu odabrao građanku, sve su djevojke u selu jecale. Sam se silno iznenadio kada je saznao koliko nekretnina posjeduje. Braće nije imala. Unatoč tomu, uporno je zaboravljao da više nije siromašan. Nije postojao tako sitan novčić zbog kojeg se on ne bi znao sagnuti. Bio je čudnovati fiškal, roda cjepidlakića. Imao je trideset sedam ljeta. Zvali su ga Baki.

Klizna vrata povukao je dobroćudni i pospani čovjek za kojeg se moglo pomisliti da ga je ubola Ce-Ce muha. Bio je solidan fiškal, roda pedantića. Imao je trideset šest ljeta. Zvali su ga Aki, Aki Buzdovan. Dok se uvlačio u kombi, pored vrata je stajao Bleki. Želio je ući posljednji, jer je prvi trebao izići. Usprkos zlu glasu koji ga je u djetinjstvu i mladosti uporno pratio, nenadano i umalo maloljetničko očinstvo, izvelo ga je na pravi put. Bio je beskrupulozan fiškal, roda munjarića. Imao je također trideset šest ljeta.

Plavušan, što se upravo smještao na sjedištu, bio je Finac po imenu Vesu. Poslije njega u vozilo se, sagnut uvukao i najviši od njih, vukovarski branitelj koji je kao izbjeglica stigao na more. Iako je imao samo dvadeset četiri godine, na svakom koraku se moglo primijetiti da je izuzetno talentiran fiškal. Jednom prilikom je to isto društvo pozvao na piće, jer mu je bio rođendan, a na kraju je konobaru platio samo svoje.

Duki je s neskrivenom zavišću gledao maleno bijelo vozilo puno veselih duša, kako zamiče za starim kamenim kućama.

Nije mogao vjerovati kada mu je na kućni prag došao susjed Miro, koji je prodavao elektro-materijal UN-u i tako stekao neka poznanstva. Rekao mu je da je on zaposlio Blekija u Sjevernu Luku u glavno UN-ovo logističko skladište. Iako to Duki nije znao, dugo vremena je pokušavao iskopati jedno radno mjesto i za njega.

NORTH PORT

Bijeli kombi lagano je klizio starim pristupnim putem, davno popločanim crnim kockama, koje su na mnogo mjesta pokleknule pod teškim kotačima. Bio je natkriljen nagnutim borovima, čija je kora, zbog vječne prašine, promijenila boju. Pred ulazom u luku Baki je pažljivo zaustavio vozilo. To je ujedno bio i granični prijelaz. Čekali su policajca koji im je trebao pregledati propusnice. Duki je kao opčinjen gledao natpis „North Port“. Sve mu je to izgledalo nestvarno. Prije nekoliko dana dobio je posao i to ponajviše zahvaljujući nepoznatoj lijepoj ženi, što je radila kao tajnica glavnog šefa. Nije znao zbog čega se toliko zauzela za njega. Bila je vitkog tijela, duge crne kose i prekrasnih, velikih tamnih očiju.

- Dobit ćeš posa, samo je nesmiš gledat! Taj Blandford ne voli da je iko gleda! - ozbiljno ga je upozorio Miro.

Dobio je posao skladištara. Prva tri mjeseca plaća je trebala biti četiri stotine i deset dolara, a nakon toga pedeset dolara više. Na ruke. Na crno.

Ušavši u luku, nastavili su vožnju popločanom cestom. Duki je radoznalo gledao čas desno, čas lijevo. Posvuda je bio dojmljiv kontrast. Stari sivi beton i crna ugljena prašina naspram blještavila novih kontejnera, što su ležali posvuda, i sjajnih vozila što su gospodarila starom lukom. Prošavši polovicu luke, zašli su među dva niza golemih skladišta, što su se protezala sve do otvorenog stovarišta na kojem su ležale gomile bijelih kontejnera. Vozeći se širokom cestom sa čije su sjeverne strane iz betona virile zahrđale šine, gotovo da ništa nisu mogli vidjeti od ogromne količine drvene građe, što je neprestano pristizala i bivala ukrcavana na UN-ove kamione, koji su je vozili u Bosnu.

Točno na sredini ta dva niza, Baki je počeo usporavati. Dukiju je odmah u oko upao visok i punašan čovjek svijetle kose i puti, što je stajao pred ulazom u spojene uredske kontejnere, odjeven u UN-ovu odoru. Njegovo gospodsko držanje bilo je i više nego upadljivo. Činilo se kako je već odavno prešao pedesetu. Bio je to

bivši visoki časnik Njenog Veličanstva. Na zidu u uredu objesio je uvećanu fotografiju na kojoj se rukuje s Margaret Thatcher. Na vanjskom zidu stajao je natpis: PORT MANAGER, a ispod toga: Mr. Wright.

Maknuvši oči s uglađenog gospodina Wrighta, mimo njegove volje padoše na čovjeka koji je uz šine gurao stara kolica sa dva velika kotača. Iako je i on prešao pedesetu, crna kosa što ju je brižno češljao u stranu, imala je tek pokoju sijedu vlas. Na nešto tamnijem licu isticala su se dva krupna, pomalo tužna oka. Bio je odjeven u isluženo i dijelom umašćeno tamnoplavo radno odijelo. Na stopalima je imao teške radničke cipele, istrošene od prevaljenih puteva i godina. Duki je izišao iz kombija, u leđa pogledao lučkog radnika i njegova kolica, pa uzdahnuo. Prije nego li je zakoračio u skladište, na zidu pored ulaza ugledao je rukom i crnom bojom nespretno napisanu riječ: „Shed“. Pored nje je stajao i broj 4. Pitao se što li to znači. Bila je to adresa njegova novog doma, a značila je „Skladište br. 4“.

Slijedilo je upoznavanje sa ostalim zaposlenicima. Osim glavnog šefa g. Blandforda i nadzornika Franka, koje je već bio upoznao, u toj jedinici radilo je još nekoliko stranaca. Lokalci su bili podjeljeni u dvije kategorije. Na pametne i nepametne. Pametni su radili u klimatiziranim uredima, a nepametni u prašini. Priključivši se svojim, Duki je započeo s upoznavanjem. Pružio je ruku mršavom liku čičkave smeđe kose. Bio je to dobrodušni bodul boemskog poimanja života. Imao je dvadeset šest ljeta. Jedini je od nepametnih imao višu školu. Zvali su ga Ajvo. Nakon njega upoznao je dva mamlazolika, proćelava čovjeka srednjih godina. Jedan je bio plavih očiju i vesele naravi, dok je drugi bio tamnih očiju i neprivlačne naravi. Brbljavog veseljaka zvali su Mamac, a šutljivog mračnjaka Majlan ili Mile Bosanac. Potom je na red došao mršavi, koštunjavi čovjek velikih plavih očiju i gustih brkova. Bujnu kosu počeo je vezivati u kratki rep. Cijeli radni staž radio je kao jugo-podoficir. Imao je trideset šest ljeta. Bio je žilav i lukav fiškal. Zvali su ga Boki.

Neslužbeni šef lokalaca bio je najobrazovaniji i najsposobniji

čovjek, star trideset i nešto ljeta. Nizak rastom, obične građe. Nosio je okrugle naočale. Bio je do krajnosti odan stranim gospodarima i nepopustljiv prema svojim ljudima. Svi su ga se pribojavali. Radio je u uredu sa šefovima i povremeno izlazio vani reći radnicima što treba raditi. Bio je veliki meštar splitske fiškalne lože. Kako bi što više novca uštedio, znao je preskakati i obroke. Zvali su ga potajice Šicer.

Počeli su dani puni rada i znoja. Rijeke raznog materijala slali su u konvojima UN-ovim trupama u Bosni, a sve je to vodila čvrsta ruka g. Blandforda. Duki je pomalo počeo shvaćati posao i odnos snaga u jedinici, koja je brojila tridesetak ljudi. Nitko od stranaca nije smio nešto ružno reći lokalcima, jer je o njima brinula Dobra Vila. Bila je to kaštelanka koja je očarala glavnog šefa i koji je zbog njenog šarma i ljepote umalo izgubio razum.

Druga stvar što ju je uočio bila je ta da Buki i Baki ne vole prljave poslove i da često s vozilima odlaze van luke. Treća stvar bila je spoznaja da nisu baš omiljeni kod lučkih radnika. Stoga ga je jako iznenadilo kada mu je, dok se mučio sa stranicama kamiona, nenadano u pomoć priskočio onaj čovjek s kolicima.

- Puno ti fala! - zahvali Duki i upita:
- Kako ti je ime?
- Lazo. - odgovori dobrodušni čovjek.

OCTOBER FEST

Ništa nije upućivalo na to da bi poslijepodne moglo biti imalo drugačije od proteklih desetak, što ih je proveo s novim radnim drugovima. Završivši s poslom kojeg je svaki dan bilo preko glave, krenuli su prema kombiju napravljenom u Zemlji Izlazećeg Sunca. Nikako se nisu uspijevali priviknuti na njihove standarde. Duki je slijedio susjeda koji se provlačio do stražnjeg reda sjedišta, koje je jedino imalo tri mjesta. Ispred njih dvojice, stiješnjeni u uskim sjedištima, sjedili su Majlan i Aki Buzdovan, a ispred njih Mamac i Vuki. Za upravljačem se nalazio Baki. Na mjestu suvozača, a koje je zbog prostranosti zauvijek za sebe rezervirao moćni Buki, sjedio je, uz njega i Finac Vesu. Što zbog njihove visine i građe, a što zbog gotovo dječje veličine sjedišta, činilo se da je to grupa odraslih ljudi sjela u vagonet na „October Festu“ ,iz kojeg se nije moglo ispasti, a kamoli ustati i okrenuti. U toj oskudici prostora, jedini koji nije bio zarobljen u svom sjedalu bio je Bleki. Mjesto do njega bilo je prazno.

Izbivši na vrh pristupne lučke ceste, Baki skrene lijevo, te se uključi u promet na glavnu cestu. Prepušteni njegovim sigurnim rukama, svi se okrenuše svojim mislima. Duki je tupo zurio u Akijev zatiljak. Glava mu je bila naslonjena na staklo. Lagano je drijemao. Do njega je stajala uspravna i proćelava glava Mile Bosanca. Nesretnica, nije znala što joj se sprema. Iz čista mira, luđačkog izraza lica, Bleki ga je počeo strastveno tući šakama u zatiljak. No, nije mu zanemario ni sljepočnice. Što je Majlanu više mozak udarao o stijenke lubanje, to je zanos na Blekijevu licu bio očitiji. Šokiran nenadnom brutalnošću ludog susjeda, Duki nije znao što bi učinio. Od užasa na njegovu licu, jedino je veći bio užas na licu plavokosog Finca. Razrogačenih očiju promatrao je, kako je mislio, tipičnu balkansku razmiricu. Videći da Blekijevi udarci više nisu ubojiti kao na početku dvoboja, Baki se izdere na Dukija:

- Šta je, šta čekaš!

Zbunjeni i izgubljeni Duki odmah krene rukama spasiti napaćenu Milinu glavu.

- Ne to!! - začuje Bakijev vrisak.

- Daj mu ruke!! - stigne i objašnjenje vozača koji je neprestano naizmjenice gledao što se zbiva na cesti, a što u stražnjem dijelu kombija.

Izluđeni Duki s nevjericom je gledao Bakija. Dvoboj je završio tek kada se Bleki umorio i zadihao. Omamljeni Majlan nikako nije mogao shvatiti što ga je snašlo. Kada su ga iskricali na cesti u K. Kambelovcu, ljuljao se kao da je upravo sišao s vrtuljka na „October Festu“.

Sutradan, čim se ukazala prilika, bijesni Duki je pozvao Bakija na stranu.

- Reci ti meni jesi li ti normalan?! vikao je.

Sve mu je oprostio kada je čuo tužnu priču. Mile je pijan volio tući svoju ženu i s time se hvalio na poslu. Pokazivao bi im kako ju je šakom udario. Kada bi policija dolazila na uviđaj, svaki put bi zatekli njegovu kćerkicu koja bi se tresla od doživljenih šokova. Policija je bila nemoćna da kazni nasilnika. Među njima se nalazio i Billy. Pošto ga je taj slučaj strašno mučio, požalio se bratu. Zasjedu je dugo i pomno pripremao. Nitko nije mogao pretpostaviti zašto se toliko borio za stražnje sjedište.

Dok je liječio natečeni mozak, Majlan je saznao da na posao više ne treba dolaziti. Dobra Vila i šefovi smatrali su da će bez novca manje zlostavljati obitelj.

AGE OF MYSTERIES

Misleći da Buki, Baki i Bleki šaptaju o poslu što ga trebaju raditi, Duki krene k njima. Zaokupljeni razgovorom nisu ga primijetili. Sve što je čuo bilo je da razgovaraju o neakvim trakama.

- Kakve trake? - zapita, želeći što više znati o poslu za kojeg je bio plaćen.

Trgoše se začuvši njegov glas.

- Ma, to mi nešto pričamo o kontejnerima šta dolaze iz Italije. Stegnuti su nekin trakan. - ljubazno mu objasni Baki.

- Tribamo i prisložiti! - pojasni mu Bleki.

- Triba li van pomoć? - ponudi se Duki, koji je i dalje bio djelomično zbunjen zbog ogromnog obima posla što su ga obavljali.

- Netriba! Mi s tin imamo iskustva! - opet će Bleki.

Sa zahvalnošću ih je gledao u leđa, dok su odlazili prema dvjema snažnim grdosijama. Duki se tek uspio izvještiti sa malim viljuškarom. Koliko god da su Buki i Baki bili nepopravljivi zabušanti kod većine poslova, toliko su bili dragocjeni kada je trebalo raditi delikatne poslove s dvadeset-tonskim strojevima.

Začuvši zvuk kamiona što se zaustavljao, uputi se van, želeći vidjeti da li je to materijal za njih. Iz dugačkog civilnog kamiona upravo je izlazio zdepast čovjek, visokog čela i kovrčave plave kose. Imao je upadljivo čvrstu čeljust i izražene jagodične kosti. Spustivši se na beton, ostao je malo pognut zbog dugotrajne vožnje. Ne čekajući da mu se udovi opuste, odmah je počeo svojim modrim očima pogledavati lijevo i desno. Ne našavši ono što je tražio, ispitivački osmotri Dukija, koji je stajao na ulazu. Bio mu je nepoznat. Na trenutak se dvoumio, a onda krenuo prema njemu.

- Sigurno je iz Krapine! - zaključio Duki.

- Triba te iskrat, je li?! - dovikne mu.

Potpuno se oglušivši o njegov upit, vozač kamiona nastavi koračati. Kada mu je prišao, u pola glasa zapita:

- A, di je Bleki?

- Otiša je na neki drugi posa.
- A je li? - razočarano reče.
- Zvat ću ja druge. Bit ćeš istovaren.
- Ma lako za to! Nego...možeš li mi ti dat koju gurtnu? - upita, molećivo ga pogledavši.

- Niti neznan šta je to! - kaza mu kao da se opravdava.

- Trake za teret!

- Žao mi je! Niti znan kakve su to trake, niti di su! Amo mi tebe istovarit!

- Ja znam di su! pobuni se zdepasti.

- Ajde dobro, kad si tako zapeja! Samo brzo, da nas šefovi ne vide!

Videći da na vidiku nema nikoga, vozač žurno krene prema stražnjoj polici. Obazirući se, Duki ga je slijedio. Otvarajući poklopac drvene kutije, pokaže mu krupne zube i s osmijehom objasni:

- Ovo su ti gurtne!

Duki radoznalo zaviri u kutiju i ugleda smotane sintetičke trake s neakvim mesinganim mehanizmom.

- Koliko ti triba?

- Dvije! - reče, pa spusti snažne ruke na njih.

- Zajeba si se! Uzeja si tri!

- Znaš...

- Nosi! Samo ajde ća iz skladišta!

Kada su bili na sigurnom, Duki ga upita:

- Sigurno si zagorac?

- Ne!

- Nisi iz Krapine?

- Ja sam ti iz kraja gdje su picokom rastjerali Turke! Znaš li...

U tom času Duki je ugledao Mamca, Bokija i Ajvu kako dolaze vidjeti da li je to materijal za istovar.

- Nosi to u kabinu! - požuri ga, ne želeći da vide to što je uzeo.

Zadovoljno se vraćajući, veselo je brbljao:

- Znaš... ja sam ti fukal v kuruzi već sa dvanaest!

Kada je posao bio gotov i kada je taj veseljak upalio kamion i

otišao, Duki se obrati Ajvi:

- Ti znaš ovoga?
- Šilipetra? Najbolji je od svih vozača šta ih iskrcajemo! Uvijek je dobre volje, a zna nan dikod kupit i piva!

- Jeli?

Nije prošlo puno vremena, kada su opet ugledali Šilipetrov kamion kako se zaustavlja. Mahao im je iz kabine da dođu.

- Dečki, evo piva za vas! - radosno im vikne.
- Ima za sve! - dodatno ih oraspoloži.
- E Šilipetre, Šilipetre! Bog te blagoslovija! promrmlja Duki, dok je u skladište nosio cijelu kašetu što ju je Šilipetar kupio u lučkoj trgovini.

- Dobro se dobrin vraća! - zadovoljno pomisli.

Prezalogajivši nešto, prvi je napustio prostoriju za lokalce, te krenuo u šetnju skladištem. S užasom je zaključio kako mu savlađivanje engleskog ide puno sporije nego što je očekivao. Nije bio zadovoljan sa radom svoga mozga. Stalno je gubio bitku s nepravilnim glagolima. Nazivlje mnogobrojnih stavki u skladištu slabo je pamtio. Tako deprimiranom učini mu se da je netko ušao na sjeverni ulaz. Pogleda malo bolje i ugleda nepoznata mršavijeg čovjeka srednjih godina, kako samopouzdan korača. Baš kao po svojoj kući. Pošto je bio uvjeren da taj lučki radnik ide k njegovom šefu, Duki se nemalo iznenadi vidjevši kako žurno skreće i ide prema polici do koje je plemeniti Šilipetar znao doći i zatvorenih očiju. Zapanjeno ga je gledao kako grabi trake i trpa ih u njedra. Bio je svjestan užasa što mu ga je taj neznanac priredio. Ako ga vide šefovi da krade pred njegovim očima, može biti optužen za dosluh. Srećom, nikoga nije bilo na vidiku.

- Stop that man!!! - skladištom se prolomi uzvik.

Odmah je prepoznao nadzornikov glas. Nepomično je gledao lučkog radnika kako s plijenom bježi prema spasonosnom izlazu. Nije mogao na svog čovjeka. Svaki njegov korak činio mu se dug kao vječnost. Vidjevši da se konačno dočepao cilja, Duki od olakšanja, sklopi očne kapke. Kada ih je opet otvorio, nešto ga snažno ugrize za srce. Gotovo sa druge strane skladišta, u potjeru

za tim očajnikom dao se vukovarski branitelj. Svojim velikim koracima brzo je izbio na izlaz, te ga počeo hvatati po luci. Usljed vike i strke, niz stepenice se sjurio i glavni šef g. Blandford, a za njim stigoše i uposlenici. Svi su lokalci gledali u pod dok je vukovarac, nasmijan, gospodarima vukao nesretnika koji je, zajapuren strancima vikao:

- I have a wife!!! I have a child!!!

Vuki, nadzornik i glavni šef ugurali su ga u „pick up“ i odvezli na kapiju, te predali šefici pomorske policije.

Nedugo potom, u skladište su ušla dva kamiona s kontejnerima u koje je trebalo ukrcati materijal. Zbog ružnog događaja radilo se u mučnoj atmosferi. Čuli su se samo viljuškari koji su, manevrirajući na malom prostoru, uporno dizali prašinu s poda koja se skupljala u pravi mali oblak. Dobrano potresen tužnom scenom, Duki je zamišljeno stajao po strani, osjećajući zahvalnost prema nadzorniku Franku, koji mu nije niti prigovorio što se oglušio o naredbu. Nije znao zašto, ali prema njemu se, od samog dolaska, odnosio kao prema sinu.

Nerazgovijetne, brze riječi što nadjačaše zvuk strojeva, nagnaše ga da, uznemiren, naglo podigne glavu. Iz oblaka prašine najednom je izronila stara bukova daska, što je godinama bila dio lučke palete, te se svom žestinom sručila na rijetku plavu kosu vukovarskog branitelja. Srećom po njega, upozorenje zbog kojeg je okrenuo glavu pomoglo mu je da izbjegne puni udarac. Daska ga je pogodila nakoso, noseći sa sobom maleni komad kože i pramen kose. Tek tada je Duki ugledao i vlasnika daske, čije je crveno, ali ozareno lice, slavodobitno izronilo iz oblaka, što ga je štitio od neželjenih pogleda. Bio je to lučki osvetnik. Nastade opet vika i strka. Mnogo viši i snažniji Vuki nemilosrdno je šakom u rebra udarao radnika. Ubrzo su ga opet odvezli šefici pomorske policije. Zavladao je mučna atmosfera. Vuki se neprekidno pipkao za ranjenu lubanju, hvaleći se gdje ga je sve tukao. Nije se moglo znati tko žali njega, a tko žali što ga daska nije bolje pogodila.

Žalostan zbog scena neizmjernog jada, što ih je proživio toga dana, otišao je u daleki kut, sjeo na podnožje betonske pregrade

koja je golemo lučko skladište dijelila na dva prostora, pa iz džepa izvukao cigarete. Pušio je misleći na uklete trake. Još jučer nije ni znao za njih, a dan poslije gotovo je krv pala zbog njih. Nije shvaćao zbog čega su tako bitne.

Zapravo je sve počelo i prije nego je on stigao u luku. Svi „accommodation“ kontejneri stizali su rastavljeni i u setovima od po četiri komada. Iako je svaki set bio osiguran s četiri šipke koje su se zatezale vijcima, iz sigurnosnih razloga preko njega su išle dvije sintetičke trake s mehanizmima za zatezanje. Tako učvršćeni, kontejneri su mogli krenuti u Bosnu, bez straha da će zbog loših cesta putem kliznuti i nekoga usmrtili. Zbog iskustva u radu sa snažnim viljuškarima, posao istovara kontejnera iz broda dobili su Buki i Baki. Vođen nekim svojim nagonom, usluge pomoćnika koji će trčkarati oko njih i davati im smjernice, odmah im je ponudio Bleki. On je i predložio da skinu sigurnosne trake, te ih ponude vozačima kamiona koji su dovozili robu u luku.

- A mislija san da je glup! - smijući se rekao je oholi Buki, dok je vadio kutiju crvenog marlbora.

Baki ga je gledao s neskrivenim divljenjem. Kada se Bleki vratio bez trake i iz džepa izvadio novčanicu od pedeset maraka, samo ih je glupi ponos spriječio da ga ne izgrle.

- Jedan drugi vozač mi je dava sto, kad je vidija u ovoga šta san mu proda! - smijući se, objasni kakvu je jagmu izazvao sa zapadnjačkom novotarijom.

- Jebate, al' je i pedeset malo! - vikne Buki.

- Al' nan je ćaća kopa za nji! - priloži argument, pa se slatko nasmije.

- Sutra ću van dat vaš dio! - objasni Bleki.

- Nema problema! - iziđe mu u susret Baki.

Iako su bili uzbuđeni, trudili su se to prikriti. Bili su svjesni da svi kontejneri iz Italije, na putu za Bosnu i Hercegovinu, moraju proći preko njih. U pitanju su bile tisuće maraka. Bez dvoumljenja, Bleki zgrabi leadersku palicu:

- Svaki put kad van šefovi kažu da je doša brod, vi kažite da tribate i mene! Buki, tebe oni slušaju!

- Ne vodi ti brigu! - umiri ga Buki.

Snažno su se dali na posao. Za nepun sat vremena, kabina viljuškara bila je zatrpana narančastim trakama. No, na završetku posla pojavio se problem.

- Nesmi Frenk vidit ovo! Ni neki od formena! - zabrinuto će Buki.

Strah se odmah prenio i na Bakija. Bojažljivo i s nadom pogleda u Blekija.

- Ne tribaju znat ni naši! Bolje je da samo mi tri dilimo! - predloži lider.

Sijamski blizanci se nisu pobunili.

- Znate šta! - kaza Bleki glasom punim autoriteta.

Gledali su ga kao što novi studenti gledaju starog profesora.

- Desetak ćemo traka odnit u skladište, za slučaj da Frenk bude pita di su trake!

- A šta ćemo mu reć za ostale? - kao oparen skoči Baki.

- Vidi njega! Da nemamo pojma! Možemo reć da su sigurno lučki maznili!

- Di bi ti sakrija onda sve ove? - zapita ga Buki.

- Ja bi i' sve stavlja u portelu od ovoga viljuškara! Nju niko nikad ne otvara! Sutra ćemo, kad ne bude nikoga, to iznit iz luke!

Tako i napraviše. Kada su ostali nasamo, Baki reče Bukiju:

- Nisan moga virovat da je ovako sposoban!

- Jeba te bog, koja tu lova može bit! - oduševljeno će Buki.

Blijedih lica, sutra ujutro gledali su Blekija kako križa ruke i govori:

- Krvi ti Isusove, di su!

Za sljedeći iskrcaj, od kuće je donio svoju najdražu vreću.

- Ovi put ćemo i' sakrit vanka u bodljikavu žicu! Ko će i' tu tražit!

Narednog dana Bleki se krstio vičući:

- Ma ne mogu virovat!

I treći su put Buki i Baki snuždeno stajali praznih pogleda. Netko ih je opet pokrao. Blekiju je bilo najteže. Samo što nije čupao kosu od očaja.

- Majku li mu jeben! Oči bi mu izvadila! Samo da mi ga je uvatit! - vrištao je.

- Koja nan je lova propala! - jaukao je Buki.

Jedino Baki nije ništa komentirao. Šutio je i patio. Netko ih je tajnovito pljačkao, a nisu znali što bi učinili. Naposljetku su, potpuno shrvani, prestali krasti ono što je netko krao od njih.

Tako je nastala prva prava misterija u luci, koju Buki ni Baki nisu uspjeli odgonetnuti. Ne mogavši doći ni blizu rješenja, Buki se jednom povjeri Bakiju:

- On je! Sigurno je on!

- Kako? S nan dolazi na posa. S nan ide ća. Misliš da ja nisan gleda nosi li trake! Nikad ništa!

Osjećan da je on, a neznan kako!

THE UNTOUCHABLES

Radoznalo je promatrao veliki crni brod što je upravo uplovjavao u luku. To nije bio čest prizor. Tih ratnih godina luka je skapavala od gladi. Plaće su se radnicima isplaćivale od najamnina što su stizale od UN-a. U znak zahvalnosti, radnici su vrlo često znali poštediti njihovu imovinu.

- Ko zna šta je u onin bilin vrićan! - začuje susjedov glas iza svojih leđa.

- Neman pojma! Izgleda da ih je pun! Dobro je potonija! - okrećući se prema njemu, uzvratu Duki.

Preko njegova ramena, kroz veliki ulaz, u skladištu ugleda Bukija i njegova potrčka Bakija, kako bezbrižno čavrljaju. Uozbilji se pa upita Blekija:

- Kako su njih dva tako nedodirljiva? Uvijek se izgube kad je neki prljavi posa!

Iako je znao o kome govori, Bleki se okrene prema skladištu.

- Goni i' u pičku materinu! Dobri su sa šefovima!

- To znan, ali kako?

- Patak dobro govori engleski. On...

- Patak? Zašto Patak?

- Al' ne vidiš kako oda! Isti patak! - pojasni mu zbog čega Bukija tako zove.

- On ti, čuja san, njima iznajmljuje cili kat!

- Nekin od naši poslovođa?

- Ne njima! Nekin drugin, ali se tako sa svima zbližava!

- Je li?

- On ti je govno! Za onog drugog nije me briga, ali on... on je smrad! A šta je škrt!

- Stvarno?

- Al' nisi primjetija?!

- Pa... nisan.

- A krvi ti Isusove, da nisi! Draža mu je lova, nego išta!

- Da ti pravo kažen... nije me to ni briga, ali ono kad su nas ostavili da peremo golubova govna sa tanka za gorivo... To in

nikad neću zaboravit!

- E, uzeli su auta i ka, odveli i' u praonu!
- Još su se pogledavali i smijuljili!

Iako se o njima mnogo toga znalo, a mnogo toga nagađalo, cijelu istinu jedino su znali sami „Nedodirljivi“. Buki, koji je bio onaj kojeg se sluša, ne samo da je neumorno sklapao poznanstva sa svima koji nešto znače u UN-u, već im je svesrdno nudio pomoć kada su gozbe bile u pitanju. Naime, rekao bi im da ne moraju brojiti svaku čašicu koju popiju, jer će on brinuti o njihovu prijevozu. Kako ni on ne bi morao paziti, taj zadatak bi prepustio potrcu Bakiju. Jednostavno bi ga nazvao kući i otrgnuo od obitelji. Tako bi nesretni Baki morao cijelo vrijeme gledati njega i nepoznate strance u hedonističkom izivljavanju, te ih naposljetku razvoziti kućama. Najteže od svega bilo mu je pretvarati se kako i on s njima uživa. Samo zbog velike ovisnosti o Bukijevom znanju engleskog, šutke je pristajao na njegove ponižavajuće zahtjeve. Nitko, osim njega samog, nije znao koliko mu zamjera to što ga koristi kao slugu.

- Šta mu ono piše? - upita Dukija susjed.
- Dignity! Tako se brod zove!
- Šta to znači?
- To slučajno znan. Dostojanstvo.

Bleki je otišao, a Duki, sa ruba kamene obale, ostao promatrati pristajanje. Ubrzo je do njega došetao Ajvo.

- Jesi li se ispriča sa susidon? - odmah upita.

Na njegov spomen, usne mu se razvukoše u osmijeh. Zatim reče:

- Skreća mi je pažnju na Bukijevu ljubav prema lovi!
- A ko je ne voli!
- Moj susid!
- Dignity! Šta je ovo doveza?

DIGNITY

U polovici prepilane bačve vatra je veselo pucketala, a plameni jezici naizmjenice lizali umašćene rešetke priručnog roštilja. Ništa nije moglo ujediniti dvadesetak lokalaca, kao što su to mogle besplatne engleske pljeskavice i kobasice. Dio njih nestrpljivo se muvao oko vatre, a dio se pritajio u klimatiziranim kontejnerima, čekajući znak da gozba počinje. „Barbecue“ je bila neka vrsta nagrade za golemi posao što su ga svakodnevno odrađivali.

Duki je kriomice promatrao Bakija koji je u rukama nosio po jednu drvenu kocku, a pod pazuhom komad daske. To su bili dijelovi smrskane palete. Pitao se što s tim namjerava. Došavši do zida skladišta, koji je stvarao pristaju, hladovinu, na tlo je prvo položio jednu kocku, a onda na nju i drugu. Zatim je na njih pažljivo stavio onaj komad daske. Sve je to zadovoljno osmotrio i potom, poput kvočke što sjeda na jaja, pažljivo spustio stražnjicu. Uvjerivši se da mu je guza na sigurnom, leđa nasloni na razmjerno hladan beton. Nakon toga glasno izdahne sav zrak iz pluća. Baš onako kako su običavali činiti težaci iz njegova kraja, kada bi okopali red vinove loze, pa nakratko sjeli kako bi otpočinuli.

- Sidi i puše! - pomisli Duki vrteći glavom.

Čim je vatra posustala i ukazala se žerava, kao iz dubine pećine izronio je Buki, te požurio prema stolu s mesnim prerađevinama. Čistačica ga je gledala s neskrivenom zahvalnošću, dok je pladanj s pljeskavicama nosio prema vreloom roštilju. Nikad ga do tada nisu vidjeli da se nudi za neki neugodan posao.

Duki je sa velikim zanimanjem promatrao prve kapi znoja što su se ukazale na njegovu licu.

- Šta je, šta gledaš? Debelog šefa, je li? - začuje Ajvin glas.
- Nije prasac od čovika, ka šta govore! - reče okrećući se k njemu.
- Jesi siguran? Kako znaš?
- Znoji se! Prasci se ne znoje!

- Ha, ha, ha! Nisan zna!
- Da nije prasac?
- Ma ne! Da se prasci ne znoje!
- Ni ti ga baš ne voliš?
- A ko ga ode voli? Njega i njegovog...
- Šefovi! Nemoš reć da ih šefovi ne vole!
- Baš! Zamisli to! On nama glumi nekog šefa, a prijatelj mu glumi zamjenika! Moš to virovat! - raspaljen pivom što ga je rado srkao iz limenki, povišenim tonom kaza Ajvo.
- Skužija san skoro sve ode! Nego...ajde donesi i meni koju medovinu, pa da dušu zajedno galimo! A?

Dobro opskrbljeni tekućinom, sjeli su na balu vreća za pijesak i, srčući pivo iz limenki, nastavili promatrati samoprijegornog Bukija. Nad pljeskavice što su se dimile na roštilju, nadvila se masivna, rumena i znojna glava. Unatoč vrelini i gustome dimu, žmirkajući, brižno ih je proučavao, nestrpljivo čekajući trenutak kada će postati jestive. Zadovoljno slušajući kako cvrče potamnjele hrpice mljevenog mesa, usne razvuče u blagi osmijeh. Još ih je malo mjerkao, a onda požurio po pladanj i limenu lopaticu. Vješto ih je podbadao i slagao. Strpljivost ga je najednom izdala. Dohvatio je jednu te je, još vrelu, stao velikim prstima ugrivati u usta. Kada mu je, tako vruća, pala na debeli jezik, lice mu se usijalo. Poskočio je malo na lijevu, a potom i na desnu nogu, te zahukao:

- Hu! Hu!

Nato dva cugera iz publike prasnuše u smijeh.

Kada je gozba okončana, punašnih trbušića, smijući se, krenuli su prema vozilima. Valjalo je poći kući.

Pametni, čistačice, Boki i Ajvo ušli su u svoj kombi rađen po evropskim gabaritima, a nepametni u svoj rađen po azijskim. Potonji su, zbog sporog ukrcaja, krenuli s malim zakašnjenjem. Ipak, morali su priznati da su imali više zraka otkad je prapatnički asasin onako viteški umlatio zlosretnog Milu.

Iako je bilo kasno poslijepodne, luka je bila puna živosti. Iskrcaj broda „Dignity“ bio je u punom jeku. Traktori su vukli dugačke prikolice bez stranica, krcate debelim bijelim vrećama.

Nikoga nije zanimalo što je u njima. Bar je tako izgledalo. Dvjestotinjak jardi ispred njih, jedna je vreća počela lagano kliziti. Uskoro je tresnula o vreli asfalt i ostala ležati. Nitko to nije zapazio. Bar se tako činilo. Kada je kombi stigao do mjesta nezgode, vozilom se prolomio urlik polupijane životinje:

- Stani!!

Preplašeni Baki naglo je pritisnuo kočnicu, ne znajući što se dogodilo. I na ostalim licima vidio se strah. Sve se odigralo nestvarno brzo. Najprije su ugledali iskolačene plave oči. Odmah zatim vidjeli su ručerdu što se sručila na slabašnu kvaku kliznih vrata, te je svom silinom povukla. Djelić sekunde nakon toga izletio je kroz otvor što se ukazao i potrčao u zagrljaj debeloj vreći. S užasom su ga gledali kako je nosi prema kombiju. Dahtao je dok se, zajedno s njom, ugrivao kroz uska vrata. Kada su i on i vreća bili unutra, začuo se uzdah olakšanja, a zatim i njegov smijeh.

- Ajde vozi! - zadovoljno vikne Mamac.

Prvotni užas zamijenio je smijeh prisutnih. Čim su krenuli, Duki je uzviknuo:

- Majko mila! Sramote!

Od stida je lice zabio u naslonjač pred sobom.

- Šta ti uvik nešto... - obruši se na njega Mamac, ali je, čuvši da je smijeh u vozilu nestao, instiktivno zašutio.

Sav taj igrokaz, sa okuke ispred njih, promatrao je hrvatski policajac koji je bio tu kako netko ne bi ukrao koju vreću. Gledao ih je očima punim prijezira. Bili su uposlenici UN-a, a besramno su krali vreće lučkim radnicima. Nedaleko njega stajao je džip britanske vojske, pored kojega su se dva vojnika gurala i podsmjehivala. Začas su se, dotad, goropadni dinarski vukovi, pretvorili u promrzle jaganjce. Drhtali su od straha da im ne napravi prijavu, pa da im pomorska policija uskrati propusnice. Kada su mu se približili, bez riječi im je radio-stanicom dao znak da stanu i vrate to što su uzeli. No, stvorio se problem. Vreća nije mogla vani kroz uska vrata. Uporno je za nešto zapinjala. Svima su živci bili napeti kao strune. Umalo nisu nogama izgurali Mamca i njegovu vreću. Iako ju je gurao bez i malo žara, ipak je nekako

ispala vani. Teško uzdahnuvši, snažno ju je primio i podignuo na prsa. Dok ju je nosio na mjesto zločina, Englezi su se cerekali, policajac je i dalje bio bez riječi, a jaganjci su se, drhtureći, crvenjeli od stida. Kada su nekažnjeno, prošli granični prijelaz, Duki je podignuo glavu i zasiktao na Mamca:

- Sramoto jedna!
- Šta je budalo! Bila je to pestotica! - počne se braniti.
- Kakva petstotica?!
- Nemaš ti pojma! Brašno!
- Brašno??? s nevjericom ponovi.
- Počeja si krast brašno! - vikne.
- Šta je! Jesu li svi ovi dana govorili: „Digni ti! Digni ti!“ Diga

sanja, pa šta!

Nakon što je minuo strah, počese se smijati. Vuk za vukom.

THE MOTHER OF ALL MYSTERIES

Pred sam dolazak jeseni, naprasno ih je napustio glavni šef i sa sobom u Englesku odveo njihovu Dobru Vilu. Okupljeni u poveću grupu, stajali su u kutu skladišta, radoznalo promatrajući velikog i gojaznog pedesetogodišnjaka u laganoj UN-ovoj uniformi. Svijetle, dijelom izgubljene kose i bijele puti. Na licu posutom pjegama nalazile su se oči bez imalo topline, oči koje su gledale pored njih.

- I am Peterson. Rob Peterson. Your new boss! - rekao je bez i trunke oduševljenja, tek ih letimično pogledavši.

Održao im je kratak, formalan govor, a onda otišao u ured.

- Šta je ovo, al' je razrok? - reče Duki.

- Biće! - složi se s njim Baki.

- Više je gleda u palete sa strane, nego u nas!

Vrlo brzo su otkrili da uopće nije razrok. Toliko je prezirao prostore na koje je došao iz Australije, a sa njima i ljude koji su na njima živjeli, da ih od gađenja nije mogao gledati. Bilo je očito da je po svjetonazoru neonacist. Njegov psihološki profil upotpunila su dvojica predradnika, crnih Amerikanaca, koji su tvrdili da je rasist. Dolasci na posao sve više su postajali prava mora.

- Evo ga! - dok su radili u skladištu, sve ih upozori Ajvo.

Išao je prema njima u društvu Bukija, koji je za kratko vrijeme postao njegov general, pa je zbog toga bio pošteđen bilo kakvog rada. Obojica su se smijala.

- Vaš bivši šef je uhićen u Engleskoj zbog bigamije! Vidio sam ga u novinama! - kazao je podrugljivo, otvoreno se naslađujući.

Sve je to, smijajući se, preveo njegov general.

No, nitko se od radnika nije obradovao nevolji bivšeg šefa. Vidjevši da se nisu baš razveselili, ubrzo se okrenuo i otišao, ostavivši im Bukija.

- Kako to? - Baki zabrinuto upita prijatelja.

- Vinča se s našon tajnicom, a nije se rastavila od svoje žene! - pojasni što se zapravo zbilo.

Bili su zapanjeni.

Kada su ostali sami, Duki se obrati Ajvi:

- Možeš li ti virovat zbog čega su svog visokog oficira pribili na stup srama!

- Stvarno! Jadnog Brajka! - sažali se nad njegovom sudbinom plemeniti otočanin Ajvo.

- Zamisli da je bija naš! Šta je sve moga radit!

Život pod čizmom australskog klanovca, koloniji hrvatskih najamnika bivao je sve teži i nepodnošljiviji. Baš kada su pomislili da gore ne može biti, otkrili su da je to itekako moguće. G. Peterson je naložio inventuru cijelog materijala vrijednog milijune i milijune dolara. Ispostavilo se da nedostaju neke cijevi, limovi, drvena građa i sl., sve u vrijednosti svega nekoliko tisuća dolara. Takav manjak svi bi smatrali zanemarivim, ali ne i g. Peterson. Ako ih je dotad mrzio kao slavene i balkance, otad ih je mrzio i kao lupeže. Uzaludno su tvrdili da je to materijal što se nalazio van skladišta, na dohvat ruku lučkih radnika. Da stvar bude gora, gotovo u pravilnim vremenskim razmacima, ponovno bi se na inventuri pokazalo da je opet nešto nestalo. To je glavnog šefa dovodilo do ludila. Misteriozni nestanci prerastali su u nerješivu zagonetku kojoj nitko nije bio dorastao. Kada su upitali Dukija što on misli, samouvjeren je kazao:

- Lučki! Nema ko drugi! Sve su to stvari koje se iz luke samo kamionom mogu iznit! Zna to i Rob, samo kurvin sin ovako ima priliku za iživljavanje!

- Ma lučki, nego ko! Njima sve triba! - složi se i njegov susjed.

Svaki put kada bi ugriz g. Petersona na trenutak popustio, otkrilo bi se da je opet nešto ukradeno. Zbog ozbiljnosti cijele situacije svi udružuje mozgove ne bi li došli do rješenja. Nije ih toliko mučilo tko krade, već kako krade. Uzalud. U tim tegobnim trenucima oraspoložiti ih mogao je još jedino dobri čovjek sa sjevera. Zatrubio bi dvaput, izbečio velike plave oči i viknuo kroz prozor:

- Kak' ste dečki?! - pokazujući zube kojima je bez problema mogao, poput grožda, zobati suhi kukuruz.

Kada bi otišao, opet bi sve bilo po starom. Jednog dana zatekli

su šefa bez zlovolje i prezira s kojima je redovito bio naoružan. Znajući da jedna lasta ne čini proljeće, Duki je sačekao sutrašnji dan. Videći da je opet dobe volje, odmah je upitao Bakija što se s njim događa. On je preko Bukija dobivao najsvježije informacije.

- Izgleda da nan dolazi Stela! - uzbuđeno mu povjeri.

- Koja Stela? Kakva Stela?

- Znaš da je radija u Tuzli za UN!

- Sad san se sitija.

- Tamo mu je tajnica bila ta Stela! Uspija joj je sredit posa ode!

Navodno je mlada!

- Kako to? Po njihovim propisima Bosanci nesmu radit u Hrvatskoj, isto ka šta mi nesmimo u Bosni!

- Ma muči! Šta te briga za propise, ako nas pristane proganjat i tlačit!

- Dobro govoriš! S ovakin Robon Petersonon, ka šta je ova dva dana, dalo bi se živit!

Na dan kada je iz bosanskih planina trebala stići nova dobra vila, te ih izbaviti iz debelih, znojnih ruku bijelog pjegavog čudovišta, vladala je opća radost. Kada je na sjevernu stranu skladišta stigao bijeli kombi iz Bosne, mnogi nahrupiše vidjeti tu zagonetnu gošću. Na njihovu žalost, stigla je samo njena odjeća i rublje. I umalo joj torbe ne rastrgoše tri odrasla klipana, htijući zadobiti šefove simpatije. Bleki, Mamac i Aki Buzdovan. Ne mogavši se dogovoriti tko će njeno rublje odvesti u pripremljeni stan, sva trojica uskočiše u vozilo. Duki, koji je upravo dolazio i vidio strku, što je napraviše, odmah ispitivački pogleda Bakija koji se borio s navalom smijeha.

- Oko čega se tuku? - radoznalo ga zapita.

- Ko će vozit Stelinu robu!

- Aha! Ko će od nji' prat gaćice tuzlanske pjevačice! - značajno kaza i izazove provalu smijeha kod Bakija.

Udaljivši se od odbora za doček, opet je počeo razmišljati o ideji koja mu se nedavno našla u mislima. Trebao je naći osobu voljnu da za razumnu cijenu, u Trogiru gdje je g. Peterson uz piće volio sjediti, po njemu prolije vjedro katrana i prospe vreću perja.

Za takvo nešto ne bi žalio novca. Vrativši se natrag, umjesto graje i osmijeha, zatekao je tišinu i ozbiljno lice g. Petersona. Odmah je osjetio da nešto nije u redu. Pogledom je potražio uvijek dobro upućenog Bakija.

Prišao mu je i šapnuo u uho:

- Je li došla?
- Je! - tiho mu odgovori.
- Pa šta se onda ne veselite?
- Neman pojma! Izgleda da je nešto iskrslilo!
- Iskrslilo? A koja je ta Stela?
- Ona plava kraj bodljikave žice!

Pogleda kroz raštrkano društvo i zapazi zamišljenu djevojku, dugih nogu i duge plave kose, kako stoji prekrizanih ruku. Usredotočio se na njeno umorno, ali lijepo lice što su ga krasila dva sivo-plava oka.

- Stvarno je lipa! - šapne Bakiju.
- Je, nema šta! složi se iskusni ženskar.
- Ne razumin čemu sva ova kisela lica? kada je to izgovorio, primijeti nepoznata mladića kako stoji leđima naslonjen na lučku dizalicu što se nalazila malo podalje od njih.
- Koje to? Stranac sigurno nije! - zapita.
- To joj je, izgleda, momak!
- Momak? Došla je sa momkon? Jadni li smo! Opet ćemo mi najebat! - zavapi.

Kao i mnogo puta do tad, njegovo šesto čulo nije pogriješilo. UN ovi propisi morali su se poštivati. Mučnoj optužbi da netko od njih krade materijal s vanjskog stovarišta, pridodana je još jedna nova. Smrknuta lica šef ih je upozorio da su iz skladišta nestale neke skupe slavine. Bez obzira na činjenicu da je skladište imalo više slabih točaka i da su oni bili korisnici samo polovice tog ogromnog lučkog prostora, g. Peterson nije dvojio koga treba optužiti. Bio je uvjeren da je netko od njih dao izraditi duplikat, te ga prosljedio suradniku iz redova lučkih radnika. Kipteci od bijesa, šef je promijenio lokot i upozorio radnike da bi ih mogao sve opustiti i dovesti nove. Zavladao je očaj.

Pritisnut sramotnim optužbama, Duki se u potpunosti preda rješavanju zagonetke u svezi misterioznog nestajanja materijala. Infiltrirao se u redove lučkih radnika, znajući da se bez njihova prijevoza ništa ne može odnijeti. Njuškao je, ispitivao, molio, kumio, govorio da će svi zbog toga dobiti otkaz. No, uzalud. Kleli su se da konkretno s tim materijalom nemaju ama baš ništa.

Poslije dugotrajnog razmišljanja i mukotrpnog istraživanja, razočarano je zaključio da mora odustati i da će misterija zauvijek ostati nerazjašnjena. Mračnih lica preslagivali su materijal na sjevernoj strani stovarišta. Baš tamo gdje je povremeno iščezavao. Začuli su poznatu trubu. Ubrzo je iz kabine razdragan izišao dobrotvor Šilipetar. Srčano im je pružao ruku.

- Kak ste dečki?! - ljubazno upita.

Završetak iskrcaja njegova kamiona slučajno se poklopio s početkom „coffee breaka“. Jedan po jedan, uzimali su svoje rukavice i odlazili prema sjevernom ulazu u skladište, udaljenom stotinjak jardi. Duki je klečeći vezivao cipelu. Želio je ostati i s viljuškarom pomoći tom dobrom čovjeku spustiti i zakopčati ceradu.

- Ajde i ti na kavu! Ja ću ostati i pomoć našen Šilipetru oko cerade! - začuje Blekijeve riječi.

Podigne glavu i uzvrat:

- Neka! Neka! Samo ti ajde! Mogu se i ja jedan put žrtvovati!

Kada se pridigao, ugledao je Blekija na viljuškaru.

- Nije mi teško! Samo ti ajde na kavu! - nastavi inzistirati Bleki.

- Dobro! Kada si tako navalija!

Pješačeći prema ulazu, nije se mogao načuditi koliko je vrijedan i obazriv, njegov nekoć zloglasni susjed, postao.

- Jeben ti...! - opsuje, čim je zakoračao unutar skladišta.

Sjetio se da je još jedne rukavice ostavio na milost i nemilost lučkih radnika. Vraćao se i, kao i obično, lutao mislima. Zbog gomila materijala uz koji je prolazio, nije bio uočljiv. Kratko je pogledao prema Šilipetrovu kamionu. Posao oko cerade bio je u tijeku. Bleki je sjedio na viljuškaru, a Šilipetar stajao na podu, tik do

kamiona. Tek kada je došao na dvadesetak koraka od njih, osjetio je nešto čudno. Obojica su buljila u njega. Pogledao je malo bolje. Sa dugačkih vilica koje su bile podvučene pod opuštenu ceradu, virile su dvije drvene gredice koje nisu uspjeli priključiti ostalima. Gledao ih je zaprepašteno. Zbog te dvojice gramzivih ljudi, mogli su svi ostati bez posla. Preplavilo ga je silno gađenje.

- Šta to radiš? - upita susjeda koji je Šilipetru mjesecima, nakon što bi mu iskrcao jedan UN-ov materijal, ukrcao malo drugog.

- Dobro je! Dobićeš pola! - smrknuo procijedi.

Šilipetar je zurio u pod poput dječaka što su ga uhvatili u krađi krušaka. Duki je brzo razmišljao. Reći nekome što je otkrio, moglo bi ih sve skupo koštati. Šef ih sigurno ne bi poštedito, kada bi se uvjerio da je bio u pravu. Bio je svjestan da jedino veću štetu može napraviti.

- A koliko je to „pola“? - radoznalo upita Blekija.

- Pedeset maraka. - začuje odgovor i ugleda smrknuo lice kršćanina kojemu je nemilosrdni Turčin došao po jedinog sina da ga odvede u janjičare.

- Pedeset maraka. - razočarano ponovi u sebi.

Nije znao što će. Bio je to mršav obrok.

- Ne mogu past tako nisko! - pomisli.

Slučajno je pogledao prema Šilipetru i uhvatio silno iščekivanje što je vrebalo iz krupnih očiju. Onda se najednom sjeti mudrih Kineza kako s kormoranima odlaze u ribolov. Ništa ne radeći, dolazili su do lijepog ulova. Njihov sav posao bio je koncem zavezati vrat ptice da ribu ne bi progutala. Ali ni kormorani nisu bili naivni. Kada bi im gospodari iz usta izvadili 7-8 riba, smatrali su da je na njima red da jednu progutaju. U protivnom, otkazivali su poslušnost i nisu dalje htjeli loviti. Duki je gledao Blekija i u sebi počeo računati:

- Od deset riba šta ih ulovi, ako mu ja dan da proguta čak šest, četiri može dat meni!

Zatim se obrati ogromnom i vječno gladnom kormoranu na kojem bi mu svi Kinezi pozavidjeli:

- Znaš da san ja pošten! Ne mogu prihvatit pola-pola! Ti radiš cili posa! Mislin da je pošteno 60-40! Za tebe naravno!

- Dobro. - teškom mukom prevali preko usana.

Duki je žurno otišao, ne želeći da ga netko vidi kako šuruje s lupežima.

- Lipo ti je prominija ćud! - mrmljao je sebi u bradu.

Narednih tjedana, umjesto da vadi ulov iz Blekijevog ždrijela, Duki se samo češkao iznad uha. Dogodilo se nešto za što je mislio da je nemoguće. Nenaudio da dijeli plijen, njegov susjed je, u znak prosvjeda, jednostavno prestao loviti. Nije bilo druge nego priznati da ga je nadmudrio.

- Jeba mater, zajeba me! - ogorčeno kaza.

- Nasuvo se skida! zaključa.

ZALJUBIH SE U BLUDNICU

Došavši kući s posla, pronašao je plavu kuvertu, što ga je, kao otrovna zmija, šutljivo čekala. Pročitavši sadržaj pisma, lice mu je problijedilo, a ruke od bijesa zadrhtale. Bila je to privatna tužba bivšeg komandira milicije, a potom i zapovjednika policije za otok Vis. U njoj je naveo kako mu je Duki uništio život, pa traži petnaest tisuća maraka odštete.

Opet je pročitao tužbu, što mu ju je poslao sud u Splitu, s nalogom da se pojavi na prvom ročištu. Stiskajući i papir i zube, nesvjesno je odmahivao glavom. Sudovi su po ladicama krili tužbe protiv onih što su oteli tvornice i hotele, puštali pljačkaše i ubojice, a privatnu tužbu protiv skladišnog radnika proglasili prioritetom.

- Šta posjedujete od imovine? - bilo je jedno od pitanja što mu je postavila sutkinja Tonković.

- Levis 501. - smireno je odgovorio.

S čuđenjem ga je pogledala i ona i zapisničarka. Preko oka je primijetio kako se lice nepoznata čovjeka odjednom trznulo.

Ubrzo je on došao na red:

- Javno je objavio da sam ja „njihov“ čovjek. Zbog toga mi je netko ubacio eksploziv u stan. Ja sam obilježen čovjek. Život mi je bespovratno uništen. Zbog toga sam podnio tužbu.

Sutkinja je optuženiku pružila priliku da se brani.

- Meni su stanovnici Visa, zapravo ljudi iz Komiže, pričali da je dvadeset godina odlazio na ručak u vojarnu JNA. Da je dvadeset godina bio prijatelj s oficirima KOS-a. Osim toga, ko je mogao doći na mjesto komandira milicije u najvećoj vojnoj utvrdi vojske Jugoslavije.

- Sve su to gluposti! Na Visu nitko nije stradao! Vojska je mirno napustila otok! Sve su to moje zasluge!

Bilo je očito da se sutkinja prvi put suočava s nečim takvim. Stalno je pogledavala čas jednog, čas drugog.

- Da li Vi poznajete njega? - upitala je optuženog.

- Ne. Nikad ga nisan vidija. - prizna.

- Da li ste Vi znali njega? - okrenuvši se k podноситelju tužbe,

radozvalo zapita.

- Ne. Za njega sam čuo tek nakon ovoga što mi je napravio. snuždeno objasni.

Pred sam kraj ročišta, ne znajući da li je netko dao kakav mig pravosuđu, iznese posljednji argument u svojoj obrani:

- Ja sam samo napisao ono što mi je reka zapovjednik koji me je poslao na Vis, dok je tamo još vladala JNA.

- Znači, on vas je upozorio da je zapovjednik policije njihov čovjek? - želeći stvari izvući na čistac, upita ga sutkinja.

- Tako je! Otkud bi ja to zna!

- Unesi to u zapisnik! - napomene sutkinja zapisničarki.

- To je, znači, svjedok obrane. - naglasi.

Po završetku prvog ročišta, Duki je bio jako zadovoljan sa svojim smirenim nastupom, mudrošću i bistrim umom. Krivicu je svalio na visokog časnika hrvatske vojske, koji je, također plakao da mu je uništio život, jer je napisao da se na početku borio protiv Hrvatske, te da će se pobrinuti da mu sudi hrvatski narod. Taj ga je nekadašnji džudaš i visoki oficir JNA, barem dvostruko više mrzio, nego komandir milicije. Ni slutio nije da će na sudu morati spašavati svog krvnika.

Umjesto na posao, gdje je mogao zaraditi sigurnu šaku dolara, Duki se autobusom uputio u neumoljivu palaču pravde. Lice mu je odavalo noć punu nemirna sna. Nije znao da li će netko od te dvojice, možda, sa sobom ponijeti pištolj. Da stvar bude gora, raspitavši se, saznao je da policija ne vrši nikakve preglede.

- Takva je moja sudbina. Nisu me ubili u ratu, a ubit će me u sudnici. - tužno izreče svoje zlokobne misli.

Napustivši 37-icu, baci oči na ulični sat i shvati da je poprilično uranio. Sve se teže opirao nepodnošljivoj tjeskobi, što ga je neprestano nagrizala. Pitao se da li bi je pelinkovac odagnao, ili barem ublažio. Hodao je prljavim pločnikom Solinske ceste, s prijezirom pogledavajući stare mrlje skorene na asfaltu.

- Nisi ništa bolje ni zaslužija, kad si se na Balkanu u ideale zaljubija! - ogorčeno predbaci sebi.

Najprije je prešao jedan pješački prijelaz, a onda i drugi.

Zakoračivši na pločnik, odlučno je krenuo prema neuglednim vratima običnog kafića. Polako ih je gurnuo, pazeći da ne zaprlja ruku, jer vrata odavno nisu raskošno sjala. Oprezno je ušao, te sišao u neobičan ugostiteljski objekt smješten u polu-podrumu. Nehajno je pogledom prešao po interijeru i rijetkim gostima, a onda prišao drvenom šanku iza kojeg je stajala punašna žena u zrelim godinama. Na sebi je imala bijelu košulju i crnu pregaču. I prije nego ga je upitala, naručio je:

- Pelinkovac!

Mrzio je to piće, ne koliko rakiju, ali je znao da uspješno odagnaje tjeskobu. Uzdahnuo je prije nego je čašu prinio usnama.

Dugo je pijuckao svoje piće, pitajući se da li bi, zbog suđenja, bilo pametno naručiti i drugo. Činilo mu se da liječi rane njegove napukle duše.

- Još jedan! - pozove novu dozu spasonosnog lijeka.

Polako ga je ispijao, znajući da poslije njega mora za optuženičku klupu. Zabrinute, nemirne oči odlutaše na nekakve stihove, što su ga promatrali s obližnjeg zida. Preda im se i, zanesen, počne slušati što govore. Čuvši riječi: „... a kad ražanj zahrđa, srca prijatelja, i od kamena su tvrđa.“, slomi mu se srce, trgne preostalo piće, pa tužno reče:

- Dupli pelin gorki!

Stajao je u sudnici, među ljudima što su mu samo zlo željeli. Znao je da mora ostati pribran i otrpjeti ponižavajući proces. Nikako se nije mirio s činjenicom da su oni postali domoljubi, a on izdajnik. Sve je teže podnosio pitanja sutkinje, nenavikao biti optuženik. Pelin gorki mu je pojačavao emocije. Najednom je poludio. Napravio je korak prema sutkinji, te, prijeteći rukom, viknuo:

- Znam ja dobro što ste Vi, i za koga, radili prije rata!

Gledala ga je užasnuto. I zapisničarka također. Ipak, pribrala se, te kazala:

- Smirite se, molim vas!

Mogla ga je uvući u pravnu stupicu, ali nije. Osjećala je da je to bila reakcija iz očaja.

- Jeste li Vi... - obratila se bivšem visokom časniku rekli optuženom tu rečenicu?

Bio je to čovjek itekako potkovan znanjem.

- Pozivam se na vojnu tajnu i s ovim je moj boravak na sudu završen! - izgovori glasno, dok su mu usne drhtale od bijesa.

Pred početak trećeg ročišta, Duki se na hodniku slučajno sreo sa sutkinjom Spomenkom Tonković. Odmah mu je blago rekla:

- S obzirom na stanje u postupku, Vi niste imali nikakvog razloga onako reagirati!

Presuda je glasila:

- Nema nikakvih dokaza da je optuženik kriv!

S oslobađajućom presudom život se vratio u njega. Laknulo mu je, shvativši da politika nije imala ništa s njegovim mrcvarenjem.

Nekoliko mjeseci poslije

Stisnutih zubi čitao je poništenje presude suda više instance. Škripao je zubima jer je znao da na sudu više instance sjede najbolji hrvatski sinovi. Jedne od besanih noćiju, misleći na hrvatsko pravosuđe, što ga se tako nemilosrdno dohvatilo, kao da mu nije bilo dosta patnji, ogorčeno kaza:

- Zaljubih se u bludnicu.

Nikada mu nije stiglo objašnjenje zašto novo suđenje nije održano.

THE LAMBS GO QUIET

Ne vidjevši nikakve promjene u ponašanju ljudi s kojima je radio, Bleki je odahnuo. Nitko nije znao. K njima je išao Kanađanin Roger.

- Stiže nekoliko kamiona s novim materijalom. Pošto smo ovdje pretrpani, istovarit ćemo ih na Plano. Ima li dobrovoljaca?

- I go! - javi se Bleki.

Na Planom se nalazilo ogromno UN-ovo stovarište na otvorenom, okruženo žicom i sa stražarima samo na rampi. U njegovoj blizini nalazio se cijeli niz gostionica iz kojih se neprestano širio miris pečene janjetine. Mjesto je po tome bilo nadaleko poznato.

Dobrovoljcu Blekiju društvo su činili, kao i mnogo puta do tad, Baki i Aki Buzdovan. Baki je tamo rado odlazio, jer je mogao plandovati do mile volje, a Aki jer je bez straha od šefova mogao zadrijemati.

Završivši s istovarom dva kamiona, pred rampom su ugledali poznato lice. Bio je to Šilipetar. Iako je prevalio dugačak put i bio vidno umoran, veselo im je mahao.

- Znae šta! Vi ste malo više radili... pa ću ja istovarit Šilipetra! A vi ajte lipo po marendu! - prijateljski i požrtvovno Bleki reče kolegama.

- Šta ćemo? - ne pretjerano oduševljeno Baki upita Akija.

- Šta mene pitaš! - neuobičajeno brzo uzvratila mu Aki Buzdovan.

Znali su što slijedi. Zbog toga su i bili razdražljivi. Dok bi odlazili u market u kojem su otkrili zavodljivo jeftinu talijansku salamu, Bleki je sa Šilipetrom odlazio na davljenje s vrućom i slasnom janjetinom. Nikako im nije bilo pravo. Iako su i oni uvijek prednost davali tom plavookom Podravcu, ni jednom ih nije pozvao na mlado pečenje. To je uvijek bilo rezervirano samo za Blekija. No, nije bilo druge nego uzdahnuti i otići po svoju, ne baš ukusnu salamu.

Vraćajući se popodne u Split, nitko nije progovorio ni riječi.

Baki je bio za upravljačem, Aki na mjestu suvozača, a Bleki na drugom redu sjedišta iza njih. Vozač i suvozač bili su mrzovoljni jer im je siromašni obrok teško pao na želudac. Osim toga, teško su podnosili intenzivan vonj crvenog luka, što je neprestano navirao odostraga. Šilipetrov prijatelj samo je glumio mrzovolju. Pretvarao se da ni on nije jeo bogzna što. Nije želio da Baki i Aki posumnjaju u njega i Šilipetra. Načistu nije bio ni sa Dukijem. Pitao se da ga nije možda odao. Neuobičajeno duga šutljivost radnih kolega unosila je sve izraženiju sumnju i nemir u njegove misli. Od Akija mu nije prijetila opasnost. On je šutio jer je razmišljao gdje bi se mogao domoći još pokojeg dolara s kojim bi bio još malo bliži realizaciji svoga nauma. S Bakijem je bila potpuno druga priča. Već ga je dugo kopkalo to neobično prijateljstvo. Znao je da oni flertuju iz koristoljublja, ali nikako nije uspijevaio otkriti o čemu je tu riječ. Stoga se odlučio poslužiti lukavstvom. Namjesti simpatični, podli pogled, kratko se okrene k Blekiju koji je, izvaljen na sjedištu, upravo preživao na brzinu gutana janjeća vlakna, pa ga, lagano se smijuljeći, neočekivano upita:

- Je li, a odkad ste ti i Šilipetar takvi prijatelji?

Blekija kao da je zmija ugrizla. Slutio je da taj lukavac, što ga je jednom nazvao „simpatični mali kurvin sin“, nešto zna. Unatoč blagom crvenilu što mu se ukazalo na licu, počne se praviti da ne razumije na što misli:

- Odkad dolazi s materijalom! Uvik san mu pomaga kad mu je tribalo! Osta bi mu pomoć i sa ceradon!

- I ja san mu pomaga sa ceradon, a isto me nikad nije zva na janjetinu! - ne okrećući se, dobaci mu Baki, onako preko ramena.

To Blekiju nagna još krvi u lice. Na njegovu nesreću igri se priključila i Aki:

- Ni mene nikad nije ponudila s pečenim!

Vrpoljeći se na sjedištu zbog najezde neugodnih pitanja, na stol baci najjači adut:

- Dobro! Reću van! Više puta san mu da po koju traku iz skladišta! Nisan šefa ni pita! Zato me on dikod zove na pečeno!

- Jeben ti gopu, i mene je pita! - vikne Aki.

Potom se Blekiju, koji se očigledno udebljao otkako se Šilipetar spustio na more, obrati i Baki:

- Al' mu ja nisan dava!

Lagao je, ali to Bleki nije mogao znati. Bio je silno uzrujan zbog unakrsne vatre u koju je nenadano upao.

- Izda me je, majku mu jeben! - pomisli bijesno.

Za svega nekoliko trenutaka stigne i potvrda. Simpatični mali kurvin sin vješto zamaskira usiljeni smijeh, pa mu dobrohotno reče:

- Ma znan ja sve.

Bleki, poput morskog psa iz porodice tupana, bez razmišljanja proguta njegovu udicu, te mu, smrknuta lica, odsutno reče:

- Reka ti je.

Kiptio je od bijesa i mržnje. Toliko je bio obuzet tim niskim životinjskim čuvstvom da nije ni registrirao kako mu Baki ništa nije odgovorio, već se samo na silu cerekao.

No, cerek je utihnuo, a Akijev osmijeh izbljedio, čim je započela Blekijeva ispovijed. Skamenjeno su slušali zbog čega su proživljavali onoliko ružnih trenutaka i poniženja od strane glavnog šefa i bili na rubu otkaza.

Da je Bleki upao u Bakijevu stupicu, Duki je u skladištu saznao od samog Bakija:

- Je li, mislija si da ja neću otkrit?!

- O čemu ti to? - iznenađeno ga upita.

- O tvom susidu i Šilipetru! smijuljeći se i gledajući ga u oči, ponosno kaza.

- Kako? - čudeći se zausti Duki.

Znao je da su nevolje na vidiku. Bleki je bio čovjek koji je mogao, ako je trebalo, mrziti i tisuću godina.

- Znaš kako san ga navuka! - s punim plućima zraka, bez i malo skromnosti, požuri mu objasniti Baki.

Uzaludno je Duki uvjeravao susjeda da ga je lukavi Baki navukao da se sam oda.

- Dobro je! Dobro je! - hladno je ponavljao, snivajući osvetu.

Nikada mu neće zaboraviti da je zbog njega ostao bez novca. Nikada mu neće oprostiti što utihnuše Šilipetrovi jaganjci.

To je bila vijest koja je išla od uha do uha, a pošto je potekla od Bukija, trebala je biti istinita. Odlazio je Rob Peterson. Otkako se ambiciozan plan s lijepom i mladom Stelom izjalovio, sve je manje pronalazio razloga za rad u luci.

Čak i kada ih je Šicer o tome i službeno obavijestio, plašili su se da se to njima ne ruga. Svi su bili iznenađeni što ih je okupio pred polazak. Neki su vjerovali da je znao kako su svakom strancu na odlasku dali nekakav poklon ili znak pažnje. Neki su vjerovali kako je samo htio da mu zažele sretan put.

Počeo je, zastajkujući, govoriti o danima što su ih proveli zajedno. Pokušavao je uhvatiti njihove poglede. Ili barem jedan od njih. Neki su gledali u stranu. Neki su, pak, gledali u prašnjav pod. Snaga njegova glasa mučno je kopnula.

Otišao je ne čuvši ni: „Good luck!“

TASMANIAN DEVIL

Sa svojih pet stopa visine, kratke brade i tamno-smeđe kose, tek ponešto izgubljene iznad čela, izgledao je kao odbjegli član putujuće cirkusne družine. Iako umorne, smeđe oči bile su pune samopouzdanja i nekog diskretnog šarma. Ništa u njegovu nastupu nije upućivalo na nekakav kompleks zbog izgleda. Udahne i odlučno progovori:

- Zovem se Moris! Ja sam vaš novi šef! Živjet ćemo kao tim! Radit ćemo kao tim!

Napaćeni dugotrajnim neljudskim ponašanjem olinjalog australskog klanovca, lokalci su gledali tog neobičnog čovječuljka očima punim nade i topline. Bili su gladni obične ljudskosti. Sudbina je uslišila njihove molitve. Vjerojatno zbog toga što su tražili tako malo. Tjedni su prolazili, tiho i neopaženo, a za njima i mjeseci. Svi su brižno radili svoj posao. Gospodina Morisa, koji je bio bivši niži časnik britankse vojske, svi su doživljavali kao spasitelja, ponajviše zbog poštenja i pravičnosti. Pokazao se i kao vrlo sposoban voditelj logističke baze, kojeg su i nadređeni šefovi izuzetno cijenili. Na vidjelo je izašao i njegov nesumnjiv dar za ophođenje s ljudima. Uživao je status anđela.

Nitko ni zamisliti nije mogao da se u njegovoj duši krije tasmanijski vrag, što se prije nekoliko stoljeća neopazice ukrcao na jedrenjak kapetana Cooka, te se s njega iskrcao u Engleskoj.

S prvim jesenskim kišama, stigla je i kiša dolara te je zalila ispucale džepove odanih najamnika. Sada su primali po sedam stotina dolara. Bio je to mali znak zahvalnosti od strane šefova u Sarajevu zbog ogromnog posla što su ga u nešto manje od dvije godine odradili.

Buka snažnog kamiona što je upravo ulazio u skladište, natjerala je Dukija da pogledom potraži viljuškar. Ubrzo su ušla još takva dva kamiona. Nisu bili bijele, već zelene boje. Nisu pripadali UN-u, već britanskoj vojsci. Nisu ni ugasili motore, a vrata ureda su se otvorila i na njima se ukazao g. Moris. Nasmijana lica, žurnim koraćima grabio je prema vojniku što je kanio izići iz kabine.

Nakon nekoliko riječi, kamioni su se uputili u kut skladišta. Za njima je, poput radosnog ponija, kaskao g. Moris. Tu ih je čekao Duki s viljuškarom. Ništa tu nije bilo neobično. Neobičan je bio samo teret koji se ukazao kada su stranice spuštene. Kamion je bio pun debelog, rabljenog kabela.

- Šta je ovo? - upita Duki upravo pristiglog Bakija, kada su se otvorila druga dva kamiona.

- Agregati! - objasni mu profesionalni vozač građevinskih strojeva.

- Zašto ovako čudno izgledaju?

Baki ga pogleda s podsmijehom, pa reče:

- Skinuti su sa kontejnera hladnjača!

- Zašto skinuti? Biće pokvareni.

- Mene pitaš! - obrecne se na njega.

Kada je iskrcaj bio gotov, g. Moris je svoj trojici engleskih vojnika srdačno stisnuo ruku, vragolasto se smješkajući. To je promatrao Duki, koji je nekada shvaćao sve, a nekada nije shvaćao ništa. Iznenađeno se pitao što to vražji osmijeh radi na licu njihova anđela.

SUMORNA JESEN

Sa svakim novim radnim danom postajalo je sve očitije da će UN otići i da će kruh morati potražiti negdje drugdje. To se vrlo brzo obistinilo. Mnogobrojni radnici što su spas pronašli u stranim organizacijama počeli su ostajati bez posla. Velik dio sumornih misli što su ih sve češće opsjedale, odagnale su tople, očinske riječi gospodina Morisa.

- Tražite novi posao, a ja ću sve učiniti što je u mojoj moći da uvjerim šefove u Sarajevu da ste neophodni ovdje još mjesecima! Ali, morate znati, da nakon drugog mjeseca '96., na prostoru bivše Jugoslavije, neće biti ni jedan ured UN-a!

Ganuto su ga gledali. Nakon svega što su proživjeli od g. Petersona, nisu mogli vjerovati da im se tako velikodušan čovjek dogodio.

- Ima još nešto! - reče i ugleda mnoštvo radoznalih pogleda punih stidljive nade.

- Umjesto UN-a dolazi NATO. Postoji mogućnost da njima bude potrebna logistika. Samo... izgledi nisu veliki. Oni uvijek imaju svoju.

UNDERDOG AKI

Unatoč svom mamlazolikom izgledu i dubokom ožiljku na licu, Aki Buzdovan je bio strastveni ljubitelj životinja. No, nije bio naivan kako su mnogi mislili. Iako su svi očekivali da će se u poduzetničke vode prvi otisnuti bogati i razmetljivi Buki, to je neočekivano učinio Aki.

- Ako kome treba koja beštija, ja je mogu nabavit! - obavijestio je kolege.

Njegov prvi posao bile su vodene kornjačice.

- A imaš li hrčka? - raspitivao se Branko.

Prošlo je svega nekoliko dana kada je nasmijani Aki iz torbe izvadio hrčka. Doduše, nedostajala mu je jedna noga, ali je zato cijena bila niža.

Poslije nekog vremena, kada su svi zaboravili na simpatičnu životinju, Aki za objedom upita:

- Branko, kako ti je hrčak?

- Ma, krepa je.

Prodavatelj iskolači, kao ugljen, crne oči.

- Kako to?! - vikne.

- Neman pojma. Biće bija bolestan.

- Ma di bolestan?!

- Vidija si da je bija bez noge.

- Di ti je sad?

- Zakopa san ga.

- Di?! - vrisne.

- U vrtlu.

- Jeben ti gospu, pa je u zimski san!! Brzo ga otkopaj!! - uzrujano je vikao.

Za hrčka je spas došao prekasno. Nisu ga uspjeli oživjeti. I prije nego se ispostavilo da je prijatelj životinja, Aki je uživao simpatije kolega. Zato su svi bili zatečeni kada im je podvalio trik br.1 iz balkanske bilježnice. Na posao je došao s rukom u gipsu i zatražio bolovanje. Tako je mogao raditi na kiosku za prodaju kućnih ljubimaca i njihove hrane, a za to vrijeme kolege su mu

zarađivale plaću.

- Jesi vidija kurvinog sina?! . ogorčeni Ajvo reče Dukiju.
- Ko zna je li to bila njegova ideja.
- Kako to misliš?
- Skime se on u zadnje vrime došaptava?
- Misliš na tvog susida?
- Tako je.
- Ne razumin.
- Vidi. On ti se malo prije priznanja Hrvatske javija u dobrovoljce i otiša na neko livo brdo. Sedan dana. Kad je tribalo ić na drugi teren, doša je sa rukon u gipsu.
- Nemoj zajebavat! Stvarno?
- Misecima je izvlačija lovu na bolovanje. Na drugi teren više nikad nije otiša.
- Ne mogu virovat da je toliki kurvin sin! Prije nego si ti ode doša, stalno se falija da je on bija dragovoljac!
- Pa... moglo bi se reć da je. Isto ka i Buki. Samo... kad san ja iša u Dubrovnik, on je kući s bombama tuka ribu.
- Jeba te, ja san nešto bija...
- Slušaj! U mistu su ga zajebavali da je drugi put doša s drugon rukon u gipsu!
- Stvarno? Ha, ha, ha! Jesi vidija lukavca!
- Zato mislin da je on da naputak prijatelju Akiju!

BAKRENO DOBA

Tek što je počela druga polovica studenog, nenadano je stigla groteskna povišica. Devet stotina dolara smiješilo im se na kraju mjeseca.

- Jeba in pas mater! Sad su nan dali, kad idu ća! - kleo ih je Bleki.

Ipak, to je bila dobra vijest. Što je značilo da je i loša negdje u blizini.

- Ti si lud!! - vikao je izbezumljeni Duki, kada su mu sijamski blizanci, Buki i Baki, došli priopćiti tu sramotnu vijest.

- Sad kad skoro da i nema više materijala, tribat će kidat i gulit one Morisove kabele. - smijuljeći se kazao mu je Baki, znajući da će potpuno podivljati kada čuje najnoviju vijest.

- Ja ću gulit bakar! Ne dolazi u obzir!

Zatim sa žaljenjem pogleda Bakija u oči i zapita:

- Al' ti oćeš?

Umjesto odgovora uslijedi pitanje:

- Ko njemu smi reć da neće? Vidiš da nan je osigura novi ugovor od dva miseca. Osin toga, ko odbije, sigurno neće radit za NATO.

Pritisnut njegovim argumentima, Duki podivlja još više.

- Ne mogu past toliko nisko! Pa nisan ja sakupljač bakra!

Podršku odluči potražiti kod smrknutog Bukija:

- Ne mogu virovat da će lovaš, ka šta si ti, gulit bakar?!

Videći da je svojim očnjacima ugrizao za Bukijevu debelu kožu, Bakiju se usne razvuku u široki osmijeh. Buki je ostao nijem. Rumenilo što mu je jurnulo u lice reklo je sve.

- Jadniče jedan! Umisto da povedeš pobunu, ti mučiš! Kunen ti se da ću, svima u Trogiru, reć da nisi nikakav UN-ov šef, nego da skupljaš bakar za njih! Samo ako ga budeš gulija! - prijetio je bijesni Duki, dok je Baki grcao od smijeha.

Kada su blizanci otišli, slušajući srce kako uzbuđeno tuče, donese konačan zaključak:

- Ne mogu past tako nisko! Pa šta bude!

Sutradan je posao krenuo. Svi koji su se nadali novom zaposlenju, prihvatili su se kabela. Bleki je postao animir dama. Uvjeren da će dobiti i plaću i novac od bakra, neprestano se smijao i vikao:

- Biće love! Ha, ha, ha! Naseri je brale! Ha, ha!

Kada je prvi kabel razvučen preko cijelog skladišta, započelo je sječenje na kratke komade. Videći da je taj dio posla zapao Bukija, Duki mu smjesta krene u posjetu. Kada je stigao, stao je pored njega, pa ga počeo pomno promatrati. Što ga je više gledao, to je više krvi naviralo u njegovo lice.

A radio je to na zaista neobičan i smiješan način. Za sječenje debelog kabela, g. Moris im je odnekud donio nekakav hidraulički sjekač, čija je kliješta pokretalo pritiskanje pedale. Buki ju je gazio svojim krupnim stopalom, dok mu je pogled, od gađenja, neprestano bježao u stranu.

Gledajući ga, Duki mu se otvoreno u lice cerekao. Sve je to, naravno, promatrao Baki, teško prikrivajući smijeh. Smijao se sutradan i g. Moris kada je donio metalne skalpele od najboljeg engleskog čelika.

Svakim danom hrpe komadića izolacije i hrpe sjajnog bakra, bivale su sve veće. Duki je po skladištu sve teže pronalazio posla iza kojeg bi se skrivao. Kada je iscrpio i zadnje ideje, tužno je uzdahnuo i pogled usmjerio prema kolegama. Okruženi hrpama paleta koje su ih štatile od radoznalih pogleda, sjedili su, svaki na svojoj stolici i s nožem u ruci, lovci na bakar. Smjestili su se u najzabitiji dio skladišta, a to je bio sami kut sjeveroistočnog dijela. Pošto je krovšte imalo nekakva oštećenja, kod jače kiše voda bi se znala slijevati niz zid i plaviti taj kut. Miješajući se sa prašinom, stvarala je tanki sloj blata koje je, sušeći se, intenzivno zaudaralo. Taj neugodan vonj, zastalno se nastanio u tom dijelu skladišta.

Poput velikog, premlaćenog psa vukao se prema improviziranoj radionici, ne znajući bi li se smijao ili plakao. Iako je znao da će na kraju i on morati prionuti tome poslu, nikako se nije mogao vidjeti u toj ulozi. Sjeo je na manji snop paleta i pogledom počeo prelaziti preko lica sakupljača bakra. Začudo, svi su bili

nasmijani, izuzev Bukija i Bokija. Teško su proživljavali svoju novu ulogu. Za razliku od ostalih, koje je Bleki uvjerio da će novac podijeliti između sebe i da ništa neće dati onima iz kancelarija, jer su se potajno podsmjehivali, njih dvojica u to i nisu bili previše sigurni. Osim toga, plašili su se da priča o bakru ne procuri van luke. A to je moglo biti pogubno za njihov ugled. Duki je to znao, baš kao i ostali. Promatrao je marljivog i ambicioznog Bokija. Iako mršav, na njemu je sve bilo veliko. Veliki brkovi, velike plave oči, velike nosnice po kojima je često kopao, velika gusta kosa koju je vezivao u rep.

Jednom prilikom je nasmijao sve šefove na sastanku kada je na engleskom proslovkao:

- I don't think to be ordinary worker in UN for whole time!

Grohotom su se nasmijali.

Poslije njega, oči je prilijepio za Bukija. Zatim se sreo s Bakijevim podmuklim osmijehom. Oprezno mu je migao prema bogatom prijatelju.

- Iz daljine izgledate ka kolonija dabrova! - glasno reče i mnoge usne razvuče u osmijeh.

- Al' nan se nećeš priključit? - podbode ga Baki.

- Ja? Pa našto ti ja sličin?

- Vidi li te šef, nećeš vidit ugovora!

- Neka! Radije ću vozit Kineze iz Hercegovine, nego kupit bakar!

Rekavši to, pogleda snuženog Bukija. Ubrzo povišenim tonom prozbori:

- Jebate, ako se vanka pročuje da nas Moris tira da gulimo bakar u ovome smradu di i pantagane dolaze pišat, i di nas krije, paletama ka retardiranu dicu, kočće živ ostat!

Svi su se smijali osim dvojca sa šefovskim ambicijama.

- Je li Buki?! - podvikne.

- Nemoj se s tin niti zajebavat! - upozori ga, smrtno ozbiljna lica.

- Ili ti Boki! - okrene se drugoj meti.

- Šta je? - hladno mu uzvrat.

- Šta će o tebi mislit te tvoje kolege umjetnici šta sviraju s Oliveron, ako čuju da radiš sa bakron?

Odgovora nije bilo.

- Ajde radi ili ajde ća! - vikne Mamac.

I baš kada je htio upitati ima li jedan skalpel i za njega, ugleda nadzornika kako ide prema koloniji. Bio je to Finac kojeg su svi voljeli. Usput su se i smijali njegovu prezimenu. Zvao se Piku.

- Tebe tražim! - odmah se obrati Dukiju.

- Mene? - zabrinuto uzvrat, misleći da ga je poslao Moris, koji je od Šicera ili Bokija doznao da ne želi gubiti bakar.

Zato se odmah pripremio viknuti:

- Nije istina! I ja želim guliti bakar!

Na svoje veliko iznenađenje, začuje obrazloženje kakvo je samo poželjeti mogao:

- Moris mi je rekao da napravim inventuru preostalog materijala. Hoćeš li mi u tome pomoći?

- Naravno! Sve što treba!

Dok je odlazio od dabrova, u sebi se s njima pozdravi:

- Zbogom „Gipsy Kings“!

Radeći inventuru i usput pripremajući preostale stvari za ukrcaj u kontejnere, kojima je sve trebalo biti otpremljeno na Pleso gdje se nalazila glavna baza UN-a, vidio je Morisa kako ide prema njemu.

- Koliko imamo ovih grijalica na popisu? - upita šef.

Bile su to uljne grijalice.

- Deset!

- Stavi devet! Ja ću jednu uzeti!

Polovicom prosinca sav preostali materijal nalazio se u petnaest kontejnera.

Nenadan dolazak trojice starijih britanskih časnika na vrata skladišta, odmah je privukao Dukijevu pažnju. I on je, kao i ostali, bio na mukama zbog skorašnjeg gubitka posla. Vidjevši pažnju i poniznost g. Morisa koji im je stiskao ruke, znao je da su to visoki časnici sjevernoatlantskog saveza. Obilazak skladišta u koji ih je lukavi Moris poveo, užgao je plamičak nade u novo zaposlenje.

Zato je stao uz jednu policu, praveći se da nešto radi. Znao je da moraju proći blizu njega.

- Oni bi bili svježja krv za vas! - čuo je šefa gdje ih hvali.

Zatim se oglasila jedan od časnika:

- Nismo ovdje očekivali ovakvu hladnoću.

- To nije često, ali zna biti! - obazrivo mu pojasni domaćin.

- A imate li kakvih grijalica u skladištu? - zapita drugi časnik.

- Da! Da! Imamo devet uljnih grijalica! Bilo ih je deset, ali je jedna ukradena! - objasni, tužno ih gledajući, kao da se opravdava.

- Znamo mi vrlo dobro gdje smo došli! - uzvrat mu onaj prvi časnik.

Treći visoki časnik, koji cijelo vrijeme ništa nije govorio, počne lagano klimati glavom. Potvrđivao je da i on vrlo dobro zna gdje su došli.

Poput premlaćenog, ali i pokislog psa, Duki se odvukao u smrdljivi dio skladišta i utučeno upitao:

- Braćo Romi, ima li za mene bakra?

Prvu gomilicu sjajne kovine, na otpad su prokrijumčarili šefovi pouzdanici, Šicer i Boki, te mu predali oko sedamsto maraka. Drugu su odvezli Buki i Mamac. Kada je treća dostigla zadovoljavajuću veličinu, Bleki skoči kao oparen i odlučno kaza Dukiju:

- Amo ća ja i ti!

Ovaj to nije primio s oduševljenjem. Sve što ga je zanimalo, bilo je to da li će Moris uspjati privoljeti predstavnike NATO-a da angažiraju baš njihovu jedinicu, kao svoju logističku potporu.

- Nađi nekog drugog! - pobuni se.

- Ajde, amo ća! Ko ne voli izać iz luke!

- Dobro i kažeš!

U zamjenu za bakar, od gospodina Grubišića, koji je svoju radnju držao na otvorenom, ispod rimskog akvadukta, dobili su pozamašnu svoticu.

- Koliko smo zaradili? - zapita Duki svog susjeda, dok su išli prema kombiju.

- Malo više od šesto maraka! Sve skupa oko dvi iljade!

- Nije loše!
- Kakvi loše! A tek smo na polovici!
- Onda... šta misliš koliko će nan dat?
- Jesi lud?! Al' će on ulazit u dijal!

Smjestivši se za upravljač, Bleki je, smijuljeći se, pogledao Dukija.

- Šta?
- Al' nećemo uzet malo?
- Nevalja prljat ruke za malo.
- Šta ćemo onda?
- Ništa. Odnit ćemo mu lov.
- Pa baš ništa?
- Nemoj se igrat! Može se vidit s ovin Grubišičen, a onda smo najebali!

Požalija mi se da ne zna engleski! He, he, he!
 Ajde, kad si tako zapeja! Ali samo za nekoliko pica!
 Nemoj zajebavat! - vikne Bleki vadeći iz prednjeg džepa presavijen papir, unutar kojeg su se nalazile novčanice.

Počeo ih je vješto prebirati.

- Stani luđače!
- Šta je?
- Misliš li njemu šta ostavit?!

Nakon što su u luci caru predali carevo, ljutiti Bleki, ne čekajući, odmah saučesniku nabije na nos:

- Zajeba si me! Triba san uzet više od pedeset!

Tijekom idućeg dana, manje su glođali kabele, a više razmišljali koliko će im novca dati šef da podijele.

Evo ga, dolazi! - upozori ih Bleki, pa nožem snažno zareže izolaciju. Usne su mu podrhtavale od uzbuđenja.

- Listen guys! - reče stavši ispred njih.

Svi su zastali i pogledali prema njemu.

Uskoro će Božić! Zato ćemo prekinuti s bakrom! Hoću da znate, do sada smo zaradili dvije tisuće maraka! Ima jedna djevojka, Amira se zove, kojoj je bilo jako teško u ratu! Bila je moja tajnica dok sam radio u Sarajevu! Mislilo sam da bi bilo lijepo da joj

darujemo polovicu! Ima li netko nešto protiv te humane geste?

Završivši svoj govor, pogledom počne prelaziti preko njihovih zabezeknutih lica, tražeći nekoga tko se ne slaže.

- Svi smo za tako humano djelo! - začuje se Bokijev glas.

Moris ga pogleda i, u znak pohvale, jedva primjetno kimne bradicom.

Tek kada je otišao dovoljno daleko, začuje se žamor.

Šta je reka? Šta je reka? - užasnuti Bleki počne salijetati Mamca.

On i Baki podjednako su baratali engleskim. Uglavnom, razumjeli su samo kada se spominjala plaća, povišica, prekovremeni sati i slobodni dani.

- Šta je reka! Da će iljadu dat nekoj ženskoj u Sarajevu!

Znači dobro san razumija! Jeben li mu mrtvu majku! A je li spomenija onu drugu iljadu?!

- Nije!

Zamisli se, važući mogućnosti da i ona ode u humanitarne svrhe. Zatim se naglo trgne, pa zapita:

- A šta mu je Južina reka?

Znaš njega. Pravi se pametan ka i uvijek. Reka mu je da je to lipo i humano.

- Jebaću mu majku, kad tad! Još san se i poriza! - lica iskrivljenog od mržnje, zaprijeti bivšem podoficiru.

Osjećaj nasamarenosti gotovo iščezne do završetka radnog vremena. Svi su se u mislima vratili na ono što ih je neprestano tištilo. Pitali su se hoće li ih g. Moris uspjati zaposliti pri NATO-u. Jedino je Bleki cijelo vrijeme sjedio na paletama i pušio. Bio je blijed. Povremeno se, sa bolnom grimasom na licu, presavijao, tiho ječeći. Proradio mu je čir.

BOŽIĆNA ČESTITKA

Iz ureda je izišla tajnica i, držeći komad papira, krenula prema njima. Bio je Badnjak. Zbog neizvjesnosti što ih je neprestano razdirala, nisu osjećali pravo predblagdansko ozračje.

- Dobili smo božićnu čestitku od Amire! Zbilja je dirljiva! - reče im tajnica i Bokiju preda razglednicu, koji je počne čitati.

I zaista, svi koji su pročitali taj iskreni izljev emocija, što ga je izazvalo ganuće zbog spoznaje da negdje daleko postoje nepoznati ljudi plemenita srca, osjetili su se posramljeno zbog manjka oduševljenja Morisovim prijedlogom. Kada je tajnica otišla natrag, Amirinu božićnu čestitku čitao je Bleki i usput joj psovao majku.

Dan poslije Božića, kada je nervoza zbog iščekivanja konačne sudbine bila na vrhuncu, vrata „coffee rooma“ su se otvorila i u prostoriju je ušao glavni šef. Zavlada je smrtonosna tišina. Sve su oči bile uprte u njega.

- Imam dvije vijesti za vas! Jednu dobru i jednu lošu!

Rekavši to, malo je zastao. Nitko nije ni disao.

- Uspio sam nagovoriti ljude iz NATO-a da, od svih jedinica u luci, baš nama povjere logistiku!

Čim je to izgovorio, nastala opće oduševljenje.

- Samo trenutak! Samo trenutak!

Jedva prekine žamor.

- To je bila dobra vijest!

Učas opet zavlada smrtonosna tišina. Sve su ga oči molećivo gledale.

- Njima je potrebna samo polovica ljudi. Žao mi je. Učinio sam sve što sam mogao.

Lica najamnika izgledala su kao da čekaju izvlačenje brojeva za strijeljanje. Počeo je sigurno nabrajati one što ostaju. Već je sve bilo odlučeno. Potom je otišao. A ostali su: tajnica, trogiranka, Šicer i Branimir. To je bio uredski kadar. Za rad u skladištu ostavio je: Bokija, Bukija, Bakija, Vukija i Dukija.

Otišao je na kraj skladišta, sjeo na dno prašnjave police i zapalio cigaretu. Nije primijetio Bakija kako ide prema njemu.

- Šta je, al' nisi sritan? - začuje njegov, od uzbuđenja, drhtav glas.

- Kako to misliš? - upita.

- Nekako izgledaš puno ozbiljan!

- Naravno da san sritan. Ali san i žalostan. Pobiga san jer in nisan moga gledat lica. Znaš... lica ljudi koji gube posa strašno sličic licima ljudi koji gube život.

Sutradan se sretnim najamnicima obratio Bleki, očiju neprirodno razrogačenih:

- Bilo bi pošteno da vi njima kažete da ni vi nećete radit, ako ne uzmu i nas!

Pošto su se svi mahom oglušili o njegov zahtjev, u trenu se pretvorio u svog davnašnjeg pretka Batona, što je na ustanak protiv dobro uhranjenih i plaćenih legionara, podigao velik dio Ilirika. Ali ne u Batona Strašnog, već u onog drugog, puno opasnijeg. Batona Neuračunljivog.

Neumorno je huškao one što nisu dobili posao, protiv onih koji su ga dobili. Nadao se da će u slučaju sukoba i ovi drugi ostati bez ugovora. Nakon dva i pol dana, Batona Neuračunljivog i njegove ustanike postrojio je pobješnjeli bradati rimski namjesnik Britanik Mali.

- Nezahvalnici jedni! Neprijateljstva moraju smjesta prestati! - urlao je.

I tako je ustanak ugušen, a učesnici prognani u logor na Plano, koji je bio krcat opreme i slabo čuvan. U njemu su trebali provesti svo vrijeme do kraja ugovora. Baton je plakao od sreće.

GREAT HONOR

January 2nd '96

08.15.AM

Uzdignuta čela, zbog velike časti što mu se nenadano ukazala, šetao je pred skladištem, svako malo pogledavajući niz cestu što je vodila na kapiju. Prije nego je otišao kući na novogodišnje praznike, pozvao ga je glavni šef, te mu kazao:

- Nitko od internacionalaca neće biti ovdje kada stignu kamioni za one kontejnere.

- Kada trebaju doći? - obazrivo zapita.

- 2. Siječnja! Praznik je, ali tako je dogovoreno. To su UN-ovi kamioni, a voze ih hrvatski vozači. Ti ćeš im predati kontejnere i uzeti potpise.

Dukiju je srce raslo zbog povjerenja, što ga je u njega imao g. Moris. A kada je još ugledao ključeve skladišta, što mu ih je ostavljao, lice mu je zablistalo od sreće.

- Znaš li što to znači? - upita ga šef kada ih je uzeo.

- Odgovornost. - odgovori.

- To znači da ćeš jedino ti imati pristup skladištu!

Njegovo zadovoljstvo bilo je golemo. Sebi je dokazao da nisu bili u pravu oni gosti balkanske krčme, što su ga ismijavali kako u ratu nije ništa ugrabio, iako je u njega među prvima otišao. Sebi je, također, dokazao da nije pogriješio što ništa od UN-ove imovine nije uzeo. Strancima je, pak, dokazao da i ljudi sa Balkana znaju biti čestiti. Baš kao i oni.

S neskrivenim gađenjem i prezirom gledao je dvojicu lokalnih uposlenika UN-a, što su s njihovim kamionom i viljuškarom doslovno jurišali na stovarište drvene građe na kraju luke koje, zbog praznika, nitko nije čuvao. Suvozač je bio bivši policajac koji je još za života ušao u legendu. Naime, pošto je prokockao službeni pištolj, u noćne susrete sa svakojakim ološem odlazio je s plastičnim. Gledao ih je Duki podozrivo. Želeći ih vidjeti što dalje od njihova dva ogromna, neupotrebljivana agregata, što su stajala vani. Nije to bila jedina UN-ova imovina za koju im g. Moris nije

ništa govorio. Ostao je cijeli tank s pumpom pun goriva, prazni kontejneri, drvena građa, tone žice, generatori sa hladnjača i druge stvari.

Laknulo mu je kada je ugledao prve bijele kamione što su se približavali. Ubrzo je održao kratak govor okupljenim vozačima.

- Ulazite po dvojica! Kad van natovarimo kontejnere, izlazite vani, a u skladište ulaze nova dva kamiona!

- Stani malo! Ne može to tako! - vikne netko iz grupe.

Duki zbunjeno zastane. Pogledom počne tražiti tko je to rekao. Ne našavši ga, obrati se svima:

- Šta je tu komplicirano?

- Lako je zato! Nego... reci ti nama šta vozimo? - objasni mu vozač iz prednjeg reda.

- Šta je sad važno šta vozite?!

- Je li, boga ti! Ako se šta dogodi, nećeš ti najebat! - vikne treći.

- Tako je! Tako je! Jebe se tebe! - začuju se povici iz novih grla.

- Dobro! Evo ovako! Ima jedan kontejner sa PVC cijevima, jedan sa sanitarijama, u jednome su neke elektro stvari, dva su kontejnera puna stiropora, u dva je ukrcana staklena vuna, u...

- Neću ti ja vozit stiropor!

- Neću ni ja staklenu vunu, gospe mi!

- Daj meni sanitarije! Ja ne vozin ludo!

Zaprepašteno ih je gledao, osluškujući bujicu što mu je jurnula žilama.

- Kakvi ste vi to ljudi? Kruc su van dali, a vi in tako vraćate! Ili ćete vozit sve, ili nećete ništa!

Neko vrijeme su se premišljali što učiniti, a onda su, videći da je nepopustljiv, nerado krenuli na utovar.

Poslijepodne je stiglo novo priznanje. Pošto više od godinu dana nisu uspjeli riješiti najstariju lučku misteriju, a osumnjičenik, sa ostalima i sa šefom Pikuom otišao zadnja dva mjeseca odraditi u Planom, Buki i Baki odlučise njemu povjeriti rješenje nerješivog. Pognutih glava stajali su ispred njega, žaleći za svojim trakama. Duki ih je iznenađeno gledao. Nije im pokazivao koliko ih prezire zbog tog sebičnog posla s trakama. Iako nerado, odluči ih jednog

dana kazniti zbog tog smrtnog grijeha.

- On je! Znan i kako! Samo neman dokaza! - cvilio je veći sijamski blizanac.

- Kad znaš, reci i meni! - hineći suosjećanje, obrati mu se Duki.

- Njemu ti je brat policajac!

- Je.

- Kući bi mu reka di smo sakrili trake, a on bi u luku doša sa policijskin auton i samo bi ih skupija!

- Misliš?

- Je! Sto posto!

Iako im se u sebi smijao pomislivši: „I bogati plaću.“, nerješiva zagonetka itekako ga je zaintrigirala. Pohvala je stigla i od g. Morisa koji se vratio iz Engleske. Strah da će vozači nešto loše učiniti robi na putu za Pleso, pokazao se neosnovan. Šefovi u Zagrebu nisu krili oduševljenje s hrvatskim vozačima, koji su sa više strana vozili materijal i opremu u glavnu bazu. Čak štoviše, svima su im priredili veliki domjenak. Na vrhuncu zabave, kada je vino pojačalo emocije, riječ je uzeo glavni šef cijele logistike:

- Svima vam hvala! Uspjeli smo vratiti gotovo polovicu našeg materijala! U prošloj misiji nismo ni deset posto!

Prošla misija bila je u Somaliji.

Da se nešto čudno sprema, Dukija je upozorilo njegovo šesto čulo. Gledao je jugo-podoficira kako nosi kantu vode i sredstva za čišćenje. Ubrzo je klečao ispred bijelih generatora vrijednih više od sto tisuća maraka i skidao UN-ove naljepnice. Nije znao zbog čega ih uklanja, ali je osjećao da tu nešto nije u redu.

Uskoro je gledao jednu novu istinu. Donedavno uzoran i pošten zapadnjak, gospodin Moris, najednom je postao netko posve drugi. Uz pomoć svojih hrvatskih jataka, prodavao je svu UN-ovu imovinu kojoj je „zagubio“ papire. Svima je davao zadatke, osim Dukiju. A on, šokiran preobražajem čovjeka kojega je cijenio, sve se češće povlačio u kut gdje su i pacovi dolazili vršiti nuždu, te zamišljeno vadio bakar.

TRI RATNA DRUGA

S prvim danom ožujka i službeno je započeo rad za moćnu i uglednu sjevernoatlantsku vojnu organizaciju. Okupljeni lokalci, vedrih lica, uzbuđeno su u skladištu čekali šefa koji im je trebao predstaviti svoje pomoćnike. Uskoro su pred sobom gledali tri ratna druga. S desne strane g. Morisa stajao je žilav čovjek ozbiljna lica, star četrdesetak godina. Imao je svijetlo-smeđu kosu i bradu staru tjedan dana. Bio je visok nešto više od šest stopa. Za cijelu glavu viši od svog šefa.

- This is Mr. Lawrence! - predstavi ga.

S njegove lijeve strane stajao je čovjek krajnje neobična izgleda. Glava mu je najvećim dijelom bila ogoljena. Smeđa kosa protezala se zatiljkom od uha do uha. Snažne, gotovo okrugle lubanje, kratkog, čvrstog vrata, jakih ruku i moćnih prsa. Jakih bedara i čudovišno snažnih listova. Zbog svojih pet stopa visine, ostavljao je dojam čovjeka koji je bio snažan i znatno viši, ali ga je presa sabila za cijele dvije stope. Pogled na njega nije izazivao strahopoštovanje, već čisti, iskonski strah. Jedini tračak nade mogao se nazrijeti u zelenim očima koje nisu prijeteći djelovale.

- This is Mr. Green! - predstavi i njega.

Njih trojica su bili bivši niži časnici britanske vojske, približnih godina. Nakon dobrovoljnog umirovljenja, radili su kao civili, uglavnom pri UN-u.

Tijekom poslijepodneva stigao je i posljednji član te male, čudnovate radne zajednice.

- This is my girlfriend Amira! - reče, iako je u Engleskoj imao regularnu ženu.

Bila je niže rasta i s nešto težine viška. Guste crne kose u muškoj frizuri i malo snažnije vilice. Gledajući ih sve zahvalno, toplim tamnim očima, iskreno pozdravi:

- Zdravo!

- Još vam jednom zahvaljujem na novcu što ste mi ga poslali! - izgovori odlučno, ne krijući ganuće.

Kada su se svi razišli, Baki nije propustio napomenuti Dukiju i

Bukiju:

- Uspija joj je sredit posa ode!
- Zato je jednoj više da otkaz! - odgovori mu Buki.

Prvih tjedana posla nisu ni imali, jer je vojno mostovlje o kojemu su trebali brinuti, tek imalo stići. Stoga je g. Moris nastojao ubrzati prodaju preostalog materijala. Dobro plaćeni radnici opet su se bacili na bakar. Trebalo je što prije oguliti i drugu polovicu. Nitko se više nije bunio. Moris im je nadopisivao i pokoji prekovremeni sat.

Vrlo brzo je Buki demonstrirao svoju superiornu inteligenciju.

- Šefe, mogu li ja kod tebe kupit one drvene grede? umiljato upita.

- Naravno! - stigne veseo odgovor.
- A mogu li kupit tvoje gorivo? - zapita narednog dana.
- Naravno! - smijući se odgovori g. Moris.
- Mogu li kupit mazivo? - reče treći dan.

Ništa od toga njemu nije trebalo. Znao je da se uskoro bliži kategorizacija radnih mjesta.

- Vaš šef će biti Buki! - obavijestio ih je g. Moris, podijelivši im rješenja.

Svi su bili zadovoljni s plaćom od tisuću dolara. Samo je Duki u nevjerici prevrtao svoj papir. Jedini je on dobio rješenje za pomoćnog radnika i sto pedeset dolara nižu plaću. Poput stakla, u trenu se rasprsnuo sav njegov životni svjetonazor. Bio je silno pogođen i u isto vrijeme strahovito kivan na sebe.

PX SERVICE

Ispred ulaza zamišljeno je stajao maleni bradati čovjek. Oči je prikovao na skladište, smješteno na kraju niza lučkih prostora, s druge strane ulice. Iznad malih metalnih vrata neupadljivo je, crnim šablonskim slovima pisalo: „PX SERVICE“. Bila je to tvrtka za snabdijevanje „duty free shopova“ u BiH, što su ih, za potrebe svojih pripadnika, otvorili različiti kontigenti mirovnih snaga. Roba je bila u vlasništvu njemačkog poslovnog čovjeka po imenu Heineman, dok su uposlenici bili hrvatski, izuzev g. Wenera, koji je predstavljao dio kompanije smještene u Austriji. Formalno-pravni vlasnici PX-a bili su hrvatska vlada i g. Heineman.

U njemu su mogle kupovati samo osobe ovlaštene od strane NATO-a, i to sa posebnim pečatom. Tek kada bi na račun bio udaren žig, kupovina je bila legalna.

Istog dana g. Moris je sjeo za računalo i prstićima stao bosti po tipkovnici. U stožer na Butmiru stiglo je njegovo dirljivo pismo u kojem je žalio umorne britanske vojnike koji pred polazak kući, često dolutaju do njega, moleći ga da im u PX-u kupi barem cigarete.

Vrlo brzo mu je iz Sarajeva stigao pečat i knjiga za narudžbe. Odmah je to iskušao na civilnim vozačima ogromnih engleskih kamiona, koji su se prazni vraćali u U.K. On bi njima kupio veće količine cigareta, a zauzvrat bi dobio kovertu.

Nije bio čovjek koji je gubio vrijeme. Zamolio je Bokija i Bakija da oko sjedišta starog kombija u kojemu su se vozili radnici, naprave oplatu, te ih obojaju u boju konstrukcije.

Još bunker nije ni bio gotov, a mlada trogiranka je s pečatom i spiskom odlazila u PX. Njeno zaduženje je bilo, svakog dana neupadljivo kupovati po kutiju parfema.

U petak je Bakiju dao ključeve svog automobila, a od njega uzeo ključeve starog kombija. Ipak, kada je kretao, lice mu je bilo zabrinuto. Ni njegova družica, što je sjedila na mjestu suvozača, nije djelovala spokojno. Na sjedištu ispod koga su se nalazili parfemi, bili su razbacani mnogobrojni radni papiri s NATO-vim

logotipom, a koji su odavno trebali biti bačeni u smeće.

Od sljedećeg ponedjeljka Dukija više nije trebalo nagovarati da ide guliti bakar. Čak štoviše, privatizirao je i jednu metlu za metenje fine prašine. Uloge su bile podijeljene. Svi su, izuzev njega i Branimira, radili na bogaćenju g. Morisa. Svi za jednog, jedan za sve.

Nakon tri mjeseca rada za novog gospodara i zadnji komad kabela bio je oguljen i prodan na otpadu. G. Moris je sazvaio „briefing“ na podu skladišta. Sijao je od sreće. Najveći dio UN-ova materijala bio je kod vječno kooperativnih Hrvata, a posao sa Sarajlijama željnih finih mirisa naprosto je cvao. Zavolio ga je i Sarajkin otac. I zato, nije vidio razloga da pred svojim vjernim slugama ne odriješi kesu.

- Guys! - započne s nastupom.

- Za bakar smo i ovaj put dobili oko dvije tisuće maraka! Pošto smo svi mi jedan tim, polovicu toga novca potrošit ćemo na zajedničku večeru! Ako želite, možete i povesti nekoga!

Po završetku govora odmah su se začuli povici odobravanja. No, to nisu bili povici radnika koji su gulili bakar, već povici kancelarijskog osoblja koje je cijelo vrijeme posla s prikrivenim podsmijehom na to gledalo. Ali jesti su i oni htjeli. Dapače, svi su obećali dovesti po još jedna gladna usta. Braća Romi, od muke su puknuti htjeli, ali zucnuti nisu smjeli.

KAD STARAC PLAČE

- Guys! - obrati im se glavni šef nakon što su se muški uposlenici okupili pored ulaza u njihov ured.

Potom nastavi:

- Danas dolazi čovjek iz NATO-a kako bi vas provjerio, pitao gdje ste bili za vrijeme rata, i još neke gluposti. To bi trebale biti samo formalnosti. Svi ćete, prije nego on dođe, morati ispuniti formulare koje će vam donijeti moja tajnica.

Iako je njihov ratni životopis najavljen kao nešto oko čega ne trebaju brinuti, Dukiju nije bilo drago kopati po tim zbivanjima. Zbog svega što je proživio, postao je izrazito sumnjičav i nepovjerljiv. A znajući da ima posla s britanskom službom koja sigurno nije naklonjena hrvatskim vojnicima, udvostručio je oprez.

S olovkom u ruci zamišljeno je gledao mjesto gdje je trebao opisati svoj ratni put. Razum ga je nagovarao da nešto prešuti, kako bi se poštedio nepotrebnih pitanja.

- Ma neće cjepidlačit! - zaključi i prione poslu.

Ubrzo je provjeravao napisano. Stajalo je: „Specijalna policija (travanj '91. - lipanj '91.), 4. Brigada (lipanj '91. - rujanj '92.), 4. Brigada (travanj '93. - prosinac '93)“

Bio je uvjeren da neće ni primijetiti prazninu od šest mjeseci, a ako je i primijeti, neće ništa ni pitati, jer je normalno da se čovjek malo i odmori od rata.

Ušavši u jedan od uredskih kontejnera, za stolom je ugledao malo punijeg, tridesetak godina starog čovjeka u maskirnoj uniformi. Odmah je zapazio da na njoj nema činova. Pogledi su im se sreli. Duki je u znak pozdrava kimnuo glavom. Neznamac mu, ozbiljna lica, odmah lijevom rukom pokaže na sjedalicu ispred radnoga stola za kojim je sjedio, dok je desnom pridržavao formular što ga je on ispunio i predao tajnici prije nešto više od sat vremena.

Nije prošlo puno vremena kada ga je upitao:

- A gdje si bio od rujna '92. Do travnja '93.?

- Eto ti glupane! - u mislima, razočaran u svoju pamet, udijeli

Duki sebi kompliment.

- Do you need an interpreter? - začuje pitanje obavještajca, koji je došao do zaključka da sakuplja riječi u namjeri da sastavi odgovor.

- Ne! Ne! Mislim da nije potrebno!

Po sumnjičavom licu nasuprot sebe shvatio je da ga nije baš uvjerio.

- U rujnu sam objavio knjigu. - rekavši, pogleda u neznančeve zeleno-plave oči, koje su bile raširene od nevjerice.

- Knjigu? Kakvu knjigu? - čudeći se počne postavljati pitanja.

- Nije to bila prava knjiga. Napisana je rukom običnog vojnika. - pojasni mirnim glasom.

Nadao se da se neće dugo baviti tom temom.

- A zašto si je napisao? - ne krijući zanimanje, opet mu se obrati sugovornik.

Želeći ga nekako otresti sa svojih leđa, Duki mu prešuti sve razloge i ponudi jedan, uopćen:

- Posvetio sam je mrtvim i ranjenim prijateljima.

Čuvši njegovo obrazloženje, na licu britanskog vojnika odmah se ukaže iskren respekt.

- Možeš li mi sutra donijeti knjigu, ili dio nje?

- Mogu. - kratko, i bez trunke radosti, reče Duki.

Zavaljen u jednostavnu, staru fotelju, netremice je zurio u knjigu, što je ležala na stoliću boje mahagonija ispred njega. Snažna svjetlost stolne lampe, dijelom se odbijala od sjajne površine naslovnice na kojoj je dominirao hrvatski grb crne boje.

Nije znao koliko je vremena prošlo otkako je tu sjeo, nemajući želje da nanovo uroni u svoje emocije zarobljene u tragovima davno osušene tinte. Misli su mu neprestano navirale. Slike se vraćale. Teška srca rukom je krenuo prema njoj, privukao je k sebi, te nesvjesno uzdahnuo. Otvorio ju je nesigurno, baš kao da otvara svoju živu ranu.

„Stajao je na cesti. U lijevoj ruci držao je transportnu torbu, a u desnoj automatsku pušku. Bila je sredina dana. Srpanjsko sunce

je bez imalo milosti žeglo sve pod sobom. Novigrad, slikovit gradić smješten na blagaj padini s južne strane rta, što se usjekao u veliki zaljev, bio je prepun živosti. Žamor i graja čuli su se na svakom koraku. Tek je pažljivijem promatraču moglo biti jasno zbog čega je ta ljudska košnica tako aktivna usred paklenog ljetnog dana. Pored stanovnika i njihovih gostiju, u Novigradu je utočište potražio jedan dio stanovnika Kruševa, koji je izbjegao pred sve češće ispaljivanim, četničkim, minobacačkim projektilima. Baš zbog tih napada, u Kruševo su se preko Novigrada prebacivali pripadnici 4. Brigade, kako bi zaštitili nesretne ljude. Duki pogleda nije odvajao od jednog stola ispred kafića. Tužnih, skamenjenih lica, za njim su sjedile dvije starije žene, odjevene u, najvećim dijelom, smeđu seljačku odjeću. Nasuprot njih sjedio je stariji čovjek, gotovo starac, također odjeven u jednoličnu seljačku odjeću. Duha je bio odsutnog. Lica, od sunca opaljenog. S mnoštvom bora, od škrta i teška života. Dugo se borio s tugom, što mu je iz duše neprestano izvimala. Svoje ognjište, što ga je napustiti morao, nikako preboljeti nije mogao. Iznenada, suze izbiše na površinu, te se razliše smežuranim licem. Začu se i tihi jecaj. Potresen tim prizorom, Duki je nesvjesno stiskao pušku. Ubrzo je krenuo prema grupi svojih istomišljenika, što su na obali čekali brod, koji ih je trebao prevesti u to siromašno hrvatsko selo, sa svih strana opkoljeno vojskom i četnicima. Lica su im bila odlučna. Nijemo su oplakivali svoga druga, što je dan ranije izdahnuo na kruševskom kamenjaru.

Sunce je počelo posustajati kada su stigli u zaselak Klanci, smješten na rubu Kruševa. Izvukavši svoju oskudnu vojnu opremu iz kombija, krenuli su prema skupini gardista, koji su stajali u blizini, pogleda uprtih u tlo. Prvo što je Duki primijetio bili su vojni minobacač i ručni raketni lanser „osa“, što su ležali pored puta. Zatim je ugledao nešto od čega mu se steglo srce. Prekriveno šatorskim krilom, na zemlji je ležalo mrtvo tijelo prve žrtve 4. Brigade. Bio je to Ilija Džalto iz Rame. Uskoro su saznali za nevjerojatnu tragičnost njegove pogibije.

Prije dva dana grupa četnika je ušla na područje Kruševa i na brijegu postavila minobacač s kojim su gađali kuće duboko u selu.

U zoru sljedećeg dana, neopazice im se prikrala skupina gardista i započela pucnjavu. Od uljeza najteže je bio ranjen Stojan, tridesetogodišnjak čiji je djed bio Hrvat, ali je oženivši se, otišao živjeti u pravoslavno selo. Ostavljen na cjedilu od suboraca, koji su, bježeći, spašavali živu glavu, Stojan je zalegao u rascjep među ostrim stijenjem. Kada su gardisti izbili na zaravnjen vrh brijega, na kojem su se nalazile tek rijetke grmolike biljke i pokoji kamen, ugledali su napušten minobacač i odbačenu „osu“. Tada su začuli nečije ječanje i preklinjanje za pomoć. Najbliži mjestu odakle su dopirali vapaji, bio je Ilija. S puškom u ruci išao je k najstjenovitijem dijelu, ne mogavši točno odrediti gdje se ranjenik nalazi. Pored rascjepa u kojem je ležao ranjeni Stojan, a u pravcu iz kojeg je dolazio Ilija, nalazila se duguljasta stijena od koje se Stojanovo ječanje odbijalo, te tako stvaralo dojam da je on znatno dalje nego što je zapravo bio. Došavši do te žive stijene, koja je stršila iznad škrape poput kakva nadgrobna spomenika, Ilija je ugledao onoga koji je preklinjao pomoć. Odjeknuo je prasak, a on se, s jekom što se odbijala od kamene površine, srušio na tlo. Metak ga je pogodio pod bradu. Tada priskočiše ostali, te s nekoliko hitaca ubiše podlaca.

Vremena za tugovanje nad sudbinom poginulog druga, nije bilo. Pod ceradom u košu omanjeg kamiona, vozili su se prema mjestu Ilijine pogibije, kako bi držali te neutvrđene položaje. Leđima naslonjen na drvenu ogradu starog kamiona, Duki je pogledom prelazio preko lica suboraca. Zbog silne vrućine i nepodnošljive zagušljivosti, svi su se kupali u potocima znoja. Osmotrio je plavokosog Riječanina Sorića, podrijetlom bodula. Po izrazu njegova lica ništa se nije dalo zaključiti. Nije djelovao zabrinut. Potom je pogledao mršavo, ispijeno lice Bradvice. Znoj mu se cijedio niz neobrijane obraze. Nije primijetio da ga promatra. Sjedio je na drvenom podu i, oslanjajući se o pušku, odsutno lutao mislima. Nakon njega, neupadljivo je počeo proučavati osjećaje njihove uzdanice Ramba. Snažne građe, kratke kose ošišane na četku i pažljivo izbrijana lica, ostavljao je dojam američkog specijalca, što je upravo sišao s pomno rađenog plakata. Čučeci,

lijevom se rukom držao za drvenu ogradu, a desnom oslanjao o pušku. Ogromni lovački nož, što mu je, viseći s pojasa, dodirivao pod, neprestano je poskakivao zbog drmusanja koje je izazivala vožnja po neravnom, grubom putu. Svi oni, njih dvanaest, bili su uvjereni da se do položaja voze sigurnim putem. Zato nitko nije ni trepnuo kada se začula eksplozija, nekih stotinjak metara daleko od njih. Tek nakon druge, koja je bila znatno bliža, netko je viknuo:

- Iskači!!!

Shvativši da su zapravo oni meta napada, svi su žurno počeli grabiti svoje borbene rance sa streljivom, i s puškama u rukama iskakati iz kamiona. Tek su, našavši se vani, shvatili da su se bezbrižno vozili krševitom udolinom koju su četnici sa svojih položaja imali kao na dlanu. Svi su panično tražili zaklon od metaka što su prijeteći zviždali. Kamene gromade iza kojih su se posakrivali, nisu ih mogle zaštititi od minobacačkih granata koje su im se sve više približavale.

Pripijen uz jednu od stijena, Duki je razočarano slušao srce kako nekontrolirano tuče. Čak štoviše, na svako zlokobno zviždanje minobacačkog projektila, um mu je slao fatalističku poruku:

- Ova je tvoja! Ova je tvoja!

Jedini izlaz iz tako nezavidnog položaja, u kojem su se nenadano našli, bio je nečasno povlačenje u smjeru iz kojeg su stigli. Mrzeći sebe zbog straha za život, što ga je osjećao, Duki je pogledom potražio Ramba, vjerujući kako će mu njegova hladnokrvnost uliti jaku dozu samopouzdanja i prijezira naspram smrti. Videći ga kako se, onako krupan, lagano poput vjeverice prebacuje iz zaklona u zaklon, s očima neprirodne veličine, nije mogao da se ne nasmije. Odmah mu je pripremio i pitanje: „Rambo, zašto imaš tako velike oči?“, ali je on već grabio prema novom zaklonu, bliže zaseoku iz kojeg su došli.

Noć u selu, zbog učestalih straža, nije donijela okrijepljujući san i odmor.

Ujutro, nova naredba. Zauzeti brijeg gdje je život izgubio njihov kolega. Nije se znalo da li su ga opet zaposjeli četnici.

Nakon dugotrajnog penjanja i prikradanja, izbili su na zaravan. Nikoga nije bilo. Tada su preko radio veze saznali da je s jugovojском postignut dogovor o primirju, a što se moralo s hrvatske strane poštivati, jer je vojska cijelo vrijeme tražila izliku da pokrene tenkove i zrakoplove, te za kratko vrijeme pregazi cijelo Kruševo.

- Morate nać onog četnika šta je ubija našeg čovika! - čulo se s radio stanice.

Duki je odmah krenuo u potragu. Više zbog urođene radoznalosti, nego urođene poslušnosti. Ubrzo su i ostali slijedili njegov primjer. No, na iznenađenje svih, pronaći tijelo nije bilo tako jednostavno. Pomno su provjeravali svaki jasenov i grabov grm, što su uspijevali opstati na tako negostoljubivom terenu. Uzalud. Iživciran jalovom potragom, Duki se osvrne oko sebe i pogled zasutavi na golom, stjenovitom dijelu preko kojeg se moralo proći u povlaćenju prema četničkim položajima. Oprezno je koraćao, ne želeći doživjeti iznenađenje. Došavši do mjesta gdje je iz tla stršila stijena, iznenađeno je zastao. U rascjepu iza stijene, na leđima je, otvorenih očiju, ležao Stojan. Iznenađeno ga je gledao. Očekivao je čupavu, bradatu spodobu, a pred njim se nalazio obrijan i podšišan čovjek u sivo-maslinastoj uniformi Jugoslavenske vojske. Djelovao je prilićo živ. Činilo se kako će svaki trenutak progovoriti. Ipak, pogled na tri muhe, što su se udomaćile na njegovim usnama, odagnao je tu mogućnost.

Osvrnuvši se preko ramena, Duki je ugledao Bradvicu kako ide prema njemu.

- Evo ga! - vikne mu.

Došavši, mršavi Hercegovac ga nakratko promotri, a onda ogorćeno reće:

- Ovi je kurvin sin ubija nesritnog Iliju!

Duki mu nije ništa odgovorio. Samo je nijemo zurio u plave oči čovjeka, koji je došao u to siromašno selo kako bi na miru mogao pucati u stare civile. Osjećao je bijes kako nekontrolirano raste.

- Moramo ga sanit doli do puta. - kaza mu Bradvica.

- Molin?! - preneraženo vikne Duki.
- Tako su naši dogovorili sa vojskon. Traže njegovo tjelo.
- Jesi li ti lud?! Nema puta do doli! Ko će ga prinit priko ovi oštri stina i kroz smrike!

- Moramo. Takva je naredba. Doli će doć naš kamion.

- Neka ga nosi oni šta ga je posla ode! Je neću!

Bradvica je na njegovu žuć krenuo s žlicom meda. Gledao ga je blagim pogledom, sa smiješkom na krajevima usana.

- Slušaj. Gležanj san bezbroj puta ozljedija na košarci. Po ovom terenu mogu lako uganit nogu. Evo... dat ću van svoje šatorsko krilo. Ali nosit ga ne mogu. - promijenivši pristup objasni mu Duki.

Četvorica su ga nosila niz strm, neprohodan teren. Duki nije mogao, a da se ne nasmije gledajući kako im svako malo ispada iz krila. Kada su ga ukrcali u kamion što je stigao u podnožje, više nije imao onu mrtvaćku ukoćenost.

Bilo je podne. Umornim pogledima ispraćali su kamion kako napušta Klance i s tijelom kreće na dogovoreno mjesto primopredaje. Svi su bili željni počinka. Odložili su oružje i rance, te se, u prostranom dvorištu kuće, koja je neko vrijeme služila kao škola, posvetili pranju i umivanju. Bližilo se vrijeme objeda. Duki je upravo pljuskao lice mlakom vodom iz plastićnog vjedra, kada je začuo nećiji glas:

- Stiže rućak!

Podignuvši glavu, ugledao je kombi kako se približava kućama. Strpljivo je čekao svoj red i usput psovao sunce što se tako ražestilo. Po košulji su mu se posvuda vidjeli osušeni tragovi soli, preostale od silnog znoja. Uzeo je svoj komad kruha i mesa, rukom posegnuo za puškom, a onda počeo tražiti nekakav hlad gdje bi, poput psa, mogao žvakati svoj zalogaj. Jer znao je da ga čeka pasji život. Vrijeme kada će za jednu godinu ostarjeti sedam. Udaljivši se od dvorišta, koje je bivalo sve ispunjenije novopridošlim gardistima, zašao je u kratku ulicu, s obje strane omeđenu primitivnim kamenim ogradama, a koja je vodila na sam rub malenog zaseoka. Odmah je na početku ostavio pušku, naslonivši

je na jedan izbočen kamen. Podigao je otežale kapke i odmjerio, ne baš najbujnije, krošnje obližnjih stabala badema. Prevalivši dvadesetak koraka, zadovoljno je stao nedaleko jednog od njih, pa se polako, oslonivši se o lijevu ruku, spustio na tlo. Leđa je naslonio na sivi suhozid prepun osušene mahovine i dugovječnog lišaja. Tako umornom i neispavanom činilo mu se da leži na udobnom krevetu, zaštićenom spasonosnom hladovinom. Nevoljko je zagrizao komad kruha s mesom. Otkinuvši ga blagim trzajem vilice, započe s neodlučnim žvakanjem. Nije mu bilo do jela, već samo do sna. I noć prije dolaska u Kruševo spavali su na podu nekakve dvorane. Nesvjesno je odlutao mislima. Bio je na moru i, baš kao i svi, gledao tijela mladih djevojaka. Toliko se zanio u tome da je prestao i žvakati. Trgnuo se i ugledao posan krajobraz poznatog dalmatinskog krša iz kojega je i sam potjecao. Zatim se sjetio rezerviste što ga je gledao mrtvim očima.

- Šta mu je to tribalo. - pomisli odmahujući glavom.
- Jesmo li se obojica sad mogla kupat. - nastavi zamišljeno.

U tom trenutku pogled mu privuče nepoznata kretnja s desne strane. Pogledavši u tom smjeru, pomisli da halucinira zbog pomanjkanja sna. Tridesetak koraka od njega, s puškom u desnoj ruci, hodao je rezervist JNA. S kruhom umjesto puškom, u ruci, Duki je zaprepašteno promatrao kako se udaljava. U futroli je imao češku zbrojovku. Nije se premišljao. Kruh je odložio na zemlju. Zatim se rukama snažno odgurnuo od tla. Već je idućeg trenutka, pognut, nečujno hitao prema svom oružju. Zgrabivši ga, požurio je natrag, ne želeći uzbunjivati ostale kako ne bi i njega upozorio. Videći da bi nakon nekoliko koraka mogao zaći među žbunje, odmah mu je viknuo:

- Baci oružje!!!

Ni na kraj pameti mu nije bilo pucati u leđa. Nije to bio četnik, već pripadnik JNA. A kao takav, mogao je biti bilo tko. Nerijetko su se i sami predavali, ne želeći sudjelovati u krvavom piru. Osim toga, uspostavljeno je primirje, pa su imali strogu zabranu pucanja na ljude u unifirmi JNA. Okrećući se prema Dukiju, odmah je počeo pucati rafalno. Bio je to pijani Stojanov rođak, koji ga je došao

osvetiti. Čim je vidio da se okreće zajedno s puškom, Duki je skočio iza debla badema. Bio je bijesan na sebe što je pretpostavio da će neznanac baciti pušku. Nije znao da je dojahao na rakiji, koja ga je činila ludo hrabrim. Izvirio je i rafalno zapucao prema njemu. Razočarano je gledao kako nestaje među stijenjem i raslinjem. Shvativši da mu rafalna paljba odnosi previše metaka iz okvira i onemogućava preciznost, odmah je palcem pritisnuo polugu za pojedinačnu. Zapazivši glavu rezerviste kako kroz granje gleda prema njemu, kratko je nanišanio ciljajući mu u čelo, uvjeren u pogodak. Spoznaja da i ovaj pokušava ubiti njega, nagnala ga je da pritisne okidač djelić sekunde ranije no što je trebalo. Strahovito je razočaranje bilo kada je shvatio da mu je ruka ipak malo zadrhtala i da je uljez nestao među grmljem. Tada je nastala opća pucnjava. Najveći dio gardista nije ni znao što se zapravo događa, pa su pucali prema raslinju. Duki se umalo nije našao u unakrsnoj vatri. Bio je svjestan da je trebao tom rezervisti pucati u leđa. Grizao se od straha da netko ne pogine. Za to bi on bio odgovoran. Sa svoje lijeve strane uočio je dvojicu kolega, kako se prikradajući, pokušavaju uključiti u borbu. Jure, mladić iz Ljubuškog, oštro je zamahnuo rukom. Poslije nekoliko trenutaka odjeknula je reska eksplozija. Sa čuđenjem je gledao oblak rijetkog dima što se izdizao iznad mjesta na kojem je iščezao rezervist. Bila je to ručna bomba za koju nije znao da je brigada posjeduje. Iz Zagreba ju je lukavi Hercegovac kriomice donio, te ju je ljubomorno čuvao cijelo vrijeme. Duki ga je s divljenjem gledao. Odmah nakon eksplozije pucnjava je utihnula. Svi su napeto osluškivali. Od četnika nikakvog glasa nije bilo. Ne mogavši trpjeti tu neizvjesnost, a u strahu da nije umakao, Duki, pognut, oprezno krene prema mjestu gdje ga je posljednji put vidio. Iako mu se pred očima ukazala Ilijina smrt, koja ga je nagonila na dodatnu pažnju, umalo ga nije snašla ista sudbina. Potpuno neočekivano, već iza prvog grma, ugledao je rezervistu kako leži na leđima, gledajući ga u oči. Puška mu je ležala na zemlji nadohvat ruke, no nije posezao za njom. Bio je teško ranjen. Duki ga je bolje osmotrio. Tridesetak godina star. Snažan. Slične građe kao i rođak. Izbrijana lica. Kraće crne kose i tamnih očiju. Bio je

neprirodno blijed. Na mjesto događaja pristigli su i drugi gardisti. Nije se na njih obazirao. I dalje je gledao Dukija u oči.

- Ubio si me. - iznenada progovori.
- Nisan te ja ubija! - požuri se opravdati Duki.“

Isplivavši iz dubine svojih osjećaja na mirnu površinu, pitao se zašto je sve tako svježe. Hoće li slike ikada izbljediti. Pogledavao je u polumraku svoje sobe, duboko udišući tišinu. Godila mu je. Opet je oči prikovao za, svjetlošću obasjanu, otvorenu knjigu.

- To mu ne pokazuj! - u mislima posavjetova sebe.

Zatim nastavi pažljivo okretati list za listom. Došavši do krvavog napada na Zadar i nimalo junačkog ponašanja njegovih žitelja, počne trgati stranice. Pogledom je bježao od svakog slova koje ga je moglo odvesti natrag do ružnog lica smrti i mirisa tople krvi. Stavivši snop listova na stol pored knjige, krene dalje s listanjem. Kada je ugledao čudan naziv Čepikuće srce mu je zazeblo. Tu je posljednji put vidio Andriju Pilsela i dvojicu Argentinaca. Nikada u potpunosti nije razjašnjeno, što se zapravo odigralo. Suludi zapovjednik željan činova poslao ih je ravno u smrt.

- Ni to mu ne pokazuj! - sjetno pomisli.

Nastavio je okretati stranice sve dok nije došao do mjesta gdje je opisao odlazak u opkoljeni Dubrovnik. Po olujnome moru gliserom su se probijali kroz valove, izbjegavajući brodove jugoslavenske mornarice. Toliko su mina i streljiva vozili da je plovilo neprestano pucketalo od silnog naprezanja, prijeteći da će se raspuknuti. Koliko god da su bili šokirani s brojem onih što su pobjegli iz grada, toliko su bili zadivljeni s dobrotom onih što su ostali braniti svoj grad. S njima su dijelili i posljednju koricu kruha. Na njega je snažan dojam ostavila i jedna od dvije lijepe djevojke koje su radile u zapovjedništvu. Uputio joj je i najljepše riječi što ih je znao.

Kidao je list za listom, te ih naposljetku priložio onima što su složeni ležali na stolu.

- To će mu bit dosta. - tiho si kaza.

Zgotovivši posao, htjede zaklopiti knjigu i krenuti na počinak. Bila je duboka noć. Vjeđe su trebale biti teške, preteške, ali nisu. Praznim pogledom zurio je u prozorsko okno ispred sebe. Poslije nekog vremena oči mu opet padnu na retke crne tinte. Ubrzo je opet listao.

Nekoć prelijep, a tad izranjavan i dijelom izgoren grad, malo je kome bio privlačno odredište. U toj nedostatnoj ljubavi prema domovini, sudbina je izvukla gotovo iste brojeve. Opet su stigli u opkoljeni grad. Ovaj put su ga toliko zavoljeli da su osjetili žal na odlasku. A on posebno. Zbog lijepe dvadesetjednogodišnje djevojke iz zapovjedništva. Iznenadeno je čitao neobične riječi što ih je napisala na papiru istrgnutom iz bilježnice za matematiku:

*„Tužno je sve ovo, tužno i pusto, ogoljelo.
Umorna sam, oči, ruke i misli su moje umorne i tužne.
Plakala bih, u meni je puno, puno gorčine, puno boli
kojoj ne bi trebalo dopustiti da raste, ne bih joj se smjela predati.
Puno je riječi, cijele bure, naleti riječi, misli, bojim se da će sve ovo
ostati uspomena. Pišem ovo sa strahom, sa čežnjom sjetim se
osmijeha
i poneke smiješne riječi, izraza očiju. Pišem kao da je prošlost,
a ni počelo nije.
Hladno je ovdje, i svi oni neki drugi, ili nedragi, tužni i veseli,
istiniti ili lažni ljudi, tu su, uvijek su prisutni neki ljudi,
uvijek ovisno o nekim ljudima, ljudi o ljudima, svega bi se tu
moglo reći, napisati.
Sama sam ipak u ovoj toplini, sama sam i vesela i tužna i
zabrinuta, zabrinuta.
Ne volim kolotečine, ne volim iste ponovljene korake,
ne volim obično, ne, ne volim obično.
Ponekad, u nekim lijepim trenucima pomislim i vjerujem, duboko
vjerujem
da ništa i nitko nije običan, da je sve i svi neobično na svoj način,
čak i dvije moje cipele nisu obične, nisu dosadne. Da li je išta
dosadno,*

*jadan je onaj čovjek kojem je dosadno sa samim sobom, jadan je onaj što se osjeti tuđ samome sebi.
Kasno je, jako je kasno i pada neka hladna kiša i jesam sama, jesam,
mada ovako pišući, prebirući po mislima osjetim se nekako bližom, bliskijom.*

Stalno me proganja jedna misao, nadam se da ti nije hladno, da pomisliš na tren, barem na tren.

Možda misliš da mi nisi trebao ništa reći, možda i nisi ozbiljno mislio, možda ja i umišljam, možda sam samo sanjala. Ne, ne volim duge rijeke, duge monotone rijeke u kojima se rijetko može uživati, ili pak može, ali dugo, dugo treba da se shvati vrijednost i prihvati istina.

Oprosti, ne znam što mi je.

Htjela sam samo reći da mi je žao što ne mogu ići s tobom, žao mi je što je sve ovako, ovako...

21.11. '91.

*Volim
ja tebe
i oprosti*

Prisjetivši se tih emotivnih trenutaka, obuze ga sjeta. Ne želeći tonuti dublje u sjećanje, nastavi okretati listove. Uzaludno je pokušavao zaintrigirati sebe za nove priče. Neprestano su mu se misli vraćale na retke prepune topline. Stoga je i ostao zatečen kada je stigao do samog kraja i ugledao poznate riječi što su ga tako skupo koštale:

„ P.S. Jednom je rekao jedan čovjek: 'Nekada je prijestolje na blatu, a nekada blato na prijestolju' .“

Ugasio je stolnu lampu, leđa naslonio na naslonjač fotelje i spustio očne kapke.

“Svim bićem se vratio u vrijeme ideala. Nakon priznanja, bio je uvjeren da rat neumitno ide prema svome kraju. Službena istina u mnogočemu nije odgovarala stvarnoj istini. Domoljubno raspjevani Hrvati, na branik domovine, nisu odlazili u takvom broju kao što se činilo kada su u pitanju bile proljetne svetkovine na kojima su cvrčali gorostasni valovi. Kada je trebalo mrijeti za toliko opjevanu Domovinu, usamljenost je malobrojnima i mladim idealistima bila prečest pratitelj. Ne jednom, čuli su bolne riječi kako su plaćeni za taj posao. Teško ranjen učestalim sahranama mladih ljudi i bolnim kricima njihovih majki, odlučio pisati o njima, plašeći se da će vlastodršci njihove patnje i žrtvovanje nemilosrdno prigrabiti sebi. Često je sretao ranjene drugove prepune gorčine na vlast koja ih je napustila, ostavivši ih da sami liječe svoje rane. Silno ganut njihovim tužnim pogledima, prkosni dječak odlučio pisanom riječju boriti se za njihova prava.“

Ubrzano kucanje srca vrati ga u stvarnost. Otvori oči i potraži prekidač. Svijetlost opet obasja knjigu. Bio je u velikom iskušenju da je zauvijek zaklopi. Ostao je još samo jedan list kojeg je trebalo okrenuti. Na drugoj strani se nalazila kratka priča, bez imena. A tako je snažno za srce ugrizla čovjeka što je ukinuo Republiku i sebe proglasio carem. Iskrene i tople riječi, u dušu ranjenog dječaka, natjerale su ga da se pobrine za osakaćene, plašeći se pobune. No, iako star, znao je na koga stražu poslati.

Okrenuvši najtežu stranicu, Duki ugleda poznate riječi:

„Sam. Stojim sam na pustom kolodvoru, pitajući se što ja tu radim. Želim se maknuti, želim krenuti, želim pobjeći od tih starih zarđalih tračnica kojima, tko zna od kada, nije prošao ni jedan vlak, ali, ne uspijevam. Neka sila jača je od mene. Neka sila kao da želi da budem tu, baš tu. A i hladno je. Tijelo mi lagano drhti. „Što ja radim tu?“ , pitam se, nikako ne uspijevajući naći odgovor. Umoran sam, jako umoran. Zatvaram oči i vidim... vidim vojnike, umorne, bolesne, ranjene. To su sovjetski vojnici, vojnici koji su izborili svoju slobodu, vojnici koji su

umirali za sreću svog naroda, vojnici koji su patili za svoj narod. To su heroji. Njihova zemlja, ma kakva ona bila, slobodna je. Dugotrajan iscrpljujući rat dobio je sovjetski vojnici. Iako su mnogi ostali invalidi, iako su mnogi ranjeni, bilo u tijelu, bilo u dušu, iako su mnogi potpuno iscrpljeni, sretni su. Sretni su jer su heroji. Toj ogromnoj masi islužjenih vojnika, približava se lokomotiva sa mnoštvom vagona, praznih vagona. Nastaje opće oduševljenje. Idu na odmor. Zasluženi odmor. Počinjem shvaćati. Kraj drugog svjetskog rata. Nakon teškog i iscrpljujućeg rata, pobjedu su izvojevali sovjetski vojnici koji su se borili i ginuli za svoje ognjište, svoj narod, svoju zemlju. Cijena njihove slobode bila je vrlo visoka, mnogo mladosti je stradalo. A sada, oni preživjeli očekuju, ne novac, ne materijalnu vrijednost, očekuju toplu riječ, riječ hvala, za sve ono što su učinili. I, naravno, kako mogu biti zaboravljeni? Idu na dugotrajan odmor gdje će moći zaliječiti sve svoje rane. Ta, tko im može zaboraviti sve ono što su učinili? Veseli su. Pjevaju. Nesretnici. Nesretnici ne znaju kamo idu. Ne znaju da su oni žrtve jednog od najžurnijih zločina prema svom narodu, u povijesti svijeta. Oni se šalju na hladni istok u otvorenim stočnim vagonima, šalju se na taj put kako bi ih što više umrlo, kako bi bilo što manje heroja. Oni su postali suvišni. Nesretnici, vesele se, a ne znaju koji je cilj njihova putovanja. Pred njima su užasno hladne tisuće kilometara. Rijetki će ga preživjeti! Ne mogu ih više gledati. Iako nisu moj narod, iako nisu moje vjere, boli me taj zvjerski postupak prema njima. Ne, nisu to zaslužili!

Otvaram oči ne bih li pobjegao od tog prizora, žalosnog za ljudski rod. Uspio sam. Ponovno vidim one zarđale tračnice, a na njima se zaustavi pokoja pahuljica snijega. Još je hladnije. Najednom, trgnuo me zvižduk lokomotive u daljini. „Ne nisu to oni!“, gotovo da vičem. Kako je taj vlak bivao sve bliže, srce mi je sve brže i brže udaralo. Kada mi je lokomotiva bila blizu, ugledao sam otvorene vagone, a u njima mnogobrojne ranjenike, mnogobrojne islužene vojnike. Više se nisu veselili, niti su pjevali. Mnogi su spavali, ali su im položaji bili nekako neprirodni. Mnogi su drhtali. Hladnoća i iscrpljujući put, vjerno su ispunjavali naredjenja onih u koje su ti nesretnici vjerovali. Bio sam užasnut tim prizorom. Nisam ih više mogao gledati kako umiru na moje

oči. Zatvorio sam oči, želeći pobjeći u neki humaniji svijet. Negdje iz daljine, začula se poznata melodija. Bila je to pjesma pjevana iz srca, iz duše: „SOLDIER OF FORTUNE“. Sve bliža i bliža, sve jasnija i jasnija.

Nesvjesno sam otvorio oči i osjetio ogromnu bol u srcu i duši. Ne, to nije moguće! Ne, to nije istina! Predamnom je stajao onaj isti vlak, oni isti stočni vagoni, a u njima vojnici, isluženi vojnici, ranjenici, bolesnici, vojnici... HRVATSKI VOJNICI. Gledam ih, po njima padaju pahulje snijega, ali se tope čim dodirnu njihova tijela. Osvrćem se oko sebe, ne bih li ugledao negdje nekoga. Sam. Potpuno sam. Gledam te hrvatske anđele, gledam te stočne vagone u koje su ih ubacili, a u kutu svakog od njih nalazi se hrpa limenih ordena i papirnatih pohvala. Želim im prići, želim im pomoći, ali ne uspijevam. Zvižduk lokomotive koji najavljuje polazak, tjera mi suze na oči. Vičem im: „Izidite ovdje, ne znate vi gdje vas vode! Oni su vam namijenili laganu smrt!“ Gledaju me, dok vlak već polako kreće, gledaju me, ali bez i malo volje da se pomaknu. Izbezumljen sam. To je moj narod! To su moja braća! To je moja vjera! Gledam njihove tužne oči, svima su im vlažne, to su gorke suze. Dok vagoni lagnao klize pored mene, jedan hrvatski vojnici mi je mahnuo rukom, rekavši: „Ne brini, znamo mi gdje idemo, znamo i tko nas šalje, ali, neka im bude. Ne, ne želim silaziti, ne želim bježati. Od sudbine se ne može pobjeći.

Želim samo plakati u tišini,

Želim samo umirati u samoći!

A oni, neka ostanu vječiti zatočnici svoje savjesti!

Odlaze, ispraćam ih pogledom. Bol. Neizmjerena bol. Ne plaćem, suze mi same klize niz lice. Nestaju u daljini, ostajem sam sa svojom tugom. Više mi nije hladno. Toplo je. Vruće je. Pada mrak. Više ništa ne vidim. Hoću pobjeći. Uzaludno trzam rukama. Vruće je. Užasno vruće. Tišina. Zlokobna tišina. Budim se. Rukom tražim upaljač. Svjetlost. Brišem orošeno čelo. Dobro je, suze nitko neće vidjeti. Palim cigaretu i govorim:

„Opet sam sanjao gorke suze plaćenika!“

Danas, 10 srpnja 1992.

PRIJATELJ IZ PREDGRAĐA

- That's it! - ujutro je rekao obavještajcu MI 6, gledajući ga ravno u oči i pružajući tanji snop istrigutih listova.

Videći da ovaj to uzima bez riječi, poboja se da je nedostatno, pa žurno nadoda:

- Is it enough?
- Yeah! I think so! - odmah mu odagna brige.

Osmotrivši površno to što mu je skladišni radnik upravo dao, ljubazno ga obavijesti:

- I'll bring it back tomorrow.

Potom je nastupila tišina koju je narušio zvuk kacelarijskog fax-uređaja. Prevrćući u rukama listove pune njemu nepoznatog slavenskog jezika, najednom podigne glavu i nekako neslužbeno, priupita:

- Da li još pišeš?
- Ne! Ne! - stigne neposredan odgovor.

I baš kada je britanski vojni službenik govorom lica i tijela dao do znanja da je razgovor završen, Duki se nesigurno oglasi:

- Zapravo... napisao sam jednu antiratnu poemu. Na engleskom je.

Zabezegnuto ga je gledao.

- Pa gdje ti je?
- U ormaru.
- Možeš li je donijeti?
- Naravno. - reče i požuri u njihov kontejner.

Živo ga je zanimalo što će za nju reći netko komu je engleski materinji jezik. Dugo ju je pisao. Slagao riječ po riječ. Pitaog strance kako to njima zvuči. Nicku, omanjem bivšem vojniku, oči su zasuzile dok je čitao.

Kada se s papirom vratio u šefov ured, ponosno ga je pružio neobičnom sugovorniku. Zatim je neupadljivo pratio reakciju njegovih očiju, koje su prelazile po kratkim redovima. Nije mu promaklo širenje zjenica, kako se približavao kraju.

- Ti si ovo napisao? - naposljetku upita.

- Jesam. Riječ po riječ. Jer... moj engleski nije savršen. - skromno objasni.

Obavještajac je sve još jednom nakratko pogledao, a onda, uz napomenu da će to sutra donijeti natrag, zamišljeno otišao.

Ujutro, pružajući Dukiju njegove papire, na čijem je vrhu stajala poema, radoznalo je zapitao:

- Ovo je sve utemeljeno na istinitom događaju?
- Je. - Duki potišteno odgovori.
- A tko je pukovnik?
- On je zapovjednik koji je tog momka iz predgrađa ostavio

da se sam bori protiv četnika. Nedugo nakon njegove smrti, dobio je čin pukovnika. Kada je nakon mjesec dana tijelo tog heroja pronađeno i pokopano, na grobu mu je držao govor.

- Izgovorivši to ogorčeno i u jednom dahu, duboko udahne, te se zamišljeno zagleda negdje u daljinu.

Prenu ga glas:

- Kako se zove taj pukovnik?

Pogledao je lice tog stranca u uniformi. Pred njim je bio tek običan čovjek. Uzdahne i nastavi tužnu priču.

- On odavno više nije pukovnik. Njega mediji slave kao heroja. A onog mladića iz predgrađa niti ne spominju. Zato sam mu ja napisao ovu pjesmu.

Opet zašuti. Gledao je zaprepaštene oči nepoznata čovjeka.

- Zato ja pišem, a nisam pisac. - nastavi s gorkim monologom.

Uskoro je neznanac otišao. Duki ga je s ulaza u kontejnere gledao kako ulazi u svoj zeleni džip. Nije mu htio reći ime koje je tražio. Ništa mu nije značilo. Oči je položio na stihove u svojoj ruci. Krajičkom oka je primijetio kako nešto ide prema njemu. Podigne pogled i ugleda Tasmanijskog vraga. Bijesno je vrtio glavom. Dolasci tog obavještajca remetili su mu dogovorene transporte UN-ovog materijala.

- Nije moja greška. Rekao sam mu ono što me pitao. - preduhitri ga Duki.

- Zašto mu nisi nešto slagao! - odbrusi mu šef.

Tek je u kontejneru, okružen limenim ormarima, na miru mogao pročitati ono što su i pripadnici MI 6 pomno čitali.

TO THE HERO:

Easter Sunday Morning

You used to say:

Up there on the hill,

There's a line

Dividing good from evil,

Like a dreamer

You are moving on

By ideals

Carried on.

Towards the peak.

When you arrive and hear the shots,

Behind your back,

Don't turn around.

It's late.

On a near by cliff,

Look!

The name is chiselled:

„Hamburger Hill“

No time to run away

You can hear the bark

From far away.

Through the dark

You can see

Young broken

Pine trees

And afraid

Bloody leaves

On the ground.

Don't try to get down!

It's too late!

Close your eyes

And look at the face

Of colonel.

Crying on your grave!

Not to see

Not to feel

Arrived

Just to be seen!

Kada je završio, vrata su se otvorila i na njima se pojavio Baki, koji je izgarao od želje da sazna zbog čega taj vojnik učestalo razgovara s njim.

- Šta oće? Šta te je pita? - ne trateći vrijeme krene u propitkivanje.

- Nikad ne bi reka. - zamišljeno kaza Duki.

- Šta to?

Da i u britanskoj vojsci puno više paze na one šta pišu, nego na one šta krađu.

ODLAZAK U NOĆ

Nadao se da će zbog prethodne noći u kojoj je dugo bdjeo nad svojim sjećanjima, lako utonuti u san, ali on nikako nije htio na oči. Sjećanja, jednom oživljena, nisu se tek tako dala otjerati.

Bila je rana jesen, godine kada je Domovina rođena. Nije bila kasna ura. Možda deseta. Umoran od višednevnog slavlja povodom nedavnog izlaska knjige, u kojemu je uspio potrošiti s društvom sve što je zaradio, odlučio se malo osamiti. Sutra je odlazio na svoj misionarski put u srce ekonomske emigracije, željne vijesti o Domovini, što bez njih neprestano krvari.

Parkirao je auto tik do kamenog zida crkvenog dvorišta, a onda izišao vani gdje ga je dočekaao udar južnog vjetra, što se dizao s pobješnjelog mora i, napuštajući ga, snažno se uspinjao na kopno. Bacivši kratak pogled na nenametljivu crkvu, prođe pored ulične svjetiljke i zakorači na cestu, koja se, blago vijugajući, provlačila kroz dvije skupine ribarskih kuća. Dok je propuštao vozilo da u miru prođe, nakratko osmotri i mladu palmu, što se otimala drskom vjetru. Krene zatim svojim putem, ne mogavši da kroz omanji, neugledni perivoj, sa strahopoštovanjem, ne pogleda mrko more, što se zalijetalo na oštre hridi. Skrivajući lice od neugodnih udara, okrene glavu prema otvorenom dvorištu, pa zastane kao ukopan.

Na zemlji posutoj bijelim šljunkom, zapazi izduženu sjenu križa kako drhti. Uznemiren, krene tražiti odakle dopire. Ubrzo je netremice zurio u kameni križ, visok jedan, a širok pola hvata, uglavljen u zapadni zid crkvenog dvorišta. U njegovoj blizini nalazila se svjetiljka koja se, pod naletima vjetra, neprestano tresla. S mišlju kako je to poruka da će tako težak teret na leđima ponijeti u vremenu što slijedi, naglo otrgne oči od kamenog simbola i žurno krene dalje.

Uskoro se provlačio kroz uličicu punu mladosti. Stajali su vani, jer je prostrani kafić bio prepun gostiju, tako da za njih nije bilo mjesta. Zvukovi glazbe pomiješane s veselim žamorom, na ulicu su dopirali kroz prozorčić na zidu.

Nervoza, potpomognuta sve izraženijom tjeskobom, zbog prikrivenog straha da bi ga preveliki teret mogao slomiti, sve ga je više opsjedala. Posudio je za knjigu novca koliko ga kao vojnik može zaraditi u nešto više od četiri godine. Osim toga, u negativnom je kontekstu spomenuo vlast. Opterećen teškim mislima, a i pritisnut toplim vjetrom punim vlage, žedao je. Stigavši do stražnje strane kuće, gdje gužva nije bila izrazita, pogledom potraži vrata iza kojih se nalazila omanja prostorija s omanjim šankom, začuje, tihim glasom izgovoreno, svoje ime. Vjerujući kako mu se zacijelo pričinja, zbog mnoštva boemskih noći što ih je prikupio, krene dalje. Ali, onda ga je opet začuo. Ovaj put nešto glasnije. Okrećući se, pogled mu privuče iznenađan ukaz munje na nebu. Djelomično zaslijepljen, sačeka njegovu zvučnu pratnju, pa onda potraži odakle je stigao glas. Potpuno sama, stajala je mlada djevojka pored zida, lagano leđima naslonjena na ogradu.

- Stani malo... tu... kraj mene. - nesigurno progovori.

Gledao ju je. Bila je uobičajeno lijepa. Ne izdašna, već vitka tijela, prekrivena suknjom i majicom boje indiga. Lica obična, pomalo mršava, ali s očima blistavim i sjajnim, poput dva uglačana komadića kamenog ugljena. Kose neravne i poduže, neobično guste i kao oči podjednako crne. Tako mlada i zanosna, izgledala je kao tek procvjetala crna ruža, omotana modrom tkaninom. Ono što joj nije pristajalo i nije joj bilo svojstveno, bila je plahost što je iz nje zračila. Baš kao ni tuga što joj se zrcalila u očima. Nigdje nije bilo ni traga taštine s kojom se često družila.

Njenu naklonost je s običnim riječima jedne davne večeri kupio:

*„Tko te učinio tako lijepom
sestro noći
Tko je stavio zvijezde
u tvoje tamne oči.“*

On ih je bio zaboravio, ali ga je ona na njih podsjetila, već prvi put kada su bili na piću i kada su se zakleli da će samo prijatelji biti. Tako nekako i bi.

- Ne bi. - odgovori, ne odviše glasno, niti odviše odlučno.
- Molin te! - kaza nešto glasnije.

Iako nije htio, krenuo je k njoj. Umjesto pozdrava, upita:

- Šta si sama?
- Čekan momka. - odgovori bez imalo strasti.
- Ne vidin smisla da buden tu. - iskreno joj kaza.
- Znan. - snuždeno odvrati.
- Ali isto malo ostani! - otvoreno zamoli, gledajući ga u oči.

Dvojio je. Najradije bi se bio zaputio k šanku, ali je nije htio razočarati.

- Voliš li ga? - obrati joj se, sa zloćom ciljajući bolno mjesto.

Gledala je u pod. Nakon nekog vremena podigne glavu, ali ne sasvim, pa, kao da je skupila i snagu i riječi, progovori neuvjerljivo:

- Zavolit ću ga. On je tako dobar.

Promotrio ju je praznim, bezizražajnim očima, osjećajući sav jad i bijedu pirove pobjede. Njihova izgubljena lica iznenada obasja plavičasta svjetlost. Odmah zatim zrakom se prolomi i snažan udar groma. Oboje su pogledali nebo. Miris oluje širio se zrakom. Kanio je poći zauvijek, a za sobom ostaviti nešto lijepo. Pa makar to bile i riječi:

- Nisi ni svjesna... koliko si lipa... tako zamišljena. I dok ti kosu...

- Molin te... nemoj. - prekine ga tihim, bolnim glasom.

Odmah zatim podigne pognutu glavu, pa ga, zabacivši kosu, pogleda tužno.

- Očeš mi pokvarit šminku... prije nego dođe! - teško ga optuži, ne skidajući s njegovih, svoja vlažna oka dva.

U tom trenutku nova munja osvijetli sve kao da je dan, a strahovit prasak uznemiri i uskomeša mnoštvo mladih ljudi. Uboden u srce onim što je rekla, htjede joj reći nešto lijepo, kao što je nekad znao. Stoga se i nagne k njoj. Čuvši ga, oči joj se u nevjerici raširiše, a grč poigra usnama.

Shvativši da je bespotrebno ranio i nju, i sebe, odluči nestati zauvijek.

- Bog! - bilo je sve što je rekao.

Dok se vjetar igrao njenom kosom, gledala je kako odlazi u noć.

Ostala je vani još neko vrijeme, ne obazirući se na sve izraženiji bijes poludjelog neba. Prazna pogleda lutala je niz naglo opustjelu ulicu, tražeći njegove tragove. No nije ih bilo. Za sobom je ostavio samo riječi. Mada ih je izgovorio tiho, prije nego je otišao, glasno su joj odzvanjale u mislima.

- Ovo se bogovi ljute na nas! - objasnio joj je zašto su munje tako snažne.

Popustivši pred prijetnjama leda, koji je sve učestalije udarao o tvrdu površinu, uputila se u sigurnost kuće, kamo se već sklonila preplašena mladež. Kroz otvor u zidu, što je služio kao vanjski šank, netremice je zurila u crno obojano ogradu, na koju su se znali naslanjati leđima. Led je po njoj pljuštao bez milosti, pri tome stvarajući reske zvukove probuđenog metala. Pogled na nju, najednom su joj zapriječili konobari povukavši drvene zatvore. Slušajući tuču kako bubnja po prozorima, sjetno spusti kapke na vlažne oči, te ga posljednji put potraži u sjećanju. Oluja je bila na njenoj strani, davajući joj je dovoljno vremena da pobijedi osjećaje.

Lagane jelove dašćice su se ugibale i škripale, dok je hodao po prostranoj sobi, gledajući sliku Dubrovnika, što je visjela na zidu, iznad samog kreveta. To je bilo sve što je ostalo od nje. U praznoj sobi osjećao se potpuno prazno.

Duboko dirnut riječima što mu ih je poklonila, ohrabrio se i tu mladu damu iz gospodskog grada pozvao u svoje predgrađe, ustupivši joj cijelo nadgrađe svoje tete, koja je živjela u Njemačkoj. Čim je pomorska blokada njenog grada prestala, došla je na sedam dana. Sve što je željela i o čemu je neprestano pričala, bila je kava s kap mlijeka. Imala je lijepo lice, pune usne i neznatno punije obraze. Velike oči bile su kestenjaste boje, kosa, poput grive, u valovima rasuta po leđima, bila je za nijansu svjetlije boje. Prije rata počela je studirati u Engleskoj, ali se iz privatnih razloga vratila.

Dok bi ležali i slušali strane pjesme, Duki, kojemu je glazba bila duhovna hrana, neprestano bi tražio da mu nešto prevede. Kod nje je puno toga volio, a i puno toga cijenio. Jedino mu se nije sviđala njena ćudljiva narav i viša klasna pripadnost. Dolazili su iz potpuno različitih društava. Samo ih je rat mogao zbližiti.

Spuštajući se niz stube, baci kratak pogled na svoje crveno terensko vozilo, što je stajalo pored stabla trešnje. Jedan dio, na suvozačevoj strani, bio je znatno izgripan. To je učinila njegova gošća jedne noći, kada joj je dao ključeve, ne znajući da slabo vozi. Na odlasku mu je nudila novac za štetu, ali je odbio.

- Uzmi, dolje ga svejedno nemam gdje potrošiti! - pokušala ga je nagovoriti.

- Ne triba. Ako buden tiska knjigu, posudit ćeš mi nešto.

- Naravno.

A novca nije imao. Plašeći se da bi mogao poginuti, nastojao je uvijek potrošiti i posljednji novčić.

Vozeći se uskom ulicom, osjećao je neugodnu prazninu u sebi, zbog odlaska drage osobe. Skrenuvši na okuci, nesvjesno pogleda prema kući, gdje je mnogo puta navraćao. Ne vidjevši nikoga, vrati pogled ispred sebe i u podnožju ulice zapazi mladu djevojku poduže crne kose, kako ide krajem ceste. Primijetio je da je spustila pogled, kada je prepoznala auto. Bilo mu je drago što je vidi.

Približavajući joj se, osjećao je njene misli. Opet se grizla što je tako obično obučena. U hlačama i džemperu nikako nije mogla biti posebna, već samo obična, neupadljiva. Vozio je polako uskom ulicom, s čije se lijeve strane nalazio park, omeđen zidom, a s desne privatne kuće s dvorištima. Podigla je svoje lijepe oči s grubog asfalta, kada se našao na desetak koraka od nje, te ga pogledala neobično tužno. Zadržala ih je nakratko na njegovima, kao da ih je svojom tugom za njegove na tren pričvrstila, a onda ih, na grubim asfalt, ponovno vratila. Imala je namjeru, proći tako pored nje, kao pored neznanca. Osjetljiv na tugu, odmah je, bez dvoumljenja, skrenuo u tuđi dvor, ne hajeći za činjenicom da je to privatni posjed. Zastala je pored ulaza, čekajući da dođe do nje. Nakratko su se pogledali, a onda je on, ne znajući što bi rekao, jednostavno upitao:

- Kako si?

Umjesto odgovora, samo je malo suzila zjenice, te ga intenzivnije pogledala u oči, za koje je vjerovala da se prave nedužne. Iznenađen reakcijom, podigne obrve, pa postavi drugo pitanje:

- Šta ti je?

Po jedva primjetnom širenju malenih nosnica, zaključio je kako mu ne vjeruje da ništa ne shvaća.

- Ništa. - konačno progovori, čudnom bojom glasa.

Nenavikao gledati je tako utučenu i pomalo bijesnu, raširi oči, pa reče:

- Kako ništa?

To pitanje samo je još više podjari, jer je vjerovala da se samo pravi. Rumenih obrašćica, ljutito progovori:

- Moran ić! Može naić neko od mojih!

Rekavši to, zabrinuto pogleda prema svojoj kući. Premda je i on znao kako je to vrlo izgledno, odluči riskirati.

- Aj uđi u auto! - kaza joj sugestivno.

- Neću! To je još gore! - počne se opirati.

- Molin te, uđi u auto! - otvoreno zamoli.

Čim su sjeli, obazrivo zapita:

- Jesi ti to šta na mene ljuta?

Od tog pitanja joj se zažare obrazi, a usne zadrhtaše. Gledala ga je očima punim mržnje. Borila se s riječima, koje je sve teže sprječavala da izdajnički ne pojure van. Razum joj najednom popusti pred naletom nagomilanih osjećaja, s kojima više nije uspijevala izići na kraj:

- Ne pitaš se... kako san se ja osjećala, dok si bija s ton...!

Ostao je potpuno zatečen izrečenim, a još više bojom i drhtanjem glasa. Mada ju je namjerno ignorirao već neko vrijeme, ni u snu nije očekivao potpuno sljepilo izazvano ljubomorom. Nije shvaćala da je namjerno ne zamijećuje. Pepeljuga, kako ju je ponekad nazivao, zarana je postala prava djevojka. Izlazeći povremeno sa starijom sestrom, koja je bila Dukijeva odlična prijateljica, već sa šesnaest godina izazvala je zavist kod djevojkama,

a uzdahe kod mladića.

Već prvu večer zaszala je kao nova zvijezda na mladom nebu. Teško se noseći sa slavom mjesne krasotice, pomalo se počela zaljubljuvati u samu sebe, te učestalo provjeravati koliko je zapravo neodoljiva. Tako je povrijedila mnoge nesretnike, koji su joj se neoprezno približili, ne shvaćajući njene namjere. Kako je potjecala iz čestite vjerničke obitelji, strogo se držala katoličkih vrijednosti i moralnih obzira. Svjesna da je posebna, čuvala se za posebnog mladića.

- Ali... šta san ja tu kriv? - počne se pravdati, nedužno je gledajući.

Zatim, šireći ruke, uživljeno nastavi:

- Pa mi smo samo prijatelji!
- Za boga miloga! - nadoda.

Strijeljala ga je pogledom, premda je znala kako su oboje povremeno koristili te riječi. Što god je rekao, ništa mu nije vjerovala. Ni riječima, ni izrazima lica.

- Sićan se kad si mi nabila nanos... da ti nisan tija čestitat rođendan. Jesan li ti prizna da si zasjenila svoje starije rodice... ali da si još premlada.

Slušajući riječi priznanja i divljenja, hladan pogled se topio, a bijes popuštao. Uvjerivši se kako je samo malo trebalo da joj lice i oči opet zablistaju, Duki osjeti zadovoljstvo, što joj je u tome pomogao. Dok je nervozno pogledavala uz ulicu, nije mogao da ne uživa, očima gladeći njenu bujnu kosu.

Najednom se okrenula k njemu, pa ga, ne uspijevajući prikriti nesigurnost, s nenadnom napašću kušala:

- Brzo će mi osamnaesti rođendan! Šta si ti sigurno zaboravija. Volila bi te počastit sa picon!

Ne dobivši odgovora, već samo bolna podsmijeha, htjede u zemlju propasti. U obraze joj se začas vrati jarka boja. Svjesna kako ju je navukao da pokaže koliko nemoralna zna biti, pokušavajući ga odvući od djevojke, rukom krene prema vratima, tražeći kvaku.

Tu osjeti njegove prste na svom ramenu. Okrene se i ugleda neskrivenu samilost, što je izvirala iz njegovih smeđih očiju.

- Ako ti to baš znači. - velikodušno kaza.

Sažaljenje na licu i ponižavajući ton, natjeraše je da se zacrveni kao nikada do tad. Dobro je znala koliko bi ih bilo presretno da mogu izići s njom. Premda je kiptjela od bijesa, oštre pandže uvuče natrag u šapice, pa, progutavši ponos, pomirljivo prevali preko usana:

- Znači.

Nakon što su pogledima ovjerali dogovoreno, nestrpljivo je potražila kvaku. Žurno se udaljavajući od njegova vozila, kovala je osvetu. Dokazati mu da je ona zgodnija, navesti ga da joj pokloni osjećaje, a onda mu pandžama izgrebati srce.

Očima je pratio njeno lijepo tijelo i kosu kako se njiše. Sjeo je za upravljač i, vožnjom unatrag, izišao na ulicu. U zrcalu je vidio kako zamiče iza svoje kuće.

Podno visokog stupa gradske rasvjete, s kraćim crnim kaputom na sebi, nervozno se premiještala s noge na nogu. Lijevom rukom je stiskala remen školske torbe, što joj je visjela s ramena, dok je desnu držala duboko zavučenu u džep, u kojem je nesvjesno stezala malo punjenje suzavca u spreju. Plašila se nasrtljivih muškaraca, kojima je za oko mogla zapeti njena osamljenost. To je i bio razlog što se nije previše udaljavala od neonskog svjetla. Bacajući oči, pune prikrivene nade, na veliko križanje kojim je morao proći, sve je više vjerovala kako se grubo našalio s njom. S prolaskom vremena počela je pomišljati na odlazak prema kolodvoru. Očaj zbog upropaštene večeri, postajao joj je sve nepodnošljiviji. Uzdahnuvši, odvojila je pogled s opustjelog autobusnog stajališta i, posljednji put, okrenula glavu prema križanju. Srce joj je odmah drugačije zakucalo, čim ga je ugledala. Ostala je na istom mjestu još neko vrijeme, a onda, vidjevši gdje parkira vozilo, pločnikom krenula prema pješačkom prijelazu. Čekao ju je na zemljanom parkiralištu, obučen u maskirnu uniformu, i gledao očima koje su vapile za oprostom.

Došavši do njega, jedva je uspijevala prikriti razočarenje, što se nije udostojio ni primjereno obući za njoj tako važan događaj. Pogledala ga je u oči s ponešto nelagode, no ipak ne skrivajući da joj

je jako drago što su konačno sami, njih dvoje. Nije se mogla ni sjetiti od kada to priželjkuje.

- Oprosti. Oprosti šta san zakasnija. Oprosti šta se nisan ni prisvuka. - počeo se iskreno ispričavati.

Gledala ga je bez riječi, kao da se pitala da li je zaslužio oprost, što ju je ostavio da toliko čeka na svoj rođendan.

Osjećajući se jadno zbog onoga što joj mora reći, raširi prazne ruke, pa s neskrivenom gorčinom i kajanjem kaza:

- Oprosti šta ti ni ružu nisan kupija.

Ugledavši ono malo plamenje u njenim očima, koje je gorjelo zbog toga što ga vidi, kako gasne, od jada je u zemlju zaželio propasti.

Čuvši da joj ni malog znaka pažnje, kao ženi, nije donio, pogleda u vlažnu zemlju između njih dvoje.

Od žalosti i sramote, nije znao ni što bi, ni gdje bi. Stoga krene s gorčinom:

- Sve se danas urotilo protiv mene! Ka da neko nije tija dat da te nasamo vidin! Jutros nan je doša brod s kojim smo morali na ronjenje! Nisan virova! Jednostavno nisan virova! I to na prokleti kisik s kojim godinama nisan ronija! Još se zamalo nisan udavija! Kad smo se vratili, trča san kući po auto! Da san jednome novce da kupi ruže za tebe! Zamisli, nije i' naša! Jedva san stiga! Mislija san da si otišla!

Vidjevši ga kako joj se emotivno, i u jednom dahu opravdava, osjeti ugodu oko srca, te se iskreno nasmiješi.

- Opraštan. Sve ti opraštan. - izgovori s razumijevanjem.

Promatrao ju je sa zahvalnošću. Prešutio joj je da uopće ne bi stigao, da nije čovjeku, koji je upravljao brodom, na povratku dvaput molećivo kazao:

- Može li to malo brže?

Ovaj ga je nakon drugog puta ispitivački promotrio, a onda, s osmijehom, rekao:

- Ako to ona zaslužuje.

- Zaslužuje! Virujte mi, zaslužuje!

Na vlastitijoj koži Duki je naučio da takve dijaloge ženama nije

preporučljivo pričavati.

Dobivši oprost i osjetivši dobro raspoloženje među njima, očima prijeđe po njenoj odjeći.

- Nisan se smila drugačije obući! - žurno se opravda.

- Kad bi moji saznali...

- Kako će saznati! - brzo je presiječe i tek onda, po njenom pogledu, shvati da ga samo zadirkuje.

Kada su sjeli u auto, primijetio je kako nešto vadi iz džepa i stavlja u školsku torbu koju je držala na koljenima.

- Šta je to? - odmah radoznalo zapita.

- Suzavac. - objasni.

Ne shvaćajući što će joj to, nastavi propitkivati:

- Za šta? Ne razumin.

Pogleda ga nestašno, pa usne razvuče u osmijeh. Odmah potom reče:

- Za zločeste muške!

Nasmije se iskreno, oduševljen duhovitom primjedbom. Zatim okrene ključem, paleći motor. Vidio je da oka ne skida s njegova lica. Ne okrećući se, progovori odlučno:

- Neka ti to niti ne pada napamet!

- A šta to? - skupivši obrve, zapita.

- Da san ti zaboravija čestitat!

- Nisi?

- Svašta! Kako ću to zaboravit?! A zbog čega san doša?

- Samo zbog toga?

- Šalim se! Znaš ti mene! Mislija san to ostavit za kraj!

Prema piceriji krenuše dobro rasploženi, svjesni da nemaju pretjerano mnogo vremena na raspologanju. Tako malo im je trebalo da se ugodno osjećaju za stolom, grijući se iskrenim osmijesima i toplinom što je neprestano pristizala iz krušne peći. Umjesto dara, priznao joj je da je uživao dok ga je moljakala za izlazak i da se pravio kako se premišlja.

- Čudno mi je da to nisi skužila! - otvoreno joj je rekao.

Priznanje je i prihvatila poput pravog dara. Zacrvenjela se i uhvatila za glavu.

- Ne znan šta mi je bilo! - priznala je.
 Zatim se nasmijala samoj sebi i, vrteći glavom, počela zamišljeno s ispovijedi:

- Mislila san da nećeš prihvatit. Bilo me strašno sram. Mislin da san se zacrvenila.
 Rekvaši to, naglo digne glavu, pa ga pogleda, upitavši:

- Jesan li?
 - Ne znan.
 - Ha, ha, ha! - slatko se nasmije, ne gubeći rumenilo s lica.
 - Baš si užasan! - predbaci mu s osmijehom.
 - Zašto se ti nikad ne crveniš? - krene u napad.
 - Ja? - začudi se.
 - Ja san osjetljiviji od tebe! - počne se braniti.
 - Baš! Pa... je li tebi bar malo neugodno šta smo se ovako... našli... svima iza leđa?
 - Naravno da je. Samo... ti si to predložila, a ne ja!
 - Isuse! Još si gori, nego šta san mislila!
 Rekavši to, pogleda ga ravno u oči, pa neodlučno započne:
 - Pa... kako se ti sad osjećaš... zbog te... ženske?
 - Ne mogu virovat. - reče snizivši ton.
 Nakon toga započne s objašnjenjem:
 - Ništa loše nisan napravija. Samo san sa mladon prijateljicon otiša na picu. Nisan ti niti čestita rođendan.
 - Aha. Zato me nisi poljubija. - nabaci mu, kao kroz šalu.
 Rado ju je pratio očima, dok je nožem i vilicom rezala dijelove tijesta i šunke, te ih prinostila ustima. Bilo mu je drago da je tako dobro raspoložena, puna želje da mu nešto kaže, ispričavijedi. S rasutom kosom po ramenima, nježnim vratom i očima koje su sve izraženije sjale, djelovala je sve privlačnije i izazovnije. Najednom, nasmiješi se, ugledavši nekoga iza njegovih leđa. On se okrene, zadovoljavajući svoju radoznalost, i ugleda poznatu mladu djevojku duge kestenjaste kose s torbom o ramenu. Bila je to sestra nekog njegovog poznanika, vršnjakinja i kolegica slavljence.
 Videći Pepeljugu kako, puna ponosa, s njom razmjenjuje poglede i pokoju kurtoaznu riječ, osjeti malo stida i rumenila.

- Ušutkaj je! - rekao joj je, čim se udaljila.
 - Šta? - zapita ona, uživajući u njegovoj nelagodi.
 - Neka ne spominje ni bratu, ni nekome drugome da nas je vidila u Splitu.
 - Mislin da neće. - nehajno mu odgovori, želeći ga malo uznemiriti.
 - Nemoj mislit, molin te! Reci joj prvon prilikon! - uzvrpoljivši se, nervozno reče povišenim glasom.
 Nakon što se malo zabavila, odluči ga pošteđjeti briga, pa mu samopouzdana kaza:
 - Ma neće! Reću joj!
 Utješeno, osjeti kako ga hvata smijeh zbog čudne situacije u kojoj se našao. Stoga, stavi lakat na stol i dlanu približi lice. Zatim, palac i kažiprst položi na očne kapke, jedva odolijevajući smijehu, što je navirao zbog poruke pristigle od njegova bolesna, ali duhovita, uma:
 - Šta su lolite solidarne!
 - Šta se smiješ? - začuje Pepeljugin glas.
 - Ništa nepitaj! Lud san sto posto!
 Pretpostavljajući o čemu razmišlja, poslušao ga, pa, ne pokušava inzistirati.
 A on, rugajući se sam sebi koliko je bolestan, žurno potraži nekakav primjer, koji je puno gori. Sjetivši se, počne se tješiti:
 - Page i Plant su stariji od tebe, a pivaju mlađima od njih. I to kakvu pismu. Znači, možda nisi lud.
 Povjerovavši da mu je crvenilo nestalo, odmakne prste s kapaka i pogleda mladu ljepoticu ispred sebe, iznenađen novim sjajem tamnih očiju.
 - Reci mi nešto. - blago joj se obrati.
 - Šta?
 - Jel i' puno oće s tobom izać?
 Ponosno ga je gledala, pokušavajući proniknuti u razlog njegova pitanja. Naposljetku progovori:
 - Ima ih.
 - Jel i Putnik?

Ne htjede mu odgovoriti.

- On mi je prijatelj. - odlučno ga upozori.
- Znači nije!
- Ma je i on! - pobuni se glasno.
- On me je baš pita za ovu večer! - pojasni.
- Onda bi se moglo reć da ja nisan lud, šta san ode s tobom?

Gledala ga je bez riječi, teškom mukom prikrivajući kako se lijepo osjeća.

- Neznanja. - odgovori.

Zaustavivši auto pored čempresa, što je rastao uz cestu, dvije ulice od njene kuće, jednostavno reče:

- Evo! Stigli smo!

Nije htjela izići. Gledala ga je prodorno u oči.

- Šta? - praveći se da ne shvaća, naivno zapita.
- Ipak si zaboravija!
- Oprosti!

Poljubio ju je, mimo njenog očekivanja, u obraze. Ali tik do usana.

- Stvarno znaš bit drag! - priznala mu je, prije nego je žurno otišla.

Na povratku sa sljedećeg tajnog izlaska, kriomice ga je gledala dok je vozio starom cestom. Osmijeh je neprestano lebdio na njenom licu, a oči sjale punim sjajem. Ni u najljepšem snu nije očekivala da bi joj mogao toliko toga lijepog reći, toliko toga priznati. Opet se počela osjećati posebnom. Po njegovoj pažnji i pogledima, znala je kako ga polako osvaja. Svega nekoliko kilometara od kuće, vozilo je skrenulo na sporednu cestu koja je vodila prema moru.

- Di ćemo? - odmah je rekla, slušajući srce kako mijenja ritam.
- Al' nisi rekla da te vozin kući?
- Jesan... ali di ćeš doli?
- Šteta bi bila, nakon ovako lipe i ugodne večeri, ne proć uz more!

Na to ništa nije rekla. Sumnjičavo je gledala prema njemu. Sestra, on i ona, mnogo su vremena proveli ležeći na morskom

žalu. Ako se itko poznavao, to su bili njih troje. Srce, koje je sve brže kucalo potvrđivalo joj je uvjerenje, da mu ne treba vjerovati.

- Mislin da san bija i pristojan i ugodan, obe večeri šta smo izašli. reče joj s dječaćki iskrenim osmijehom.

- Odličan! Stvarno mi je bilo lipo! - požuri ga pohvaliti, vidjevši djelić tuge u njegovim očima.

Osjećala se čudno. Uvijek kada bi ga vidjela, miješali su joj se nadolazeći osjećaji. Puno ga je voljela kao odanog prijatelja, ali čim bi joj počeo govoriti kao ženi, zaboravljala bi na njega kao prijatelja. Činilo joj se da svaka njegova riječ ima blagi okus grijeha.

Gledala je oleandre uz cestu, a razmišljala o njemu. Gledala je bujne krošnje kestena, a razmišljala o njemu. Na dnu ulice, oči su joj se zaustavile na staroj kapelici, u kojoj su stoljećima ležali mladić i djevojka, žrtve nesretne ljubavi. On ubijen, rukom njenog oca, a ona izdahnula od tuge. Pomislivši na njihovu zabranjenu ljubav, osjeti srce kako opet pojačava korak. Na okuci, prošavši zidine srednjovjekovne utvrde, ugleda izašli mjesec, kako velikodušno svijetli, praveći široku stazu na blago namreškanom moru. Osjećala se zaneseno, nadahnuto. Sve lijepo oko nje, ispunjavalo ju je beskrajnim zadovoljstvom. Pogledala je Dukija. Vozio je polako, gledajući cestu ispred sebe. Malo se nasmijala, sjetivši se kako je nekoliko puta ispao nespretan, baš kao i ona. Povremeno joj je djelovao kao dječak željan pažnje. Nasamo je bio potpuno drugačiji, nego u društvu. Pristojniji i draži. Skinuvši oči s njega, pogleda bujno grmlje pored ceste, što su ga svjetla snažno obasjavala. Nesvjesno ih prateći, ugleda, iz mraka, najednom izronjenu umiruću ljepotu, nekoć najljepše vile na obalama zaljeva, što ju je davno sagraditi dao razmetni talijanski vlastelin. Odmah potom, svjetla obasjaše visoke stubove od zidane cigle i metalnu kapiju, što su pridržavali. Očarana ljepotom, što ju je pronalazila, gdje god bi pogledala, zahvalno se okrene prema pratitelju, tih dviju lijepih večeri. Dok nije gledao, zavaljena u naslonjač i s torbom na nogama, kriomice mu uputi pogled kakav bi samo poželjeti mogao. Znala je da mu ne smije otkriti sve osjećaje. Videći ga kako je jedva primjetno progutao pljuvačku, polagano skrećući

na lijevu stranu, nešto je stegne u stomaku, a srce krene na svoj čudan put. Auto je, klizeći pored živice i ograde sa šiljcima, gubio dah. Potpuno je stao u sjeni, pod krošnjom raskošno rascvjetalog lovora. S nestankom mjesečine, nesta i čarolije. Ostadoše njih dvoje sami, slušajući se kako dišu.

- Zašto si sta? - upita ona, premda svjesna gluposti svojih riječi.

Opterećen spoznajom da je s odličnom prijateljicom otišao u tamu, baci pogled na usnulo more, pokriveno srebrnom plahtom, pa se okrene natrag k, donedavno razgovorljivoj suvozačici, kriveći mrak što joj je oduzeo svu ljepotu, ostavivši samo obične obrise. Sjedila je kao skamenjena, čvrsto držeći knjige na koljenima. Pogled joj je bio uperen daleko niz cestu.

- Vozi me kući, molin te! - rekla je neobično drhtavim glasom.

Mada je osjećao moralni obzir, kako ga, poput omče, neprestano davi, nije mogao a da se ne ogлуši o njen vapaj. Prišavši joj licem, prstima je prošao kroz kosu, udišući miris, odnedavno, žene. Videći je kako, poput mlade srne u stupici, izgubljeno gleda ispred sebe, osjeti strahovit nalet kajanja. Stoga i odluči, ne stavljati na kušnju njegovano prijateljstvo, te je odvesti ravno kući. Bilo je očito, kako ne želi dodir njegovih usana. Nije si mogao objasniti, zbog čega je, prije nego je odmaknuo lica od njenog, dvaput nježno poljubio te tanke, mladenačke usne. Ni pomakla ih nije. Ni pogledala ga nije. Svim svojim srcem prosvjedovala je protiv njegova ponašanja. To ga ne pokoleba, pa joj opet priđe licem i, ugledavši iskre prkosa u očima, malo spusti glavu, čelom klizeći niz njenu kosu. Odmah potom, licem odgrne guste vlasi, te se preda nježnom ljubljenu nejakog vrata. Na njegove usne osta hladna opet. Ubrzo ga pogleda očima priviknutima na mrak. Blistale su od inata. Uvjerena kako je izvojevala pobjedu, s čuđenjem pogleda dlan, što ga je pružio k njenom obrazu. Lagano ga dotaknuvši jagodicama, spusti ih na nezaštićeni vrat. Skupila je obrve, sumnjičavao ga gledajući. Sinulo joj je tek kada je ugledala njegov podli osmijeh. Rumenilo ju je preplavilo, shvativši da je preko bila slušao izdajničke otkucaje poludjelog srca. Ispod hladne

površine, ključala je vrela krv mlade žene.

- Nemoj molin te! Znaš kako me je sram! - odlučno vikne, plašeći se novih poljubaca.

Pokušala je izmaknuti glavu, samo nije imala gdje. Stoga se preda ljubljenu, izgubljena u bunilu žudnje i strasti. Čak je i ruke s knjiga premjestila na njegova leđa. Kada je došla do zraka, zabrinuto reče:

- Moji će poludit od brige!

Zatim, optužujući ga pogledavši, ponovi:

- Znaš kako me je sram!

- Nemože te u mraku bit sram!

- Molin?! Kako to?

- Sram je samo kad te neko gleda! Ode te niko ne gleda!

- A jeli? To nisan znala!

Ubrzo je snađoše nove neprilike.

- Spusti mi majicu! - energično vikne.

Kao dijete, nedužno je pogleda i zapita:

- Zašto?

To joj, unatoč mucu, što je pokušava razodjenuti, izmami smiješak.

- Ladno mi je! - požali se.

To, pak, nasmija njega.

- Vozi me kući! Šta će moji mislit di san! - pokuša ga nagnati, da se okane njene majice.

Ne dijeleći njenu zabrinutost za moguće posljedice, on nastavi svojim putem.

S užasom je promatrala kako se uopće ne obazire na ono što mu govori, već joj ljubi stomak, a odmah zatim i rebra. Uskoro je, ne mogavši gledati gdje se, bez imalo srama, gosti njenim dotad, netaknutim dojčkama, u očaju počela okretati glavu, ne znajući što bi učinila. Nadajući se da će prestati, sačeka još neko vrijeme, a onda, uvjerivši se da ga uopće nije briga za njenu nepodnošljivu nelagodu, počne grozničavo pipkati po školskoj torbi, tražeći spasonosi suzavac. Što zbog zatvorenih očiju, što zbog toplih usana, kojima joj je požrtvovno štitio osjetljivu kožu od hladnoće,

na koju se bila požalila, prsti su joj sve sporije tapkali po knjigama.

Kada se drznik dovoljno osladio i podignuo glavu, ljutito ga je pogledala. Poput munja, optužbe su sijevale iz njenih očiju. Odmah zatim, žurno popravi grudnjak i demonstrativno spusti majicu, dajući mu do znanja da je gozba zauvijek gotova.

Nakon toga, obuzeta sramom, dlanovima prekrije lice, pa počne kukati:

- Kako ćemo se mi ikad više u životu moć pogledat u oči!

Čuvši silnu dramu ispred sebe, Dukiju se učini kao da je u nekom engleskom teatru.

- Ha, ha, ha! - slatko se nasmije toj sceni.

To je jako uvrijedi, pa ga, odmaknuvši dlanove, pogleda s očima punima razočarenja.

Uozbiljivši se, odmah počne s čuđenjem:

- Pa šta san ja to tebi loše učinija, da ti sutra nebi moga pogledat u oči?! Nisan te tuka!

Malo ga je gledala, a onda vratila ruke natrag na rumeno lice.

- Znan ja da ti meni očeš! Ali kako ću ja tebi! - glasno zaključii.

Vjerujući kako ipak nije tako teško ranjena, kao što tvrdi, bezbrižno upali auto i krene, ne želeći da njeni previše pate. Očaran ljepotom tihe proljetne noći, vozio je polako, neprestano pogledavajući mirno more, obasjano mjesecinom. Premda je Pepeljuga i dalje držala dlanove na licu, on je znao da se zapravo plaši da je slučajno ne prepozna netko od rodbine koja je tu stanovala.

- Mislila san te suzavcen u oči! - kajujući se što nije, upozori ga nenadano.

Okrene se k njoj, pa joj sa smiješkom kaza:

- Al' me nisi dovoljno zaslijepila?

Takvim riječima nije se nikad znala oduprijeti. Razmaknuvši prste, zahvalno ga pogleda svojim sjajnim ugljvljem. Osvećivala se na svoj način. Znala je da je slab na njih. Ubrzo ga, spustivši ruke na torbu, izazivački zapita:

- Kad si se zadnji put ispovidija?

Nije mogao da se ne nasmije. Bilo mu je drago da je tako dobro

raspoložena.

- Davno. Bilo je to kod Don Mije.

- Koliko si tada ima godina? - nastavi propitkivati.

- Ne znan stvarno.

- Ako se nakon ovoga ne ispovidiš... onda nikad netribaš!

Uživao je slušajući njen duhovit nastup.

- Odkad se mi znamo? Kako si me moga ljubiti?

- Nisan moga odoliti. Oprosti.

- A gledala san te ka starijeg brata!

- Je li?

- Nego šta!

- Ali nisi me ljubila ka brata!

- Pristani!

- Ni ka prijatelja.

- Dosta! Dosta! - vikne, pa licem nanovo zaroni u dlanove.

- Zauvik si ubija naše prijateljstvo. - napomene mu ispod glasa.

Zašutjela je i, rukama položenim na knjige, odsutno zurila u cestu. S vremena na vrijeme, nasmijala bi se sama sebi, očito pred očima listajući slike niza nevolja, što su je snašle te noći. Najveći dio njih uopće nije predvidjela u svojim planovima njegovog zavođenja.

Čim je vozilo stalo na mjesto u koje je upirala prstom, oči im se sretoše. On je nju gledao nećužno, a ona njega optužujući. Skupivši knjige, otvori vrata, te počne izlaziti vani. Želeći provjeriti koliko je ošamućena, glasno je zovne:

- Ej!

Stavši na asfalt, okrene se k njemu.

- Zaboravila si me poljubiti! - naivno joj napomene.

Ne dvojeći, odmah se sagne i, rukom se opirući o sjedište, poljubi njegove usne.

- Nemoj me spominjat popu! Molin te!

Te njegove riječi izmamiše prelijep osmijeh na njenom licu.

- Znaš da bi i mogla! - bocne ga na svoj način.

Cestu je prelazila žurno, ali poprilično dezorijentirano, ne

uspijevajući se osloboditi osmijeha, koji kao da ju je odlučio, umjesto njega, pratiti sve do kućnog praga.

Susrevši se u prepunom kafiću, nakon nekoliko dana, odmah je glavu okrenula od njega. Ni vidjeti ga nije htjela. Tek povremeno. I to kradom.

Čim se ukazala prigoda, poslije nekoliko dana, upitao ju je kada će opet na miru moći gledati njene lijepe oči.

- Kako me to možeš iti pitat, nakon svega! - uvrijeđeno mu je rekla.

S bijelim levisicama i modrom, nešto skupljom, talijanskom majicom na sebi, hodao je desnom stranom gradske ulice, u ruci držeći ključeve auta i tvrdu kutiju nešto skupljih cigareta. To mu je bila cijela imovina. Bio je siromašan i nepredvidiv sin, vrijednog i imućnog oca. Volio je blues. I živio blues. Vedra lica, išao je ulicom dragog grada, neskriveno uživajući u smiraju lijepog proljetnog dana. Iako svjestan da ide u susret bolu, nije mario. Žao mu je samo bilo, što ne umije, staviti ju u pjesmu nekog hrvatskog bluesa. Zapazio ju je prije nego li ona njega. Stajala je zamišljeno na prljavom pločniku, nedaleko autobusne postaje, s druge strane ulice. U trapericama, kao i obično, svijetlo-plavoj majici bez kragne, te s praznim rukama, koje kao da nisu znale gdje bi htjele. Poduža gusta kosa, brižno oprana i iščešljana toga dana, zanosno je sjala na oslabjelim sunčevim zrakama. Nešto u njoj, izuzetno urednoj djevojci, nešto u njenom stasu, držanju, izdizalo ju je iznad svih koji su pored nje prolazili, premda nije bila najljepša ni u toj ulici, a kamoli u cijelom gradu. Ugledavši ga, oči joj zasvjetlucaše, a usne blago nasmiješe.

- Di su ti knjige? - pomalo se rugajući sebi, što sa školarkom ima posla, znatiželjno zapita.

Usporedo s osmijehom, gledajući ga duboko u oči, s malom zadržkom objasni:

- Dala san ih prijateljici. Da ih odnese kući.

- Jesi picala?

Ne mogavši izdržati, veselo se nasmije, te blago porumeni. Sjetila se kako joj je nedavno rekao:

- Ne bi ti nikad reka da picaš radi mene, ali... ako je neki nevažan predmet... možda bi i mogla!

Smijala se jer je bila dobra učenica, dobra katolkinja, a počela je, uz njega, sve teže odolijevati napasti i iskušenju. Kvario ju je, znala je to, ali se nije mogla oduprijeti.

Gledao ju je kako se smije, osjećao da se gubi u njenim osmijesima, ali se nije mogao oduprijeti.

Na povratku u predgrađe, što su bivali bliži čarobnoj ulici, prepunoj bijelih grozdova divljeg kestena, to su riječi između njih sve više tihnule. Zavaljena u naslonjač sjedišta, pomno ga je posmatrala. Znala je kakve ga turobne misli neprestano more. Kanila ga je kazniti za drskost, što ju je gledala prošlog puta.

- Šta si se ušutio? - iznenada ga upita, skrivajući pakostan osmijeh.

- Ništa... Nešto san se zamislija. - odgovori, ne znajući što bi rekao.

- Mogu li ja znat o čemu misliš?

- Ništa važno. Reka san ti. - nastavi se izvlačiti.

Nakon toga, konverzacija se nakratko prekinula. Nastavila ga je promatrati sa sve većim užitkom. Poslije izvjesnog vremena, ubode ga s otrovnim žalcem:

- Nema mraka večeras!

Teškom je mukom prikrio užas što ga je obuzeo. Ništa ne govoreći, nastavio je voziti i gledati cestu. Znao je koliko uživa mučiti ga. Znao je da je i pomalo bolesna u tome. Nije mu opraštala što ju je onako osramotio. Dvojio je. Ni u kom slučaju nije želio da se naljuti. No, ugledavši ulicu kojom je oduvijek bio opčinjen, i kojom je kao dječak, s košarkaškom loptom, bezbroj puta prošao, nije mogao ignorirati srce.

- Di ćeš?! - odmah bi glasno ukoren.

- Pa rekla san ti da me voziš doma!

Bio je uznemiren i dijelom pokoleban. Nije se smatrao vrsnim stručnjakom za žensku prirodu. Uvijek je ljeti više volio u hladu igrati na karte, nego po suncu pješčiti za gošćama. Stoga i nije mogao dokučiti, da li je on trebao, ili, pak, nije trebao skrenuti

prema moru.

- Znaš da ja volin proć uz more! - nervozno se pokušava opravdati.

- Znan ja dobro šta ti voliš! - nabije mu na nos stare grijeha.

Nije znao što će, kada su svjetla obasjala stubove i kapiju nekadašnjeg vlastelinskog posjeda.

- Di ćeš?! Rekla san ti da me voziš doma! E... stvarno ću se naljutiti! - nije se prestajala buniti, gledajući ga kako zalazi u slabo održavani park.

Zaustavio se pod divovskim stablom srebrnih listova, pred samim morskim žalom. Pogledao je nesigurno u more, ne znajući, je li pogriješio. Odmah mu je laknulo, kada je vidio da stavlja ruke na lice, govoreći:

- Da me nisi taknija!

Nikada se nije toliko mislio, dvojeći, da li da je pokušava poljubiti, plašeći se da ne izazove njen bijes. Nikada nije vidio da je netko tako brzo prihvatio neku od njegovih izrečenih mudrosti. Ljubila je i dopuštala biti ljubljena, svjesna da u mraku nema srama.

Smatrajući kako je dosta grijeha te večeri, za oboje, nježno mu je odmaknula lice sa svojih grudi, zahvalna što nije nezasitan i što ne inzistira vidjeti je potpuno голу. Kako bi mu odagnala i pomisao na neki dodatni poljubac, pogledala ga je u oči i, s neodoljivim šarmom, dražesno rekla:

- Ako me ne pustiš, reću mojima da san bila s tobom!

S tim scenskim nastupom, začinjnim čarobnim osmijehom i sjajem u očima, u trenu ga je razoružala i u potpunosti osvojila. Protiv toga nije se znao boriti.

Došavaši k sebi, pusti mislima da idu kud god žele. Prisjetio se kako je, prije par godina, tu stigao s nekom, ne naročito privlačnom djevojkom krhkog morala. Bilo je to zato, jer se u njegovom mjestu oduvijek teško dolazilo do lijepih i čestitih djevojaka. Sine mu kako je sam Bog, za učenje, na isto mjesto poslao prvo bludnicu, a zatim djevicu. Odmah se dao u potragu za zaključkom. Shvatio je, namah, da je puno ljepše platonski ljubiti tijelo lijepe djevice, nego

voditi ljubav s milostivom bludnicom. No, nije mogao da ne zamijeti činjenicu. Zato iznese filozofsku misao: „U mraku, iste su... i vjernica, i bludnica.“ Zadovoljstvo što mu ga je pričinila ta rečenica, odmah mu se ukaže na usnama.

- Što je smiješno? - trgne ga nečiji glas.

Ugledavši zabrinuto lice Pepeljuge, shvati kako misli da je to nekakav slavodobitni osmijeh.

Ljeto je bilo na pragu. Već pomalo udomaćeni, sjedili su na betonskom stolu, ispod debelih grana gorostasnog stabla, što je gospodarilo prorijeđenim parkom, i gledali udaljena svjetla ribarskih ferala. Sami su bili, oni, nijema vila umiruće ljepote i more, što se tek povremeno javljalo slabašnim šapatom. Pomalo pognuti, odjeveni u hlače i kratke tanke majice, sjedili su, stopalima oslonjeni o betonsku klupu ipred sebe. Riječi nisu koristili, znajući da su suviše. Prepustili su se mirnoj, tihoj noći, mraku i osjećajima. Znali su da je došlo vrijeme da plate za svoje grijeha. Sjedili su odvojeni, ne dodirujući se tijelima, kao da su već stranci, zahvalni tami što krije njihova tužna lica. Nisu se optuživali, premda su ranili jedno drugo. Šutjeli su sve dok se malo mjesečine nije probilo kroz veliku krošnju. I dalje gledajući u daljinu, hrapavim, bolnim glasom, prva se oglasi ona:

- Nismo se smili sastajat.

Šutio je, osjećajući kako ga boli bol u njenom glasu. Nikada je nije takvu čuo.

- Ti znaš zašto mi nemožemo bit skupa. - kaza, boreći se s emocijama.

Ne želeći da zaplače, što bi ga još više ranilo, odmah joj pruži podršku:

- Znan. Sve znamo.

Izgovorio je to ravnodušno, premda je čutio tupu bol.

Nije želio da govori. Što je znala ona, znao je i on. Suprotno očekivanju, ona krene dalje stegnuta grla, kao da se ispričava:

- Nije to zbog godina. Otac mi je od matere stariji puno više...

Rekavši to, zastane, nakratko ga pogleda suznih očiju, pa nastavi:

- Ti si bija sa mojon rodicon. Dolazija si nan kući... za moje bi to bija šok.

Videći da sve teže govori i da bi je glas mogao izdati, požuri je utješiti:

- Sve razumin!

Zatim mu oči potražiše njene, nekoć pune zvijezda. Našavaši ih pune tuge i suza, jedva smogne snage za kratku priču, što joj htjede reći. I krene sa sjetom:

- Nikad nisan polaga pravo na tebe. Nikad nisan gradija snove za sebe. Vidila si... nikad te nisan poljubija kad bi se našli, jer... to rade oni šta pripadaju jedni drugom.

Zastane, tražeći nova opravdanja. Našavši ih, i dalje gledajući negdje u more, nastavi započeto:

- Ni jedanput te nisan uvatija za ruku... jer nisan mislija da mi pripadaš. Oprosti. Možda san bija loš. Doć do tvog lipog tjela. Možda san samo to tija.

Otvorila je usta da nešto kaže, ali ju je glas izdao. Sjedila je na betonu, nogama se odupirući o klupu. Skupljala je snagu za odlazak, ne dozvoljavajući suzama da kliznu u većem broju.

Bježao je pogledom od nje, ne mogavši je gledati tako žalosnu. Posustavši pred silnim mislima, što su uporno htjele, posljednji put nešto reći, započne s ispovijedi:

- Nisan izlazija s puno njih. Ali svaku san volija. Tako i tu tvoju rodicu. Pa makar mi je vrlo brzo bilo ža. Ali... takvi ti je život. Mlada si. Vidit ćeš. Često voliš, pa ti je često ža.

Osjetivši da se malo pridigla, pogleda je u lice. Nije bila lijepa kao obično. Ni kosa joj nije bila raskošna kao obično. Vatra u očima, suzama ugašena. No, bila mu je neobično draga, tako ranjiva. Činilo mu se kako želi da joj dalje priča.

- Znaš li ti... da te ni jedan put po danu nisan poljubija? - obrati joj se, pogledavši je u oči.

Nanovo su se punile suzama.

- Nego samo po noći. Ka lopov. Eto... i po tome san zna da mi nemožemo bit skupa.

Rekavši to, osjeti kako mu se grlo steže. Zato, pričekala malo,

nebi li popustilo. Za kraj, odluči je malo utješiti:

- Ne brini, naćeš ti odličnog momka. Vidila si kako je lipo... kad ti se neko smije... s druge strane ulice.

Gledala ga je toplo i zahvalno, baš kao pravog prijatelja.

- A sad... ako želiš, mogu te odvest kući. A ako želiš malo bit sama... možeš polako prošetat... uz more. Lipo je uz more.

Čekala je neko vrijeme, a onda ustala i kratko ga pogledavši, drhtavim glasom rekla:

- Oprosti.

Bila je to iskrena isprika i kajanje, što je ikada olučila zavesti ga.

Svjestan da je tako moralo biti, ne okrećući se, slušao je sve slabiji zvuk žala pod njenim lakiranim cipelama. Osvrnuo se tek kada ih je začuo na asfaltu. Upravo je prolazila pored ulične svjetiljke. Lica joj, od bujne kose, nije vidio. Gledao je kako zamiče za gustom živicom i ogralom, osjećajući novu prazninu kako ga osvaja.

- Sve zabranjene ljubavi plamte jače... a plamenje... peče jače. - krvareći, složi novu mudrost.

Završivši nesretnu priču s Pepeljgom, posvetio se završetku svoje priče. Pošto je smatrao da će se malo tko usuditi tiskati ono što on piše, odlučio se za privatnu nakladu. A za to je trebao podosta novca. Kojeg nije imao.

Susrevši se s djevojkom s juga, koja je u Split došla poslom i nakratko, tražio je način da upita nešto novca za posudbu. Nisu se često čuli telefonom, tako da su ponajviše bili u prijateljskim odnosima. Ona nije znala kako on zna, da joj se u zapovjedništvu grada udvara zgodan novinar i politički djelatnik s mnoštvom vojnih činova. Nije znala ni koliko mu je drago, jer je vjerovao da joj je on puno bolja prilika od njega. Po očima joj je vidio da je na putu k svojoj pravoj sreći. Bio je svjestan da takva dama nikako ne pristaje običnom vojniku. No, prijateljstvu s damom, iskreno se nadao. Stoga je i ostao šokiran kada ga je odbila. Ušiju crvenih od stida, gledao ju je kao posljednji jadnik, koji je preklinjao da mu udijeli nekoliko novčića.

Promatrao ju je kako odlazi, prešutjevši da je knjiga prepuna divnih priča o njoj*. Nije joj rekao ni da je štetu, koju mu je napravila, platio posuđenim novcem.

Jedne večeri uputi se na mjesto gdje je često izlazio. Uzevši s otvorenog šanka dvije čaše piva, u povećem društvu na ulici, zamijeti Pepeljugu. Okrene glavu, te se uputi k prijatelju, koji ga je čekao naslonjen na ogradu. Bio je to naočit mladić, pomalo grubih, ali muževnih crta lica i vitke, ali čvrste građe, tek dva palca niži od njega. Premda čestit katolik, teško je odolijevao djevojkama slabijeg morala, koje je snažno privlačio. Zvali su se najboljim prijateljima. Dvije godine su u razred išli. Gotovo zajedno i u rat otišli. Duki ga je obožavao, te mu beskrajno odan bio, ni malo ne zavideći, što ga djevojke više vole.

Pričali su, naizmjenice odlazeći do šanka.

- Iden pišat! - u jednom trenutku Dukiju reče.

Gledajući ga kako nestaje u gužvi, pred ulazom u kafić, pomisli na mladu djevojku. Nije ju vidio petnaestak dana. Nešto ga je nagonilo da baci barem kratak pogled u njenom smjeru. Iznenadio se, vidjevši da ide prema njemu. Pretpostavio je da se neće zaustaviti, već samo proći. Ozbiljan izraz lica to je i predviđao. Ali, mimo očekivanja, došla je i stala tik do njega, malo podignula glavu, te se, nekako čudno, zagledala u njegove oči. Nije mu bilo drago što je došla, niti mu je bilo drago, što ga gleda kao da između njih nešto ima. Podignuo je čašu i polako počeo piti, čekajući da kaže zbog čega je došla. Postojao je prešutni dogovor da se drže podalje jedno od drugoga. Iako je očekivao da će mu zasigurno na nos nabiti neku zaboravljenu krivicu, to se nije dogodilo. Čim se uvjerila da nitko od gostiju, što su čavrljali oko njih, ne sluša, započela je, čudno ga gledajući:

- Tako bi volila s tobom negdi otić. Negdi di nas niko nezna. Ali ne na nekoliko sati, nego na cili dan. Da ne moran gledat na sat.

Ostao je potpuno zapanjen. Nije sličila sebi. Gledala ga je kao bolesnica koja se pomirila sa svojom sudbinom, nudeći se, po prvi

---

* Gotovo da neće biti čitatelja, koji neće izraziti divljenje prema toj hraproj i lijepoj djevojci

puta, sasvim cijela. Plašio se nje, takve, plašio se sebe, slaboga, a najviše se plašio njenih očiju koje, mogućnost da se zahvali i odbije, nisu dopuštale. U tim trenucima oboje su postali svjesni da je svoje pandže, u njegovo srce zabola preduboko, te da ih, bez velikog bola, ne može iščupati.

Njegova nerazborita i osvetoljubiva taština odmah se oglasi:

- Onda ima nešto u meni?

- Ima. - jednostavno, bez ikakvog daljnijeg objašnjenja, reče.

Ne obazirući se na svoje priznanje, motrila je gužvu na ulazu.

- Moran ovi dana ić ronit u Kraljevicu. - objasni joj kako stoji sa slobodnim vremenom.

Pogledom se vrati k njemu, uzdahne, pa se požali:

- I ja svojima moran nešto smislit.

Znajući kako su se sastali na samom rubu provalije, sa žaljenjem se kratko pogledaše. Najednom se trgne ona, pa ga zabrinuto zapita:

- Di mi je brat iša?

- U zahod.

Ne krijući uznemirenost, bojažljivo, ispod glasa, uzbuđeno prozbori:

- Ako on sazna... gotova san.

Zatim pogleda ravno u njegove oči, pa, neznatno povisivši ton, nestašno nadoda:

- A mislin... i ti!

Videći da mu baš i ne prija njena duhovitost, premda joj je mnogo puta priznao da je obožava, vragolasto nastavi:

- Znaš kako me je on čuva!

Potom, s osmijehom na usnama i očima duboko u njegovima, kao neku davnu tajnu, prijekorno napomene:

- I ti si to nekad obeća! Siti se!

Ispraćao ju je pogledom, dok se, odjevena u široke hlače, što su sezale do koljena, i kratku košulju, provlačila između gostiju na ulici. Bio je ponosan na sebe, što je s tog rijetkog cvijeta uklonio svo trnje, ali je istodobno bio i zabrinut za sebe, znajući da je svo ostalo zabodeno u njega.

Iz Kraljevice se, gdje je ronio ispod tek sagrađene raketne topovnjače, vratio s longetom na nozi. To mu je pomoglo da se drži podalje čari male čarobnice. Predavši se, srcem i dušom, pisanju o svojim poginulim prijateljima, potpuno je zanemario osjećaje, koji su ga sputavali i uporno mu ukazivali njegovu ranjivu stranu. Kada ju je, nakon oporavka, vidio s mladićem na mopedu, osjetio je pomiješane osjećaje. Dugo je, zbunjenog pogleda, gledala prema njemu.

Sjedio je u hladu, pod davno ubranom trskom i gledao plitku vodu kako žubori u riječnom koritu, uz kojeg su rasla stabla jablana. Nalazio se u bašti nepoznatog kafića, usred prelijepe izgubljene doline, u kojoj je vidio bradate svete ratnike.

- Ovo je ta Lašva? - odjednom upita svog prijatelja, koji je sjedio pored njega.

- Tako je. - odgovori mu on.

Bio je to Mali Vitez, njegov moralni uzor. Omanji čovjek, dobroćudna izgleda, punih obraza, plavih očiju i svijetle, dijelom izgubljene kose.

- Pa veći je potok kraj moje kuće. Zimi.

- E, pa i Lašva je drugačija zimi.

Pošto su obojica voljela činiti dobra djela, sakupili su dvije torbe streljiva i bombi, pa, tek probijenim „*putem spasa*“ stigli u opkoljenu dolinu. Sedam dana su uživali gostoprimstvo zahvalnog puka, što im je izuzetno godilo.

Sjedili su do kasno u noć. Nisu ustajali ni kada su granate zaparale zrak, visoko iznad njih.

- To Srbi pucaju iz Turbeta! - utješi uznemirenog Dukija hladnokrvni Mali Vitez.

Slušajući pucnje u daljini, zamisli se, pa potraži lica izgubljenih prijatelja u sjećanju. Mислеći na njih, preplavi ga strašna sjeta. Nedavno ih je vidio u Travniku. Kada bi ih ugledao, sav bi se ozario, podignuo ruku, mahnuo im, a onda bi, užasnut shvatio da to nisu oni.

Mada nije mislio da će opet vidjeti tu dolinu, nije mogao odbiti molbu dvojice ljudi, koji su iz inozemstva dovezli vozilo puno

lijekova i ponešto novca. Dim jedva, da se razišao, a krv osušila, kada su pred kraj rujna stigli u Lašvansku dolinu, mjesto poprišta prvog hrvatsko-muslimanskog krvoprolića.

Sjedio je sam u separeu, lica slabo osvijetljenog svjetlošću crvenkasto-žutom, što je sjala iz male lampe na stolu. Odsutno je piljio kroz tonirano staklo omanjeg travničkog pansiona*, gledajući, a ne videći, svjetla po dolini. Nije čuo ni vesele glasove sa šanka, na kojemu su se tiskali muškarci, radujući se pristigloj pomoći. Unatoč njihovoj žučnoj priči, slušao je kako se u njemu budi nemir. Osjećao je zlo, posvuda oko sebe. Oči je prikovao za djelomično zamagljeno staklo, koje kao da je bilo premazano svjetlošću crvenkasto-žutom. Gubio se. Gledao je blijedo, očajno lice mladog čovjeka, što je, na kiši, stajao pored ceste. Naizmjenice ga je obasjavalo žuto i plavo rotacijsko svjetlo, dok je promatrao kako na nosila stavljaju nedužnog čovjeka. U sudaru mu je slomio kralježnicu. Bio je kriv. Optuživao je kišicu, zamagljeno staklo, farove s kojima ga je zaslijepio. Uzalud. Srce mu se slomilo, a duša, poput stakla, rasprsla.

Slušajući bolest kako bijesni, tom istom, napaćenom dušom, odluču se, pred polazak, na težak put, malo osamiti.

Nedaleko crkve

Začu huk vjetra, s pobješnjelog mora

Vidje križ, kako na zemlji drhti

Začu, tihim glasom, izgovoreno svoje ime

Potom riječi

„Stani malo... tu... kraj mene.“

I nesta u olujnoj noći

Ne mogavši gledati, tek procvjetalu,

Crnu ružu kako plače.

---

* Kada ga Muslimani zapale, vlasnik će se u Njemačkoj propiti i usput potrošiti i njegove novce

JEKA U PREDVORJU

crkve Svetog Pavla

Nedjeljno listopadsko jutro bilo je prohladno i sivo. Odjeven u traperice i crnu kožnu jaknu, ispod koje se djelomično vidjela nedovoljno topla tamno-plava majica, hodao je mokrim minhenskim pločnikom, u ruci noseći tešku mornaričku torbu. Tek je povremeno pogledavao staklene izloge u podnožju zgrada, sa svoje desne, i ogoljela stabla drvoreda, sa svoje lijeve strane. Na blijedom, izmučenom licu, nije se moglo primijetiti kolik napor podnosi zbog tereta, što ga nosi već velik dio puta. Krvario je iz mnoštva rana. Donedavno, oči pune plamenja vjere i nade, djelovale su potpuno ugasle. Tek izbliza, u njihovim dubinama, mogla se nazrijeti malena iskra koja ga je održavala na životu. Nakratko je zastao, torbu pažljivo položio na tlo i, ne mogavši izdržati, oči molećivo uperio u sivo nebo s kojeg bi često dolutala pokoja kap kiše. Znao je da bi ga potpuno dotukla. Tijekom trojednog lutanja po kišnoj zemlji, sunca ni jednom nije vidio. Nigdje ga nisu dočekali raširenih ruku. Malo tko ga je pitao za vijesti iz Domovine. Nije znao čemu je to tako. Knjiga jedva da je prodao za topao kruh i hladan stan. Nedavno je, eto, bio na mjestu gdje je profesionalni domoljub, s činom pukovnika, što mu ga je Tuđman dao, pjevač Ivo Fabian izvodio hrvatske budnice. Privukla ga je toplina. A i jezik što ga je razumio. Oprezno je ušao unutra, za sobom vukući svoju tešku modru torbu. Odmah je iz nje izvadio nekoliko primjeraka. Zaobilazili su ga kao da je iz Hrvatske kugu donio, a ne tople priče. Nikome ništa nije predbacivao, ali silno ga je žalostila očita nezainteresiranost za žrtvovanjima onih na čijim životima su zaradili nove, hrvatske putovnice, a koje su tako rado pokazivali.

- Evo knjiga šta ju je napisala hrvatski vojnik! - ponudio ju je mladiću, što se zagledao u naslov dok je pored njega prolazio.

Bila je to greška. Ovaj ga je podrugljivo pogledao i cinički ponovio:

- Hrvatski vojnik.

Odmah je poludio. Spomenuo mu pljusku što ju je zaslužio. Skočio se i roditelji. Pozvaše i redare. Ljubazno su ga zamolili da napusti dvoranu. Bez dvoumljenja je vraćao knjige u torbu. Odlazio je dostojanstveno, slušajući prve taktove budnice, a za njom ciku i vrisku mladih desničara.

Podigavši torbe s mokrog pločnika, nastavi svoj put, izbjegavajući rijetke prolaznike. Iako se silno trudio odagnati crne slutnje, što su ga bezobzirno salijetale, nikako nije uspijevaao.

Izbivši na početak prostranog trga, zastane i ponovno torbu spusti na tlo. Pred njim se nalazilo mnoštvo ljudi. Na drugoj strani stajala je velika njemačka crkva u kojoj se služila nedjeljna misa na hrvatskom jeziku. Gledajući vedra i nasmijana lica okupljenog mnoštva, ona pritajena iskra nade počne se pretvarati u plamen. Ubrzo je s radošću gledao svoj narod, zadovoljno slušajući njegov nesputan žamor. No, nešto mu je neobično upadalo u oči. Izrazito je uočljiv bio broj mladih muškaraca. Mnogi od njih, pod raskopčanom jaknom nosili su crne majice Crne Legije. Rado su, poput Cigana, pokazivali zlato po sebi. Smijući se, često su se unosili djevojkama u lice. Zabrinuto je pogledao nebo. Opasno je s kišom prijetilo.

- Samo me ti možeš ubiti! - pomisli, svjestan da bi to bio njegov kraj.

Uspoređujući one raspojasane ljude okupljene na zabavi, što su s hrabrom pjesmom tjeroali Srbe da gaze preko duboke Drine, s tihim vjernicima ispred sebe, osjeti kako mu se vjera opet vraća.

Sačekavši da misa započne, uputi se preko praznog trga. Došavši do crkve, osjeti olakšanje. Prestalo mu je samo čekati. Opterećen važnošću tog nedjeljnog jutra, potpuno je zaboravio na cigarete. Zato, čim mu se život malo vratio u ozeblu dušu, izvuče jednu, pa zadovoljno pripali. Pušeci, nesvjesno je gledao mršavog mladića kako, s dvjema povećim torbama, preko trga ide prema ulazu u crkvu. Čudio se tko bi to s prtljagom mogao ići na misu. S nevjernicom ga je promatrao videći da mijenja smjer i ide ravno k njemu. Pomisli da je stigao ravno s kolodvora, pa svraća željan duhovne okrijepe. Stoga se silno iznenadi, shvativši da je njegov

dolazak poslovne naravi. Na to je upućivala sklopljena aluminijska konstrukcija na jednoj od njegovih torbi. Došavši na pet, šest koraka od Dukija, jedva primjetno kimne glavom, pa spusti glomazne, ali ne preteške torbe. Za kratko vrijeme metalni dijelovi pretvore se u lagani štand. Zadovoljno ga pogledavši, mladić potom ispitivački oči usmjeri u oblake.

Nimalo se ne obradovavši, što ga vidi ispred sebe, Duki se počne pitati što li to kani izlagati.

- A šta bi moga prodavat ispred crkve tupane! - u mislima prekori drugo svoje „JA“.

- Križeve, sviće, cviče, Gospine slike, molitvenike... možda Biblije. - nabroji.

- Samo ti prodaješ rat ispred svetog mista! - zaključi, čuteći sram kako navire.

- Nisan ima izbora! Nasija san na priče o njima ka najvećin Hrvatima! A novce moran vratit! - počne se opravdavati ispred svoje savjesti.

Bilo mu je strahovito teško nuditi svoju knjigu.

Nemajući gdje baciti dogorjeli opušak, uputi se na drugu stranu. Nije žurio. Vremena je bilo na pretek. Kada se vratio, štand je bio prepun izloženih rekvizita. Vlasnik ga je zadovoljno mjerkao, rukom popravljajući one koji nisu stajali kako je on zamislio. Duki nije skrivao iznenađenje. Nigdje nije bilo Gospinih slika, ali je zato bilo mnogo Poglavnikovih. Križeva je bilo vrlo malo, a nalazili su se u simbolima iz Drugog svjetskog rata. Izbor kazeta sa starim koračnicama i bolesnim pjesmama bio je izuzetno bogat i raznovrstan. Nije nedostajalo ni raznoraznih amblema. Crnih majica s natpisom „Crna Legija“ bilo je u izobilju.

Poglevaši tog mršavog mladića, Dukiju se u očima moglo vidjeti samo silno razočarenje. Nije mogao vjerovati da kršćanin može ispred crkve izložiti takve stvari.

- Kome to još triba, crni sinko! - pomisli sa žaljenjem.

Kao da mu je pročitao misli, mladi trgovac krvavom prošlošću, samo slegne ramenima. Trebalo je značiti da je to ipak samo biznis. Nakon toga, pomno osmotri oblačno nebo sa kojeg je

znala stići poneka kap.

- Oće li bit kiše? - bile su prve riječi što ih je neznamac uputio Dukiju, koji je upravo nekoliko knjiga stavio na torbu.

- Samo bi mi još to tribalo! - zabrinuto uzvratiti.

- Kakve su to knjige? - radoznalo zapita.

- O ratu.

- Kojemu?

- O ovom našem.

- A je li? Ko je to napisao?

- Ja. - ravnodušno odgovori.

- Ti? - podignuvši obrve, iznenađeno reče.

Duki se ogлуši na konstataciju, koja je zapravo bila ujedno i pitanje.

- Bija si u ratu? - nastavi propitkivanje.

- Jesan.

Videći da Duki nerado odgovara, mladić posustane u ispitivanju. Sumnjao je u istinitost njegovih tvrdnji.

- Samo da ne počne padat! - opet se vrati vremenu.

Duki je šutio. Kako se bližio završetak mise, nervoza mu je postajala sve prisutnija.

- Otkad san doša, sunca nisan vidija! - požali se mladić.

- Al' ti ne živiš u Njemačkoj?

- Ma kakvi! Nisan!

- Pa kad si stiga?

- Ima oko dvi sedmice!

Cijelo vrijeme razgovora s njim, Duki je neprestano razmišljao o tome kako bi toga mladoga, ali očito nadarenog trgovca privolio da se malo zauzme i za njegovu knjigu. Slušajući njegov govor, uporno je proučavao naglasak. Iako je mršavi mladić govorio dalmatinskim dijalektom, bio je uvjeren da je Hercegovac. A uvjeriti Hercegovca da prodaje konkurentovu robu, teško da je itko ikada uspio. Iako nije vjerovao u slamke spasa, spoznaja da nema što izgubiti, nagna ga da ipak pokuša. Pogleda ga zagonetno u žive smeđe oči, pa mu iznese neobičan prijedlog:

- Ako pogodin odakle si, na svom štandu ćeš prodavat i moje

knjige! Jel može?

Iznenaden onim što je upravo čuo, mladić ga pronicljivo pogleda u oči, a onda ga i cijelog osmotri. Uvjerevši se da pred njim stoji potpuni neznanac, samouvjereno uzvratil pitanjem:

- Ako ne pogodiš?
- Dužan san ti piće!
- Piće?
- Dobro, dva! Znaš da je nemoguće! Ajde ti pogodi odakle sanja!

Dobro proučivši što je rekao, opet ga pogleda, ali ne onako studiozno kao maločas, pa sa smiješkom pristane:

- Može!
- Iz Hercegovine! - bubne nakon kraćeg razmišljanja. Hercegovac ga razočarano pogleda. Podigne obrve i kaza:
- Lako je to! Pogodi iz kojeg san mista!
- Iz Ljubuškog! - stigne brz odgovor.

Čuvši ime svoga mjesta, oči mu se odmah raširiše. Ali prodavati konkurentovu robu, nije mu se mililo. Stoga stade vrdati:

- Dobro, dobro, Ljubuški! Ali moraš mi reć ime sela!
- Sela? - pobuni se Duki, znajući da mu mladi hercegovački lisac postavlja nerješiv zadatak.
- Nismo se tako pogodili! - uloži prosvjed.
- Ža mi je! - tvrdokorno izgovori mladić.

Razočarano je razmišljao. Ispred njega se nalazio tvrd orah, bilo je vidljivo da je premazan s dosta različitih vrsta masti. Iza njega se nalazio stog sijena u kojem je trebao potražiti iglu. Reznirano je pogledao njegovo lice na kojem je blago igrao likujući osmijeh. Pomisao da će se uskoro s njim morati nadvikivati, kako bi prodao pokoju knjigu, dodatno ga ozlovolji. Tek reda radi, na stol baci jedinu kartu:

- Nisi iz Veljaka!

Osmijeh na mršavom licu u trenu nesta, kao rukom odnešen, a oči se maksimalno razrogačiše. Zurio je u Dukija kao u duha, što je upravo pristigao sa onog svijeta, a na kojega je otišao baš iz njegova

sela. Zato je i napregnuo oči, ne bi li ga nekako prepoznao. Najviše ga je bunilo to što je taj navodni vojnik i pisac govorio besprijevakornim dalmatinskim govorom.

- Kako si zna? - izgarajući od znatiželje, uzbuđen zatraži objašnjenje.

- Šta to? - skrivajući oduševljenje što je vražija pogodba na pomolu, zapita Duki.

- Pa to da san iz Veljaka!

- Hm... Kako san zna? Kako san zna? - zagonetno se poigra riječima, što njegova sugovornika još više zaintrigira.

- A kako se zoven? - baci mu rukavicu izazova, netremice ga promatrajući.

Presretan što je vižljastog trgovca pridobio na svoju stranu, dotad prividno nezainteresiran pogled usmjeri u njegovo lice, pa zapita:

- Oćeš li mi prodavat knjige?
- Oću!

Dobivši potvrdu, malo porazmisli. Bio je bez izgleda, ili točnije, gotovo bez izgleda. No njegova kockarska duša nije mirovala. Neprimjetno, pored hipnotiziranog mladića iz Veljaka, natrag uzme onu istu kartu, pa mu je, ovaj put, baci pred noge:

- Nisi Bradvica!

Toliko je Hercegovac bio zapanjen kada je čuo svoje ime, da nije ni primijetio Dukijevu nevjericu. Ništa ne govoreći, zaprepašteno je buljio u njegovo lice, pitajući se tko je zapravo on.

Duki, koji se cijelim putem prema Kalvariji, ni jednom nije nasmijao, usne razvuče u iskren osmijeh, hitro se sagne i uzme svoje knjige.

- Sad si ti na redu! - pružajući mu ih, veselo kaza.

Tek što ih je Bradvica izložio, na ulazu se ukazao početak tihe rijeke božjih sluga, što su navirali iz crkve. Napojivši žednu dušu milošću božjom, odlučno krenuše u susret svojoj svakodnevnicu. Gledajući tu rijeku što se razlijevala trgom, sve glasnije žuboreći, Duki osjeti toplinu što ga je plavila.

I zaista, iz rijeke se počeo odvajati rukavac znatiželjnika,

voljnih da potroše nešto novca i obogate svoju duhovnost, čistu i nevinu, nakon boravka na svetom mjestu.

Vrlo brzo prodavač je bio rastrgan od svakojakih želja. Pružao je traženo, uzimao novac, saginjao se, posezao u torbe, opet popunjivao štand. Toliko je vješto to radio, da se lako moglo zaključiti kako to nije prva crkva s kojom je poslovao, i da je dobro upoznao i najskriveneje čežnje kršćanskih vjernika. Najbolji su kupci bili razdragani momci, razmetljiva ponašanja. Bilo je ponešto i djevojaka, roditelja, pokoja baka zlatnog zuba. Već nakon petnaestak minuta, gužva je počela jenjavati, a nakon pola sata pred crkvom nije bilo ni jednog hodočasnika. Samo dva trgovca i novac, svjedočili su o rijeci što je najednom presahla.

Do maločas, poslom zaneseni mladić iz Veljaka, okrene se Dukiju ozarena lica, pa mu, slegnuvši ramenima kao da se ispričava, suosjećajno kaza:

- Ža mi je! Sve si vidija!

Zatim mu iz podebljeg snopa žurno složenih novčanica, odvoji tri od dvadeset maraka. Uzevši i presavivši ih, kao da presavija svoju smrtnu presudu, Duki mu bezizražajna lica zahvali:

- Puno ti hvala!

- Stvarno san se trudija. - ispod glasa, izrazi mu sućut privremeni prodavač.

Duki ga bez riječi prijateljski pogleda.

Pošto su sitne kapi sve učestalije ostavljale mokre tragove na torbama, zadovoljni mladić požuri s pakiranjem preostale robe. Završivši i sklopivši štand, pogleda Dukija, pa zatraži objašnjenje:

- Molin te reci mi kako si zna da san ja Bradvica iz Veljaka?

Iako mu nije bilo do nikakve priče, iako je žudio za samoćom, nije htio biti neljubazan. Umornim glasom započne:

- U ratu mi je najbolji prijatelj bija Bradvica Miro. Često je spominja svoje selo. Po njegovom govoru zna san da bi i ti moga bit iz Ljubuškog.

- A kako si zna da san i ja iz Veljaka?

- Nisan. To je jedino selo za koje san čuja. I za neke Radišiće

šta ih je spominja. Zato san i reka: „Nisi iz Veljaka!“. Onda bi isto napravija s tin drugin selon. Nisan virova da mogu pogodit.

Bradvica ga je sumnjičavo promatrao, analizirajući ono što je upravo čuo.

- A kako si zna da san Bradvica?

- Slabo si sluša. Ja san reka da nisi Bradvica. Ti si, po meni, triba reć da nisi, a ja bi reka da san pogodija da nisi. To je bila obična zajebancija.

- Zajebancija? ponovi zamišljeno.

- A... kako ja neznan toga Mira? - ne pristajući na objašnjenje, pritisne ga svojim argumentom.

- Nemoguće! - užasnuto vikne Duki.

- Pa nema vas valjda milijun u tin Bradvicama! - već pomalo gubeći živce, glasno se pobuni.

Mladi Hercegovac ga je i dalje gledao, pomno važući sve što je rekao. Baš kada je povjerovao da ga je napokon uvjerio da je sve bila puka slučajnost, uporni Bradvica izrazi posljednju želju:

- Molin te kaži mi di smo se mi upoznali? Nikako se ne mogu sitit.

Ne dobivši nikakva odgovora, ništa mu ne preosta, nego stisnuti pruženu ruku, te se zadovoljiti riječima:

- Sritno ti bilo!

Prelazeći preko kamenom popločanog trga, nije mogao a da se ne osvrne. Leđima naslonjen na hladan zid, ostao je tajnovit neznanac koji je puno toga krio. A taj neznanac, zapravo, ništa nije krio. Samo svoju bol. Kako ne bi potpuno klonuo, pred očima je opet gledao scenu kada mu je starija žena, ponosno ga gledajući, pred crkvom rekla:

- Znaš... I moj unuk je bio u gardi!

U ruci je držala njegovu knjigu. Bila je to jedna od tri prodane toga jutra.

Još je neko vrijeme stajao, leđima i dlanovima pripijen hladnom sivo-bijelom zidu, a onda je, otvorivši oči, prinio šaku usnama, te se suho zakašljao. Čutio je vrućicu kako ga, bez otpora, polagano osvaja. Osjetivši nekoliko kapi, što su mu klizile niz lice,

zahvalno pogleda nebo, zbog toga što je bilo na njegovoj strani. Nakon toga oči položi na modru torbu ispred sebe, znajući da je sada još teža. Potpuno opustošen, prikupljao je snagu za put što ga je čekao. Uskoro je, kao u bunilu, išao preko trga, ne misleći na sitnu kišu što mu se, poput oštrog inja, zabijala u ogoljelu dušu. Uvjeren kako je to njegov kraj kao čovjeka, jer, znao je, nikada neće moći vratiti tuđi novac, pitao se zbog čega samo pogrde privlači izraz hrvatski vojnik. Ni slutio nije da to još nije njegov kraj, da ga on, zajedno s istinom, čeka na posljednjoj postaji njegovog puta, prepunog patnje.

Vrućeg, blago orošenog čela, naslonjenog na staklo prozorskog okna, promatrao je sitnu, ali gustu i ljepljivu kišu kako sipi. Osamljen, blijeda lica i prazna pogleda, izgledao je kao bolestan stepski vuk koji je, pobjegavši od ljudi što su ga teško ranili, samo želio na miru umrijeti. Da je još živ, pokazivao je vlažan dah što je ostajao na prozoru. Proživljavajući tešku duševnu agoniju, plašio se samo jednoga - da ne izdahne tu u tuđini.

Dugo je tako nepomičan gledao u prazno, čeznući za Domovinom i svojim narodom. Da je slušao srce, već bi on na kolodvoru bio. Ali slušao je neke dobre ljude koji su ga nagovarali da pokuša još jednom. S prvim znakovima slabljenja ionako prigušene dnevne svjetlosti, u stražnje dvorište zgrade, iz koje ga je promatrao, polagano je ušlo auto. Odmah se okrenuo i pogledom potražio zelenu vjetnamku. Uzveši je s drvene stolice, žurno je navuče i rukom posegne za torbom što je pored vrata ležala na podu blagovaonice.

- Ovo ti je crkva Svetog Pavla! - pokazujući rukom kroz vjetrobransko staklo, reče mu čovjek koji ga je uvjerio da se opet vrati među ljude.

Pošto mu je ponudio prijevoz, a i knjigu kupio, nije bilo razloga da ga ne poslušaju. S neskrivenim je divljenjem kroz kišu gledao velebno sakralno zdanje, koje je svojim izgledom i arhitekturom u potpunosti odudaralo od takovih objekata, što ih je navikao gledati. Opčinjen neobičnim, pomalo mističnim izgledom crkve oko koje se, u slojevima, polumrak počeo taložiti, oka od nje

odvojiti nije mogao.

- Ajmo! - vikne vozač i, otvorivši vrata, iziđe na kišu.

Njegov primjer odmah je slijedio i Duki. Čim je prtljažnik otvoren, zgrabi svoju torbu, te je snažnim trzajem ruke izvadi van. Tek malo ljudske topline trebalo je, da mu se snaga vrati.

- Puno ti hvala! - izrazi poštovanje, pa kroz gustu kišu potrči k ljudima.

Ubrzo se našao pred kamenim predvorjem koje je, od vremenskih nepogoda, štitilo glavni ulaz. Dokopavši se suhog skloništa, što je svojim izgledom i ozračjem pripadalo, u djetinjstvu pročitanoj slikovnici, spusti mokru torbu na pod, pa se žurno sagne i počne rukom brižno rastjerivati sićušne lokvice nakupljene na njoj. Pobrinuvši se za svoje knjige, pridigne se i raskopčavajući vjetnamku, pogledom prijeđe po, ne odveć brojnoj skupini ozbiljnih ljudi koji su, tiho šapćući, čekali početak poslijepodnevne mise za Hrvate. Nesvjesno popravljajući uleglu kosu, krene prema njima. Prolazeći pored uskog prozora s nakoso isprepletenim željeznim rešetkama, čudan osjećaj ga obuzme. Odmah se sjeti i neslavnih dana crkve, kada su njome i krikovi nedužnih odzvanjali. Odagnavši stare slike, a s njima i nespokojne slutnje, nanovo oživljene oči baci na prigušene svjetiljke što su, pričvršćene na zid, stajale pored samih vrata. Svojom nenametljivom crvenkasto-žutom svjetlošću obasjavale su mirna lica okupljenih vjernika.

Zadovoljan što ne vidje zlatom i crnom odjećom kičenu primitivnu momčad, bez straha priđe pristojnim muškarcima i ženama. Ohrabren svojim jezikom što ga čuje, spusti torbu na uglačan pod, pa iz nje počne vaditi knjige. Slažući ih, učini mu se da kroz rešetke dopiru zvuci kopita, pa se poboja da k njemu stižu jahači, što mu zlu kob donose.

Stoga požuri, pa s hrapavim glasom započne:

- Bija san u ratu za Hrvatsku. O tome san napisao knjigu. Evo... možete malo pogledat.

Znao je da ga slutnja ne vara. Ipak, smogne snage, proguta pljuvačku, pa nastavi neodlučnim glasom:

- Bija san hrvatski vojnik...
- Hrvatski vojnik. - začuje muški glas prepun cinizma.

Bolno se trgne, kao ošinit bičem u lice. Pomislivši kako mu ne vjeruju, počne u očaju po džepovima tražiti vojne isprave. Sa njima izvadi i novinski papir na kojemu se nalazila njegova priča i slika. Zbog uzrujanosti optužbom da laže, ruke mu zadrhtaše dok je otvarao nekoliko puta presavijen papir. Klečeći ga je polagao na svoje knjige, ne videći oštro sječivo ponad sebe:

- Dok smo mi slali svoje marke, vi ste se samo povlačili!

S užasom u očima, gledao je krvnikovo lice. Gušeći se u vlastitoj krvi, hvatao je zrak, želeći nešto reći, kad li, priskočiše ostali Hrvati, te ga sasjekoše skroz:

- Tako je! Tako je! - poput jeke, predvorjem počеше odzvanjati njihove riječi.

Iako smrtno ranjen, nekako je skupio svoje stvari i odteturao van. Hladne kapi vraćale su ga u život. Jer, gorio je. Uskoro mu koraci ugasnuše u listopadskoj kišnoj noći.

STRAH NA LICU

studentskoga grada

Silna žudnja za svojom zemljom, na kojoj se nadao izdahnuti, davala mu je snage da se do nje dovuče. U oči pogledati one, što nadali su se sa novcem ga vidjeti, nije mogao. Životom je platio svoju zabludu. Onoga što proglasiti se Carem je htjeo, oni su obožavali. A sve zato jer je obećao poštediti njihove sinove.

Umirao je u sumornoj jeseni, znajući da dolazi još gora zima.

Poput ranjene zvijeri, utočište je pronašao u toploj izbi stare kamene kuće, gdje je drveni šank suosjećajno slušao njegove priče. Piće, kojim je krijepio bezvoljno tijelo, plaćao je s pokojom prodanom knjigom. Nikada nije bio na takvom dnu. Nikada nije bio tako bolestan.

Jedne večeri, čuvši smijeh, dotad, drage osobe, ustane sa dna, te počupa svo trnje, što je virilo iz živih rana, ne ispustivši ni jauka.

Nakon samo četiri njegove riječi, što su svima privlačile pozornost s naslovnice „Slobodne Dalmacije“, život se počeo vraćati, gdje je, ne tako davno, živo plamtio. Najljepše od svega, bila su mu pisma čitatelja, djece, poneke djevojke. Iskren osmijeh izvuklo mu je pismo od časne sestre iz korčulanskog samostana. Novac je opet imao. Prijatelji se vratiše.

Međugradski telefonski poziv nije ga iznenadio. Zvala ga je draga osoba s juga, govoreći mu nešto o tom novinaru što je visoko poletio - služeći vlasti. Nije pomno slušao, tako da nije znao da li je još s njim, ili, pak, više nije. Samo iz pristojnosti nije ju htio prekinuti. Ona je to osjećala s druge strane slušalice, pa je sama počela gasiti žar u glasu. Ipak, upitala je mogu li se vidjeti kada dođe u Split. Odbio je, ne pokazavši koliko mu je teško. Ostala mu je u srcu zauvijek, jer voljela je Hrvatsku jednako koliko i on. Zaboraviti nije mogao kako su, njena majka i ona, odbile napustiti grad, prepuštajući svoja mjesta na brodu dvojici muškaraca. A njihov muškarac je umro mlad. Nešto prije rata.

Nije joj mogao oprostiti što ga je ostavila na cjedilu, premda je znao koliko je dirnuta onim što je o njoj napisao.

Visoka, mršava prilika, zgurena se probijala kroz noć i nalete bure preko malog trga, smještenog ispred velike kamene utvrde obrasle bršljanom. Domogavši se zavjetrine, ispravila se i sigurnog koraka krenula prema ulazu u jednu iz grupe starih kuća, što su se nalazile s druge strane trga. Zastala je pred drvenim vratima, u tamnu boju obojanim, i iz džepa tople jakne izvukla duguljaste, njegovane prste, te ih prislonila na hladnu kvaku.

Sjedeći za drvenim šankom, odmah se okrenuo, kada se jedna strana vrata otvorila. Videći lijepo lice, nakratko ošišanog plavokosog mladića, što je tu nenadano banuo, stigavši iz Splita, blago se nasmije. Iako ga je prevario za tri stotine maraka, nije ga mogao mrziti, a kamo li kazniti. Toliko ga je zavolio za kratko vrijeme, da mu je znao dopustiti da prenoći u njegovoj kući. Bio je to Pepeljugin prijatelj, za kojeg se govorilo da je najveći talent u biljarskom sportu, u cijeloj državi. Duke je bio fasciniran njegovom inteligencijom, duhovitošću i slatkorječivošću. Činilo mu se kako nema čovjeka na svijetu, kojega ne može prevariti.

- Putniče*, ko je najbolji u Hrvatskoj? - upitao ga je i prije nego je došao do njega.

- Ja, Gospe ti! Ko će bit! - brzo odgovori.

- Je li još igraš s Orličem? - stigao je drugi upit, koji mu je natjerao krv u obraze.

Nije volio da se spominje igrač, koji mu je na kocki odnosio novac. Srećom, nije kockao sa svojim, već uvijek s posuđenim.

- Ako još nisan, biću! - ljutito uzvratilo.

Nije prošlo puno vremena, kada je, sjedeći pored Dukija i nadjačavajući Štulićev glas, s osmijehom postavio pitanje:

- Kako nju nisi niti spomenija?

- Koga?- zapita, praveći se da ne zna na koga misli.

- Malu Beštiju! - odgovori na svoj duhovit način.

- Zašto san triba?

- Zato šta si izlazija s njom.

---

* Nastupat će po svjetskim turnirima. Čak i u Las Vegasu

- Nikad nikome nisan govori da jesan.

- Uvik bi mi rekla kad je bila s tobom!

Duke ga je, bez komentara, samo pogledao. Nije uživao u načetoj temi. No, znao je da je Putnik ni slučajno neće napustiti.

- O onoj iz Dubrovnika si napisao po knjige, a o njoj nisi niti između redaka!

Duke je šutio, pitajući se što bi mu rekao. Nije bilo potrebe da se kopa po nečemu, što se zakopalo prije više od pola godine. Ipak, znajući da Putnik neće odustati od objašnjenja, baš kao ni šarov od kosti, odluči nešto reći:

- Ništa se tu nije imalo pisat... jer tu ničega nije ni bilo.

- Kako nije? ugrize mladi šarov jače za golu kost.

- Ona kaže da si ti volija nju, a ne onu o kojoj si pisa da je voliš.

Čuvši to, Duke je teškom mukom prikrio užas, što ga je u času osvojio. Užas je ubrzo prepustio svoje mjesto bijesu, a on je, pak, svoje mjesto prepustio strahovitu razočarenju. I baš to, silno razočarenje, poput mirne rijeke, ponese mirne riječi:

- Reću ti šta i njoj. Nisan sa puno njih izlazija, ali san sve, s kojima jesan, iskreno volija. Tako i tu tvoju prijateljicu. Jer... da nisan... kako bi njenima, moga u oči gledat. Pa to mi je jedino šta san u životu steka... to šta niko nije reka da san kurvin sin.

Iako se glazba čula, vladala je neka čudna tišina.

Prekinuo ju je onaj isti miran glas:

- Nemoraš mi nikad vratit oni trista maraka.

U trenu se ozari lice mladog kockara.

- Stvarno?! Svaka ti čast! Nikad ti to neću zaboravit!

Bila je to lijepa svotica, što ju je nenadano dobio na dar. Jedna i pol gardijske plaće.

Duke mu ne htjede objašnjavati zbog čega je to učinio. Mislio ga je zamoliti da polovicom plati prijateljici za prelijepu osmijeh, a polovicu zadrži za sebe, jer je izgubio onaj rođendan i izlaske nakon njega, ali je, shvativši da bi se Pepeljuga* mogla uvrijediti, od toga odustao.

---

*U potpunosti će se predati materijalnim vrijednostima. No, oči joj više nikada neće blistati, kao što su blistale na mjesečini, uz zaspalo more

- Nikad nisan čuja neko srce, da tako ludo tuče radi mene. I kako onda ne volit.

Sjedio je u zrakoplovu, sretan što ponovno leti. Odbio je izdavače, odlučivši ne tiskati drugo izdanje. Na emocijama zarađivati, nije htio. Zacijeljenih rana, nastavljao je borbu za Republiku.

Praveći se da gleda u blještavi pod aerodromske zgrade, neupadljivo je osmatrao okolinu. Tražio je prikrivene režimske uhode. Bio je obaviješten da je šef tajne policije, u narodu znan po imenu Drniška Guja, izrazio želju da malo popriča s njim. I po tihom zvuku uklapanja, što ga je čuo sa druge strane telefonske slušalice, znao je da mu ne žele dobro.

Ne mogavši primijetiti ništa neobično, s onom istom mornaričkom torbom, krene prema izlazu. Cilj njegova dolaska u Zagreb, bio je studentski grad „Stjepan Radić“, izvorište hrvatske intelektualne mladosti. Skupina budućih novinara prepunih entuzijazma, željela je dati svoj doprinos u borbi protiv nadolazećeg Tuđmanovog apsolutizma. Na njihovom čelu nalazila se plavokosa djevojka iz njegova mjesta, s kojom je on i dogovarao realizaciju cijele ideje. Njoj, baš kao i ostalim njenim istomišljenicima, činilo se kao ostvarenje sna, boriti se za demokraciju, još u studentskim danima.

Pronašavši paviljon što ga je tražio, zastao je na ulazu, neupadljivo okolinu prešao pogledom, pa ušao unutra. Pomalo nelagodno, pokucao je na vrata sobe, čiji je broj odgovarao onome na komadu papira što ga je držao u ruci. Izraz dobrodošlice na licima dviju cimerica, u trenu ga ohrabri.

- Kako si? - srdačno ga upita mlada sumještanka.

Živeći sa studentima gotovo dva dana, nije mogao pobjeći optužujućoj podsvijesti zbog davnašnjeg zanemarivanja škole i učenja. Na odlasku, u sobi je ostavio paket knjiga i pregršt želja za uspjeh na ispitima.

- Pozdravi sve doli! - napomene mu buduća novinarka.

Pošto se njegov strah, od izglednog susreta s plaćenim čuvarima režima, pokazao neosnovan, zadovoljno je napustio

Zagreb. U provinciji je s nestrpljenjem iščekivao studentske novine u kojima se trebao objavljivati mali serijal s dijelovima iz njegove knjige. Sama pomisao da bi to mogao biti dašak proljeća, u zimi novog jednoulja, što ga je namećala nova partija, ispunjavala ga je velikom srećom.

Iskaz divljenja naspram onog što čini nije skrivao, promatrajući djevojku kako nasmiješena ide prema njemu. Sva ponosna, pruži mu novine i kaza:

- Pogledaj!

Radoznalo je listao tanki studentski list, tražeći mjesto na kojem se nalazio dio, čiji je autor bio on.

- Daj meni! - sa smiješkom, reče mu ona, uzimajući novine iz njegovih nesnalazljivih ruku.

Ubrzo mu je kažiprstom pokazivala naslov: „Knjigu piše hrvatski vojnik“.

Duboko zadubljen u čitanje, nije ni registrirao njene riječi. Tek kada ga je uhvatila za nadlakticu, podignuo je glavu, te se susreo s krupnim plavim očima. Iznenadio se, vidjevši da u njima nema one dječje radosti od maločas. Nije mu promakla sjenka zabrinutosti.

- Nisi čuja šta san ti rekla?

- Ne. - prizna, zbunjeno je promatrajući.

- Onu večer kad si otiša... - započne, pa, udahnuvši novog zraka, nastavi:

- Začule smo kako neko kuca! Jebate... mislile smo da je neko od studenata!

Nesvjesno skupivši obrve, zabrinuto je iščekivao što će reći. Instikt ga je činio uznemirenim. Videći ga tako ozbiljna i napeta, blago se nasmiješi, pogleda ga djetinje naivnim pogledom, pa utješno prozbori zvonkim glasom:

- Ma ništa strašno!

Ništa nije govorio. Samo ju je blijedo gledao, očekujući da nastavi.

- Kad san otvorila, vidila san trojicu u odijelima! Dobra večer! Dobra večer!

Rekavši to, napomene:

- Znaš kako su ozbiljni bili!
- Šta su tili? - smrknuta lica, zapita Duke.
- Jedan je izvadija značku!
- Koju značku?
- Koju će! Policijsku!

Videći da je potpuno zatečen onim što mu pripovijeda, uživljeno nastavi:

- Onda su ušli unutra!
- U sobu?! - šokirano zapita.
- Nega šta!
- Gestapo! Posla je gestapovce na studentice! - ogorčeno zaključio.
- Baš! - složi se ona.
- Ko ih je smija istirat! - počne se opravdavati.

Ostao je nijem. Tonuo je u razočaravajuće misli. Očekivao je da su spremni donijeti mu smrt, ali nije očekivao da su spremni donijeti strah u studentski grad.

- Pa šta su rekli? - nestrpljivo zatraži odgovor, slabo prikrivajući nelagodu.

- Pitali su za tebe! Zbog čega si doša u Zagreb! Šta si donija u torbi!

- Jesu pitali za knjige?
- Nisu ih niti spominjali! Nešto su kao tražili u paketu!
- Šta su mislili da će u njemu nać! - bijesno izgovori.
- Ma, samo su se pravili! Na kraju su uzeli jednu knjigu i otišli!
- Kako uzeli? Jesu je platili?
- Ma jesu!
- Onda su je ukrali! - počne uzbuđeno vikati.
- Baš tako. - složi se ona.

Zatomivši gnjev, suosjećajno je pogleda, svjestan kroz koje su policijsko zastrašivanje njih dvije prošle.

- Jeste se pripale? - blago zapita.
- Nismo! Nismo! - odlučno uzvratila plavokosa studentica.

No, nakon nekoliko trenutaka, ipak prizna:

- Pa... malo jesmo. Nikome nije drago da mu u sobu ulaze takvi ljudi.

Nedugo potom, dok je on, zabrinut, duboko razmišljao, malo živne i veselo prozbori:

- Kasnije mi je padalo napamet da nazovem policiju i kažen da plate knjigu!

Gledao ju je potpuno ganut. Tek mu je tada postalo sasvim jasno u kolikoj se mjeri preplašila te večeri.

Sljedeći put kada su se sreli, bila je prepuna dojmova:

- Znaš... došli su nan u redakciju! Sve su nan pritražili! Ali nas isto nisu zastrašili!

S oduševljenjem je pratio njene žive oči, krcate inata i mladenačkog bunta.

- Neka su nas upozorili, isto smo opet objavili dio! - uzbuđena, glasno se pohvali.

Narednog susreta, nije ga gledala u oči. Pružila mu je polovicu paketa ukletih knjiga, što ga je donijela iz Zagreba, i rekla:

- Opet su nan bili! Sve su nan isprimišali! Pitali su nas želimo li mi proč ispitate!

Rekavši to, podigla je pogled, pa ga nesigurno pogledala u oči.

- Za tebe su rekli da radiš za strane službe i da s tobom nesmimo kontaktirat.

Gledao ju je u dugu plavu kosu, dok je odlazila. Ni najmanje joj nije zamjerio. Mislio joj se ispričati zbog neugodnosti, što ih je priredio svima njima, ali nije imao prilike. Nesvjesno odmahujući glavom, pravdao se, kako nije mogao znati da su, nekoć proganjani studenti, kadri proganjati mlade studente.

Ogrnut zelenom vijetnamkom, dokasna je, zamišljen, šetao obalom zaljeva. Gazio je žalom, osjećajući staru gorčinu novog poraza. Slabo se snalazio u novim okolnostima u kojima se našao. On je za sebe i dalje bio mali dječak iz provincije, zbog čijeg se pisanja nepotrebno diglo toliko prašine.

- Još će me ubit ka i Paradžika! - uzdahnuvši, tužno zaključio.

Sa sumrakom je kroćio na, grubim kamenom poploćano, morsko privezište. Došetavši do samog kraja, nakratko je osmotrio

uznemireno more, a onda se zagledao negdje u daljinu. Zima je bila na izmaku. Dan je postajao duži. U primorju su to bili signali buri, da se probudi i krene.

Dok je, zakopčanog ovratnika i s rukama u džepovima vjetnamke, stajao na vrhu mola, ona mu je, sve smionije, šibala lice i mrsila kosu. Svjestan da je ostao potpuno sam na hladnoj vjetrometini, žalosno je gledao kako nadolazi tama.

ČOVJEK S KOŽNATIM ŠEŠIROM

Crvena luka

S posljednjim zimskim dahom, stigla je pouzdana vijest da se sprema akcija za oslobođenje. Unatoč upozorenju dobro upućenog čovjeka, da se više ne vraća u hrvatsku vojsku, nije se mogao othrvati naletu radosti. Na prvi teren je otišao sa pukovnijom domobrana iz svog mjesta, pod zapovjedništvom Malog Viteza.

Nakon neugodnog iskustva u minskom polju, kada je u posljednji trenutak primijetio zelenu nit na svojoj čizmi, iskreno je sebi otvorio srce:

- Ako već moraš umrit, onda ti je najbolje umrit u četvrtoj brigadi.

Svo vrijeme otkako je otišao, neprestano ga je morila neumoljiva sjeta za njom. Susret sa stvarnošću u Crvenoj Luci bio je sve samo ne romantičan. Svjestan kako je u čežnji idealizacija neminovna, otriježnjen, gledao je istinu. Brigada je bila poluprazna. Polovica pribavljenih tenkova bila je bez posada. Zbog visoke stope smrtnosti, malo je tko u nju htio doći. To je, pak, širom otvorilo vrata osobama raznih sklonosti i pogleda na moral. Sa žalom se prisjećao lica mnogobrojnih poginulih i osakaćenih idealista.

Da je zatekao nešto što ni u kom slučaju nije očekivao, najbolje je vidio po izgledu političkog djelatnika izvidničke satnije, u koju je došao.

- Isuse, koji je ovo? - pitao se, gledajući ga u Pakošanima, kako se zbližava sa školarkama.

Bio je prosječne visine i prosječne građe. Nosio je svijetlozelenu uniformu. Na malo povećoj glavi imao je debeli šešir široka oboda, napravljen od kravlje kože. Na licu su, pored neuobičajenih, velikih usta, najdojmljivije bile izbuljene oči, što su rado iskakale iz svojih duplji. Lica je bio njegovanog, pomalo crvenkastog, bjeločnica izraženo prokrvljenih. Zube je imao uredne, ali prekrivene tankim slojem afričke smole. Za pojasom je

nosio teški opasač s dvije zatvorene kožne futrole. U onoj na lijevoj strani, nalazio se običan poluautomatski pištolj, dok se u velikoj futroli nalazio veliki automatski pištolj, kojeg su inače dužili tenkisti. Bio je prijeratni vodeći autoritet splitskih huligana. Iako je od cijelog rata sudjelovao u samo jednoj bitci, i to netom završenoj, to mu nije smetalo u napredovanju. Vještim govorništvom i spletkarenjem, odlučno je grabio naprijed.

- Frog Eyed! - pomisli Duki, sjetivši se pjesme Nick Cavea.

Vrijeme je uglavnom protjecalo u balkanskim poslima. Hrvatski Paton bi naredio da se ispali poneka granata na neprijatelja, nakon čega bi četnici uzvratili raketama po kupalištima. Onda bi se uključila i hrvatska televizija, užasavajući se neciviliziranog ponašanja neprijatelja.

Dani su prolazili, a za njima i tjedni. Potom su na red došli i mjeseci. Stanje ni rata, ni mira, neprestano se održavalo. Duki je polako venuo, sve više svjestan da od akcije neće biti ništa, a da je on napravio najgoru grešku u životu. Stalno je dobivao ponižavajuće naredbe. Čak i kada su drugi odlazili u provod, on je morao na nekakav položaj. Slutio je da mu se bliži kraj.

Ne mogavši to više podnositi, odlučio je sam otići. Ni slučajno mu to nije bila laka odluka. Znao je, ako ode, to će biti zauvijek. Zato je htio s nekim porazgovarati, upitati treba li otići. To je bio razlog što je, nakon još jedne noći na dužnosti, koju mu je dodijelio novi zapovjednik Frog Eyed, napisao i poštom poslao pismo, šefu polu-javne, polu-tajne policije. Nije sumnjao da će taj njegov neuobičajen postupak, iz sjene na svjetlo, istjerati one što su motrili na njega. Svaki dan čekao je poziv, barem iz brigade. No, mimo očekivanja, nikoga iz sjene nije istjerao. Više nije bilo sumnje. Odlazak je bio neminovan. Skupljajući snagu za konačnu odluku, osta zatečen čudnom igrom sudbine. Stigla je naredba da njihova satnija napušta šibensko zaleđe.

STUDENI

Hladna noć pred velike događaje

Stajao je na opustjeloj cesti, gotovo na istom mjestu, kao i onog vrelog srpanjskog dana. Probuđenih osjećaja, promatrao je zapušten prostor pred kućom, pitajući se gdje li je sada onaj slomljeni starac. Umornim očima prelazio je po opljačkanim kućama praznog grada. Neprestano su mu se ukazivale slike pune života, ljudi, smijeha. U stvarnost su ga vraćale ugasle i zarasle uličice, bezrazložno raskriljeni prozori, pokoja nagorena greda. Čudno mu je bilo kako se bešćutna sudbina poigrala s njim, pa ga, pred njegov kraj, dovela na njegov početak. Kao da mu je htjela pokazati, kako se cijelo vrijeme samo vrtio u krug.

Bližio se konac studenog. Unatoč sredini dana i oblačnom nebu, neugodna hladnoća nečujno se spustila na obale novigradskog mora, štipajući lica načetih vojnika.

- Ručak! -netko vikne.

Okrene se i na ulazu u mjesto, koje je od oslobođenja bilo na drugoj crti obrane, ugleda vojni kamion.

Bilo je vrijeme za blagovanje. Umjesto da krene prema kući, gdje se nalazila zajednička trpeza, i u kojoj je gorjela vatra, uputi se niz široku ulicu, izbjegavajući komadiće crijepova i stakla. Stalno je odgađao odluku, nesvjesno se nadajući da bi mogao dobiti nekakvu ispriku, ili barem ljudsku riječ. Osjećao se bolesno. Depresija mu je kidala dušu.

Dolutavši do kraja ulice, siđe s asfalta i zagazi na, morem i solju, uglaćanu kamenu ploču. S nje se spusti na drugu, nešto nižu i bližu samome moru. Pogled mu privuče napušten, nakrivljen i napola potopljen trajekt, što se oslanjao o plitko dno. Videći ga ispred sebe uspravljenog, punog putnika, odmah ga osvoji nova sjeta. Sjetivši se puške na ramenu, što ga je bespotrebno zatezala remenom, skine je, nasloni na izbočinu, pa se, gazeći suhe oblutke, uputi do spokojnog, sivog mora. Zadubljenog u njegovu mirnu površinu, najednom ga trgne krik galeba. Ispraćajući ga pogledom,

promrmlja kao u bunilu

- Samo san ih želija naučit letit.

Potom se zagleda u mitsku planinu, što se u zaleđu dizala moćno, sve do samog neba. A ono, u svom krilu držalo je mnoštvo zbijenih, hladnim sjevercem preplašenih oblaka, koji kao da ih je u nebesko stado tjerao. Bježeći od posvemašnjeg sivila, što je prijeteći gledalo sa svih strana, nakratko utočište nađe na crvenim krovovima mrtvog grada. Prelazeći s jednoga na drugi, naiđe na neke s rascvjetanim rupama od minobacačkih projektila, koje su upozoravale da iznenadna smrt neprestano vreba. Ne želeći misliti na nju, okrene se natrag k usnulom moru, što je čekalo vjetar da ga ponovno probudi. Piljio je u njegovu sivu površinu, obasjan hladnom polarnom svjetlošću. Stajao je nepomično, slušajući depresiju kako opet ide k njemu. Znao je da mora umaći iz njenog zagrljaja.

- Šta je, šta nisi na ručku?

Čuvši te riječi, što ga vratiše u stvarnost, polako se počne okretati. Na rubu ceste, stajao je mladi gardist, snažnije građe, ne odveć visok. Usprkos nadolazećoj zimi, imao je nakratko ošišanu, smeđu kosu. Malo punašniji obrazi, davali su mu izgled zdravog, tek nedavno odraslog dječaka sa ruralnog područja. Taj dojam pojačavali su bespriječni zubi. Nos mu je bio omanji, neupadljiv. Smeđe oči bile su mladenački žive. O ramenu je imao obješenu automatsku pušku. Bio je to Damir Denić, dvadesetogodišnji mladić iz vrličkog kraja. Ni punoljetan nije bio, kada se prijavio u četvrtu brigadu, želeći se osvetiti za oteto ognjište. Ne štedeći se, s njom je prošao sva ratišta. Vanjskih rana nije imao.

Pogled na njegove obraščiće, koji kao da su govorili da puca od zdravlja, izmamiše Dukiju blag osmijeh na lice.

- Čuješ li? Ajde ručat! Ogrij se malo! - upozori ga prijateljski.
- Neka, neka. Tamo ima ljudi s kojim se ne želin niti grijati. -

kratko mu se ispovijedi.

- Samo me je prokleti rat moga spojiti i za isti stol s njima postaviti. Samo rat. - objasni, pa zamišljeno počne odmahivati glavom.

- Ko i jebe! Nećeš zbog nji priskakat ručak!

Duki ga je gledao.

- A šta ima?
- Bržola i kupus!
- Znaš šta mi se cilo vrime mota po glavi.
- Šta?
- Kako bi bilo skoknit do Posedarja.
- Bez pitanja?
- Vrat ćemo se za sat, dva! - objasni, pojačavši ton.

Želja da, barem nakratko, pobjegne iz depresivnog ozračja, postajala je sve jača.

- A di je Buljooki? - s podsmijehom zapita Damir.
- Koji Buljooki? - ne snalazeći se, začuđeno uzvratila.
- Kako ga ti ono zoveš?
- Aaaaa! Kužin! Žabooki! Kakvi Buljooki! - teatralno ispravi netočan izraz.

- Ha, ha! Tako je!

Moglo se reći da ni jedan ni drugi nisu bili fanovi njegova svakodnevnog igrokaza. Ali, morali su priznati da je broj njegovih prijatelja naglo skočio, otkako je imenovan novim zapovjednikom i iz džepa izvadio praznu listu za stanove. Te '93. godine, u Splitu nije stanova ni bilo. Samo onih još toplih.

Slijedeći upute zapovjedništva, koje je poticalo pripadnike brigade na zločin sa riječima: „Samo vi upanite, brigada će učiniti sve da se to legalizira!“. Jedan je nesretnik ušao u stan obitelji koja je upravo objedovala. Nastala je vika, svađa, guranje. Odjeknuo je rafal i obitelj je ugledala oca u krvi.

Dana kada je novi zapovjednik pokazivao prazan papir, osjetio je strahovitu moć.

- Ne znan je li to pametna ideja. Vidija si kakvi sve ljudi ode ima. - upozori ga oprezni Denić.
- Pa baš na nji' i mislin! Vidija si šta su njegovi prijatelji sve radili!

A radili su zaista sve i svašta. Jednom je prilikom netko od njih ukrao mladom Radici pištolj, želeći ga unovčiti. Krim-policija je po

otiscima otkrila počinitelja, ali je čovjek s neobičnim očima donio nalog od zapovjednika brigade da se ne otkrije identitet lopova, jer bi to narušilo međuljudske odnose. Sve protupropisno i kriminalno pomno se štitilo i zataškavalo.

- Al' nisi vidja koliko su duvana donili! - podastre mu novi argument Duki.

Dvojica su obila trafiku i donijela naramke cigareta. Zajedno s njima kreveljio se i bivši vođa huligana.

Iako u izrazitoj manjini, uz simpatije častohlepnog zapovjednika brigade, bivši prijestupnici, sve su se više nametali kao ratni autoriteti.

- Dobro ti i kažeš! - okrene ploču mladac.

- Nisi in triba poklonit onog opela! - sa žaljenjem kaza, gledajući Dukija u oči.

Bio je to stariji sportski automobil, što ga je neko vrijeme vozio, a onda poklonio Imotskoj bojni.

- Neka. Ko ga jebe! Dobri su ono momci!

Nije ga žalio, jer ga nije ni kupio. Ujak ga je svakako htio pokloniti vojsci. Uzeo ga je i dovezao svojoj brigadi.

- Znaš kako bi mogli do Posedarja! - najednom, kao da se sjetio nečega, vikne Damir.

Posedarje je od Novigrada udaljeno svega nekoliko milja, ali je kopneni put bio dvostruko duži.

- Kako? - ispitivački ga pogleda Duki.

- Zagrepčani imaju kamion! Možda će oni ić!

Sjedili su u dvorištu kuće s pripadnicima zagrebačke brigade, čekajući kada će kamion krenuti put Posedarja.

- Odakle ste? - u jednom trenutku obrati im se Duki, u čiju je dušu život opet ušao.

- Iz Dubrave! - kazaše.

- Dubrave? A znate li Vatavuk Nikicu? - zainteresirano zapita.

- Kako ne bismo znali! - oglasi se jedan od njih.

- A odakle ga ti znaš? - priupita jedan, vidno znatiželjan.

Duki osjeti i oči ostalih, kako ga proučavaju.

- Ma iz mornarice! One jugoslavenske! - požuri s objašnjenjem.

- Aha! - začuje reakciju onoga što ga je pitao.

- Nije imo sreće sa zakonom. - duhovito natukne jedan, koji je dotad nezainteresirano šutio.

Zatečen neočekivanim odgovorom, Duki je tupo zurio u njega, ne znajući kako bi reagirao.

Čim je vidio vozača kako poseže za vratima kamiona, začas je zaboravio na utamničenog Vatavuka.

Smjestivši se u koš, zahvalno su pogledali susretljive ljude iz Dubrave. Kada su već krenuli, jedan mu odlučno dobaci:

- Kupi nam bocu štoka!

- Je, je! Tako je! - podržaše ga i ostali.

- Ne brinite! - odagna im sumnje Duki.

Posedarje, koje je bilo na svega korak udaljenosti od sivog, hladnog i depresivnog Novigrada, odisalo je živošću. Lica stanovnika bila su vedra. Čak se ni hladnoća, neobično jaka za to doba godine, nije činila tako neugodna.

- U koji ćemo? - zapita Damir starijeg prijatelja, dok mu je gornja usna blago podrhtavala, a oči se vragolasto smješkale.

Ni slučajno se nije kajao što je iz mrtvila pobjegao u život.

Duki je, hodajući ulicom uz njega, pomno gledao reklame na staklenoj površini povećeg kafića. Vidio je da je pun gostiju. Preda se intuiciji, pa prstom upre u zatvorena vrata.

- Tamo ćemo! - glasno reče.

- Lako ga možemo prominit! - razvukavši usne u osmijeh, napomene Damir.

- Mislin, ako nebude valja! - nadoda.

- Isto... nesmimo puno ostat! - prizna Duki.

Stiskajući kvaku metalnih vrata, čija je gornja polovica bila u staklu smeđe boje, mislio je kako u njemu ništa naročito neće naći. Otvorivši ih, zapuhnuo ga je topao val prepun duhanskoga dima i ljudskih glasova. Opčinjen, nepomično je stajao na vratima i, sklopivši oči, zaneseno slušao poznate riječi:

- HLADNA NOĆ, PRED VELIKE DOGAĐAJE...

Preveliko je to iskušenje bilo za njegovu napaćenu dušu. Častio je konobara neprestano, sve u strahu da ne promijeni glazbu. Hipnotiziran, lutao je dramatičnim stihovima, tek se povremeno budeći. Svjestan kamo se mora vratiti, zatvarao je oči, te se opet vraćao k njima.

Teška srca napustiše mjesto na kojem dušu okrijepiše i srca ugrijaše. Tako oporavljeni odlučise se na povratak u neželjeni grad.

- Kako ćemo nazad? - podsjeti ga na nezgodan položaj mladac.

Bližio se kraj dana, hladnoća se spuštala, a prijevoza za Novigrad nije bilo na vidiku.

- Stvarno si moćan! - impresioniran Dukijevim rješenjem bezizlazne situacije, Damir je, sjedeći na gumi snažnog glisera, vikao u njegovom smjeru.

Ništa mu nije odgovorio. Bili su to ronjoci - diverzanti koji su osiguravali pontonski most. Sve mahom njegovi prijatelji s kojima je neko vrijeme i na obuci bio. Mnoga vrata mu je otvarao sam ratni put, ali pravi ugled je stekao zbog glasa da se bori za prava vojnika, prkoseći političarima.

Kada su zakoračili na opustjelu novigradsku rivu, dan je bio na samom izdisaju.

- Pazite se! - vikne Duki pripadnicima HRM-a, koji su u pola gasa krenuli natrag.

- Voze te ka generala! - dobaci mu Damir, jedva čujno cvokoćući zubima.

- Zima? Ha? - s osmijehom, iako i sam promrzao zbog vožnje kroz hladni zrak, obrati mu se on.

- Dašta!

Duki je, s bocom štoka u ruci, počeo pogledom prelaziti po praznim kućama sablasnog mjesta, što ga je hladni mrak sve izraženije obavijao.

Ne okrećući se, pomalo odsutno, na vidjelo iznese svoje misli:

- Čovik je moćan onoliko koliko ima prijatelja. Ali šta reć za onoga šta ima neprijatelja ka ja. Evo, prije dva tjedna san posla pismo Drniškoj Guji. Reka san mu da mi se skine s vrata.

- Ha, ha, ha! - slatko se nasmija mladi Denić, čuvši kodno ime šefa tajne policije.

- Samo se ti smij. Ne virujen da će mi to oprostit. Možda si dobro reka. Moga bi ja stvarno proć ka neki general.

- Ma oćeš! Šta ti mogu! - prkosno mu dade podršku mladac.

Uskoro su se razišli. Damir je počeo nestajati u nadolazećoj noći, a on je, naprežući oči, pretraživao skrovita mjesta, tražeći obrise kamiona. Želio je barem malo razveseliti pothlađene i potištene zagije, ali nigdje ni traga prigušenog svjetla nije vidio.

- Dobra večer! - pozdravi, kada ih je konačno pronašao.

Dobro obučeni, samo u nešto manjem broju, sjedili su na drvenim klupama, u onom istom dvorištu.

- Dobra večer! Dobra večer! - čim su se snašli nakon prvotnog iznenađenja, počеше otpozdravljati, jedan za drugim.

Prišavši im, blago napit, ponosno im pruži njihovu bocu. Odmah se uskomešaše. I njih su depresivni dani sustavno nagrizali.

- Mislili smo da si nas odavno zaboravio! - glasno mu prizna jedan.

- Ja svoje prijatelje ne zaboravljan! - ukori ih, pomalo uvrijeđen.

- Novce! Novce! Ajmo skupit novce! - povikne onaj što je preuzeo piće, okrenuvši se k cigaretama što su se žarile u mraku.

Potom se počne ispričavati Dukiju:

- Ma... plaća bi trebala biti sutra, prekosutra. Znaš kako je.

- To je samo boca pića! Al' je skupa! - hitro mu odagna nelagodu zbog tako male i nevažne stvari.

Svjestan da ih je sve taknuo sa svojim nenadanim dolaskom i iskrenom gestom, povukao se nekoliko koraka unatrag, želeći ih pustiti da u miru i bez njegova prisustva, pretresaju džepove. Ozarena dječaćkog lica, pogleda u prolaz između te i susjedne kuće, privučen nekakvim kretanjima u mraku. Misleći kako su i to Zagrepčani, nemalo se iznenadi kada iz dubokog mraka izroniše garidisti s kojima je jeo i spavao. Držeći puške u rukama, oštro mu kazaše:

- Dajoružje!

Činilo mu se da sanja ružan san. Nikada nije čuo da je gardist razoružao kolegu. Promotrio je niže od njih dvojice. O njemu je znao vrlo malo. Samo to da je bio sin beskućnika iz Bosne, koji je prošao pakao od života. I to da je bio prvi na listi za stan, što ju je svojatao novi zapovjednik s kožnatim šešišom. Pogledao je i drugog, neznatno višeg gardistu. Bio je to novi dozapovjednik, Imoćanin indijanskog imena. Za njega nije znao je li na listi.

Znajući da je pogriješio, ni slova nije zucnuo. S dvjema rukama pružio im je svoju pušku, sluteći da se od nje rastaje zauvijek. Ne želeći ih gledati, lice okrene prema momcima iz Dubrave, koji su osupnuto motrili žalostan prizor.

S prikupljenim novcem u ruci, jedan zagrebački gardist krene prema njemu, govoreći:

- Evo novac za piće!

Nisu htjeli dati da ga uzme, rekavši mu da krene. Odmah zatim nestadoše u tami. Išao je korak-dva iza njih, sretan što im ne vidi lica. Čudno se osjećao. Potpuno trijezan. Potpuno prazan. Suđenje je bilo žurno i improvizirano, u prizemlju kuće gdje je jedan dio njih boravio. Šutnjom je priznavao sve što mu se stavljalo na teret. Želio je, bez jauka, platiti za grijeh što ga je počinio. Odsutno je gledao plamen svijeća, što su slabom svjetlošću obasjavale lica šutljivih porotnika. Čim je doveden i Damir, suđenje je započelo. Pošto nije bilo zapovjednika sa karakterističnim očima, proces je vodio Imoćanin indijanskog imena. Najžešći u osudi učinjenoga, bio je onaj, prvi s liste. Duki je sve to dostojanstveno trpio, ni slučajno ne želeći napominjati tuđe prekršaje. Teško mu je bilo gledati uzbuđeno lice mladog Denića. Duboko je disao, bio je blijed, usne su mu podrhtavale. Činilo se kako bi svaki čas mogao iz kože iskočiti i zubima izgristi polovicu licemjernih porotnika, od kojih bi dobar dio, da nije bilo rata, drugačiju odjeću nosio. Na nekim se, pak, vidjelo kako ih je sram nečega u čemu moraju sudjelovati. Presuda je glasila: „Zbog napuštanja druge linije obrane, Damiru tri dana zatvora, a Dukiju sedam.“ Obojica su zatražila raskid ugovora, bez žalbe na izrečene

kazne. Sve je i dalje teklo besprijekorno. Kombi ih je odvezao u Slivnicu, gdje su trebali čekati dolazak vojne policije.

Noć je bila potpuno vedra i neobično hladna. No, unatoč hladnoći, Duki u postelju nije ni ulazio. Tijekom cijele noći izlazio je vani, stajao pred ulaznim vratima i, gledajući nebo posuto milijunima sjajnih zvijezda, povlačio dim za dimom. I zoru je dočekao na pragu nepoznate kuće. I vozilo vojne policije, što je po njega iz Zadra došlo. Videći ih kako, ne snalazeći se, vrludaju seoskim putem, napravio je nekoliko koraka, želeći im pomoći. Zbog njega su, iz grada u kojem samo pukim slučajem nije izdahnuo, još po mraku krenuli. Zahvalno ga gledajući, što im je pomogao, upitaše gdje mogu pronaći dvojicu po koju su došli. Ipak, mimo očekivanja, srce mu se steglo, a tuga i sjeta ga preplaviše.

Zadovoljan ugodnim izletom u selo zadarskog zaleđa, a kojega se bio pribojavao, vozač odjednom prekine tišinu:

- Je li, a šta ste napravili?

Odgovor je uslijedio nakon nekoliko trenutaka:

- On ništa. Samo je bija samnon. Ja san ubija staru Srpkinja. - odsutno, gledajući kroz staklo, objasni mu Duki.

Začuvši škljocanje teških rešetki iza svojih leđa, mahinalo se okrene. Hladnokrvno ih je gledao. No to je samo bio privid. Tek izbliza, na dnu njegovih očiju mogao se nazrijeti očaj.

Ležeći na strunjači u studenoj ćeliji, prazno je zurio u ogoljelu žarulju s metalnim tanjurom iznad sebe, što je visjela sa stropa. Nakon nekog vremena, iz mora misli izroni na površinu, pa, kao da ne vjeruje, oči prikuje na željezne prozorske rešetke. Kada da ih je odvojio, počne s njima prelaziti po sitnim mrljama krvi, po odavno ožbukanom zidu.

Odlazak na ručak u restoran prepun sjajnih odora hrvatskih časnika i njegovanih dočasnica, donio je novo poniženje. S njima se nije smio miješati zatvorski ološ. Imali su točno određeno mjesto gdje su mogli dobiti topao obrok. Ni žvakati ga nisu smjeli u blizini nove hrvatske gospode, već su to mogli činiti samo za stolovima pored niza prozora.

Kolega što je, nakon odslužene kazne, došao po Damira, priopćio im je povjerljivu informaciju. Nakon što je u Novigradu izrečena presuda, banuo je Frog Eyed, te je, udarivši se šakom o dlan, emotivno zažalio:

- Kako san zakasnija! Ja bi mu da misec dana!

Dok je toga poslijepodneva ležao na podu svoje ćelije, zadovoljan što je barem Denić opet slobodan, nemilosrdna sudbina krvavim rukama promiješa i ponudi karte. Novi zapovjednik ugrabi najljepši terenac u brigadi, te pobjegne u stotinjak kilometara udaljene Pakoštane. Pridružiše mu se još dvojica, od kojih je jedan bio upravo onaj što je razoružao Dukija zbog istog grijeha. U zoru narednog dana, vozilo je uočeno isprevertano pored magistrale.

Sedmog dana zatočeništva, činilo mu se kao da je vrijeme stalo. Nagnut nad zatvorskim koritom, mrzлом vodom zapljuskivao je lice. Upravo su se vratili iz kamenoloma, gdje su punili vreće s pijeskom, namijenjene za utvrđivanje položaja. Unatoč svom plemenitom samoprijegoru, jer u kamenolom su išli dobrovoljno, i dalje nisu smjeli za istu trpezu s onima koji i nisu previše oplakivali one u koje bi se povremeno usjekao vruć metal.

Pomireni s tim, pritvorenici su otresli sa sebe ostatke sitnog pijeska, pa počeli stajati u red za objed. Na začelju šutljive povorke nalazio se Duki, neprestano se pitajući da li će ga dočekati raskid ugovora. Ni pomisliti nije smio kroz što će sve prolaziti, ako bude primoran ostati. Pognute glave i s teškim bremenom crnih misli, ušao je u topli restoran ispunjen žamorom i mirisima kuhane hrane. Nakratko je pogledao pretrpane stolove, a onda požurio k svojim, koji su već stali u pomoćni red za beskućnike. Morao je paziti da stalno bude priseban, da ne odluta u mislima i nesvjesno stane u red s časnicima, jer moglo se dogoditi da ga istjeraju kao šugava psa.

Noseći u rukama pliticu s jelom, išao je prema redu stolova rezerviranom za njih. Malo je zastao, čekajući da se njegovi onedavni drugovi porazmjeste, a onda odabrao jedan potpuno prazan. Spustio je umorno tijelo na jednostavnu stolicu, pa jedva

čujno uzdahnuo. Laktove je oslonio o stol, glavu položivši na šake.

Nezainteresirano je promatrao komad starog mesa, što mu je, uz skašeni krumpir, stajao na tanjuru, čije je dno bilo obojano smeđim umakom. Dok je kratkim kretanjama glave izražavao sumnju, da zbog mučnine možda neće moći jesti, oči mu nehotice preskočiše širok razmak, što ih je odvajao od ostalih, te se zaustaviše na lijepom licu mlade dočasnice. Muško društvo naprosto se natjecalo tko će pridobiti njenu pažnju. Postiđen što gleda u ono što pripada gospodi, kao opečen, okrene glavu na drugu stranu. Kroz staklo osmotri unutrašnje dvorište, koje se nalazilo usred malog vojnog kompleksa. Pogled mu se zaustavi na praznoj klupi, što se nalazila usred lijehe ukrasnog bilja. I opet odluta u mislima.

„Bio je lijep, topao rujanski dan, te '92. Godine. Sjedio je s povećim društvom ispred kafića, nedaleko kazališta. Proslavljali su izlazak knjige iz tiska, povremeno prodavajući pokoji primjerak. Glasnu graju veselog društva, nakratko je utišao dolazak nepoznatog čovjeka u odijelu. Vidno zaintrigiran, uzeo je jednu knjigu sa stola, te je počeo listati ozarena lica.

- Ko je ovo napisa? - podignuvši pogled, znatiželjno zapita prisutne.

I prije nego je progovorio, prstom uperiše prema njemu.

- Ti? - obrati mu se čovjek.

- Jesan! - ponosno potvrdi.

- Sjajno! - oduševljeno uzvikne neznanac.

Zatim je opet počne listati i zadubljeno čitati. Ne želeći ga ometati, sretni autor ga ostavi na miru, pa pažnju usmjeri prijateljima. Kao iz velike udaljenosti, do njega su dopirale riječi pune ushita:

- Hrvatski vojnik napisao knjigu! Kako to lipo zvuči! Mogu ti promociju organizirat u kazalištu!

- U kazalištu??? - u sebi ponovi riječ, što ga je trgnula iz ugodna polusna.

Koliko je on znao, nitko iz njegova predgrađa nije bio u kazalištu.

- Moj šjor! Niti san van ja za kazalište, niti van je ova knjiga za kazalište!

- Ne govori tako! - odlučno ga prekine čovjek.
- Ima ona svoju vridnost, jer je iskrena! - krene ga uvjeravati.
- Tako nešto zaslužuje naročitu pažnju! - vatreno nastavi.

Duki, videći da taj gospodin nikako ne vadi novac kojim bi zovnuo novu rundu, počne gubiti interes za njegove kićene riječi. Zato ga i jest pustio da nanovo krene u čitanje. Učas zaboravi na maloprijašnjeg sugovornika. Da je on još tu, podsjetje ga njegove glasne riječi:

- Nije moguće! Sramota!

Duki ga pogleda sav u čudu. Nije shvaćao što mu se događa.

- Pa ti si pisa protiv Tuđmana! Ti si pisa protiv nas! vikao je zajapurena lica.

Zbunjen nenadanim obratom, donedavni slavljjenik pogleda svoje društvo. I oni su ostali zatečeni nenadanim izljevom glasnog gnjeva.

Strahovito ljut, neznanac s gađenjem baci knjigu na stol, okrene se i žurno ode. Tražeći objašnjenje, Duki pogleda Matu. On je jedini od cijelog društva živio u Splitu.

- To ti je veliki hadezeovac! - bez čekanja mu objasni.“

Odvrativši misli od tog događaja, pogleda u svoj ohlađeni tanjur. Potom se osvrne oko sebe i shvati da je ostao gotovo sam.

- Večeras ću večerat rakiju. - obeća sebi.

U zatvor su je dovlačila dva bivša robijaša iz jugoslavenskih kazamata. Bila je ljuta i strahovito je grizla, ali, znao je, bez nje tu noć neće zaspati.

Ujutro je, gledajući rešetke s vanjske strane, položio zavjet da u vojni zatvor za života više neće ući.

Kombi je, umjesto u devet, po njega došao tek u jedan sat, tako da je Slivnicu ugledao puno kasnije, nego što je planirao. Odmah je vidio Damira kako mu ide u susret. Već sa dvadesetak koraka udaljenosti, počeo je govoriti:

- Ode ti je teška panika zbog onog šta se desilo! Stigli su iz ministarstva! Doša je i Krstičević!

- Je li donija ugovore? - ne mogavši više podnositi neizvjesnost, s vidljivom strepnjom, zapita Duki.

- Je! - odagna mu strahove.
- Kako si se ti proveja ode? - pružajući ruku, postavi pitanje.

Nato ga Damir samo pogleda, pa s podsmijehom počne:

- Ja neznan šta se ode događa!

- Kako?

- Znaš koliko me nji' nagovara da ostanen! Da ne potpišen raskid ugovora!

- To je tvoja odluka. Samo... šta ih nisi pita zašto su te poslali u zatvor?

- Kažu da in je ža, ali da su morali radi tebe!

- Je li. - Duki odsutno reče, pitajući se tko sve stoji iza te naredbe.

Pošto se zadnjih mjeseci prilično sprijateljio s njim, nije izdržao. Radoznalo zapita:

- I? Šta si in reka?

- Smradovi jedni!

Dirnut ljudskoću, čestitošću i odanošću, Duki ostade bez riječi.

- Svaka ti čast! - bilo je sve što je uspio sastaviti.

Zakoračivši na hodnik kuće u kojoj je Krstičević trebao potpisati raskid ugovora, osjetio je strašnu nelagodu. Nije ga želio vidjeti, a morao je. Znao ga je od njegovog dolaska, nakon napada na Zadar. Tada mu je postao zapovjednik voda. Kada je imao prvi intervju, javno ga je pohvalio. Bez ikakvog razloga. Samo mu je želio pomoći u karijeri. Unatoč upozorenju da se ne vraća, zbog vjere u njega i njegovo poštenje, nije se obazirao. Stajao je neodlučno pred vratima, nemajući želje da stisne kvaku. Osjećao se strahovito iscrpljen, pomalo bolestan i dobrano načet. Dugo vremena je proživljavao tešku agoniju, makar se nikome nije povjeravao. Umirao je sam.

Zbog nervoze je pripalio cigaretu i, ostavivši je među usnama, stisnuo kvaku. Kada je ušao unutra ugledao je izbezumljeno lice malog čovjeka.

- Sa cigaretom si ušao zapovjedniku brigade! - vrištao je svojim ženskim glasom.

- Iziđi van! - histerično nastavi povrijeđene taštine.

Duki ga je pogledao, a onda otišao na hodnik. Pušeci je došao do ulaza, a onda ju je bacio van. Želeći sačuvati čiste ruke, zabio ih je duboko u džepove.

- Sa rukama u džepovima si došao! Kakvo je to nepoštivanje! - zaslijepljen nekontroliranim samoljubljem, nanovo je vrištao.

Poslušavši ga, Duki je pogled usmjerio kroz prozor, promatrajući kamenu koru dalmatinskog krša, što se, prošarana rijetkim grmljem, prostirala sve dokle mu je oko moglo dosegnuti. Do njegovog uma jedva da je dopirala fanatična priča o američkom generalu Patonu.

- Kako si? - pruživši ruku, zapita Dukija.

Od uzbuđenja je duboko disao. Podređeni ga je gledao prazno, bez emocija. Oči su mu nakratko pobjegle na ugovor. Pružio mu ju je bez riječi i radosti, potpuno mlohavu.

- Jesi ti stvarno odlučio otići? - zapita kao da zadovoljava puku formu.

Podređeni je samo kimnuo glavom.

Osjetivši se slobodnim čovjekom, kojega su upravo raskovali teških lanaca, odluči udovoljiti potrebi da nešto kaže, ali začuje unutrašnji glas:

- *Nije dostojan. Nisu dostojni. Ostavi ih da žive u svom jadnom svitu.*

Izišavši vani, duboko udahne plućima. Gledajući modro nebo, učini mu se kako bi, iako ranjen i slomljenih krila, odmah poletjeti mogao. Život mu se vraćao u tijelo. Pogleda i svoje suborce iz izvidničkog voda. Prišavši im, probere nekoliko ruku, pa ih snažno stisne. Cetinske jazavce, što bi za klip kukuruza i rođenog brata izdali, niti ne zamijeti, ostavljajući ih da se dave u nelagodi.

Podno puta, leđima naslonjen na suhozid, čekao ga je mladi Denić. Neobično dug put nalazio se pred njima. Gotovo sve okolnosti bile su im nepovoljne. Još za kakva takva vidjela, trebali su stići do lokalne ceste, koja je vodila do magistrale. Na njoj su se

nadali domoći prijevoza.

- Biće zajebano stić do Zadra! - upozori ga Damir.

Ništa mu nije odgovorio. Promatrao je usku stazu kako, usječena u kamenjar, nestaje među zelenim grmljem smriča i ogoljelim granjem jasena i graba.

- Amo! - reče i krene, ćuteći kako, s nestankom dana, zrak postaje sve hladniji.

Put kroz negostoljubivi krš, usporavao je i njihov oprez da negdje ne zapnu ili krivo stanu. Činilo im se kako ih sumrak neprestano sustiže.

- Ko zna oće li nan iko stat! - prizna mu svoje strahove Duki.

- Misliš?

- Vidija si koliko smo puta stopirali! I to po danu! Ljudi slabo staju!

- Isto je to žalosno! - s gorčinom u glasu požali se zadihani Damir.

- Neznan šta bi reka!

- Pa čija smo mi vojska? - s očiglednim uzbuđenjem zapita mladac.

- Budimo iskreni. Svašta je utočište našlo u vojsci.

- To netribo niti govorit! - odmah se složi Damir.

- Ja nemogu razumit kako neko može ić rumbat trafiku! - nadoda, uživljen u diskusiju.

Duki ga pogleda preko oka, pa s tugom progovori:

- Kako vrime prolazi, naša vojska minja lice. Za Četvrtu neću niti govorit. Jebate... '91. ... svi su mi stajali. Sad '93. Malo ko oće.

- Onda je bolje šta smo otišli?

- Ja nisan ima izbora. Mislin da si ti dovoljno da. Ostavi nešto zdravlja i za sebe. Započni život. Nije normalno da ti cila psiha ode u kurac, prije dvadeset i prve godine. A za koga? Vidija si kako je Bobetko, svaki praznik, svome štićeniku sla po jedan čin! Šta tebi nije jedan posla!

- Jeba mate šta i' se nakupija!

- Kad dođeš u Zagreb, zaboravi rat! Okreni se sebi! Al' nisi zavridija!

Nakon tih riječi nastupila je poduža tišina. Čulo se samo duboko disanje bivših vojnika, koji su sve više naprezali oči, gledajući sve nejasniji i sve kraći put ispred sebe. S prvim znakovima pravog mraka, ukazalo im se nekakvo proširenje. Nedugo zatim izbili su na grubi asfalt prave ceste.

- Konačno! - glasom punim olakšanja, bremenitu šutnju prekine Damir.

Stavši na ravnu površinu, Duki zastane i, duboko dišući kroz nos, podigne glavu i osmotri nebo, tražeći mjesec. Ne našavši ga, rukom krene prema prednjem džepu vojne jakne. Uskoro iz njega, pažljivo izvuče, rukom napravljen svitak. Pošto je još u Slivnici ostao bez cigareta, nije bilo druge nego postupiti kao stari partizan. Stavivši ga među suhe usne, podigne ovratnik jakne, štiteći vrat od studeni, pa potraži upaljač. Uskoro tišinu, na tren, prekine zvuk struganja metala po kremenu, a tamu, bljesak bjeličasto-žute svjetlosti. Dlanom zaklonivši plamen od jedva primjetnog sjeverca, što se nečujno spuštao s mitske planine, krene s njime prema licu. Pripalivši svitak, snažno povuče nekoliko dimova, razgarajući užareni vrh. S nestankom plinske svjetlosti, u mraku nesta i njegova napaćena lica. Očima je potražio Damira. Stajao je malo podalje i šuteći čekao. Taknut njegovom odanošću, povuče dva kraća, ali izdašnija dima, pa mu žurno rukom pruži, pomalo nestajući svitak.

- Očeš dim? - upita, prilazeći mu.

Slušajući ga kako kašlje, zadivljeno je gledao kristalno čisti nebeski beskraj, prepun tek probuđenih sjajnih bisera. I dok je povlačio zadnje dimove, očaran, neprestano je pogledavao sve očitije buđenje snenih zvijezda.

Bacio je opušak na, kišom dobroano ispran i sitno nazubljen asfalt, pa ga zgnječio vojničkom čizmom.

- Amo! Dug nas put čeka! - reče vjernom prijatelju.

Išli su pustom cestom ususret nepoznatom, svaki sa svojim mislima. Dok su oni, poput ozebljih skitnica i lupeža, što obilaze siromašna sela, hodali, gledajući pomična svjetla u daljini, omanja skupina bivših prijestupnika, sjedila je u toploj izbi, gosteći se

besplatnim cigaretama i promatrajući živu vatru na ognjištu.

Dugotrajnu tišinu, najednom prekine Dukijev dubok, suh glas:

- Kad su te nagovarali da ostaneš... jesu li ti možda rekli... čemu toliko truda da me se uništi? Zdravlje su mi oštetili.

Pitao je, ne nadajući se odgovoru. Iako to nije govorio, niti je pokazivao, bila je to strašna rana koja ga je mjesecima pekla. Od nje mu je duša krvarila. I pomalo umirala.

- Rekli su da si ti doša pisat ono šta se nesmi znat! - stigne objašnjenje od Damira, koji je to rekao u hodu, samo okrenuvši lice prema njemu.

Čuvši to, potpuno je usporio korak. Lice mu je poprimilo izraz strahovitog gađenja.

- Bijednici! - ogorčeno procijedi.

- Tako su okrećali ljude protiv mene! - nastavi uzbuđeno.

Dok je zamišljeno hodao, sve više zaostajući za mladim Denićem, bijes je slabio, a gorčina svoje mjesto prepuštala tuzi. Otkad je sebe poznao, istine se najviše pribojavao. A ona ga je sustigla tu na pustom putu, u pustom kraju. To nije bila zemlja za njegove ideale.

- Nisan doša pisat. - skrušeno prizna.

Ubrzo zatim začuše slab zvuk kamiona. Nedugo potom ugledaše i svjetla. Nisu morali dizati ruke. Počeo je usporavati čim ih je ugledao.

- Moran skrenit za Posedarje! - nakon pola sata, sa žaljenjem im kaza.

Hodali su rubom magistrale, obasjani srebrnom svjetlošću sjajnog neba. Nisu dugo pješačili. Stalo im je prvo auto. No ni ono nije išlo do Zadra. Više nisu strahovali. Bila je to čudesna noć. Noć dobrih ljudi. Kao da su znali za nepravdu što im je učiniše.

EPILOG

Razdvojivši se, svaki je krenuo svojim putem. Damir je, noseći sa sobom svoje duhove rata, otišao u Zagreb, nadajući se poslu. Duki se nije imao čemu nadati. Ostao je u provinciji koju su u potpunosti nadzirali vojnici nove hrvatske kaste. Nisu gledali kako bi mu kruha dali, već kako bi njegov otrovali.

Vojsku je, ali kao heroj, napustio i ozlijeđeni novi zapovjednik s kožnim šeširom. Dato mu je da na svoju kobilu natovari srebra i zlata, onoliko koliko može ponijeti.

Za jednog mrtvog gardistu i jednog teškog invalida nije odgovarao, jer je zapovjednik brigade svojim autoritetom jamčio da on nije bio pobjegao na raskalašen provod, već je stradao na zadatku što mu ga je osobno povjerio.

Do bogate mirovine i zagarantiranog prostora u novinama, odakle je davao lekcije onima koji su pokušali dijeliti lekcije vlasti, stajala je samo jedna formalna rečenica. Trebao je reći tko je vozio.

* * *

Iščekujući presudu, slušao je zavijanje vukova, strašnom glađu u podnožje mitske planine stjeranih. Pred blijedom svjetlošću parafinskih svijeća, usred hladne tmine napuštenog grada, vidio je jasna lica umirućih ideala.

Te je noći u studenom, još nejaka Republika izdana. Te je noći u studenom, već ostarjeli Cezar, krvavim zlatom odanu stražu kupio.

GOZBA

Od samog jutra veselo ozračje vladalo je praznim lučkim skladištem. Duki s ostalima nije dijelio to oduševljenje. Proždrljiv svakako nikada nije ni bio, a od pića se spontano odvikao. Čuvši kategoričko odbijanje kancelarijskog osoblja da naruči zajutak, iako je noć bila daleko, osjetio je mučninu, pa je otišao u coffee room. Odatle je, kroz ostakljene otvore, promatrao, žute prečke opustjelih polica. Svjestan, kako je za dlaku umaknuo oštroj sjekiri, pomisli na one nesretnike, što su se opet našli na ulici. Zatim se usredotoči na malenog krojača njihove sudbine, što ih je odlučio počastiti novcem kojeg su oni zaradili. Ono malo simpatija, što ih je neko vrijeme osjećao prema njemu, zbog kruha kojeg je imao, bespovratno je nestalo, čim mu je priznao da se za njegov ostanak zauzeo bivši nadzornik.

Dok je zamišljeno sjedio, začuo je kako se vrata otvaraju. Na njima se pojavio Baki.

- Ja neću ić na tu večeru! - dočeka ga s riječima.

Napravivši nekoliko koraka po prostoriji, tupo se zagleda negdje kroz staklo, pa obazrivo zapita:

- Je li ti to pametno?

Kao pecnut, trgne se Duki, pa revoltiran zareži:

- Al' će mi i naređivat da iden sa njen!

Baki se okrene k njemu, blago ga pogleda u oči, a onda smireno progovori:

- Netriba ni meni mukte večera. Više bi volija bit sa svojom obitelji, nego pijan vozit. Ali... znaš da on sve panti. Nije mu se dobro zamirit.

Podsvjesna spoznaja da će u konačnici ipak poslušati njegov savjet, natjera Dukija da se osjeća još bijednije. Samo ga je rezerva prema prevrtljivom potrčku sputavala da mu prizna, kako bi na toj večeri Morisa najradije utjerao ispod peke i po njoj posuo žerave.

Progutavši nekoć izraženiji ponos, navečer se nađe u restoranu pored obale mora, namijenjenog klijenteli dubljeg

džepa. Teško mu je bilo gledati neumornu vilicu koštunjavog Bokija, koji je prekidao jesti, samo kako bi izrazio novo divljenje šefu. Već se dugo vremena neprestano ulizivao, skrećući mu pažnju na Bukijev nerad. Nije birao sredstva kako bi ga detronizirao s mjesta prvoga među jednakima i zasjeo na njegovo mjesto. Skinuvši oči s mršavog lica beskrupuloznog čovjeka, zapnu mu za tanjur s kojega je, zađudujuće brzo, nestajala topla hrana. Ničim Šicer nije pokazivao grizodušje, što slasno jede na račun oguljenog bakra. Duki je neprimjetno prelazio i po licima ostalih, ali bi se naposljetku opet vratio dvojici za koje se činilo kako danima nisu jeli. Tek donekle im se približavala mlada trogiranka kratke kose i ljepuškastog lica. Iako je imala nešto više od dvadeset godina, bila je strahovito gorljiva komunistica, izrazite antihrvatske političke orijentacije. U tako oštroj konkurenciji gladnih, rođeni gurman Buki, potpuno je izgubio primat. Srećom po njega, raznovrsna jela neprestano su stizala. S dolaskom nekoliko butelja biranog vina, atmosfera se u trenu podigla na višu razinu. S prolaskom vremena, sve se manje jelo, a sve više pilo. Jedino su još škljocale neumorne Šicerove i Bokijeve vilice. Čudeći se gdje im sve to staje, Duki slučajno naleti na Bakijev pogled s kojeg je pročitao jasan upit:

- Ma di in sve to staje?

Da je dobro pročitao, potvrdio je njegov podli osmijeh, sa suprotne strane stola.

Sve više vina, donosilo je sve više zaplćućih babilonskih jezika. Sjedeći između g. Greena i njihove gluhonijeme čistačice, Duki se sve više isključivao iz raspojasane skupine radnih kolega, te sa njima dvoma naizmjenice komunicirao. Pričajući s tim atipičnim i nadasve ugodnim Englezom, otkrivao je njegovu urođenu dobrotu i skromnost, koje se uopće nije stidio. Otvoreno je pokazivao sreću što radi na mjestu predradnika, kojeg mu je osigurao Moris, unatoč razmjerno niskoj plaći. S čistačicom je Duki pričao znatno manje. Slabo je poznavao njen znakovni jezik, a i brat je sjedio pored nje. Dovala ga je, jer je njen muž duže vremena boravio iza rešetaka, nepravedno, negdje u inozemstvu.

Bila je vedre naravi, unatoč okrutnom životu, što ju je bezrazložno i učestalo kažnjavalo. Rođena u hercegovačkom selu, kao vrlo malu, zadesila ju je upala uha. Zakašnjeli odlazak liječniku koštao ju je gubitka sluha. Odrastanje u seoskoj sredini onemogućavalo joj je savladavanje govora. Iako je po svom izgledu trebala biti sasvim nešto drugo, da bi othranila djecu, radila je kao čistačica. A na njenom jednostavnom, ali lijepom licu, kojeg su krasila dva sivo-plava oka, mnogi su zadržavali poglede. Znajući kako je usamljena, sedam požudnih vitezova mjesecima se otimalo o ključeve kombija, kada ju je trebalo odvesti kući. Dugo im je trebalo da bi shvatili koliko je religiozna, a da su je blagi osmijesi, što im ih je upućivala, samo trebali poštedjeti dugotrajnog pješaćenja.

Prijedeni i s vinom natopljeni, počeli su ustajati od stolova. Bližila se prva ura. Ujutro se radilo. Valjalo je poći na počinak. Mada je njihov dobrostivi šef častio s tisuću maraka, ni ne trepnuvši, toj svoti je nadodao još tri stotine, te ih položio u konobarovu ruku. U strastvenom žaru prekoračili su budžet.

I baš kada je, sve nervozniji Baki sjeo za upravljač, mlada trogiranka je, pred vozilom, obgrlila punašnu tajnicu, tražeći da je podrži u prijedlogu da se još negdje nastavi jesti i piti.

- Amo kod Joze! Amo kod Joze! - sugestivno poviče.

- Kod Joze! Kod Joze! - prihvatiše i ostali.

U konobi „KOD JOZE“, gladne oči i kosti naručiše dva velika pladnja šunke i sira, na Bakijevo i Dukijevo silno zaprepaštenje. Njihovi dobronamjerni savjeti ostadoše ugušeni hukom dobro raspoloženih ljudi. Većina je htjela još jesti. Usprkos neugasivom hedonističkom žaru, zalogaji su zastajali u ždrijelu. Od velike pomoći nije bilo ni vino, ni ječmeni slad.

Tek su pred zoru posustali. Nasmijani, spremali su se za polazak. Kada su kanili poći, na putu su im se ispriječili konobari. Snopovi očajničkih pogleda upućeni su pijanim licima spasonosnih Engleza. Crven od srama, Duki se sručio natrag na drvenu klupu i zaronio licem u dlanove.

- Na večeru su došli praznih džepova! - jaukne, pitajući se

gdje li je kraj njegovoj noćnoj mori.

Kupivši svoju slobodu, prvi se iskobeljao vani. Odatle je čuo trogiranku kako govori:

- Al' ćemo in ovo ostavit! Lipo ćemo na poslu marendat!

Ubrzo je izišla, rukom pod ruku sa svojim momkom. U drugoj je stezala smotuljak aluminijske folije.

Ogladnivši opet, na poslu su blijedo zurili u siromašni obrok. Tri kriške šunke i četiri sira.

DEVIL'S CHOICE

U njihovoj jedinici tri su osobe primale plaću za rad na računalu s radnim papirima, kao uredski činovnik. Sarajka, trogiranka i Branimir. U stvarnosti samo je Branimir radio taj posao. Sarajkin jedini zadatak bio je briga o samokrijesu g. Morisa. Na posao je dolazila samo kada joj je bilo dosadno u Vranjici. Trogiranka je bila zadužena za parfeme. Čak nije ni bila izvorni član te jedinice. Netko ju je iz samilosti nakratko tu bio doveo, a ostala je, svakodnevno grleći pretpostavljene.

Iznenadan nemir izazvala je vijest o nužnosti otpuštanja jednog uposlenika u uredima. Svi su očekivali odlazak crnokose trogiranke, unatoč tome što je neprestano grlila šefovu djevojku i s njom zajedno pjevala. Amira, koja se pokazala kao vrlo ugodna i dobra osoba, imala je božanski glas. Maštala je o karijeri pjevačice sevdaha.

Šutljivi i, posljednjih mjeseci, nedruželjubivi Duki izišao je na ulicu ispred skladišta. Radoznali pogled usmjerio je prema PX-u. Činilo mu se da u vozilo što se nalazilo ispred vrata, ulazi gospodin Wright. Uskoro je prošao pored njega. Nije bilo dvojbe. Bio je to on. Kako je vozio bijelu škodu-karavan, nije mogao znati što to kupuje. Zato je osmotrio gume. Nije mu promaklo da su prilično opterećene.

Bivši menadžer luke za postrojbe UN-a, gospodin Wright, ostao je u Hrvatskoj kao običan civil. Rastava ga je ostavila bez dobrog dijela imetka. Iz prikrajka ga je pomno proučavao prirodni neprijatelj, Irac po imenu Mark. Ubrzo mu je predložio izlazak iz te nezavidne situacije, što gospodin Wright objeručke i prihvati. Plan za bogaćenje bio je savršen. Gotovo savršen.

Od novca što ga je kao humanitarac zaradio u Bosni, kupio mu je kontejner za pečenje krumpirića i pljeskavica, te ga smjestio usred britanske baze u Divuljama. Potom mu je kupio i vozilo za nabavu. Zadatak g. Wrighta je, pak, bio nabava NATO-va pečata za kupovinu sokova u PX-u, na što kao civil nije imao pravo. Kada je paravan postavljen, posao je mogao otpočeti. Od ugostitelja sa

šireg trogirskog područja g. Mark je zaprimao narudžbe za visokotarifnu robu, te ih zajedno s novcem, predavao g. Wrightu.

Kada bi ovaj stigao u PX, umjesto sokova, kupovao bi cigarete i whisky. Tu je imao logističku potporu gospodina Wenera, koji ga je trebao upozoriti na potencijalnu opasnost. Osiguravao mu je i prioritet kupnje. Čim bi određene robe počelo ponestajati, on bi preostalu količinu odmah rezervirao za g. Wrighta.

Kupljena roba nije direktno odlazila k naručiteljima, nego u „Fast food“ gdje hrvatska policija nije imala ovlasti.

Isprativši auto g. Wrighta pogledom, pred očima mu se ukaže scena kada je u luku stigla Camila Parker, ljubavnica princa Charlesa.

Tom prigodom je g. Wright obuo skupocjene bijele cipele s mnoštvom sitnih čavlića na dnu i obukao svečanu odoru. Stupao je tako vojnički i djelovao tako aristokratski, da je i lokalni živalj zanimemio od divljenja. A kada je salutirao i progovorio besprijevnim kraljičinim engleskim, i priproste uši slučajno zatečenih lokalaca zaigraše.

Okrećući se k mjestu gdje se taj prizor zbilo, mjesto plemkinje i njene svite ugleda raštrkanu hordu uvijek opasnih lučkih radnika, što su mu nedavno ukrali staru majicu. Odmah se sjeti i najstarije lučke misterije, što je nije znao riješiti. Šesto čulo mu je govorilo da je odgovor tu baš među njima. Pogledom im je prelazio preko lica. Jednome, po jednome. Čim je došao do njega, srce mu je drugačije zakucalo. Snažan. Zdepast. Velikog trbuha što ga je, krajnjim naporom, široki remen obuzdavao. Garave, sjajne kose, počesljane na stranu. Nešto izraženije čeljusti i dominantnih crnih brčina. Neobično živih tamnih očiju što su neumorno skakale s predmeta na predmet, kao da procjenjuju koliko bi se za njega moglo dobiti.

- Barba Pošteni! - vikne i mahne mu rukom.

Nadajući se da je možda kakav poslić na vidiku, ne dvoumeći se, napusti skupinu i krene k njemu. Stigavši, trzne bujnim obrvama i radoznalo upita:

- Ima li šta?
- Nažalost, nema!

Duki ga sa smiješkom pogleda u oči, prijateljski položi ruku na snažno rame, pa mu reče:

- Priznaj mi nešto!
- Šta to?
- Di ti je bilo bolje?
- Kako to misliš?
- Je li ti bolje sad kad je u luci NATO, ili ti je bilo bolje kad je u luci bija UN?

Na licu Barba Poštenog odmah se moglo vidjeti razočarenje zbog takvog pitanja.

- Nema se tu šta mislit! UN je bija bolji sto puta! Kod ovi nema ništa! - iz njega provali bujica ogorčenja.

- Bilo je traka, ha?

Na njihov spomen lučki radnik se trzne kao da ga je nešto pevnulo. Iznenadeno pogleda Dukija u oči, pitajući se koliko on o tome zna.

- Ka da ja to ne znan! Mi smo susidi!
- Ima li i' još? - upita s nadom u glasu.
- Nažalost nema!
- Šteta. - sjetno kaza.

Potom mu se lice najednom razvedri. Brčine se raširiše, a snažni zubi izroniše.

- Dobro je tada bilo! On bi me nazva kući i reka di je vrića s trakan! Ja bi i' ujutro, prije nego bi vi došli, uzeja i prodava kamiondžijama u luci!

- Ma zna san ja to. Samo nisan zna po kojoj cijeni.
- Po deset maraka.
- Samo?? Traku sa cilin mehanizmon!
- Tako je on reka! Bilo i' je pun kurac!

S velikim je zadovoljstvom „Nedodirljivima“ ispričao što je otkrio.

- Jeba on svoju lupešku majku! Zna san da je on! Jesan van reka da je on! Samo nisan zna kako! - crvenog lica od bijesa, jaukao je Buki kada je saznao rješenje stare misterije.

Dva dana se smješkao zbog Blekijeve lukavosti i

beskrupuloznosti. Trećeg dana smijeh je nestao s njegova lica. Skladištem je prostrujala vijest da je Branimiru dijagnosticiran tumor na leđima. Bio je to daleko najfiniji i najkulturniji čovjek u cijeloj jedinici. Istinski gospodin.

Novi šok je uslijedio kada je saznao da je umjesto lukave trogiranke otkaz dobio on. Mnoga srca slomila je tuga zbog strašne ljudske sudbine. Pridružila joj se i uznemirenost zbog tako ranog početka redukcije osoblja. Znajući koliko ih to tišti, Buki ih odluči dodatno štrećnuti:

- Momci, meni ovi posla nije neophodan ka vama! Iman jedan biznis za pokrenit, pa san pita šefa da mi da misec dana neplaćenog!

Nije rekao da je g. Morisu ponudio svoju plaću i da će oni morati raditi njegov posao.

PREOBRAŽAJ

Gledajući njihova lica dok su se u kombiju vozili prema luci, netko neupućen zacijelo bi pomislio da idu na stratište. Nitko nije znao zbog čega su šefovi najednom postali tako neugodni i neprijateljski prema njima. U takvoj atmosferi s neljudskim odnosom, posao im je postao nepodnošljiv. A ne tako davno, svi su zadovoljno žvakali slasna jela i zalogaje natapali biranim vinima. Čak im je šef pjevao i svirao na gitari.

Srećom po njih, u petak ih je napustio jedan od tri tiranina. Iz njima nepoznata razloga, g. Lawrence je dao otkaz i otišao u Sarajevo na neki drugi posao. A razlog je bio tek običan. Tako ljudski. Za razliku od g. Greena, g. Lawrence se nikako nije mirio s činjenicom da g. Moris sav novac od prodaje UN-ove imovine trpa samo u svoje džepove. Smatrao je kako bi i on trebao nešto dobiti, kada je Moris već onako dobro zarađivao na krijumčarenju parfema. Zato mu je izrazio svoje nezadovoljstvo. Kada je to čuo g. Moris, u trenu se pretvorio u crnog vraga. Odmah mu je spočitnuo nezahvalnost zbog posla što mu ga je darovao. A kojega, usput, ne zna ni raditi.

Bilo kako bilo, sukob je izrodio prekid svih protuzakonitih poslova. Bijesni g. Moris, kojemu ni na kraj pameti nije bilo dijeljenje zarade, začas je postao hladno profesionalan. Neprestano je izdavao naredbe dvojici predradnika. Oni su se zbog toga osvećivali radnicima, neprestano ih psihički zlostavljajući.

- Šta je sad ovo? - izišavši iz kombija, čudeći se upita Baki.

Kroz velika, metalna vrata dopirao je zvuk viljuškara. Izmjenjivali su zbunjene poglede. Lokot na vratima nije bio otključan, što je značilo da nikakav kamion nije nenadano stigao.

Kada su, kroz stražnja vrata, ušli u skladište, imali su što i vidjeti. Veći šef je vozio veći viljuškar, a manji šef, manji viljuškar. Upravo su složno ukrcavali u kontejner, što je ležao na sredini skladišta, generator slabije snage. Onaj veći koji je mogao strujom snabdijevati omanju vojnu bolnicu, već je bio ukrcan, zauzevši polovicu broskog kontejnera. Nisu prekidali svoj naporan posao

ni kad su ugledali radnike. Duki je došao do njih, te ih bezizražajna lica upita:

- Did you get tired?

Na to pitanje g. Green se zarumeni, a g. Moris zacereka:

- He, he, he!

Po završetku utovara, kontejner je dobio NATO-vu plombu i radne papire. Poslijepodne je ukrčan na kamion ugledne splitske tvrtke s kojim je prešao lučki granični prijelaz. Narednih dana lica šefova opet su postala prijateljska, a mlada, tamnooka trogiranka opet se vratila svakodnevnoj kupovini parfema.

Leđima naslonjen na vanjski zid, promatrao je veliki ulaz u PX, namijenjen kamionima. Na njemu je stajao policajac s nekoliko punih kesa u rukama. Gledao je u unutrašnjost skladišta. Uskoro se pojavio mlađi čovjek, snažnije građe i moćnog trbuha. Imao je lijepo dječjačko lice. Tamnu kosu držao je zalizanu, po uzoru na talijane sa siromašnog juga. Nosio je tamnoplave hlače i sivu majicu američke vojske, iz koje su izlazile snažne ruke na kojima su najuočljivije bile nevjerojatno jake podlaktice. Policajac mu je tako srdačno stiskao ruku da se činilo kako je do mraka neće pustiti. Kada je konačno otišao, zalizani uposlenik PX-a na trenutak je nestao, a onda se opet pojavio, među debelim prstima držeći još deblju cigaru. Pognute glave, stao ju je paliti, ubrzano povlačeći dimove. Kada je u tome uspio, desnim stopalom se oslonio na rub ulaza, a potom na njega položio i svoja masivna leđa. Zadovoljno je pućkao dim nastao izgaranjem najfinijih kubanskih duhana. Bio je to Zlajo, zvan Zlajo Sladokusac. O njemu su kružile glasine da za treptaj oka proguta cijeli hamburger. Osim hrane, žena i novca, velika strast bila mu je naslada i smijeh. Važio je za jednog od najduhovitijih ljudi. Kada se on nekome smijao, onda su mu se smijali svi prisutni.

Sutra je otišao do njega. Nije se zavaravao. Uposlenici PX-a niti su voljeli njega, niti su voljeli njegove kolege. A sve to zbog njihovih, znatno većih plaća.

Nesigurno je otvorio vrata i ušao direktno u dućan pun žamora i raznolikih uniformi. Sam dućan zapravo je bio istočni kut

lučkog skladišta u čijoj sredini se nalazio slobodan prostor za posjetitelje, okružen mnoštvom pultova za kojima su stajali lokalni prodavači. Izloženi artikli bili su posvuda. U ormarima, unutar pultova sa staklenim pokrovom, na vješalicama, po zidovima. Iako su Duki i Zlajo bili sumještani i znali se cijeli život, nisu bili bliski. Duki je znao da je Sladokusac za njegove planove strahovito važan čovjek.

Kada su im se pogledi sreli, Duki mu je kimnuo glavom i odmah upitao:

- Smin li ja ode malo gledat?

Osjećao se nelagodno.

- Ko ti brani! Samo, iman ti puno posla!

Odmah mu je laknulo.

Kada je navala popustila, Zlajo mu se obrati:

- Šta je, slabo imate posla?

- Takav je posa.

- Zašto vas onda tako plaćaju?

- Slučajno.

- Slučajno? Neće meni tako!

- Tako se namistilo. Isto bi se volija minjat s tobom.

- Nemoj me zajebavat!

- Ne zajebajen. Vi ste za stalno. U odličnoj državnoj firmi.

Triba gledat dugoročno. Osin toga, stalno ležite na ovom blagu. Sigurno van koji dukat pane u džep.

Na te primjedbe Zlajo se samo nasmijao.

- Samo malo!

Začuvši te riječi, obojica pogledaše prema govorniku. Nisu ni primijetili kada je u dućan ušao stariji carinik.

- Nešto bi vas pita! - obrati se svima.

Nisu znali što smjera.

- Evo ovako! Ja ću brzo u penziju! Mogu li ja ode svaki dan, kad buden u smjeni, kupit kutiju ballantinesa?!

Svi su uposlenici ostali zatečeni nevjerojatnim zahtjevom službene osobe.

- Ovo je dućan za pripadnike NATO-a! I svaki račun mora

imati njihov pečat! - objasni mu jedan od njih.

Kada je otišao, dućanom se prolomio grohotan smijeh Zlaje Sladokusca, a potom i ostalih.

Prekosutra je Duki opet otišao do svog moćnog i utjecajnog sumještana. Ovaj put Zlajo je imao malo više vremena na raspolaganju. Odmah se bacio prikupljanju informacija, koje nisu nužno morale biti važne za njega.

- Je li, koji van je oni veliki rumeni?
- Veliki rumeni je samo jedan. To je Buki.
- Buki? A onaj mali, crni? Šta vas vozi!
- To je Baki.
- Baki? Buki i Baki. Kakva su to imena?
- Rumeni je malo bucmast. Znači Buki. Vozač je bija mali seoski bak. Znači Baki. To ih ja od milja tako zoven.

- Od milja?? A šta ti je to kod njih milo? - upita, ne krijući razočarenje njegovim ukusom.

- Šta ja znan. Recimo... njihova pohlepa.
- To su neki sirotanovići?
- Ha, ha! Tu i je baza! Sirotinja ne može bit pohlepna! Oni su, naprotiv, neizmjerne bogati! Kuće, stanovi, zemlje! Prava je misterija koje imućniji od njih dva!

Saslušavši Dukijevo viđenje njihova imovnog stanja, Zlaji su se oči suzile od gađenja i prijezira.

- Zamisli ovo! Nedavno je Buki doša šefu i reka mu da bi tija uzet misec dana neplaćenog, a da on može uzet njegovu plaću!

- Netriba mu dvi iljade maraka?! - vrisne Zlajo koji se prije godinu dana vratio s gladovanja iz Njemačke.

- Dvi i dvista! Gulili smo neki bakar za šefa, pa nan je on dopisiva prikovrimene sate!

- ...??
- Jedino ja iman dvi iljade. Nisan mu tija vozit materijal šta ga je oko prodava.

- Imaju toliku plaću i te nekretnine, a ode se, ka dva najveća bijednika dođu motat nebi li in neko kupija šteku duvana!

- Ha, ha, ha! Pa o tome ti i govorin! Jesi li in da šta?

- Ma šta! Samo se pravin da ih ne vidin! A reću i drugima da in slučajno nešto ne daju! Kako ih nije sram!

Po Sladokusčevu disanju dalo se zaključiti da to doista misli.

Malo se smirivši, podsjeti Dukija na ono što je rekao:

- A tebi su simpatici.
- Reka san: „malo“.
- Meni nisu nimalo! A kakvi su ti onda oni drugi. Koji van je oni šta prljavu kosurinu veže u rep? Oni koštunjavi!

- Misliš na onoga šta izgleda ka isluženi porno glumac šta boluje od side?

- Ha, ha! Baš!
- Crveni Kmer!
- Komunjara?
- Nepopravljivi Jugoslaven!
- Je li? Neće ni on ništa dobit, ako bude pita! A oni visoki plavi, pročelavi?

- Izbjeglica. Kaže da je bija vukovarski branitelj. Zbog toga i držimo do njega. Više nan ga je ža nego...

- Mali očalinko van je šef? Je li?
- Dobro si upućen! Nije nan formalno šef! Više je neka vrsta sive eminencije! Obrazovan i jako sposoban! Svi ga se boje! Zovu ga Šicer! Iza leđa, naravno!

- Šicer? Stvarno?
- Tako je! E, ovo je prava poslastica za tebe!
- Koja? radoznalo se nagne k Dukiju i načuli svoje mesnate uši.

- Ja san zadnji doša u jedinicu. Odma san čuja priče da je on daleko najškrtriji od svih. A pojma nemaš kakva je konkurencija!

- Mogu zamislit!
- Ne, ne možeš! Znaš kad je Baki za njega reka da bi najradije reciklira svoje govno!

- Ha, ha, ha, ha! On to reka? Kakvi je onda taj Šicer! Ha, ha, ha!

Slatko se ismijavši, Sladokusac okrene novu stranicu za informacije, pa upita Dukija, onako u povjerenju:

- A di idu svi oni parfemi?

Oni šta ih kupuje ona visoka, crna. Dosad je potrošila blizu dvista iljada maraka!

- Čuj... o tome možemo u kafiću! - oprezno mu reče Duki.

Baveći se sitnim podlostima i razmjenom vitalnih informacija, nisu ni primijetili da se dućan prilično napunio. Među stranim vojnicima Duki je opazio i dva hrvatska policajca kako im nešto stidljivo šapuću. Tek kada su se u njihovim rukama našle pune kese lako utržive robe, shvatio je o čemu se tu radi.

Mimo očekivanja, smijeh što ga je čuo od britanskog vojnika kada je izišao vani, a posebno riječi: „ What a fucking country!“, ugrizli su ga za srce, koje nije znalo da se ideala odrekao onog dana kada su mu kući došli nepoznati ljudi i, u ime Republike Hrvatske, oteli auto i poslali ga u Bosnu.

AGENTI

Bio je potpuno svjestan da je preslab za ostvarenje svoga plana. Sve što je znao bilo je da mora organizirati prikupljanje korisnih informacija. Za tako nešto bili su mu neophodni doušnici i, što je još važnije, sposobni agenti. I to ne bilo kakvi agenti, već agenti koji će pokrivati carinu i policiju na kapiji, lučke radnike i sjevernoatlantski savez. Nužno je bilo znati što se događa, tko se čime bavi, tko je korumpiran, a tko se, pak, zakona drži ko pijan plota.

Pogledom je ispratio Bakija koji je prešao široku cestu i nestao u skladištu preko puta. Otkako mu je prevoditelj, gospodar i patron otišao na neplaćeni odmor da bi pokrenuo biznis sa pečenjarnicom, osjećao se nesigurno i ranjivo. Kako se za vrijeme Bukijeve moći, svojim neradom zamjerio kolegama, ostavši sam i ogoljen, neprestano se, nakon što bi odradio nekakav posao, negdje skrivao.

Duki ga je strpljivo čekao ispred skladišta, u procijepu između složenih dijelova mostovlja. Ugledavši ga na vratima jednog od skladišta s presavijenom papirnatom vrećom pod pazuhom, odmah je shvatio gdje on to stalno ide. Znajući da za njim uzdišu čistačice i gojazne kuharice, rado je odlazio u privremeno napravljenu kuhinju za englesku vojsku, te bi s njima pričao, praveći se da ne vidi kako ga gutaju pohotnim pogledima.

Nikada od njih nije odlazio praznih ruku. Darivale bi ga sa starim kruhom za kokoši, kostima i mesom za Veselu, šećerom i uljem za njega i ukućane.

Osvrnuo se lijevo, pa desno, a onda, uvjerivši se da ga nitko ne gleda, krenuo preko ceste, želeći lovinu odnijeti u ormar. Došavši na drugu stranu, začuo je glas od kojeg se malo štrencuo:

- A di si ti bija?

Pogledao je Dukija koji mu je povremeno čupkao živce kao mačku brkove i odgovorio:

- Tu priko puta.

- Šta to nosiš?

- Ma ništa. Malo cukra.
- Jesu ti to dale tvoje kuvarice?

- Moje kuvarice! Kakve moje kuvarice! Dikod svratin do nji!

Bakija, punog nepovjerenja prema Dukiju, još su pekle zimske rane što su mu ih, iz čiste zloće on i Moris izazvali. Na dnu njegove duše, dobro skrivena, tinjajući, ležala je mržnja naspram obojice.

„Tih hladnih zimskih dana, iz prikrajka je zbrajao što sve zločesti patuljak uzima i prodaje. Sve je teže podnosio činjenicu da se na njegove oči bezobzirno bogati, dok on u slasnu mast ne smije umočiti ni jednu dlaku svoga brka. Danima je opsesivno kalkulirao, što bi rekao da mu treba. Znao je da to ne smije biti nešto vrijedno, nešto na što je već šef bacio oko, jer bi ga mogao izvrnuti javnoj poruzi. Neprestano je razmišljao, što bi ga mogao pitati, a da ovaj to ne doživi kao da mu otkida od usta. U obzir je dolazilo samo nešto što Moris nije mogao prodati. Odlučio se za stare, ispucale, jelove grede velikih dimenzija, koje nikomu nisu trebale, niti su čemu služile. Svoju želju je povjerio Bukiju, a ovaj ju je proslijedio Morisu, koji se nije mogao načuditi što će mu.

- Drvo za ogrjev! Ispilat će ih motornom pilom na komade! - prevede mu riječi odanog štitonoše.

Nikada, kao tad u skladištu, nije tako brzo prionuo poslu - ni malo se ne štedeći. Pila je neumorno brujala, piljevina navirala, a on brisao čelo. Duki ga je pogledom pomno pratio. Još kao vrlo mlad, bavio se Freudovom psiho-analizom. Znao je da je pohlepa kriva za Bakijevo iracionalno ponašanje. Pošto je živio na selu, nije oskudijevao s drvom za ogrjev. Osim toga, dobro je znao da stara jelovina nije nizašta.

Lijevim laktom naslonjen na stranicu onižeg kamioneta, zadovoljno je, poput lovca koji je upravo utovario brdo ubijene divljači, gledao svoj plijen. Sa slabo prikriivenim osmijehom, što se meškoljio na krajevima usana, počeo je otresati mnoštvo sitnog iverja s plavog kombinezona. Očistivši se, mašio se za džep i izvadio cigarete. Pušio je, uvlačeći kratke dimove do polovice pluća, ne odvajajući lijepog crnog oka od pomno složenog tereta, što ga je kanio, o trošku mirovnih snaga, prebaciti do svog sela.

Svi su se spontano motali oko natovarenog vozila u tom dijelu skladišta. Tasmanijska gladna neman zamišljeno je računala, koliko bi još novaca mogla zaraditi. Buki mu se neprestano motao oko niske stražnjice, uporno produbljujući bliskost i kupujući naklonost, znajući da bi se to moglo višestruko isplatiti, a ostali su se motali bez ikakva cilja i razloga, iz puke dosade, jer posla nisu imali. Promatrajući ga kako zadovoljno prede i puši, Duki se odlučio iščupati bar jednu dlaku iz njegova brka. Za dobru šalu je bio spreman na pakt i sa samim vragom.

- Brian! - snažno kaza, nakon čega se svi okrenuše k njemu.

Bradati vrag ga je ispitivački gledao.

- Zar ne bi bilo pošteno da Baki, nakon što je besplatno dobio ovoliko drva, za kolege kupi kutiju piva?

Heineken je, u „free shopu“ koštao dvadeset maraka, a povremeno ga je kupovao g. Moris. Što je Duki rekao na engleskom, shvatili su svi, pa su se počeli smijuljiti. Samo nije nesretni Baki, tako da je molećivo pogledavao u svog prevoditelja, koji se svim silama trudio da se otvoreno ne nasmije. Rumenilo što mu je osvajalo lice, pojačavalo je Bakijev strah da ime stranog piva ima veze s njim.

Moris nije krio oduševljenje Dukijevom šalom. Razvukao je usne u širok osmijeh, pokazujući zube poput nestašnog psića sa reklame za hranu, zasvjetlucao vragolastim očima i, s neskrivenim sadizmom kazao:

- Za ovo što si dobio, kupit ćeš ljudima, ne jednu, nego dvije kutije heinekena!

Dok su se svi smijali, Baki je užasnut gledao, čas Bukija, čas Morisa. Shvatio je kakvu su mu psinu smjestili. No nada nije umirala. Preklinjućim pogledom gledao je svoga šefa, čekajući da kaže kako je sve to bila samo šala.

Vozeći se starom kaštelanskom cestom, u kabini pretovarenog bijelog kamioneta vladala je komorna atmosfera.

- Stani u Gomilici kraj ceste, malo prije crkve! Moran nešto svratit u elektro servis! izda nalog neslužbeni šef Buki.

Bio je neobično hladan dan, tako da Baki i Duki kabinu nisu

napuštali. Videći da iz usta svoga kolege, ni kliještima riječ ne može izvući, Duki je šuteći gledao u zrcalo. Zadubio se promatrajući staricu koja je, ne baš najtoplije obučena, zastala pored vozila, ne mogavši oka odvojiti od tovara stare jelovine. Dirnut tužnim prizorom, otvori vrata i, iziživši, krene k promrzloj starici.

- Dobar dan, dobra bako! - vedro je pozdravi.

Odmah okrene glavu prema njemu, pa ga pogleda tužnim okom, jer drugo je bilo gotovo u potpunosti bijelo.

- Šta ti gledaš? Samo kaži! - toplo joj se obrati.

- Koliko vi drva imate. - nesigurno prozbori.

A onda pažljivo nastavi:

- Ja san stara i sama. Neman nikog da mi ni komad drva donese. Tako mi je ladno. A i bolesna san.

Slušajući je, grlo mu se stegne. Želeći je bar malo razveseliti, pa makar se Bakiju do groba zamjerio, zgrabi jednu cjepanicu, pa je položi na zemlju, pred noge poluslijepice starice.

- Evo bako! - veselo reče.

- Bog ti da sinko! Bog ti da zdravlje! - nagradi ga toplim riječima.

Sretan zbog iskrene radosti na ispaćenom licu, odlučno posegne za novom cjepanicom.

- Bog ti da! Bog ti da!

Nakon treće, vozačeva su se vrata otvorila i iz vozila je iskočio Baki, od bola iskrivljena lica. Nije imao srca starici oduzeti ono malo bezvrijedne jelovine, ali ga je do ludila dovodila činjenica da Duki poklanja njegovu imovinu, za koju će još i pivo morati kupiti.

Nakon četvrte cjepanice zakolutao je očima, a nakon pete, izgubivši živce, drhtavim glasom procijedio:

- Dobro je! Dosta je!

Ništa nije rekao, kada je Duki u vožnji naglas razmišljao:

- Mogli smo joj još dat!

Smrknuta je lica gledao u cestu ispred sebe. Nije se mogao odlučiti koga više mrzi. Šefa ili njega. Sjetio se i užasa prvog jutra kada ga je upoznao. Stao je s kombijem na mjesto gdje se ukrcavao Bleki. Videći kako se visoki Duki, s ponešto širim ramenima, sporo

uvlači u japansku igračku, koju je on vozio, u trenu je eksplodirao. Munjevito se okrenuo prema njemu, izbečio oči i snažno zaurlao na novog radnika:

- Šta je?! Šta čekaš?!

Pošto ga je novi radnik samo iznenađeno pogledao, te se bez riječi spustio u sjedište, on je eksploziju svojih tankih živaca vrlo brzo zaboravio. Nije znao da je Duki i te noći liječio svoj vijetnamski sindrom, tako da mu je prag tolerancije na poniženje bio neobično nizak.

Nakon dvadesetak minuta, u kontejnerima skladišta broj 4, pred svima mu je tiho kazao:

- Još jedan put se onako izdereš na mene, glavu ću ti sa ramena iščupat!

Dok je Baki sjedio na stolici potpuno paraliziran od šoka, Duki je letimičnim pogledom prešao preko lica prisutnih. Nakon što je minulo zaprepaštenje, počela su poprimati ozarene izraze. Samo ga je Buki odmjerio smrtno ozbiljan. Prijetnje štitonoši doživljavao je kao osobne uvrede.

Iskravši prvo Dukija, a onda, nakon nekog vremena i Bukija, trogirskom obilaznicom vozio je u susret svome mirnom selu. Malo je kad bio tako uzrujan. Nakon što su mu živce dobro nagrizli Duki i Moris, počeo ih je nagrizati i crv sumnje. Plašio se da njegova pametna ženica možda neće s njim podijeliti oduševljenje zbog dovezene robe. Pomislivši na njen novi prijekor, odmah je ruku pružio k cigaretama.

- Pa si nan smeće iz Sjeverne luke počea dovozit kući! - šireći ruke, zabrinuto mu je kazala, čim je izišao iz kabine.

- Očeš li mučat! - vikne, crven u licu.

Neprestano je psovao dok je, klečeći pored postelje, rukom pipkao tražeći čarapu s novcem.“

Duki je studiozan pogled, s njegovih očiju, spustio na usne. Gornja je bila puna krastica od nedavno probuđenog herpesa.

- Šta si reka, koliko tu cukra ima?

- Biće dva, tri kila.

- Kako si to dobija?

- Ma dale mi žene!
  - Tek tako? Ne laži! Sigurno si to dobija na lizing, prašče!
  - Kakvi lizing? - ne shvaćajući upita.
  - Pogledaj šta si od usana napravija!
- Tek tada je shvatio. Zacrvenio se, pa se počeo smijati.
- Koji si ti luđak!
  - Slušaj... iman te nešto ozbiljno pitat.
  - Šta to? - zapita, naglo se uozbiljivši.
  - Jesi se čuja sa intimusom?
  - Na koga misliš?
  - Pa nemaš i' valjda sto!
  - Sa Bukijen?
  - Naravno!
  - Pa šta s njim?
  - Kako mu ide posa?
  - Reka je da mu ide odlično.
  - Aha. A je li istina da je kupija još jedan poslovni prostor?
  - Je. Ja san ga vidija. To je montažni kiosk.
  - Aha. A ima li on onoliko love kako se zna falit?
  - Ne znan ja koliko on ima love. Zašto te to sve zanima?
  - Zato jer ti želin otvorit oči, iako to nisi zaslužija!
  - Kako to misliš? - namrštivši se upita.
  - Vidiš li da je samo pitanje vrimena kad će dat otkaz i postat

gazda!

Baki na to ništa nije rekao. Samo se duboko zamislio. Ta mu se opcija nije svidjela. Izvadio je cigaretu, pripalio je, a onda sjeo na obližnju gredu. Nervozno se vrpeljio i pušio.

- Kad ti on ode, ko će ti prevodit? Kako će ti bit radit s Vukijem i Bokijem? Znaš koliko te oni vole!

- Znan. - potišteno reče.
- To su ti zlopamtila! Nisu ti oni ka ja! Reci pravo. Kakvi ste bili prema meni?
- Ko? - zabrinuto zapita.
- Ti i Buki!
- Ja neznan da smo te mi ikad...

- Oprostija san van! - upadne mu u riječ.
- Zatim nastavi:
- Isto moran priznat da san sebi bija da rič kako ću vas kad tad zavezat za stup srama!
  - Nas dvojicu??
  - Tako je. Ali... onda san se sitija da je Bog reka: „Osveta je moja!“
  - Nikad te ja nisan namjerno...
  - Pusti sad to! - opet ga prekine.
  - Tebi je najbolje da se počneš pripremat za vrime posli Bukija! - nastavi.

Baki je izgledao kao da su mu sve lađe potonule. Znao je da će teško opstati u tom neprijateljskom okružju, a bez znanja jezika koji mu je trebao biti alat za rad.

Zaveden toplinom i dobrohotnošću Dukijeva nastupa, Baki ga bojažljivo priupita za savjet:

- Pa šta ću učinit?
- Pod hitno moraš pristat bit njegov potrčko i sluga! - stigne trenutačan odgovor.

Nakon kraćeg razmišljanja stigne i drugi upit:

- A ko će meni privodit? Uskočit kad zatriba?
- O Baki!! Za boga miloga! Pa ja!!

Čuvši ohrabrujuće riječi, pogleda ga, a zatim se duboko zamisli.

- Isto ga ja ne mogu odjebat! - iznese mu zaključak.
- Dugo vrimena smo dobri. - doda.
- Ma ko ti to govori?! Druguj ti s njim i dalje! Samo... sve važne informacije šta on tebi kaže, prinosit ćeš meni! On će mislit da si i dalje odan njemu, a ti ćeš zapravo bit odan meni! Kužiš?
- Odvagavši sve te naputke, Baki nevoljko prevali preko usana:
- Kužin.
  - Znači... ti ćeš bit moj agent! Zapravo... ti ćeš bit moj dvostruki agent! Kodno ime će ti bit „Smečko“!

Iako je cijelo vrijeme bio ozbiljan i zabrinut, kada je začuo svoje kodno ime, nije mogao a da se ne nasmije.

- Nemoj, molin te! - potom zavapi.

Usprkos preklinjućem pogledu budućeg agenta, Duki je ostao nesalomljiv. Pomirivši se sa spoznajom da će mu želja ostati neuslišena, vragolasto se nasmiješi, pa bocne Dukija:

- Al' san ti ja jedini agent?

Duki nije odgovorio, nego je trzajem glave pokazao u smjeru PX-a. Veselo mašuci kratkim rukama, prema njemu su išli šefovi.

- Otkako su otišli agregati, više nas ne jebu za ništa! - ironično svom novom poslodavcu reče agent Smečko.

Oglušivši se o njegovu primjedbu, Duki zamišljeno kaza:

- Zlata bi mi vridija agent iz NATO-a. Zamisli! Imat krticu u njihovim redovima!

Baki ga pogleda raširenih očiju, kao da se pita nije li poludio.

- Pa nećeš valjda šefa provat vrbovat?!

- Šefa? Nisan toliko lud! Ako si na to mislija!

- Pa...

- Ali bi možda moga njegova zamjenika! - zagonetno kaza.

- Nemoj me zajebavat!

Pošto nije začuo nikakvu reakciju, smijuljeći se upita:

- Kad bi on posta tvoj agent, kakvo bi ime dobija?

- Inspektor Brook! - začuje odgovor.

Malo se nasmijao, a onda nastavio zabavu:

- A koje je tvoje ime? Moraš ga i ti imat!

- Pablo! U budućem životu želin bit zli Pablo!

Baki ga je ispitivački gledao, ništa ne govoreći.

- Maka je! - pomisli.

Unatoč toj konstataciji, radozvalo zapita:

- A imaš li koje ime za Morisa?

- Za Morisa? Ne! Ma ko san ja da čoviku šta misečno zaradi pedesetak tisuća maraka, dajen imena! Ja san za njega obična rđa!

- Ja iman!

- Ne razumin! Šta ti imaš? - ne shvaćajući, upita ga Duki.

- Ime za Morisa!

Nimalo oduševljen tim što čuje, potpuno ravnodušno reče:

- Ajde gukni.

Dobro je znao da nisu bili u poziciji da bi se šalili na šefov račun. Ipak, kada je začuo tu jednu jedinu riječ što ju je osmislio čovjek za kojega je jednom, svom šefu g. Morisu, a kako bi mu se umilio, Buki šapnuo: „Village idiot“, razrogačio je oči od nevjerice. Zatim se stao gušiti od smijeha. Kada se konačno smirio, u očima su mu se vidjele suze. Pogledao je u Smečka, otvoreno mu pokazujući divljenja zbog neočekivane lucidnosti. Na početku se autor dosjetke pokušavao držati svoje skromnosti, ali se, naposljetku, i on počeo smijati, sramežljivo pokazujući ponos zbog svoje umotvorine.

- Genijalno si to smislija! - oda mu priznanje Duki.

- A kako neću! - počne se pravdati.

- Jeba mu pas mater, zdravlje mi je uništija! Koliko puta mi je naredija da mu priko graničnog prelaza vozin njegov lopovski materijal i robu iz PX-a! Ako me uvate, neće najebat on, nego ja! Ko će mi onda dicu ranit! Razbolija me je! I još mi se svaki put smije u facu!

Videći gorčinu što je prokuljala iz njegove duše, Pablo se iznenadi, ali se ipak odluči malo našaliti.

- Pazi se! - ozbiljno ga upozori.

- Šta oćeš reć?

- Reka mi je moj čovik iz PX-a da se ne zajebavamo na kapiji!

- Koji ti je to reka? Oni iz tvog mista?

- Nije važno! Reka mi je doslovno: „Jadna li mu majka koga uvati hrvatska carina!“

- Tako ti je reka?

- Baš mi tin ričima reka! To mu je šapnija neko od policajaca s kojima se zbližija!

- Eto! Šta to meni sve triba! Bože moj, fala ti za ovi posa i za plaću, ali si me strašno kaznija s ljudima koje si mi da!

Sve to izgovorio js velikom očajem i tugom.

U lučkim katakombama gdje su, poput starih kršćana, živjeli i radili napaćeni lokalci, s velikim ushićenjem dočekana je vijest kako zločestog, ali i patuljastog gospodina Morisa zli Hrvati nazvaše Minimoris.

Uspješno regrutiravši prvog agenta, čim mu se pružila prilika, Duki je požurio u PX kako bi nastavio izgradnju cijele mreže. Odmah je na ulazu zatekao gadljiv prizor. Na očigled svih stranaca, carinik u odori hrvao se s baksom marlbora, noseći je k svom privatnom autu. Kada ju je priključio ostalima, preko njih je prebacio jedan malo širi ručnik i, bez i malo srama, sjeo u auto i otišao.

Znajući da je Sladokusac previše lukav i previše moćan da bi bio u njegovoj službi, odlučio je potpuno promijeniti pristup. Odmah je gađao u njegovu ahilovu petu. Šapnuo mu je u uho:

- Ako ti slučajno zatriba zelembaća, nemoj se stidit!

Da je odapeo luk u pravo mjesto, znao je po njegovu dječaćkom smiješku.

- Triba li ti šta za kupit? - ponudi se Zlajo.

- Ne! Tribalo bi mi nešto drugo!

- A šta to? Ti si prvi koji je reka da mu ništa odavde ne triba!

- Slušaj! Tribaju mi informacije!

- Kakve? - uozbilji se Zlajo.

- Ti si se ode dobro upozna sa onima na kapiji?

- A kako i neću.

- Ja san radoznale prirode. Volija bi znat ko od njih ne voli umakat prste u med.

- Kako to misliš?

- Tija bi znat ko od njih ne voli med, nego voli zavirit u auto?

- A tooo! - shvativši na što misli, s olakšanjem reče Sladokusac.

Zatim nabora čelo, te se duboko zamisli. Dužina njegova razmišljanja zabrine Dukija. Plašio se da ih sve neće moći popamtiti.

- Ima jedan! - prekine šutnju Zlajo.

Na licu mu se zrcalio hladni profesionalizam.

- Ha, ha, ha! - čuvši to, Duki nije mogao a da se ne nasmije.

Krivo protumačivši njegov smijeh, Zlajo se još više uozbilji, pa kaza:

- Je, je! To svi govore! Neće ništa! Samo se drži propisa!

- Nisi me svatija! Nasmija san se kad si reka da ima jedan!

- A to! reče, pa se nasmije i on.

- Kako ga mogu pripoznat?

- Najmlađi je od svi policajaca. Dolazi u crvenome golfu.

- A odakle je kad je takav?

- Iz Imotskog.

- Ha, ha! Nemoj me zajebavat!

- Je, je! Tako govore!

- Ma biće iz Vrgorca ili omiške Zagore!

- Ha, ha, ha! Možda!

Vraćajući se sa vrela dragocjenih informacija, u skladištu je naišao na dobro raspoloženog g. Greena. Za razliku od ostalih, on je često s tim pristupačnim Englezom razmjenjivao pokoju rečenicu, nadajući se da će mu ponešto i ostati u glavi. Sada je bila prigoda da se s njim još malo zbliži.

- Tell me something. - obrati mu se.

- Yes? - vedro i prijateljski mu uzvрати.

- You support „Manchester United“?

- Yeah!

- Why there are so many english clubs with that: „United“? Like: „Leeds United“.

Suprotno Dukijevu očekivanju, engleski sugovornik se zamisli, te naposljetku, blago se zarumenivši, reče:

- I don't know.

- How do you mean: „ I don't know“? Who is English? You, or maybe, me?

Za svega nekoliko dana Pablo je vidio prve rezultate svog mukotrpnog rada. Vozeći viljuškar, vraćao se s posla kojeg je radio dobar dio jutra, nekoliko stotina metara daleko od skladišta.

- Otišli su agregati! - obavijesti ga Baki, čim su ostali sami.

- Kako?

- Isto ka i oni prije. U kontejneru.

- Snašin papirima?

- Nego kako!

- Nemaš pojma za koga su?

- Za nekog Guzmu.
- Bravo Smečko! - pohvali ga.
- Ima još nešto! Odlazi nan Amira!
- Stvarno? - iznenađeno reče Pablo.
- Navodno prikosutra napušta Split.
- Zašto ide? Ima odličnu plaću, a na posa ne mora dolaziti!
- Znan. Da joj fali Sarajevo i njena raja.
- Di si sve to čuja?
- U kancelarijama.
- Kažeš... odlazi. A da si je manija oni put kad te je dočekala u Vranjici u laganoj spavaćici, sigurno bi još ostala.
- Muči! Muči! Ne sviđa mi se, a moga bi dobit otkaz!
- Bojin se da bi mi mogla ukrast oni sto maraka. - požali se Pablo.
- Šta si joj posudija sto maraka?
- Ma ne! Znaš da san CD-e kupova kod Johna!
- Znan!
- Prije više od misec dana reka mi je Moris da mi ih i ona može donit iz Sarajeva. Još ih nisan vidija.
- Šta joj nisi reka?
- Jesan. Da je zaboravila i da će ih donit drugi put.
- Valjda te neće zajebat. Uvik ih može poslat po Morisu. Njih ili lovu.
- Slušaj... ako mi ih mazne, bi li ti, za dvadeset posto, otiša u Sarajevo sa kožnin rukavicama?
- Ne kužin! Zašto s rukavican?
- Da joj ih obaviješ oko vrata.

Sarajku je kući odvezao njen dečko g. Moris. Usput je taj izlet iskoristio za prijevoz svojih mirisa. Pablo je njegov izostanak iskoristio za nešto drugo. Umiljato se obrati preostalom šefu:

- Ne bih volio da misliš kako sam nezahvalan, dobro se sjećam da si mi kupio televiziju, ali..

Šef ga je iznenađeno gledao, a onda, shvativši što smjera, dobrodušno upita:

- Reci što ti treba?

- Ronilačke boce!
- U PX-u?
- Ne, ne! U onom hrvatskom duty free shopu blizu kapije! Sutradan, dok je Pablo sam radio u skladištu, g. Green je došao do njega.
- Jesu li u redu? - upita.
- Jesu! Još jednom hvala!
- Nema na čemu.

Tako snažan, velikim dijelom ćelav, tetoviranih podlaktica ostavljao je dojam opasnog, umirovljenog grubijana. A zapravo, ta prijeteća vanjština krila je ugodna čovjeka meka srca.

Potjecao je iz radničke obitelji. Vojsci se priključio veoma mlad. Nakon nekoliko nevažnih pitanja, prijateljski ga upita:

- Pa kako ti je u Hrvatskoj?
- Kako to misliš?
- Općenito!
- Ne žalim se.
- Ne žališ se! - prijekorno uzvрати.
- Pa nemam ja ovdje veliku plaću.
- Stvarno?
- Za vaše prilike nije loše, priznajem, ali za Engleske cijene to zaista nije puno!
- Hm! - promrlja Pablo, pa ga lukavo, s jedva primjetnim osmijehom, značajno pogleda.
- Što?
- Pa... znaš... mislim...
- Slobodno reci! - ohrabri ga.
- Ima tu i dodatne zarade. - nesigurno prijeđe preko linije odvažni Pablo.

Bio je svjestan da je od tog trenutka njegova sudbina u rukama tog Engleza. Sve je stavio na kocku.

- Misliš na materijal od UN-a?
- Da.
- Ja s tim nemam nikakve veze!
- Što?! Sve to ide u Morisu?!

Pod naletom Pablova zaprepaštenja, g. Green nesvjesno malo pogne glavu.

- A parfemi? Mora ti za njih nešto dati! - natukne mu dušebrižnik.

- Ne. To je njegov mafijaški biznis. Ne želim imati ništa s time. - mirno mu odgovori.

- Ne mogu vjerovati!

Pa on se ovdje nemilosrdno bogati!

- Znam. - reče i nemoćno slegne ramenima.

Ipak, Pablo je vidio da mu razgovor sve manje prija. Stoga na stol baci i posljednju kartu:

- A generatori?

- Koji?

- Ona dva ogromna!

Pa za njih si morao nešto dobiti!

- To su bili generatori prevelike snage. Kome oni trebaju? Moris ih se htio riješiti.

- Ne mogu vjerovat da ih je on nekome dao besplatno!

G. Green se malo nećkao, a onda stidljivo kaza:

- Nešto malo jest dobio.

- Malo? Ako smijem znati, koliko je tebi dao?

Iako mu je bilo strahovito neugodno, nekako je procijedio:

- Sto maraka.

Kada je to čuo, Pablo je mislio da će ga pogoditi srčani udar.

Nije mogao vjerovati da je Moris u tolikoj mjeri podao i pohlepan.

- Sto maraka! - ponovi, ne skrivajući žaljenje što ga je osjećao prema tom naivnom grubijanu meka srca.

- Častio je i s picom. isповijedi se do kraja.

- Spicom! - užasnuto ponovi Duki.

INSPEKTOR BROOK

Svaki put kada bi jedan ili drugi šef izišao iz ureda, Pablo bi ih neupadljivo osmotrio, tražeći bilo kakve promjene na njihovom ponašanju.

- E moj ludi Pablo, lako ti je bilo operirati one sijamske blizance. Moga si i sa pošadon. Ali za ove engleske, tribat će ti najoštriji skalpel. A ako faliješ, neće umrit pacijenti, nego kirurg. I to od gladi. - zabrinut, popriča malo sa saobom.

Na g. Morisu ništa nije mogao primijetiti. I dalje je zračio radošću, jer mu je sve išlo onako kako se samo poželjeti moglo. Ali, kod njegovog zamjenika moglo se vidjeti da nije raspoložen kao proteklih dana. Činilo se kao da ga nešto pritišće na duši. Ipak, odmah je živnuo kada je g. Moris došao do njega i dao mu nekoliko instrukcija. Uskoro su Baki, Vuki i Boki počeli u kamionet ukrcavati generatore, što su preostali od prošlog kontejnerskog transporta.

Bio je svjestan kako bi bilo krajnje neprimjereno, pa i opasno, opet upitati g. Greena gdje su otišli i koliko je on dobio od tog kolača. Morao je znati gdje je granica i poštivati distancu koja je postajala između radnika i šefa.

I sigurno bi se toga držao, da se nije dogodilo nešto krajnje neobično. Kada je kući podignuo slušalicu, odmah prepozna glas.

- Voga, ti si! - prozbori ne krijući oduševljenje.

A Voga je njemu bio izuzetno drag čovjek iz Komiže, koji im je 92., dok su otokom vladali pripadnici JNA, velikodušno pružio utočište i omogućio da napune i kod njega skrivaju mala torpeda.

Naslonio je veliku metlu na vrata kaveza u kojem su čuvali alat i vrijednije stvari, a onda sjeo na masivni stol napravljen od grubo obrađenih jelovih greda.

- Teškog li života. - promrmlja sebi u bradu.

Čim ga je ugledao g. Green, koji se motao oko ulaza u kancelarije, laganim koračićima krenuo je u njegovu smjeru. Kada je dolutao do njega, ljubazno upita:

- Što radiš?

- Kao što možeš vidjeti, družim se sa svojom metlom!

Pablo ga zatim pogleda u oči i, ne mogavši u potpunosti obuzdati svoj nestašni smiješak, izazovno reče:

- Nikad ne bi pogodio što mi se jučer dogodilo!

- Što ti se dogodilo? - šaleći se, upita ga šef očekujući neku smiješnu zgodu.

- Samo... ovo je jako povjerljivo!

- Ne brini!

- Prije nego ti ispričam, moraš mi nešto reći!

- A što to? - upita s neskrivenom znatiželjom.

- Po kojoj cijeni su prodani generatori? Oni s hladnjača. - stidljivo ga upita Pablo.

G. Green se odmah blago zarumenio. Bilo je očito da je rođeni neplivač za kriminalne vode.

- Darovani su.

- Kako to misliš?! - preneraženo vikne Pablo.

- To su bili neispravni generatori. Zapravo, gotovo svi. Moris ih se nastojao riješiti kako ih ne bi vidio Mike Young. Za njih je dobio nešto malo novca.

Izrekao je to pun samopouzdanja.

- Are you sure of that?

- Yes. I am.

- Positive?

- ...??

Tada je Pablo započeo svoju priču:

- Nazvao me je jedan čovjek kojeg nisam vidio godinama. U kafiću je s njim sjedio nepoznat čovjek. Nakon što smo se upoznali, upitao me da li ja radim za UNPROFOR.

Rekavši to, Pablo zašuti i pogleda naborano čelo svoga slušatelja. Inspektor Brook je po njegovom ponašanju slutio da će mu otkriti nešto zanimljivo.

- I? - potakne ga da nastavi.

- Ja sam mu, naravno, rekao da radim za NATO! Onda me je on upitao ima li kod nas još generatora na prodaju!!

Kada je to kazao, opet zanijem i pogleda ogromne zelene oči.

- Možeš li to zamisliti?

- Nastavi! - požuri ga.

- Ja sam ga upitao... Znaš što?

- Ne!

- Kako ti znaš što ima u našem skladištu!

- I? Što ti je onda rekao?

- Točno ovo! Da se bavi ribarstvom i da je nedavno kupio i drugu ribaricu, pa ga zanimaju oni generatori što ih je Guzma nabavio u Sjevernoj luci od UNPROFORA!

Opet napravi malu stanku i pogleda zabezeknuto lice Inspektora Brooka.

Onda nastavi:

- Koje je ribarima prodavao po tisuću i petsto maraka komad! To sam ti zaboravio reći!

Ponovno je gledao ono isto lice. Ovaj put zeleno i iskrivljeno.

- I pitam ja tebe, ako su to neispravni generatori, što će hrvatskim ribarima neispravni generatori?

Gledao je šefa koji je raširenih nosnica, duboko disao kako bi pribavio dovoljno kisika za oganj što je u njemu bijesnio.

- Koliko ih je bilo? Trideset ili četrdeset? - neumoljiv je bio Pablo.

- Možda ih je deset bilo neispravno! Možda petnaest! Ali što je s ostalima?

Toga dana umrlo je jedno prijateljstvo. G. Green je bio strahovito povrijeđen time što je g. Moris sustavno od njega pravio idiota. Suprotstaviti mu se, ipak nije smio. I dalje je bio opasan kao Tasmanijski vrag.

- Nisi me otkrio? - sutradan mu u prolazu dobaci Pablo.

- Ne brini.

- Što ćeš učiniti?

- Šutio je.

- Ja bih mu se osvetio.

Čuvši tako ozbiljne riječi, odmah se uozbilji, pa upita:

- Kako to misliš?

- Ako ti želiš nešto prodati, ja ću ti pomoći! - velikodušno mu

svoje usluge ponudi druželjubi Pablo.

- Ali ja nemam ništa za prodati!
- Kako nemaš? Zar nema whiskyja u PX-u?
- Kome bih ja to prodao?
- Ja se za to mogu pobrinuti!
- Ali svakako nemam pečat za kupovinu!
- Pa zašto ne bi, kad on ode u Sarajevo, uzeo onaj pečat i kupio nekoliko kutija pića? Zar ne znaš kombinaciju sefa?
- Naravno da znam! - uvrijeđeno povisi ton.
- I? Što misliš o svemu tome?
- Ne znam. - zabrinuto odgovori.

Pablo ga nije htio ometati u temeljitom razmišljanju. Pustio ga je da odvagne sve moguće implikacije i posljedice. I kada je pomislio da je sav trud bio uzaludan, začuje bojažljivi upit:

- A što ako on to otkrije?
- Ne vjerujem! Ali ako se to dogodi, ti upitaj njega za njegove poslove! Pitaj ga koliko je on zaradio!

Već prvi put kada je g. Moris s parfemima otišao u susret svojoj dragani, snažne ruke su otvorile vrata sefa u kojem je ljubomorno čuvao NATO-v pečat. Isporuca deset kutija najjeftinije rakije zvane ballantines izvršena je po mraku u Pablovoj garaži.

Iskreno zavolvši simpatičnog Inspektora Brooka, nije ga želio zakinuti ni za novčić. S prijateljima je uvijek dijelio na pola. Ponosno mu je pružio petsto maraka. Očekivao je da će i on, kada nađe kupce, toliko zaraditi.

Unatoč uzbuđenju što ga je osjećao zbog prelaska na drugu stranu zakona, nije zaboravio napomenuti svom ortaku:

See, who your real friend is!

BUSINESSMAN

Shed No4

Monday, 07.55.AM

Najprije je iz vozila izbacio svoja velika, široka stopala što ih je toga jutra utrpao u čiste, bijele tenisice. Potom je gurnuo van i duge, glomazne nožurde na kojima su stajale tanke, plave radne hlače. Zatim se pojavio i moćan trup u bijeloj pamučnoj majici. Ručetinama se odgurnuo od sjedišta, te se osovio na vlastite noge. Crna, njegovana kosa sjala je nezadrživim sjajem. Lice, prilično preplanulo od lješKarenja na morskome žalui pomno izbrijano. S neskrivenim gađenjem pogledao je prašinu u skladištu kroz koju je trebao proći. Otkako je s uspjehom pokrenuo pečenje i prodaju pilića, svakodnevno se davio u svojoj oholosti. Cijelim putem do Splita, ni s jednim od svojih radnih drugova nije progovorio ni riječi, potpuno ignorirajući činjenicu da su mjesec dana radili i njegov posao. Tako im je na surov način davao do znanja da on pripada poslovnoj eliti, dok su oni obični radnički najamnici, koji potpuno ovise o svojoj plaći, a koje se on tako olako odrekao, zamolivši šefa da je uzme sebi.

Shed No4

Monday, 10.21 AM

Prvi je u kancelarije ušao umorni, ali zadovoljni g. Moris. Nedugo poslije njega, s torbom su ušetali nizozemski vojnici. Poput poslušne janjadi što jedva čekaju majčinu dojkui lokalci stadoše u red, držeći svoje identifikacijske isprave. Blaženih lica zbog skorašnjeg susreta sa svojim kovertama, strpljivo su čekali, ne primjećujući businessmana, rumenijeg no inače, kako se premiješta s noge na nogu, na začelju kolone.

Out of shed No4

Monday, 02.20.PM

Završivši s poslom što su ga Baki i on radili po neugodnom suncu, Pablo je podlakticom obrisao znoj sa čela. Okrenuo se i ostao

nemalo iznenađen kada je ugledao Bukija kako ide prema njemu. Odmah je pomislio da se nešto jako ružno dogodilo.

- Šta je Buki, šta te istra iz hladovine?
- Koji je to nezasićni prasac! - provali iz njega silna gorčina.
- ...??

Strahovito zajapuren u licu, odasla nemilosrdnu kletvu:

- Pas mu majku jeba, onu englesku! Koje je to pohlepno govno!

Ne shvaćajući tko je to Bukija tako razbijesnio, Pablo ga zapita:

- Ma kome?
- Onome kurvinome sinu Morisu!
- Šta?! Al' te je istra vanka da radiš? Svakako smo gotovi!

Ništa mu na to nije odgovorio. Samo je, poput bika, puhao kroz nosnice svoj vreli dah. No, svoju bol morao je podijeliti s nekim.

- Zamisli... sve je uzeja!
- Ne kužin!
- Na kraj san stavlja ove sitnije novčanice! Mislija san da će mi bar njih ostavit!

Tek je tada Pablu sinulo. Buki je svoju plaću trebao predati šefu. Pablo je bio ushićen što se došao njemu požaliti, ali se pretvarao da se s njim suosjeća.

- Moga ti je isto bar nešto ostavit! - reče, tužno ga pogledavši.

Do njih došeta Smečko pa zapita:

- Al' treba šta radit u skladištu?

Umjesto odgovora, Pablo mu kratko odmahne glavom.

Kada je Buki popušio svoju cigaretu i, vidno shrvan, otišao prema skladištu, Smečko je, izgarajući od znatiželje, odmah upitao:

- Je li, zašto je doša?
- Ovo nećeš virovat! Kad si ga zadnji put vidija?
- Pa... ne znan. Možda...
- Kad je došla plaća!
- Tako je! Otada ga nisan vidija!
- Znači... tri sata se sa plaćon krija od onog pohlepnog

patuljka!

- Pa šta mu je nije odma da? - čudeći se upita Smečko.
  - Cilo to vrime mozga je kojim redosljedon će novčanice poslagat, nadajući se da mu neće imat srca sve uzet!
  - E, baš će mu on oprostit!
  - Svašta!
  - Samo... nikako mi nije jasno zašto se tebi doša požaliti?
  - Tražija je rame za plakanje!
  - Pa je izabra tvoje??
- Bilo bi mu bolje da je plaka sam!

Shed No4

Monday, 02.31.PM

Po toj žegi vukli su se natrag u svoje sjedište. Zapravo, vukao se samo Pablo, dok je Smečko sjedio na viljuškaru. To je iz daljine izgledalo kao da Don Quijote po suncu pješači, a Sancho Panza jaše na konju. No, Pablo se tako odnosio prema svojim ljudima. Bio je strahovito osjetljiv na socijalnu nepravdu.

Stigavši pred ulaz nad kojim se nalazila široka, plastična nadstrešnica, zatekli su Bukija kako stoji i puši. Pored njega je stajao mali car-wash s kojim su povremeno prali dijelove mosta. Prazan pogled počivao mu je na sivom zidu skladišta preko puta.

Pablo je sjeo na metalnu konstrukciju s druge strane ulaza. Parkiravši viljuškar unutar skladišta, Smečko se uputio vani. Kratko je trajala nedoumica kome će se prikloniti. Odabrao je novog gospodara.

Iznenadilo ih je zaustavljanje malog blindiranog vozila, prekrivenog slojem skorenog blata. Pošto je stalo puno bliže Bukiju nego njima dvojici, vozač se obratio njemu.

- Nizozemci. - oglasi se Baki, prepoznavši uniforme vozača i suvozača.
- Ko zna šta pitaju. - kaza Pablo.
- A biće, di je PX.

Kada su otišli prema njemu, Pablo ga odmah pohvali:

- Bravo Smečko! Mozak ti radi ka švicarski sat!

- Vidi! Vraćaju se! - upozori ga.

Ovaj put su stali blizu Bukija i započeli razgovor.

- Zašto su se vratili? - reče Pablo.

- Muči! Muči! - žustro ga ušutka Baki, naprežući um do krajnjih granica, kako bi odgonetnuo o čemu bi to oni mogli razgovarati.

Pablo ga je zadivljeno gledao. U djeliću sekunde lice mu se ozarilo. Drhtavim glasom od uzbuđenja počeo je žurno šaptati svom nalogodavcu:

- Jebate! Misle da on u luci pere auta!

Čuvši njegov zaključak, Pablo je zanijemio od silnog ushićenja. Čim je došao k sebi, kratko je rekao:

- Nemoguće!

Poljuljan u svom uvjerenju, Baki je sačekao nekoliko trenutaka, a onda, vidjevši dvojicu Nizozemaca kako izlaze iz vozila, hitro udari dlanom o dlan, te počne prigušeno vrištati od sreće:

- Šta san ti reka! Šta san ti reka! Eno ih idu u PX! A auto su ostavili Bukiju!

Istu sreću, ako ne i veću, osjećao je i Pablo. Nije mogao vjerovati da se tako nešto može spontano odigrati. Kada su vidjeli rumenilo što je jurnulo u lice neslužbenog šefa, njihovom veselju nije bilo kraja. Potom je uslijedio šlag. Buki se sagnuo i uzeo tzv. pištolj i pritisnuo okidač. Crven od nepodnošljive sramote što ga je nenadano zadesila, snažnim mlazom vode pod pritiskom skidao je sloj blata s vozila. Radio je to nevoljko, kao sa udaljenosti. Pablovo jecanje od smijeha, bolo ga je u srce kao najoštrije trnje.

Videći Bakija kako se na sve moguće načine trudi da prikrije navalu iskrenog smijeha, Pablo ga podbode laktom i reče:

- Al' se nećeš nasmijati, Smečko!

Do tog trenutka Baki je uspijevao nekako prikriti što osjeća prema donedavnom gospodararu, a onda je otpustio sve kočnice. Nitko ni zamisliti nije mogao koliko ga je bolio višegodišnji ponižavajući odnos, što mu ga je Buki nametnuo. Doslovno je plakao od smijeha, čvrsto stežući spolovilo, želeći izbjeći mokrenje

što ga je sve teže obuzdavao.

- Šta mu je? Zašto in ga pere? - kroz suze ga upita Pablo.

- Nada se dobroj napojnici! - također kroz suze, odgovori Smečko.

Kada su, bolnih obraza i trbušnih mišića, konačno utihnuli, na cesti su ugledali Nizozemce s kesama u rukama. Ubrzo su došli do Bukija koji je, smrknuta lica, upravo skidao posljednje komade blata. Zadovoljno su pogledali vozilo, a onda njega. Obojica su se mašila za džepove. Dok su odlazili, zbunjeno su pogledavali dvojicu lokalaca što su se u blizini kreveljila.

Ne časeći ni časa, u svega nekoliko skokova, Pablo se našao pokraj Bukija. Hineći spontanost, za njim se došuljao i Smečko. Živo ga je zanimalo kakva je bila nagrada.

- Koliko si dobija? Ajde kaži svome prijatelju! - dohvati ga se nemilosrdni Pablo.

Potpuno dezorijentiran, Buki otvori šaku u kojoj je ležala kovanica od pet maraka. U drugoj ruci je stiskao dvije cigare u celofanu.

- Samo pet maraka! - iznenađeno vike Pablo.

- I dvi cigare. - pažljivo se priključi i Smečko.

- Ne mogu virovat! Meni ga ne bi opra ni za dvadeset! Je li tako?

- Nije zna da će bit tako malo! - opet će Smečko.

Buki je šutio i gutao pljuvačku. Silno rumenilo nije ga napuštalo.

Pablo se okrene k svom agentu.

- Buki ti je bija puno lip i zgodan!

- Isad je! - napomene Smečko.

- Zato mi nikako nije jasno da su ga zaminili sa nekin jadnikon šta za kriv pere kamione!

- Ni meni! Još je lipo obrijan i čist!

Šalili su se s njim, otvoreno mu se podsmjehujući, uvjereni kako je svjestan da je to obična provokacija koju su zapravo naučili od njega. Ipak, Pablo na vatru kapne još malo ulja:

- A pojma nemaju da naš Buki ima više novaca na banci nego

nji dva zajedno!

Začudili su se kada su začuli drhtavi glas pun bijesa i gorčine:

- Oni misle da ja peren auta, a pojma nemaju da ja mogu i njihov dvojicu i njihovo vozilo izlipit novčanicama od iljadu maraka!

Čuvši to, obojica provokatora, prasnuše u smijeh.

- Dvi nas godine ode jebeš sa ton pričom o tvojim pustim parama! Ne virujemo ti više! Da ih imaš, ne bi pra auta za pet maraka! - podbode ga Pablo.

Te riječi natjerale su novu krv u Bukijeve uši. Pablovo zadirkivanje još je nekako i mogao podnijeti, ali izdajnički Smečkov smijeh nikako.

Shed No4

Monday, 03.45.PM

Iz Pablova kuta to je bio prekrasan dan. Prvo je stigla plaća. Zatim, po ponašanju glavnog šefa, zaključio je da nije otkrio krađu pečata. Sve je to zasladilo prvoklasan smijeh na Bukijev račun. Iz dubine osjećaja zadovoljstva, na površinu ga je izvukao nečiji stisak ruke za nadlakticu. Bio je to Baki. Odvukao ga je na stranu, pa počeo šaputati:

- Izgleda da je nešto bilo između njih!

- Između koga?

- Šefova!

- Kako znaš? - naglo se uozbiljivši, upita Pablo.

- Iz ofisa je izaša mister Green. Vidilo se da je strašno ljut.

Opizdija je sa disketon o beton da se razletila u iljadu komadića!

Dok su se vozili kući, zamišljeni Pablo sjetno pomisli:

Finili su Mare bali!

THE DAY AFTER

Nitko nije znao što se dogodilo. Glavni šef je najednom postao hladno profesionalan, a njegov se zamjenik, na zaprepaštenje svih, iznenada pretvorio u podivljalog Hulka. Kada bi netko, nakon posla sjeo, on bi odmah dojurio i, s neskrivenom mržnjom, viknuo:

- Zašto si sjeo?!

Svi su ostali užasnuti neprepoznatljivošću donedavno ugodna čovjeka.

Neopisivo razočaranje ponašanjem g. Greena ubrzano je osvajalo i njegovog hrvatskog prijatelja. A kada ga je začuo gdje Bakiju govori za list šperploče, što je stajala u blizini: „Jesi li to mislio ukrasti?!“, žalosno je prozborio:

- On je Smečko, ali nije toliki!

Iako je bio jedina osoba pošteđena tog iznenadnog terora, čim su se našli sami, odmah je upitao:

- What is going on?

- He found out.

- How??

- I don't know.

- Probably son of a bitch Werner!

- Might be.

Gospodin Werner bio je Australac, austrijskih korjena, a bio je predstavnik njemačkog vlasnika robe u PX-u. Njegov jedini cilj bio je što veća zarada. Legalno ili ilegalno. Pošto je g. Moris ostavljao ogroman novac za parfeme, odmah mu je skrenuo pažnju na kupovinu whiskyja od strane njegova pomoćnika. Plašio se da bi svojom nesmotrenošću mogao upropastiti veliki posao.

- I što ti je rekao? - upita zabrinuti Pablo.

- Pobijesnio je! Pitao me je da li sam umobolan!

- Što?? On te pitao! A je li on umobolan!

- Rekao je da obojica zbog toga možemo stradati!

- Zašto mu nisi rekao da od njegovih poslova također možete stradati!

- Jesam! Rekao sam mu!

- Što je on na to odgovorio?
- Ništa! Nije znao što bi rekao!
- I... što je onda bilo?
- Onda me je upitao gdje je njegov dio!
- Što??? Mora da se šališ! Ne mogu vjerovati! A zašto mu nisi rekao gdje je tvoj dio od njegovih parfema?

- Jesam! To sam mu kazao! Nakon toga je potpuno poludio! Vikao je kako mi je dao posao! I da ga ne znam ni radit! Napomenuo mi je da sam previše dobar prema vama i da me ne poštujuete ni malo!

- Nisi se izletio s mojim imenom?- pokaže mu svoju bojazan.
- Ne! - odlučno ga utješi.

Danima su crni oblaci nepomično stajali nad njima, uporno održavajući sumornu atmosferu.

Pablo je bio zlovoljan zbog terora što ga je provodio pobješnjeli Hulk, ali je još zlovoljniji bio zbog toga što je od deset kutija uspio prodati samo jednu. Stoga se hitno našao s informatorom iz PX-a.

- Ko to toliko šverca? U Splitu i okolici ima više vašeg ballantinesa nego naše rakije? - očajno upita.

- Svi! - odmah stigne obeshrabrujući odgovor.
- Ima li bar neko da nije?

Zlajo se nakratko zamisli, a onda ponosno poentira:

Direktor luke! Jedino nas on nije ništa pita! Samo... njegovi iz uprave dolaze sa službenin autima i u njih trpaju bakse!

BRACANIN ANTE PORTAS

Smrknutih lica, radili su s južne strane skladišta.

- Noćas mi je izriza auto! - hladno kaza Pablo.

- Ma ko? - iznenađeno upita Baki.

- Onaj psihopat od mog susida! - bez oklijevanja odgovori.

- Kako znaš? Isto, nemoj bit nagal! - upozori ga Baki, ne vjerujući da bi Bleki mogao učiniti tako nešto.

Pablo je bezizražajno gledao nekamo daleko. Izgledao je hladan i smiren, a zapravo je ključao od bijesa.

- Misliš da nije on? - okrećući se upita Bakija.

- Ne mislin ništa! Samo... za tako nešto tribaš imat dokaze! A nemaš ih?

- Ne.

- Eto vidiš! Možda i nije on!

- Moje šesto čulo kaže drugačije.

- Pusti sad tvoje čulo!

Opet je Pablo utonuo u svoje misli. Najednom započne priču:

- Prije nekoliko miseci, bija je malonogometni turnir u Umagu.

- Kakve ti veze imaš s malin balunom?

- Nikakve. Za učesnike je osiguran višednevni smještaj u hotelu. Sve je to bilo za dragovoljce.

- Aha! Pa si ti tija ić sa njima?

- Pa i nisan baš. Uvatali su me se nagovarati. Kad san konačno prista, sazna san da su pozvali i Blekija.

- Kakve veze on ima sa dragovoljcima?

- Baš san in to i ja reka! Odgovorili su mi da on cili život igra balun!

Baki ga je radoznalo pogledao onako iskosa i zapitao:

- I šta si in ti nato reka?

- Reka san in otvoreno. Ili ja, ili on!

- I oni su se odlučili...

- Za mene i moj „Jack Daniels“. I ne samo to.

- I tako si ga ponizija?

- Slušaj... nisan baš namjerno! To su sve, manje više, moji prijatelji. Inače nemaju s njim nikakve veze.

- Jedno je sigurno. To mu nije lipo leglo.

- Ma muči! Najgore je tek uslijedilo!

- Još gore? Nemoj zajebavat!

- Ko je to moga očekivat! Nisu ga niti obavijestili da neće ić! Nesritnik je izljubija ženu i ćeri! Reka in da dragovoljac ide u Umag! Torbetinu punu sportske opreme oteglja je do centra mista! Tamo su ga neki podjebavali da koga čeka! Kad su mu rekli da smo mi već otišli, izgleda da mu je čir proradila!

- Jebate, šta si mu sve učinija! Mogu zamislit kako je poludija!

- Opet ti! Reka san ti da je sve to više bija slijed nesretnih okolnosti!

- I biće! - dvosmisleno se složi.

Zašutjeli su obojica.

- Šta ti sad, agente Smečko, misliš? Je li on ima motiv?

- Dobro ti je išta piture ostavija!

Poslije lunch-breaka opet su se našli na istom mjestu.

- Zaboravija san ti kazat. Prije nekoliko dana iz kombija san vidija Mamca. Šta on traži u luci?- upita Pablo.

- Al' ti ne znaš? - čudeći se uzvratil Smečko.

- Šta to?

- Zaposlij se kod Engleza!

- Stvarno? Baš mi je drago! A koji posa?

- Nije baš najbolji! Iskrcaje in spizu za kuhinju!

- Pa zašto je to loše?

- Ma daj! Mala lova, a posa jeben! Moš li zamislit kako mu je iskrcavat smrznuto meso iz hladnjača!

- Al' i to radi?

- Ne da radi, nego to radi najviše!

- Nisan zna. Baš mi ga je ža. Dobar je to čovik.

- Nije to lako. Izgubit posa. Nego... biće da nisi zna da je Mamac zaposlij i Blekija.

- Ne! A di?

- U Končara. Da pere kamione. Odusta je za samo nekoliko

dana.

- Šta je reć?

- Sigurno mu nije ljuta potriba.

- Izgleda da se strašno financijski okripija na Planom.

- Zamisli... kad je odlazija UN, da je uskočija u „Merla“ i tija ga vozit magistralon sve do Stinica.

„Merlo“ je bio suvremeni teleskopski viljuškar vrijedan više od sto tisuća maraka.

- Ma je li lud? Di bi on sa njim?

- Navodno je vika da će ga dovest Silvanu i da će mu reć da da šta da!

- Ha, ha, ha! Vidiš li ti u kakvo ludilo se od bolesne pohlepe može upast!

- Silvano će u njega kupovat UN-ove viljuškare! Stvarno je lud!

- Pa kako ludonja nije krenija?

- A da su ga jedva odvratili!

- Svašta! Nego, reci mi kako to Mamac može nekog zaposlit?

- Njemu ti je rođak glavni za zapošljavanje u Divuljama.

- A zato se moj susid sprijateljija s njim!

Brlblajući sa Smečkom, Pablo je u više navrata pogledavao na nepoznata čovjeka, što je nestrpljivo nekoga iščekivao pred vratima skladišta. Bio je to dobrodržeci pedesetogodišnjak, guste kraće kose. Na ramenu mu je visjela smeđa kožna torba s dugačkim remenom. Ostavljao je dojam suvremenog poslovnog čovjeka, koji je sav svoj ured imao u torbi na ramenu. Često se premiještao s noge na nogu, neprestano podižući dijelom naborano čelo i svojim plavim očima punim nade pogledavao na zatvorena vrata uredskog kontejnera. Iako je, od dvojice radnika bio udaljen svega tridesetak koraka, ni jednom nije pogledao prema njima.

- Koji je ovo? - upita Bakija, premda je očekivao da ni on ne zna.

- Al' ga nisi vidija maloprije! Šicer ga je konbijen doveza s kapije!

- Ne!

- Ti dikod niti vidiš, niti čuješ!
- Pa zašto je Šicer mora ić po njega?
- Dikod i ne svaćaš! Da ne plati propusnicu!
- A je li! Biznismen, hm! A odakle je rasipnik? Sigurno puno pital!

- Navodno je braćanin.

Shvativši u kakvoj je zabludi bio, Pablo ga pogleda sa smiješkom i reče:

- Jači si od C.I.A.-e! Pa di ti dolaziš do svi ti informacija?

Dobivši malo boje u lice, počne se opravdavati:

- Čujen šta govore! Malo od ovoga, malo od onoga! On je bija jedan put ode, samo nije bilo šefa!

- A šta oće?

- Neman pojma! - ponosno uzvrati.

Iscrpivši sve informacije kojima je baratao Smećko, Pablo se opet okrene k neznancu.

- Bracanin. - tiho reče.

Potom duboko uzdahne i, potpuno odsutan duhom, zaključi:

- BRACANIN ANTE PORTAS!

Još ga je jednom pogledao, te se okrenuo kolegi s riječima punim prijezira:

- E moj Ante Portasu, malo si zakasnija!

Bio je uvjeren da je i on došao tražiti generatore za brodove.

- Već si mu da ime! - smijući se, bocne ga Smećko.

- Zamisli, dokle se sve čulo kako je dobro poslovat s našin šefon!

- Za ludu mu je, kad više ničeg nema! A vendore svakako imamo!

- Možda je doša po duvan! - pokuša proniknuti u razlog njegova dolaska Pablo.

Ipak, unatoč svim nagađanjima, Šicerov neobično topao osmijeh što ga je uputio prilazeći mu, malo ih je doveo u nedoumicu. Uskoro su ih obojicu vidjeli kroz prozorsko staklo, kako stoje ispred Morisova radnog stola.

Istrošivši teme, analitičari su navukli rukavice i prionuli

poslu. Pablo je neprestano mislio na ono što mu je učinio susjed. Temeljito je razmišljao što bi mu mogao napraviti. Izazvati mu neku štetu, bilo je previše prosto i nisko. Nije to bio njegov stil. Sjetivši se čira na želucu što ga je povremeno užasno bolio, odmah se razvedrio. Odlučio mu ga je ponovno probuditi, tako da ga i u svojoj kući može čuti kako ječi. Ali da to neće biti ni malo lako, toga je bio u potpunosti svjestan. Već je prošlo mnogo vremena otkako mu se prestao javljati. Nije bilo druge nego djelovati na daljinu. S ogromnim žarom prionuo je izradi čipa kojeg je kanio implantirati u pametnu bombu, koja će imati zadatak da aktivira njegov ugasli čir.

- Tek sad! - trgne ga iz misli Bakijev glas.

Pogleda što se zbiva i, ne shvativši, ispitivački se okrene k njemu.

- Tek su sad završili! - kaza on, kimnuvši glavom prema parkiranom kombiju u kojega su upravo ulazili Šicer i braćanin.

- Dobro su se napričali! - ponudi zaključak Dukiju, ali komentara nije bilo.

Kada su zgotovili posao, vratili su se u skladište. Prolazeći pored šefova prozora, primijetili su kako sa zanimanjem proučava nešto što je ležalo na stolu ispred njega.

- Šta li mu je ono? - reče niži analitičar.

Ne dobivši odgovor, promijeni strategiju:

- Je li umniče? Ušta ono bulji?

- Ha, ha, ha! Biće ostavija vizitku da mu se javi ako naleti koji posa!

Otišli su u svoj kontejner, a Moris je i dalje gledao ispred sebe. Nije to bila vizitka, već omanja fotografija vile sa bazenom u dvorištu.

PAMETNA BOMBA

Prkoseći suncu koje se počinjalo žestiti, Pablo je odlučno koračao rubom lučke ceste. Predstojao mu je najdelikatniji dio cijele operacije umetanje samog čipa. Kada je napokon stigao do gomile kontejnera, znoj mu je kapao s čela, a na kratkoj plavoj majici počele se pojavljivati mokre mrlje. Pomno je osmotrio kontejnere i, vidjevši koji su od njih hladnjače, ušao u širi prolaz ostavljen kao pristup za kamione. Scena što ju je vidio, jako ga je ganula. Radnik je izišao iz hladnjače, vukući dvjema rukama žuti ručni viljuškar na kojem je bila paleta s kutijama smrznutog mesa i povrća. Bio je to Mamac.

Zakupljen borbom s nestabilnim teretom, nije ni primijetio dolazak nezvanog gosta.

- Jesi se umorija?

Čuvši poznati glas, naglo podigne glavu i ugleda bivšeg radnog druga. Bez izljeva i malo radosti, teškom mukom prevali preko usana:

- Šta je, odakle ti?
- Doša san vidit kako ti je!
- Evo vidiš. - ravnodušno uzvrat.
- Pa kako ti nije taj tvoj naša nešto bolje?
- Nije, zasad moga. Triba čekat.
- Je l' te bar plaćaju kako?
- Osansto.
- Dolara?
- Maraka.
- Samo!!
- Jebiga. - smrknuto procijedi.
- Čuja san da si zaposlija i Blekija, a?
- U Končara. Da pere kamione.
- Zašto je da otkaz?
- Nije mu dobra lova.
- A je li?
- On može čekat. Ja ne mogu.

- Nisi proda onu zemlju?
- Koju? Aaa, misliš na onu uz magistralu!
- Aha.
- Nisan. Nisan.
- Nije bilo kupaca?
- Kad san moga, nisan tija. Sad kad oću, ne mogu. Tako to ide.

Razgovarao je s Pablom kao da odrađuje stavku iz ugovora. Bez i trunke zainteresiranosti.

- Još me mrziš? - bez okolišanja ga upita Pablo, kojega je takav njegov pristup jako žalostio.

- Mrzin? Zašto bi te mrzija? - počne se glasno braniti.

- Pa zato šta nisan da otkaz i reka da posa daju nekome od vas. - s dozom gorčine odgovori Pablo.

- Misliš da te zato mrzin? Ma, ne budi lud! Ne mrzin ja nikoga od vas!

- Nisi?

- Ti si lud! - reče mu Mamac, gledajući ga svojim plavim očima, nad kojima se nadvilo znojno, duboko čelo.

Zatim ga blago upita:

- A kako je vama?

- Kako kad. Kad in dobro idu poslovi, onda je dobro i nama. A kad se zbog njih pokolju, onda ima neonacizma na svakom koraku. Onda je puno ugodnije radit u ovin hladnjačama.

- A kakvi su to njihovi poslovi?

- Nemoj me puno pitat, molin te! Izgubit ćemo svi posa!

Iako vidno zaintrigiran, Mamac odustane od daljnjeg ispitivanja.

- Jedino šta tamo valja je lova! - prizna Pablo i odmah začuje nehotičan uzdah.

- Isto... moran ti priznat, kad su Morisu poslovi išli najbolje, svi smo zajedno bili na gala večeri u „Šumici“.

- A je li! Svi? I čistačica?

- I čistačica! A trogiranka je dovela i momka! Rekla je da on piva u rezervnoj postavi klape di je i Coce bija piva!

- Šta ste jili? Ribu?

- Ne! Sve su to bila neka čudna jela! Znaš da san ja seljak! Većinu toga san prvi put vidija! Pripozna san jedino sir i pršut! Da si samo vidija kako su se neki prižderavali, ne bi virova! Za Bukija to i nije čudno, njega i ima, ali di su sve ono strpali Šicer i Boki, to nikome nije bilo jasno! Znaš kad je konačni račun bija iljadu ipo maraka!

- I sve je to platija Moris?! Pa kakvi su mu to poslovi?

- Hm. Muči! Bolje je da ti niti ne govorin. - spustivši ton, Pablo mu nesigurno napomene.

- Al' i on prodaje robu iz PX-a? - neumoljiv je bio Mamac.

- Ma... kurvin sin... sve je to platija s lovon od bakra. - povjeri mu se.

- Od bakra???

- Je! Od one druge po...

- Ma pusti sad to! Nego... reci mi šta je s Brankon?

- Sve šta znan je da se dobro oporavija nakon operacije.

Navodno.

- Baš je njega to snašlo.

- Tako to ide. Najbolji ljudi najviše najebu.

Rekavši to, Pablu se otme uzdah.

- Moran ić. Petak je. Ko zna oće li šef možda danas za Sarajevo.

- Aj! Pozdravi ekipu! - isprati ga Mamac.

Suprotno očekivanjima, g. Moris nije otišao za Sarajevo. Nevidljivi rat s donedavnim prijateljem buktio je svom žestinom. Nikako mu nije mogao oprostiti drsku pobunu zbog koje mu je propadao posao za poslom. Srećom po Pabla, ni slutio nije da on vuče konce.

Pri odlasku s posla, svi su se u čudu pogledavali kada je na mjesto suvozača u kombiju sjeo glavni šef. U njegovo auto sjeo je g. Green.

- Stani mi ovdje! - viknuo je Bakiju čim su prešli kapiju.

Kad je izišao i krenuo prema obližnjem mercedesu parkiranom uz lučku ogradu, vrata su se otvorila i iz vozila je

izišao, kako bi ga dostojanstveno dočekaao, poznat čovjek. Bracanin Ante Portas.

FRIDAY THE 13th

Zavaljen u fotelji od umjetne kože u nedavno proširenom i klimatiziranom dnevnom boravku, zadovoljno je gledao kroz široko okno. Lijeno je pogledom prelazio po crijepom pokrivenim krovovima obližnjih kuća. Dnevni sjaj odavno je izgubio moć. Svoje mjesto je ustupio nadolazećem sumraku. Spokojan zbog materijalnog blagostanja što ga je velikodušno oplakivalo sa svih strana, beskrajno je uživao u tako običnom prizoru. Više nije bilo sumnje da je život pun odricanja, daleko iza njega. Donio je i odluku da će prihvatiti ponudu za posao kod vlasnika skladišta s kojim je odlično trgovao materijalom što ga je pribavio na Planom. Dugo je to odgađao jer se nadao da će ga Mamac uspjeti ubaciti u jednu od zapadnjačkih baza, koja nije oskudijevala s lakim plijenom. Blagi osmijeh na licu, što mu je cijelo vrijeme titrao, naglo je iščezao čim se sjetio luke, izdašnih plaća bivših kolega i El Dorada zvanog PX.

- Majku in jeben! - zareži i, kako bi se malo smirio, posegne za cigaretama na niskom staklenom stoliću.

Pušeći, opet se prisjeti što je sve sa svojih deset prstiju stekao u posljednje vrijeme. I opet počne uživati u lijepom pogledu što se prostirao sve do mora.

Iz tog stanja ugone trgne ga zvuk telefona što je dopirao iz hodnika.

- Alo! - kratko se javi dignuvši slušalicu.
- Šta je, šta radiš? - začuje poznati glas sa druge strane. Mислеći kako stiže dobra vijest, odmah mu srce zaigra.
- Di si Mamac! Ima li šta novog?
- Ima, ima! Znaš šta san otkrija?
- Otkrija?! - iznenađeno ponovi.
- Bili su na večeri!!
- Ma ko?
- Oni kurvini sinovi!!

Bleki napregne um do krajnjih granica i, ne mogavši dokučiti o kome on to govori, čudeći se zapita:

- Na koje misliš?
- Nije ti teško pogodit!
- Oni s posla! - uzbuđeno kaza.
- Tako je!
- Jeba in pas mater!!
- Znaš li s kojim lovon?!

Bleki se na trenutak zamisli, a onda užas prokulja iz dubine njegove duše:

- Nemoj mi samo reć da su sa našon!!
- Baš tako! Sa našon lovon od bakra!! - vikne ogorčeni

Mamac.

- Jebat ću in majku, svima!! Jednon po jednon!!! - vrišteći započne svoje mahnitanje unezvijerani Bleki.

- Kako si to sazna?!
- Vidija san tvog susida! Navuka san ga na tanak led!
- Njega?! Majku mu jeben! Ni rić nije šefovima reka za mene!

A i lovu san mu posuđiva!

- Zamisli, lovu su dobili, a nama nisu tili reć! - reče ozlojađeni Mamac.

- Vidićemo mi još!!! - sišavši s uma, vrisne Bleki.

Položivši stražnjicu na topli beton golog stubišta što je vodilo na kat, duboko udahne seoski zrak karakterističnog mirisa. Iako je imao prostrani stan u gradu, nerado je u njemu boravio. Unatoč delonovskom licu, nikada nije volio blještava svjetla velikog grada i život u njemu. S neskrivenim užitkom promatrao je voćke u vrtu što ih je polumrak počeo obavijati. Nije se uspijevao nasititi te tišine i idile, tako svojstvene njegovu rodnom selu. Marljive nesilice što ih je držao iza kuće, odavno su utihnule, obuzete svojim kokošjim sljepilom. Pomisli i na Veselu.

- Sigurno joj je puno vruće! - zaključi.

Sjeti se i pokojne ugone. Dok je bila živa, često mu je zagorčavala život svojim neposluhom i tvrdoglavošću. Ipak, kada je uginula, bilo mu je žao.

Tišinu što je neupadljivo vladala, najednom je prekinulo zvono starog telefona.

- Ko li je sad? - zapita se odlijepivši stražnjicu od betona.
- Molin? - veselo se javi, zgrabivši slušalicu.
- E Baki! - začuje hladni Blekijev glas.

Odmah je znao da nešto nije u redu. Zbog toga započne s urođenom diplomacijom:

- E stari! Kako je!

Grozničavo je razmišljao što bi mogao biti razlog tog poziva. Ni za vrijeme suradnje u poslu s trakama, nije ga zvao kući. A kakve se batine mogu dobiti kad mu se neoprezno okrenu leđa, vlastitim se očima uvjerio na primjeru Mile Bosanca. A Bleki, ne znajući da Baki zna kako je on pokrao i njegove trake, započne s moralnim predbacivanjem:

- Od svi bi to bija očekiva, samo od tebe ne!

Osjetivši silno podrhtavanje njegova glasa, Baki se dodatno zabrine.

- Izvini, ali ne kužin o čemu se radi. - blago kaza, čuteći krv kako navire u lice.

- Ne kužiš? - za oktavu pojača Bleki, pomalo gubeći strpljenje.

- Ne.
- Dobili ste lovu za bakar, a nama niste tili reć!
- ...??? - čuvši tu nenadanu, ali itekako ozbiljnu optužbu, Baki

od zaprepaštenja zanijem.

Misleći da je bez riječi, jer ga je sram zbog toga kako se jadno ponio prema bivšim kolegama, Bleki mu natukne:

- Mislili ste da mi nećemo saznat!

Ton kojim je to izgovorio sadržavao je i bijes i prijetnju.

- O kakvoj ti lovi govoriš? - upita šokirani Baki.
- Dobro ti znaš o kojoj! - sustigne ga upozoravajući odgovor.
- Neman pojma, kad ti kažen! - pobuni se smeteni Baki.
- A imaš li pojma o večeri na kojoj ste potrošili više od iljadu

ipo maraka?!

- ...???
- Ništa ne govoriš?!
- Jesmo. Bili smo na večeri. Ali to nas je šef tija počastit. Al' je

meni do večere. Čak ja i Duki nismo tili ni ić. Samo... znali smo da mu se nije pametno zamirit. To ti je cila priča.

- A čime je platija večeru? S kojom lovon?

- Slovon od bakra.

- A di je naš dio?

- Kakvi dio? Niko nije dobija nikakvi dio! Čak je iz svog džepa nešto nadoplatija!

- Ja nisan tako čuja! - nije posustajao izbezumljeni Bleki.

- Nego kako si ti čuja? - strpljivo ga upita Baki kojemu se znoj cijedio s lica.

- Da ste večeru platili s našom lovon od bakra!

- Al' si ti zaboravija da smo, kad si bija i ti, mi ogulili polovicu! Drugu polovicu smo mi ogulili kad smo bili bez posla, dok NATO još nije bija dovuka materijal! Za taj bakar smo dobili dvi tisuće maraka! S ton lovon nas je šef tija počastit!

- Ništa ja ne znan! A di je lova od bakra šta smo ga svi mi gulili? - nije se predavao Bleki.

- Al' ti nisi bija kad nan je reka da bi bilo plemenito tu lovu poklonit njegovoj Amiri? Bija si i kad nan je i čestitku poslala!

Na tu opasku Bleki nije ništa odgovorio. Baki je mogao čuti njegovo duboko disanje. I baš kada se ponadao da ga je uspio razuvjeriti, začuje njegov glas:

- A di je još iljada maraka?

- Koja iljada? - užasnuto zapita Baki.

- Amiri je da iljadu? Je l' tako?

- Ne znan! Valjda!

- Za bakar smo dobili dvi? Je l' tako?

- Valjda!

- A di je onda druga iljada?

- Neman pojma! Ko ga je smija pitat! Osin toga, to je bija njegov bakar!

- Mi smo ga gulili!

- Jesmo! Pili smo kave, zajebavali se i na kraju, dobili plaće od skoro dvi iljade maraka! - vikao je izmrcvareni Baki.

- Ja san čuja drukčije!

- Ma od koga si ti to čuja, samo mi to kaži?!
- Od Dukija!!

Tek tada Bakiju ništa nije bilo jasno. S jedne strane Duki ga je lagao da ne priča s njim, a sada se uvjerio da mu prosljeđuje informacije. Čak ga je zavarao da mu je on napravio štetu na autu.

Već na izmaku snaga, ne znajući kako bi se iščupao iz njegova poremećena zagrljaja, odluči se na nešto što je uvijek izbjegavao.

- Ne znan kako ti je on moga reć nešto šta nije istina! Kunen ti se svojon pokojnon majkon da nismo dobili nikakvu lovu! I da je Moris večeru platija s lovon od druge polovice bakra koju vi niste gulili!

Suočen s tako emotivnom zakletvom, a znajući da je majku izgubio još kao dijete i da je nikada nije prebolio, najednom je posustao u svojoj bjesnoći.

- Isto ću ja to provjerit. - sumnjičavo ga upozori.

Boki je upravo završavao večeru s obitelji, kada se začuo telefon.

- Ja ću! - reče, podižući se sa stola, ubrzano žvačući ostatke zalogaja.

Pošto je bio dobro raspoložen, glas mu je veselo vibrirao izgovarajući:

- Da! Molim!

Spoznaja da mu je dobro, a trebalo je biti njemu, djelovala je kao okidač na dugo zatomljivano ludilo.

- Jugoslave, milu ti majku jeben!!! Di je moja lova od bakra?!!! - urlikne iz petnih žila.

Sugovornik je u trenu dospio u stanje šoka. Bio je nesposoban za bilo kakav odgovor.

Tu njegovu šutnju Bleki je protumačio kao priznanje.

- Majku li ti jeben! Govori, di je moja lova?!

Suhonjava žrtva nekako smogne snage i kaza:

- Čoviče, kakva lova?
- Neznaš, je li?!
- Neznani!
- Zaklaću te!! Di je moj dio od bakra?!

- Kakvi dio od bakra?
- Praviš se pametan, je li?! Dovešću ti moga brata policajca!

Jebaće ti majku!

Ustrašeni Boki drhtavim glasom uzvрати:

- Nikakve love od bakra nije bilo!
- Lažeš!!
- Ne lažen!
- Jeste li bili na večeri?!
- Jesmo!
- Skojon lovon je plaćena?!
- Slovon od bakra!
- A di je moj dio, majku ti jeben?! Doćemo ti kući, ja i moj brat policajac!! - vrištao je sumanuto.
- Ma čoviče, nismo dobili nikakvu lovu!
- Jeste!!
- Nismo!
- Jeste, kad ja znan da jeste!!

Zbog silnog uzbuđenja i bojazni za vlastiti život, nesretni Boki, kojemu je prisjeo svaki zalogaj što ga je pojeo prije nego ga se dohvatio ludi isljednik, pogriješi riječ i kaza:

- Jesmo!

Kada je shvatio što je napravio, bilo je kasno. Vladala je zloslutna tišina. Prekinule su je smrtonosne riječi:

- Zaklaću te!! Još si me iša lagat!! Majku li ti jeben jugoslavensku!!

Iako je već imao dva iskaza, potpuno suprotna Bakijevoj zakletvi, ludi isljednik odluči još jednom zavrtjeti brojčanik svog telefona.

- Da? - javi se Vuki.
- Je li, a di je moja lova?! - bez ikakve želje za uvodom, bijesno zareža pomahnitali Bleki.

Ne uspijevajući shvatiti o čemu se radi, zbunjeni Vuki upita:

- Okakvoj lovi ti govoriš?
- Dobro ti znaš!
- Ne.

- Bili ste na večeri s našom lovon od bakra!! - zaurla, gubeći živce.

Takav način ophođenja toliko razbijesni bivšeg vukovarskog branitelja da mu odluči staviti cijelu šaku soli na upravo otkrivenu ranu. Grabeći je, pred očima mu proleti cijeli niz slika. Bilo je to prije nepune godine dana. Bleki mu je predložio kupnju svoje dobro očuvane škode. Kada je došao trenutak dogovorene kupoprodaje, Blekija nije bilo. Stigao je s nekoliko minuta zakašnjenja, prilično prljavog auta. Odmah je započeo s žalopojkom, križajući ruke:

- Ajme stari, oprost! Bija san na putu, pa nisan stiga oprat auto!

- Nema problema! Ja ću ga oprat!

Tek kada ga je vukovarac oprao, primijetio je ogrebotine koje je ovaj prikrio prljavštinom. Pomislivši na tu podlost kojom mu je izvukao nešto više novca, Vuki, svojim velikim rukama zgrabi cijelu pregršt soli:

- Je, je! Bili smo na večeri s tvojom lovom od bakra! Jeli smo neku bijelu ribu! Još me bode neka njena kost među zubima! Sačekaj samo malo! Idem po čačalicu!

- Majku ti jeben vukovarsku!!! - začuje se urlik s druge strane.

U pitomom seoskom okružju mrak je konačno preuzeo glavnu riječ. Nalakćen na jednostavnu vrtanu ogradu, stajao je uzrujani Baki, zamišljeno pušeći. Napetost ga je polako popuštala. Nikako nije mogao shvatiti zbog čega je Duki onako slagao Blekija. Srećom, nekako ga je uspio razuvjeriti. U tom trenutku oglasi se telefon, od čijeg zvuka se štrečne protiv svoje volje.

- Telefon! - vikne mu žena koja je na balkonu skupljala robu.

- Ali nečujen! - odbrusi joj, snažno udarivši s opuškom o zemlju.

- Samo da nije onaj luđak! - pomisli žureći u kuću.

Pošto se zvonjava nije prekidala cijelim njegovim putem, obuzela ga je zla slutnja.

- Molin? - ljubazno se javi.

Nije bilo odgovora. Samo je čuo nečije ubrzano disanje.

Srećom, nije mogao vidjeti iskolačene sivo-plave oči. Onda je začuo glas od kojeg se naježio:

- Strašno si me razočara! I još si se zakleja!

- Kako? promuca šokirani Baki.

- Zašto si me laga?

- Molin???

- Svi su priznali!

- ...???

- Nakon kraće šutnje, zaprepašteni Baki zapita:

- Ma ko je to prizna?

- Svi! Duki, Boki i vukovarac!

Nemoguće! - zavapi Baki, uvjeren kako je sve to noćna

BAKI'S BLACKOUT

Dvije noći slaba sna, vidljivo su se odražavale na njegovu licu. Cijelim putem gledao je cestu ispred sebe, profesionalno držeći upravljač. Ni uz kavu na poslu ništa nije govorio. Pablo je primijetio da su mu živci malo napregnuti, pa ga zbog toga nije uznemiravao. Iz pristojnosti ga nije ni upitao o čemu su to on i Boki onoliko pričali. A potom on i Vuki. Nakon toga Šicer i Boki. Nije imao pojma da svi oni pokušavaju odgonetnuti najnoviju misteriju. A nisu imali pojma da ni tu misteriju, baš kao ni mnoge do tad, neće moći riješiti bez njegove pomoći.

Okolo deset sati, Baki se konačno odlučio obratiti Pablu i otvoreno ga upitati zašto je lagao da ne kontaktira s Blekijem. Hodajući prema njemu, začuo je svoje ime izgovoreno s engleskim naglaskom. Okrenuo se i ugledao glavnog šefa ispred kontejnera. Gledao ga je, otvoreno mu se smijući. U ispruženoj ručici držao je ključeve svog automobila. Baki, ne htijući mijenjati svoju ulizivački politiku naspram šefova, koju je prakticirao od samih početaka, teškom mukom namjesti osmijeh i poslušno požuri k njemu.

Kada se vratio, nakon nekih pola sata, dočeka ga Pablov osmijeh.

- Ajde, reci di si sad bija?

Nije očekivao da će odmah iskočiti iz tračnica:

- Znaš šta! Pun mi je kurac svega! Pun mi je kurac i bolesni, i pokvareni ljudi! - bijesneći, davao si je oduška.

Pablo ga je zbunjeno gledao.

- Šta je sad? Ko ti je to napravija?

- Jeben mu mater pokvarenu!

- Kome?

- Onome patuljku od našeg šefa! Da mi je auto u koje je ukrca marlboro i pića i reka da to vozin onome braćaninu šta je za vikend mukte bija kod njega!

- Pa kako si zna di tribaš vozit?

- Ma, on me je čeka na kapiji! Stoji tu na Brdima!

Ubrzano je disao i jezikom, poput brisača, prelazio preko

gornje usne.

- Ajeli...

- Nije mi sad do zajebancije! - odlučno prekine Pabla i nastavi:

- Nego... reci mi di si se ti to vidija sa svojim susidon? Ja san tebe razumija da ti sa njen ne govoriš!

- Dobro si razumija!

Tek tada Bakiju ništa nije bilo jasno.

- Pa kako on govori da si mu ti reka da smo bili na večeri s njihovon lovon od bakra?

- Ja da san mu reka?

- Tako on kaže!

- Nemoguće! Nisan ga niti vidija, niti san mu išta reka!

Ubrzo, Baki započne priču s neobičnim početkom:

- Nikad ne bi virova da je onako lud!

Saslušavši tog naratora, očigledna zapanjenost nikako nije silazila s Pablovog lica. Toliko je bio zatečen neočekivanim razvojem događaja da je osjetio val velike nelagode.

- Ma od koga je on to moga čut? - u stvarnost ga vrati Bakijev glas.

- Jesi ti to kome drugome reka? - nastavi s inzistiranjem.

Pablo se malo zamisli pa kaže:

- Nisan! Samo Mamcu!

- Mamcu??

- To je bilo samo onako usput!

- On je! Sigurno je on! - udarivši dlanom o dlan, Baki slavodobitno vikne.

- Misliš da mu je on to reka?

- Sto posto!

- Ali, ja mu nisan reka da je iko vidija lovu od bakra! - počne se braniti Pablo.

- Nema veze! Ka da ti nisi zna da su njih dva bliska u zadnje vrime!

Koliku je pozornost u radnoj sredini izazivala Blekijeva mahovitost i prijatnje, najbolje je pokazao Šicerov izlazak iz

kancelarija. Došao je do Bakija i Pabla, te se obratio potonjem:

- Jesi ti zna da je on ovakvi?
- Pa susidi smo. Zna on bit i gori.
- Moga si nas upozorit.
- Šta san triba? Pričat van o njegovoj lozi? Reć kako mu je čukun-čukun did bija zloglasni sjećikesa, po čijem zanimanju danas i on nosi prezime?

Šicer je, nakon što je nakratko prodiskutirao nemili događaj, okrenuo leđa, kazavši:

- Iman posla! Moran ić!

A posao što ga je uskoro započeo, bilo je sastavljanje izvještaja za šefove na Butmiru. G. Moris i on izrazili su veliko nezadovoljstvo dotadašnjim radom dvojice vendora, te im predložili pravog poslovnog čovjeka koji nesumnjivo može ispuniti sve delikatne zahtjeve NATO saveza. Prešutjeli su da je njegov skladišni prostor zapravo omalena garaža za automobil.

HEY GEORGE!

Where are you going with that gun in your hand?

Nezadovoljni g. Green spremao se na put za Englesku. Što je više zaživljavao dogovor o apstinenciji od protuzakonitih poslova, to je jaz između njega i g. Morisa bivao sve veći. A posebno se produbio nakon što je shvatio da će opet biti izigran, samo ovaj put na legalan, ali perfidan način. Znao je da će posao jedinog dobavljača dobiti novi čovjek, koji će mito donositi samo Morisu. Osim toga, Moris će se bućkati u bazenu njegove vile, a ne on.

Kada se vratio, po licu mu se moglo vidjeti da jednotjedni odmor na njegovu otoku nije blagotvorno djelovao na njegovu psihu. Obilazeći skladište, došetao je do Pabla koji je otkrio kako mu je um daleko najkreativniji dok se druži s metlom. Godio mu je način na koji se g. Green ophodio prema njemu.

Dok je ostalima učestalo govorio: „Make yourself usefull!“, Pabla je tretirao kao sebi ravnoga, gotovo kao prijatelja.

- Kako je bilo kući? - iskreno i toplo upita ga Pablo.
- So, so! - stigne odgovor koji je dovoljno govorio.

Pablo je osjećao da su to obiteljski problemi, pa je pazio da ga dodatno ne oneraspoloži.

- So, how are you? - upita ga šef.
- Not so well! I got sore back!
- What were you doing?

Na to pitanje Pablo ga pogleda u oči, kao da se pita da li je pametno to mu reći, onda pogleda široku četku svoje metle, pa ga opet pogleda u oči.

- What? - upita ga šef mršteći čelo.
- Mr. Moris made us to load two trucks of wire! - kaza mu ispod glasa, iako nikoga nije bilo u blizini.
- Tell me about that! - reče mu šef razrogačenih očiju.

Imajući dojam da se pred njegovim očima pretvara u podivljalog Hulka, zli Pablo umalo da se slatko ne nasmija. Ipak, obuzda se i krene s pričom, pažljivo birajući riječi, jer engleski mu

nije bio materinji jezik.

- Naredio nam je da našim kamionetom onom čovjeku s otoka prevezemo nekoliko tona žice! Iskricali smo je u njegovu garažu! Evo, pogledaj na one police! Vidiš da ih je puno polupraznih!

Nagonski se pobješnjeli Hulk okrene prema policama na koje mu je Pablo micanjem čela nesebično pokazivao. Nosnice su mu se širile, a snažna prsa nadimala.

Vidjevši ga tako razjarenog, Pablo se silno preplašio mogućih posljedica. Još kada je vidio odlučnost kojom je ta gomila nekontrolirane snage krenula k uredima, strah mu se pretvorio u paniku.

- Hey George, where are you going! - prigušeno vikne, umalo ne izgovorivši: „with that gun in your hand“.

Srećom, šef zastane i, okrenuvši se k njemu, kaza:

- Idem s njim malo popričati!

- Nee! Bez nasilja!

- Nisam ni mislio na nasilje!

- Ne? Što onda imaš na umu?

- Pitat ću ga što smo se dogovorili!

- Onda sam ja gotov!

- Ne! Tebe neću spominjati!

- Ali, znat će da ti je netko rekao! Zar nije bolje smisliti neku osvetu!

- Šta hoćeš reći?

- Evo plana! Prvi put kad ode svojoj Amiri u Sarajevo, ti mu opet ukradi onaj pečat za PX!

Rekavši mu to, Pablo ga pogleda u oči. Vidio je veliku nedoumicu. Ipak je nastavio sugestivnim tonom:

- Ako te ne otkrije, ukrast ćeš mu ga opet! I tako sve dok ne shvati! A kad shvati, upitaj ga zašto te je prevario za žicu! Naravno, kazat ćeš mu da si odmah primijetio praznine na policama!

Završivši izlaganje drugog dijela plana, opet ga pogleda u oči.

- Kapiš! - reče mu glasom punim samopouzdanja.

Srce mu je veselo kucalo. Osjećao je kako je seansa bila

djelotvorna.

- What about Werner? - konačno se i on oglasi.

- You mean, son of a bitch Werner!

- Yeah!

- That's the point! We will be buying just a little! Pocket money for me, and a money for your flat! Because, we are not criminals! Correct?

- Of course not!! - zdušno ga podrži.

STUDENT SLAVISTIKE

Upregnuvši snažnog Hulka u svoja odmetnička kola, Pablo je zasjao od sreće. Uskoro je za odrađeni posao isplatio i prve dvije stotice. Nije prošlo puno vremena, a lukavi g. Moris je otkrio da mu se krade pečat, ali, vidjevši da je količina robe simbolična, nije želio pojačavati sukob, a posebno ne nakon što ga je Hulk upitao za žicu.

Osim toga, novi vendor je veličanstveno demonstrirao sve prednosti nagona što ga je posjedovao. Čim je NATO zatražio veće količine šperploče, u tren oka je otkrio da je na svijetu najjeftinija u jednoj južnoameričkoj zemlji, tako da je zarade bilo dovoljno i za njega i za g. Morisa. Usput, nije zaboravio nešto šperploče prebaciti i u svoju garažu, te tako izbjeći carinski nadzor.

Pošto su svi vukovi bili siti, i lica ovaca opet se nasmijaše. Vrlo brzo se pokazalo da s jednim vukom nešto nije u redu. Tužna pogleda odlutao je do Sladokusca, te mu povjerio svoje boli:

- Odmetnički kruh je kruh sa devet kora!
  - Šta je dragi? - suosjećajno, ali s osmijehom upita ga Zlajo.
  - Sad mi je ža!
  - Šta ti je ža?
  - Šta san krenija stranputicon!
- Iako se trudio da se ne nasmije, Zlajo u tome ipak nije uspio.
- Slabo ide, je li? - upita.
  - I gore od toga!
  - Biće bolje! - pokuša ga utješiti.
  - Fala ti na nadi! Jedino mi je ona ostala!

Njihov razgovor prekinuo je dolazak grupe ukrajinskih vojnika što su sudjelovali u mirovnoj misiji. U dućan su ušli nekako nesigurno, pomalo bojažljivo. Gledali su izložene artikle s neskrivenim divljenjem.

- What you need? - obrati im se Sladokusac na svom nekonvencionalnom engleskom, a kojega je Pablo rado slušao.

Umjesto odgovora, počeli su se pogledavati s velikom nelagodnom.

- Neznaju ni bekni! - Zlajo reče Pablu.

U tom trenutku, jedan od njih se osokoli i lane:

- Marlboro! Marlboro!
- White or red? - Sladokusac će.

Svi su šutjeli.

- Momci su ostali bez cigareta!

Svi u dućanu pogledali su osobu koja je to rekla na tečnom hrvatskom. Bio je to mlađi čovjek s crnom torbicom u ruci.

- Ja sam njihov tumač! - predstavio se.

- Pa koji marlboro žele kupiti? - odmah mu se obrati Sladokusac.

- Dvadeset baksi crvenog i sto baksi lightsa!

Kada je došao trenutak za plaćanje, tumač je upitao hladnokrvno:

- Koliko?
- Devedeset tisuća maraka. - reče Zlajo.

Mirno je otvorio torbicu u kojoj je čuvao njihov novac i vješto izbrojao traženi iznos.

Nakon što su otišli, Sladokusac značajno pogleda sumještanina, kazavši:

- Jesi vidija lika?
- Hercegovac! Studira slavistiku! - uslijedi zloban komentar.

Prošao je nepun tjedan dana, kad li Ukrajinci i njihov tumač opet banuše u dućan.

- Opet bi kupili! - predstavi njihovu želju lijepo odjeveni lingvist.

Ovaj put je izbrojao sto pedeset tisuća. Idućeg tjedna potrošio je dvije stotine i pedeset. U narednu kupovinu su dovezli još jedan kamion i kupili cigareta za tri stotine.

Kada je sljedećeg puta tumač, iz veće torbe, izvadio svežnjeve novčanica i rekao: „Za četristodvadeset tisuća maraka!“, u tom lučkom skladištu nije ostala ni jedna jedina kutija marlbora. Ne računajući paletu što ju je g. Werner čuvao u prikrajku za poslove g. Wrighta.

Tu nevjerojatnu nezasitnost domaći krijumčari nisu blagonaklono gledali. Kap koja je prelila čašu, uslijedila je uskoro.

Već na izmaku strpljenja, na lučkom horizontu ugledali su dugački kamion što je dovezio robu iz Njemačke. Veselju nije bilo kraja. Kada se kamion s visokotarifnom robom približio toliko da su ga sa sigurnošću mogli prepoznati, na dnu luke su se pojavila dva velika oblaka prašine. Bili su to Ukrajinci što su hitali za plijenom. Roba nije stigla u PX, već je odmah pretovarena s kamiona na njihove kamione. Bilo je očigledno kako je sve usklađeno pomoću telefaksa. Krijumčarska elita je sa silnim ogorčenjem promatrala visoku paletu punu marlboro-lightsa što ju je radnik, na zahtjev g. Wenera viljuškarom vozio u skladište. Za njihove narasle apetite to je bio tek posan zalogajčić. Ubrzo su saznali da to može kupovati jedino gospodin Wright.

Pablo se nemalo iznenadio kada je na televiziji ugledao poznata lica ukrajinskih vojnika. Zatečeni su, negdje u Hercegovini, kako iskrcavaju robu iz PX-a, te je predaju prevoditeljevima profesorima. Iz tog skladišta oni su je distribuirali natrag u Hrvatsku.

OHOLOST

Nakon tog popriličnog skandala za NATO snage u Bosni, što im ga je priredio ukrajinski kontigent, gospodin Werner je odmah obavijestio gospodina Wrighta. Predložio mu je da se primiri neko vrijeme. Što zbog vrhunski osmišljenog paravana, što zbog oholosti, potpuno je ignorirao upozorenje. Dokučiti način rada njega i njegovih kompanjona, nije mogao ni interpol, a kamoli hrvatska policija.

Ipak, mjere predostrožnosti nije zanemario. Pošiljke je vozio direktno u svoj ugostiteljski objekt, ostavljajući ih da se tu malo ohlade. Naknadno bi ih, u malim količinama razvezio po kafićima. Naizgled je to bio minoran prekršaj, a zapravo je bio jako unosan biznis. Samo zbog velike narudžbe, tog dana je gospodin Wright robu direktno iz luke vozio u Trogir na mjesto primopredaje. Kada je, u stražnjem dvorištu kuće u kojoj se nalazio veliki kafić, znojav izišao iz vozila, ugledao je dvojicu danguba u dotrajaloj odjeći, s zlatnim naušnicama. Odmah su ga prošli hladni srsi. Pobojava se da će mu oteti pokoju kutiju. A usput ga možda i ozlijediti. Da je imao ispravan predosjećaj znao je čim su krenuli prema njemu. Ali, ugledavši lisice u ruci jednoga od njih, naprosto se skamenio.

Nesretnog g. Wrighta, crvenog i strahovito usplahirenog, dovezli su u Splitsku policijsku upravu. Gledao je očima punim užasa.

- Sve je to nesporazum! - kazao je kada je došla službena prevoditeljica.

Potom je zatražio hitan kontakt s britanskim konzulom u Splitu.

Kako je bio bivši visoki časnik britanske vojske, konzul je zatražio da ga se ne šalje u pritvor. Osobno je jamčio da neće napuštati Hrvatsku i da će čekati sudski postupak u Splitu. Sukladno zakonskim ovlastima, oduzeta mu je putovnica.

- Uvatio mister Wrighta! - ujutro agent Smečko, zapanjena lica, šapne Pablu povjerljivu informaciju.

- Od koga si to sazna? - upita ga šokirani Pablo.

- Od Bukija! Znaš da on sve zna!

Iako je osjećao da je to istina, trebao je potvrdu još jednog agenta. Ubrzo je vidio Inspektora Brooka kako ide prema njemu.

Mr. Wright has been arrested! - zabrinuto reče.

LET ZA PRAG

Butmir (Sarajevo)

04.45.PM

- Flight to Prague!

- Let za prag!

Čuo se ženski glas s razglasa u aerodromskoj zgradi, upućen rijetkim putnicima. Uglavnom su to bili pripadnici UN-a ili NATO snaga koji su preko Praga nastavljali putovanje k svojim kućama. Nije ih trebalo poticati da se upute prema zrakoplovu što ih je trebao odnijeti daleko od te nesretne zemlje Bosne. Službenik koji je uzimao karte i provjeravao dokumente, upravo je htio otići kada je ugledao odebljeg gospodina u zgužvanoj ljetnoj UN-ovoj uniformi kako trči prema njemu. Teško je disao. Zjenice su mu bile neprirodno velike. Činilo se, po njegovom umornom licu i užasnutu pogledu, kako nije spavao cijelu noć, već se s vragom hrvao cijelo vrijeme, od sumraka do zore. Začudo, njegova rijetka plava kosa bila je uredno počešljana, a blijedo lice bez znoja. Gospodin Wright je samo htio ostaviti dojam da je u silnoj stisci s vremenom. Zapravo je iz prikrajka vrebao taj trenutak. Pružio je kartu, osmijehom prikrivajući nervozu.

- Passport please? - ljubazno upita službenik.

Poslije toga zahtjeva počeo se pipati po džepovima. Kako tu ništa nije pronašao, uhvatio se svoje torbe. Grozničavo je gurao debele prste u njene pretince. Lice mu je postajalo sve ozbiljnije. Čeznutljivi pogled sve je češće bacao prema zrakoplovu. Otvoreno je službeniku nudio svoj strah da će mu pobjeći.

- Nemoguće! - vikne, pa još jednom rukama opipa džepove.

Iz njih je izvadio samo odavno istekle UN-ove isprave i britanske dokumente.

- Ja sam britanski državljanin i godinama radim za UN i NATO u bivšoj Jugoslaviji! - započne autoritativno.

S očajem je rekao kako mu je netko ukrao putovnicu, i dalje se pipkajući po džepovima, kao da ne može vjerovati da mu se to

dogodilo.

I smilova se službnik nad čovjekom što ga takva nevolja zadesi. I osta dirnut vidjevši s kakvim žarom je jurnuo u susret domovini.

KONAČIŠTE „KOD NEČASTIVOG“

Tek kada je utihnuo i posljednji ton pjesme „THRILL IS GONE“, pritisnuo je dugme audio uređaja. Ošamućen i zanesen izišao je iz auta što ga je parkirao do negdašnje vododerine. Obavijen gustom tamom, snažno povuče dim, a onda, nečkajući se, ostatak baci u duboki potok. Zatim se okrene k velikoj kući što je, s druge strane ceste, izranjala iz polumraka. S njene sjeverne strane bila je dozidana prostorija čiji je vlasnik, umjetnik u pokušaju kojeg su od milja zvali Neči, tu rado zalazio. Iako obiteljski, sredovječni čovjek, otvorena srca primao je, bez naknade, sve putnike namjernike u svoje konačište.

Pablo neodlučno pogleda drveni električni stup što je stajao naslonjen na betonski dvorišni zid, sa kojeg je svjetiljka slala žućkasto svjetlo, nedovoljno jako. Potom pogleda uska i kratka metalna vrata koja su vodila u dvorište i odavno vapila za novom bojom. Morao je kroz njih proći kako bi ga Macko upoznao s Bingom. A Macko je bio njegov pouzdani prijatelj, sin jedini kod bogatih ekonomskih emigranata, što davno napustiše Bosnu. Zgađen neprestanim trošenjem nezarađenog novca, odluči se promijeniti i početi ga stjecati vlastitim radom. Kod njega je Pablo čuvao svoju robu koju je jako teško prodavao. Prvotno je htio čekati bolja vremena, ali su ga susreti s Mackom, koji je sve češće zaplicao s jezikom, natjerali da promijeni odluku.

- Šta ti ne bi da Bingu da ti to prodaje! Svakako ide svako malo na Brač! Bilo bi mu to usput!

Macko je to izgovorio u jednom dahu, ostavivši Pabla bez riječi. Nije mogao vjerovati da bi tako ugledan čovjek koji je govorio tri strana jezika, pristao biti njegov prodavač.

Bing je bio neznanac što se niotkuda, jedne marčanske burne noći, pojavio u naselju podno Kozjaka. Njegov skupocjeni kaput od kašmira u kojeg se rado uvlačio, rošavo izbrijano lice i neuobičajeno živahne oči privlačili su pozornost domaćeg življa. Nitko o njemu ništa nije znao. Osim Macka. Zatečen spoznajom da je do novca puno teže doći nego što je mislio, grozničavo je tražio

način na koji bi ga se dokopao. Zazubice su mu rasle gledajući neznanca koji u njemu očito nije oskudijevao. Prilika se pružila kada je načuo da se došljak raspituje za građevinare koji bi mu nastavili zidati kat kuće, kojega mu je nedavno umrli otac do pola napravio. Iako dotad nisu zidali, a kamoli konstruirali stubište, predujam su marljivo podijelili Macko i njegov znatno stariji prijatelj Neči. Unatoč suzrim očima stare majke koja je neprestano sudbinu klela, što joj posla tu dvojicu koja su više brinula o svome demižonu no o njenoj kući, Bing se sve više zbližavao sa čudnovatim neimarima.

- Ti misliš da bi on tija prodat moj whisky? - Pablo s nevjericom upita Macka.

- Zašto ne bi, ako lova nije loša?
- Mislin... al' mu to nije ispod časti?
- Zašto bi bilo?
- A... gradi kuću i okolo pije whisky! I zube izbiljuje!
- Znaš kako je! Lova se brzo troši!
- Dobro! Kad ti tako kažeš! Onda dogovori susret!

Tako i bi. Macko je dogovorio njihovo službeno upoznavanje kod Nečija u konačištu, gdje su se povremeno okupljali i pripadnici pokreta otpora protiv Tuđmanove samovolje.

Sa zavežljajem u ruci neodlučno je krenuo preko ceste. Došavši do ulaza, na trenutak je zastao kako bi odagnao nelagodu, a onda gurnuo vrata što upozoravajuće zaškripaše. Odmah ga jeza prožme. Nemirnim očima stade grozničavo lutati po polumraku tražeći crnu mačku, što je silno nedostajala cijelom ugođaju. Ne našavši je, ohrabri se, te zakorači u dvorište. Stigavši pred vežu stana u kojem je živio Neči i njegova mnogobrojna obitelj, nakratko zastane, pa rubom polumraka krene k stražnjem dijelu kuće. Napipavši kvaku ulaznih vrata konačišta, okrene se i posljednji put pogleda uličnu svjetiljku što je i dalje bojažljivo sjala. Otvori vrata i uroni u šutljivu tminu, što ga odmah svojim crnim plaštom obavije. I baš kada se spremio na drugi korak, učini mu se da kroz mrak prema njemu idu dva infracrvena oka, smještena neobično nisko. Srce mu se steglo. A kada ga je nešto dlakavo i čupavo udarilo u

trbuh, spoznao je pravi strah. Slušajući uplašeno srce kako nekontrolirano tuče, ispraćao je preplašenu polupriliku, što se pod svaku cijenu željela domoći dvorišnih vrata. Tek kada je prešla preko osvjetljenog dijela, Pablo je shvatio što ga je tako prepalo. Bio je to nepouzdan kurir pokreta otpora koji je, i na najmanji šušanj bio spreman propjevati. Imao je tajno ime Mala Hulja.

Uvjerivši se da kod Nečija ipak nema crnih mačaka, ohrabren krene naprijed. Orijentirao se po nekoliko tračaka žute svjetlosti, što su se probijali kroz rupice na dotrajalim sobnim vratima i padali na nosive grede pomoćne prostorije u kojoj se nalazilo ugaslo ognjište i naramci suhih drva. Bilo je tu i razne starudije prekrivene paučinom. Zavarano tišinom što je vladala, povuče vrata i, oblišen žutom svjetlošću ogoljele žarulje što je visjela sa stropa, iznenađeno zasta u pola koraka. Svi su zurili u njega. U kutu neožbukane prostorije koja nije obilovala namještajem, sjedio je njegov prijatelj Macko. Zavaljen u istrošenu fotelju, mršavog tijela i okruglih, punašnih obraza, izgledao je krajnje neobično. Činilo se da neprestano razmišlja o bogatstvu što ga se brzopleto odrekao.

Uz stari stilizirani kredenac nalazila se drvena klupa na kojoj su sjedila tri nadasve nespojiva lika. Prvi je bio vječno nasmiješeni staklorezac, visokog umnog čela i neukrotive kose. Do njega je sjedio školarac plemenita podrijetla, koji je rado izbivao iz škole i dolazio u konačište. Na kraju klupe nalazio se plavokosi orijaš, ogromnih težačkih dlanova.

Na ulegnutom kauču sjedio je, leđima naslonjen na zid, mršavi čovjek isposnička lica i odsutna pogleda. Valovita smeđa kosa, protkana srebrnim vlasima, spuštala mu se gotovo do polovice koštunjavih leđa. Bio je to čovjek prepun drevne istočnjačke mudrosti i ujedno njihov duhovni vođa. Upravo je meditirao.

- Dobra večer hrvatska ljevico! - s iskrenim poštovanjem pozdravi ih Pablo.

- Dobra večer! - toplo uzvratit će oni.

Pablo se malo osvrne po sobi. Neprodane Nečijeve umjetnine, naslonjene na zidove, mogle su se vidjeti posvuda. Kradom se vrati

na mistika za kojeg je vjerovao da je upao u trans. Zatim neprimjetno osmotri orijaša za kojega je znao da je bogati vlastelin.

- On in je sigurno ideolog! - pomisli.

Shvativši da je tišina nekako neprirodna, trgne se i nenadano upita:

- Šta je? Šta van je?

Svi se pogledaše između sebe, ali riječi nitko ne prozbori.

- Znaš ti dobro šta nan je! - iz transa progovori indijski mislilac.

- Šta je? Niste večerali?

Začu se samo nečije šaputanje.

- Nismo! - odlučno vikne isposnik kojemu je Pablo poremetio koncentraciju.

Prostoriju potom ispune krevljenje i smijeh. Kada je Pablo iz džepa izvadio svoju osobnu duhankesu, punu najfinijih duhana, te je bacio na debelu hrastovu dasku koja je ležala na dva betonska bloka i služila kao stol, svi su zašutjeli.

Zatim pogleda dugokosog duhovnog vođu, pa mu velikodušno kaza:

- Motaj Zaratustra, dok te prsti ne izdaju!

Grohotan smijeh i pogledi puni topline odmah ispuniše prostoriju. Slušajući njihov radostan žamor, Pabla preplaviše osjećaji. Volio je pomagati ljudima, a posebno osiromašenima i obespravljenima. No za tu brigu što ju je upravo iskazao prema mjesnim ljevičarima postojao je i jedan skriveni razlog. Naime, htio je s njima biti u dobrim odnosima za slučaj da jednog dana preuzmu vlast nakon revolucije. Znao je da oni njega izuzetno cijene zbog bespoštedne borbe što ju je vodio protiv gestapovaca i njihova šefa u narodu znanog kao Drniška Guja. Također, znao je da mu zamjeraju što zapadnjački novac kojeg su mu, kako su vjerovali, bili puni džepovi, sa sirotinjom ne dijeli u poštenijim omjerima.

- Kad će ti prijatelj doć? - obrati se Macku.

- Nečastivi?

- Ne Neći! Novostečeni!

- Bing? Ko zna! Pitanje je može li sad izać!

- Znači... samo čekat!

- Nije lako doć do njega! - podsjeti prijatelja kakvu mu uslugu čini.

Bio je strahovito fasciniran tim europejcem što se vratio iz tuđine i iz Slavonije preselio u Dalmaciju.

- Neka mi neko otvori vrata! - začuli su nečiji glas što je dopirao kroz lagana vrata, kroz koja se u konačište moglo ući direktno iz kuće.

Macko se skočio i pritisnuo kvaku. Na vratima se pojavio domaćin. Ne odveć visok, kuštrave svijetlo-smeđe kose i brade stare nekoliko dana, ostavljao je dojam priprosta potomka davnašnjeg hajduka. Nipošto se nije dalo zaključiti da je to čovjek otvorena srca i dobre duše, što se veći dio života mota oko književnosti i umjetnosti. A ta nenasna imena kojima su ga zvali, bila su djelo prijatelja Macka i bogatog vlastelina. U jednoj je ruci držao debelu knjigu, a u drugoj duboki vrč. Ugledavši Pabla, nasmiješi se i pokaže dva niza malo sitnijih i duhanom obilježenih zuba.

- Kad si stiga? - kratko zapita.

- Maloprije. - odgovori Pablo pružajući zavežljaj s darovima.

Ubrzo su saznali da se u vrču nalazi rujno vino, a u knjizi Krležine pripovijetke što im ih je htio pročitati. Svi su se žestoko pobunili. No pomoći nije bilo. Neći je otpio snažan gutljaj vina, dlakavom rukom obrisao usne i započeo s čitanjem.

- Je li Krleža volija vino? - pokuša ga smesti Pablo.

Neći prestane s čitanjem, podigne glavu i oduševljeno reče:

- Odlično pitanje!

Nakon toga se duboko zamisli. Ne mogavši naći odgovora, počne kratko odmahivati glavom i, naposljetku, tiho kaza:

- Vidiš... to je zanimljivo. Nikad nisan pročitao, a ni čujao, da je volija pit. A sa druge strane... svi koji su volili pisat, volili su i pit.

Bilo je to pravo književno sijelo u kojemu ih je Neći upoznavao s čovjekom kojemu se iskreno divio. Baš kao i Macko Bingu. Živopisan prizor u kojem neki lik odgriza komad šunke,

bezosjećajno je upropastio Pablo, nemilosrdno se obrušivši na nesretnog Zaratustru, koji nije primijetio da ga promatra već neko vrijeme:

- Misliš li ti, bolesni indijski pohlepniče, išta ostavit za sutra!

Urnebesan smijeh uguši glas optuženog nesretnika što uzaludno pokuša pronaći opravdanje za svoju nezasitnost.

Bila je duboka noć. Krleža je davno utihnuo. Nekako se to poklopilo s nestankom vina za kojim je i Macko rado pružao ruku. Učenik, učitelj, staklorezac i duhovni čovjek slatko su snivali u posteljama, kada se u konačistu začulo prigušeno otvaranje vanjskih vrata.

- To je on! - Macko šapne Pablu.

- Ne čuju se koraci!

- To mu je posa!

Kvaka na sobnim vratima nečujno se spustila, a potom su se i ona otškrinula.

Pred sobom su gledali uglađenog gospodina i poslodavca. Bio je odjeven u dokoljenke i jednostavnu pamučnu majicu. Na nogama je imao mokasinke. Nešto rjeđa kosa bila je boje slame. Na hrapavom licu nalazilo se mnoštvo sićušnih rupica kao uspomena na mladenačke dane. Široki osmijeh omogućavao je pogled na skupocjene porculanske zube što ih je donio iz inozemstva. Pružio je Pablu ruku.

- Tiho! - predstavi se.

Vidjevši zbunjenost kod čovjeka s kojim je trebao poslovati, predstavi se u cijelosti:

- Tiho Mikulić!

- Ja san mislija da si ti Bing!

- Ha, ha, ha! Tako me zovu!

Nije ni pokušavao kriti zadovoljstvo zbog načina na koji su ga njegovi spin doktori, Neči i Macko, predstavljali u provinciji. Gdje god da se pojavio, bio je jako poštovan. Ležerno je odradio i načelni dogovor o suradnji s mjesnim krijumčarem rakije i cigareta.

U gluho doba noći, konačište su prvi napustili Bing i Macko. Išli su prema starom crnom mercedesu. Cijelo mjesto utonulo je u

omamljujuću tišinu. Samo na tren prekinuo ju je nečiji očaj.

- Kunen ti se bogon! Novce mi razgrabiše prijatelji ka Alajbegovu slamu!

Za svega nekoliko dana, čim je malo popravio financije, Pablo je s malim svežnjem novčanica krenuo u Rudine, mjesto gdje su Neči i Macko gradili Bingove dvore. Pablo se nije tek tako nazvao Pablo. Želio je vidjeti gdje stanuje čovjek kojemu na povjerenje daje svoju robu, kako bi ga mogao pronaći ako nešto po zlu krene.

Slijedeći Mackove upute, nemalo se iznenadio kada je stigao na sami rub tog sirotinjskog naselja. Ugledavši njegov mercedes na ledini, zaustavio je auto. Njegovu iznenađenju nije bilo kraja. Oko nje mogle su se vidjeti uglavnom nedovršene jednostavne kuće građene od jeftinih betoskih blokova. Pogledom je tražio neku bolju, ljepšu. Uzalud. Nije znao kako će pronaći dvojicu novopečenih zidara. Ispred jedne od takvih kuća sjedila je starija žena odjevena u crninu. Uputio se k njoj. Promatrala ga je bezizražajnim očima koje su odavno zaboravile što je smijeh.

- Dobar dan! - pozdravi je.

- Dobar dan! - ravnodušno otpozdravi.

- Jeste li možda vidili dvojicu šta su došli ovin auton?

Po jedva primjetnom tračku nade što je zasjao u tim napaćenim očima, znao je da je na njihovu tragu.

- Jesi im ti doša pomoć? - odgovori pitanjem.

- Ne! Ne! Nisan! Samo ih tražin! - žurno i ljubazno objasni ženi u crnom.

Nije mu promaklo gašenje onog tračka nade.

- Gori su! - odsutno reče i nevoljko mahne rukom na nedovršeni kat svoje kuće.

Pablo je bio potpuno zatečen. Čim se pribrao, otišao je na drugu stranu gdje su trebale biti stepenice. Uspevši se, ugledao je mrzovoljna lica graditelja. Nije mogao a da se ne nasmije.

- Niste daleko odmakli! Ha?

Znao je da psuju u sebi. Unatoč tome nastavi:

- Di van je demižana? Niste je zaboravili? Ha?

Macko se nasmije i protiv svoje volje. Davši Nečiju mali

poticaj, opet se okrene k svom dugogodišnjem prijatelju. Uozbiljivši se, bez okolišanja ga upita:

- Pa di ovo Bing gradi kuću?
- Kako to misliš? - zacrvenjevši se uzvratila.
- Ima toliko love, a gradi na kraju Rudina! I nije baš neko misto?! A i kuća bi mogla bit bolja!
- Nije on to odabra! Ćaća mu je kupija zemlju i sagradija kuću! Kad je umra, Bing je doša! Šta će, mora je završit! - srčano opravdavajući postupke novostečenog prijatelja objasni Macko.

Ubrzo je Pablo saznao još detalja iz života poslovnog partnera. Roditelji mu nisu bili Slavonci, već poratni kolonizatori iz Imotskog. Žena ga je napustila i odvela djecu. Dugo vremena je radio u inozemstvu. Vješto je baratao s tri strana jezika. Nije volio pričati o tome zbog čega su mu zabranili povratak u tri bogate europske zemlje. Vrlo brzo se Pablo uvjerio što znači ruka profesionalca. Roba sa njegove zalihe konačno je počela nestajati. U početku polako, ali kada se Bing iz poslovnih razloga prebacio na Brač, zavidnom brzinom. Pablo je bio toliko oduševljen Bingom da mu nije uzimao za zlo to što neprestano kasni s isplatom.

SHELLY

Od samog početka poslovne suradnje s uglađenim povratnikom iz Europe, nije se upletao u njegov način rada. Istina, novac je stalno kasnio, ali, s obzirom na pretrpanost tržišta robom iz luke, najvažnije je bilo da posao ide. A kada su graditelji na Bingovoj kući dobili otkaz, stvari su počele izgledati još bolje. Macko je otišao na poduzeće lješkarenje kod Binga na otok. Pablo je bio prezadovoljan. Imao je najpouzdanijeg čovjeka koji je njegova poslovnog partnera držao na oku. Najbolje je tek slijedilo.

- Odlazi nan Minimoris u Sarajevo!

Bila je to vijest koja je odjeknula poput groma iz vedra neba, a koju mu je povjerljivo saopćio Smečko.

- Šta je reć? - upita s nevjericom.

- Ide bliže svojoj Sarajki! Radit će ka šef centra za razminiranje!

Nakon što ih je bešćutno napustio bradati jorkširski čovječuljak, sve ih je ubrzo počeo prožimati nespokoj. Nitko mu nije mogao poreći menadžerske sposobnosti i diplomatsku vještinu. Boreći se za sebe i svoj posao, ujedno se borio i za svoje zaposlenike. Bez njega su se osjećali kao siročad koju bi svi mogli odbaciti. Zbog toga su sa zebnjom očekivali dolazak nepoznate žene koja je trebala odrediti njihovu daljnu sudbinu.

- Došla je! Ide šef po nju na kapiju! - reče im Šicer.
- Pravite se da nešto radite!

Na te riječi, Baki i Pablo, samo su se nasmiješili. Pred njima je ležalo crno plastično vjetro, što su ga do pola napunili uljem. Pored njega je stajao pun sanduk upotrebljivanih mesinganih klinova. Spustiše se na sive plastične stolice, potpuno spremni na dolazak tako važne osobe. Cijelu scenu i rekvizite dovukli su u hlad ispred skladišta sat vremena ranije. Nikada do tad klinove od mostovlja nisu umakali u ulje, niti je to bilo potrebno, ali je ostavljalo dojam o njihovom velikom samoprijegoru i marljivosti.

- Eto ti! - pružajući velike gumene rukavice, brižno Smečko kaza Pablu.

To su bili najočigledniji trenuci njihove simbioze. Baki je umirao od straha da mu se ta buduća šefica ne obrati na engleskom.

- Ti znaš šta ti je činit ako me ona bude išta pitala! - umiljato i bojažljivo ga upozori.

- Ništa se ti ne brini Smečko! Pablo nikad ne ostavlja svoje agente na cjedilu! Ako triba, reću joj da te boli grlo, pa ću joj ja odgovarat! - ozbiljna lica mu odgovori.

- Lito je!

- Ma zajebajen se!

- Sad nije vrime za zajebanciju! Znaš koliko nan posa svima znači!

- Pusti sad to! A di nan je prijatelj Buki?

- U skladištu! Oko polica!

- Oko polica? Ali tamo mora pazit da se ne isprlja!

- Jebi ga! Nek je bogat, i njemu je stalo do ovog posla! Tamo će se praviti busy.

- Busy! Ma vidiš da engleski nije neki bauk. Ti ga puno razumiš, je l' tako?

- Pa... jesan.

- Vidiš! Samo bi se triba oslobodit! Kad bi ti sa... Ne znaš joj ime, je li?

- Shelly!

- Sve znaš! Tija san ti reć da bi puno bolji dojam ostavija kad bi sam izmjenija koju rič s ton strankinjon.

- Samo se ti drži dogovora! I ja san tebi puno puta bija koristan! - brzo sasječe njegov prijedlog.

- Dobro! Dobro! Ne ljuti se! Nego... ta žena ne može bit naša šefica? Mislin ode, umisto Minimorisa?

- A ne! Navodno će radit sa Mike Youngon u Sarajevu! Level niže!

- Od koga si ti to sve sazna, smeće jedno? - od milja mu reče.

- A... malo od Šicera, malo od Inspektora...

- Brooka!

- Nešto san čuja i od Bukija!

- Izgleda malo izgubljen, otkako mu je otiša zaštitnik!

- I otkako si mu ti onako zabranija da se više rutaje! - podsjeti ga smijuljeći se.

Bila je to, dugo vremena, Dukijeva strašna rana, koja ga je nemilosrdno pekla od njegovog prvog radnog dana. Naime, po uzoru na kralja životinja koji je dubokom rikom okolini davao do znanja da je upravo on neosporan gospodar života i smrti, Buki je, nakon što bi se najeo, dubokim podrigivanjem, svima pokazivao svoju nedodirljivost i apsolutnu moć. Toliko je uživao u patnjama svojih kolega, da je to pretvorio u pravi ritual. To što mu nitko nije smio prigovoriti, samo mu je hranilo ionako nepodnošljivi ego. Svima se od tog njegovog animalnog ponašanja prevrtao želudac, ali nikome nije kao Dukiju. Dvije godine je maštao o tome da nema šefa iza njegovih leđa.

Prvo jutro bez Morisa, Duki se neprestano pitao da li on shvaća da više nema patrona iza sebe. Veselio se kao malo dijete kada se Buki opet snažno pred svima podrignuo. Čim je njegova rika utihnula, začuo se hladan glas, bez ijednog povišenog tona:

- Ovo ti je zadnji put.

Buki je iznenađeno gledao Dukija u oči. U njima je vidio silno htijenje da ga zadavi golim rukama. Shvativši što mu se sprema, Buki rumenilo više nije mogao zaustaviti. Kada je napustio prostoriju, Baki se stao gušiti od smijeha, a za njim i svi ostali. Bio je to početak kraja Bukijeve arogancije i apsolutne moći.

Pablo ga pogleda, nasmiješi se, a zatim nestrpljivo reče:

- Di li je više!

- Nije ni meni jasno!

U međuvremenu, Shelly je s g. Greenom lagano šetala razgledavajući gomile složenih dijelova mostova, što su ležale na otvorenom skladišnom prostoru s južne strane.

- A kakva je? - nastavi Pablo kratiti vrijeme.

- Neman pojma.

- Ti nemaš pojma! Biće starija?

- Reka san ti!

- Blida, puna celulita, ljigava.

- Ka i sve one.

- Engleskinja? Sigurno Engleskinja?
- Biće da je.

Ustavši sa sjedalice pogledao je niz cestu nadajući se da će vidjeti šefovo crveno auto kako im se, sa tako važnom gošćom, konačno približava. Napravio je nekoliko koraka želeći imati što bolji vidik, jer im je sa desne strane stajala velika metalna konstrukcija. Čim je iskoračio na čistinu, tridesetak jardi od njega, tik uz materijal, šetao je g. Green sa mladom ženom izuzetno lijepog lica. Moderno dizajnirane naočale tankih stakala što ih je nosila, ni malo joj nisu umanjivale neupitnu ljepotu, nego su joj davale nekakav intelektualan šarm.

Ne shvaćajući kako se g. Green najednom stvorio tu, Pablo je rukom dao znak Bakiju da dođe do njega.

- Nije ni otiša po tu šeficu na kapiju! - odmah mu reče pogledom pokazujući na njih dvoje.

Promotrivši ih, Bakiju se lice naglo uozbilji.

- Jebate, to je ona! - ispod glasa brzo reče i pohita k stolici.

Silno iznenađen time što je čuo, Pablo se okrene prema njemu, htijući ga upitati je li siguran, ali, vidjevši ga kako brižno umače klinove u ulje, požuri mu se pridružiti.

Marljivo radeći, jedva su preko oka primijetili da su se u njihovoj blizini zaustavili g. Green i lijepa neznanka.

- Ovo su naši radnici! - začuli su šefov glas.

Čim je izgovorio njihova imena, podigli su poglede.

- This is Shelly! - pomalo nesigurno predstavio je gošću, potvrdivši Bakijevu intuiciju.

Konačno su imali opravdanje da je detaljno osmotre. Iznenadujuće vješto prikrivali su očaranost njenim izgledom. Na nenašminkanom licu posutom jedva primjetnim pjegicama, najupadljivije su bile modro-plave oči, čiju je čudnovatu ljepotu dodatno isticala valovita crna kosa, što joj je sezala do ramena. Nije bila naročito visoka. Nosila je kratku svijetlo-plavu košulju pod kojom su se krile omanje dojke, i tanke ljetne hlače svijetle, gotovo bijele boje. Unatoč širokoj odjeći, lijepa, skladna figura diskretno se nazirala. Činilo se kako nije davno prošla trideseto ljetno. Stojeći

tako na vrućem i prljavom betonu Sjeverne luke, djelovala je krajnje nestvarno.

Da njen izgled ne pripada lučkom ugođaju, nesvjesno je pokazao i Lazo Lucky koji je, gurajući svoj dvotočkaš, upravo pored nje prolazio. Na trenutak je zastao, kratko je odmjerio, a onda nastavio gledati u tračnice o kojima se brinuo.

- So, what are you doing? - bile su riječi kojima im se obratila.

Istog trena Smečko je hitro dograbio novi klin pa ga počeo pomno pregledavati.

- Kao što možete vidjeti, vršimo fizičku provjeru ovih važnih dijelova, peremo ih i podmazujemo!

Želeći pokazati koliko je odgovoran i delikatan njihov rad, g. Green se zadubio provjeravajući da im slučajno nešto nije promaklo.

Nastojao je svim silama uvjeriti Shelly da je njihova jedinica neophodna. Gubitak posla dobro bi ga uzdrmao i doveo u pitanje uredno vraćanje kredita. Zadržati posao bio mu je prioritet, ali postojala je i prikrivena nada da bi stjecajem okolnosti mogao dospjeti na upražnjeno mjesto glavnog šefa. Dvostruko veća plaća od one koju je primao, sve donedavno, činila se kao dio presmionog sna.

- Ti možeš ići u ured! Ja ću još malo ostati ovdje vani! ljubazno mu se obrati ona.

Vidjevši da kani ostati i, vjerojatno, malo porazgovarati s njima, Smečku se strah uvukao u kosti. Toliko se predao poslu da glave podignuti nije mogao.

Stojeći pred njima, lijepa Shelly se upravo premišljala što bi ih upitala, kada je začula:

- So, where are you from?

Bio je to Pablo kojemu je komunikacija s ljudima bila urođena.

Pogledala ga je prijateljski i rekla:

- Ja sam iz Australije.

- Iz Australije. A iz kojeg ste grada?

- Brisbane.

- Stvarno?! - iznenađeno kaza.

- Što? Bio si tamo? upita zainteresirano.
- Ne! Ne! Tamo imam rođake! Pokazali su mi puno fotografija!

- Preljep kraj, zar ne?
- Nevjerojatno lijep!
- Znaš za Zlatnu Obalu?
- Da! Da! Naravno!

Završivši s ugodnom konverzacijom, Shelly im reče:

- Samo vi nastavite. Ja idem u ured.

Pablo ju je tužno ispraćao pogledom. Trgnuvši se iz opčinjenosti, pogleda Smečka koji se još nije usuđivao dignuti pogled, udari ga laktom u rebra pa mu žurno šapne:

- Odlazi! Sad joj moš pogledat guze!

Unatoč nenadanoj boli Baki je, tiho jauknuvši, procjeniteljski osmotrio čvrstu i ponešto izbačenu stražnjicu prekrasne šefice.

- Lipe, a?
- Stvarno jesu!
- Ovakve crta Lasalvi!
- Ko?
- Karikaturist! On crta baš ovakve guze!

Milujući ih mračnim balkanskim očima, nesvjesno su obojica uzdahnuli.

- Jadni li smo! - demonstrativno podigne glas Pablo.

Do tad su pričali tiho. Tako su činili kada god su stranci bili u blizini. Ta im je navika ostala od neobične zgrade u kojoj se Bleki jednom prilikom našao.

Naime, u skladište su bila ušla vozila UN-a i iz njih su izišli uniformirani Šveđani. Među njima su bile dvije plavokose djevojke. Također u maskirnim uniformama. Oko više i ljepše, poput gladnog psa lutalice, stao je kružiti Bleki. Smijući se što ga ne može razumjeti, započeo je s monologom:

- Isusa ti, šta je dobra! Nema pojma šta bi joj sve radija! Prvo bi je cilu liza! Onda bi joj livu nogu stavlja...

Nakon što je detaljno objasnio gdje bi joj sve odvukao koji dio tijela, ona ga je s osmijehom pogledala i upitala:

- Gdje vam je ovdje WC?

Izgledao je kao da je upravo dobio pljusku. Lica crvenog od srama, rukom joj je pokazao prema zahodu. Nije se sjetio da i Bosanka može imati plavu kosu. Bila je to njihova prevoditeljica kojoj su dali da obuče uniformu zbog dugog puta.

Shellin graciozan hod po betonskom podu skladišta, baš u njenu čast pometenom dan ranije, skrivena između prašnjavih polica, pažljivo su pratila dva velika pohotna oka. Bio je to neandertalac što je vrebao iz sjene.

Pred polazak kući, obratio im se g. Green:

- Shelly traži stan! Ako netko zna za neki prikladan, neka kaže! Naravno, radi se o trogirskom području!

Kao da ne vjeruje onome što čuje, Buki proguta pljuvačku, te se, iz prikrajka gdje je dotad stajao diveći se zanosnoj ljepoti australske homosapienke, počne progurivati k gospodinu Greenu i Shelly. Izbiši pred njih, glasom što je blago podrhtavao, odlučno reče:

- Šefe, ti znaš da sam to već mnogo puta činio za ljude iz UN-a!

- Sjajno! - uzvratu mu g. Green.

Ozbiljna lica, strahovito ponosan na samog sebe, sjedio je na stražnjem sjedištu šefova vozila, slušajući srce kako uzbuđeno lupa. Nije primijetio da su ga pomno promatrala dva para podlih očiju. Čim su Buki, Shelly i g. Green krenuli prema Trogiru, podlaci su se značajno pogledali.

Narednog jutra u skladištu svi su nešto marljivo radili. Svi osim Bukija. On se neprestano vrzmao oko kancelarija, kriomice pogledavajući kroz prozor, ne mogavši se nagledati Shellina intelektualna lica, što je zamišljeno stajalo nad hrpom papira na radnom stolu.

Bio je odjeven u tanke plave hlače i bijelu pamučnu majicu. Na nogama je umjesto radnih cipela, nosio bijele tenisice. Povremeno je izlazio ispred skladišta, kako bi na miru popušio cigaretu.

- Vidi ga! - klimajući glavom prema njemu i ujedno se smijuljeći, reče Smečko Pablu s kojim je u skladištu preslagivao

materijal.

- Stalno se mota oko nje! - nastavi.
  - Nije normalan!
  - Zamisli šta je on sebi umislila!
  - A šta misliš da ga mi još malo ohrabrimo?
  - Skužiće! Znaš da je on inteligentan! - upozori ga Baki.
  - Ajde ga ti isto zovi!
  - Šta ću mu reć?
  - Pitaj ga kako mu je noćas bilo s našom šeficom! Budi ozbiljan!
- Tek iz trećeg pokušaja Baki je uspio privoljeti Bukija da napusti blizinu kancelarija i navrati do dvojice znojavih kolega.

Kada je došetao do njih, umjesto pitanjem, obratio im se ozbiljnim dizanjem čela.

- Onda, kako ti je bilo sinoć?- upita ga bivši intimus.
- Ovaj mu ništa ne odgovori. Samo ga bezizražajno odmjeri.
- Ajde, moš to nama reć! Mi smo tvoji prijatelji! - uključi se i

Pablo.

- Sigurno mu je bilo lipo! Zato i neće ništa da kaže! - obrazloži razlog njegove šutnje.

- Ništa nije bilo! - konačno se oglasi Buki.
- Kako to? - hineći iznenađenje upita glumac Smečko.
- Lipo! Pokaza san joj Trogir. Gledali smo i jedan jedrenjak.
- Jesi li joj naša stan? - presječe ga Pablo.
- Jesan.
- Di?
- U Seget-Vranjici.
- Pa... jesi li je vozija u svom A6?
- Ma vraga. U šefovon autu.
- A budale! Zašto si ga onda kupija?

Buki na to nije ništa rekao. Samo je zamišljeno gledao negdje u daljinu.

- Šta je ne provozaš malo u svom gliseru? To bi je lipo razladilo! - nastavi uporni Pablo.

Zatim se okrene k Bakiju kazavši:

- Zašto ti misliš da ona to ne bi volila?

- Nisan ja to reka! - počne se opravdavati.
- Više ti je naš Buki okrenija strankinja, nego šta smo ih ti i ja vidili!

- To ne da virujen, nego znan!

I sljedećih dana Buki je malo govorio, a puno se motao oko kancelarija, vjerujući kako ga Shelly kradom promatra.

- Vidi ga! Opet je tamo!

Baki migajući obrvama pokaže prema negdašnjem prijatelju.

- Gubi razum! Očarala ga je! - pogledavši ga, objasni mu Pablo.

- Niti se ne pravi da nešto radi!

- Ine mora! Sad kad su u vezi!

Na taj komentar Baki se ugrize za gornju usnu, boreći se s nadolazećim smijehom.

- Nasija je, nesritnik!

- Dobro si ga navuka! - provokativno mu natukne Pablo.

Nato ga Baki samo bez riječi pogleda. Zatim, uozbiljivši se, radoznalo zapita:

- Jesi li ti šta sazna o Shelly od Inspektora... kako ga ono zoveš?

- Brook!

- Je li on šta zna o njoj?

- Molin te ne otkrivaj imena ljudi od koji dobivan informacije!

- Kome ja to govorin? - odmah se pobuni uvrijeđeni Smečko.

- Dobro. I ona je radila u Bosni. Navodno je dobra, ali ćudljiva.

- Ćudljiva? Šta to oće reć?

- Hm... Da zna naglo prominit raspoloženje.

- Vidiš... ne bi to reka.

- Ne bi ti bija reka ni za mog susida da zna onako prominit raspoloženje.

- Muči! Muči! Niti ga ne spominji! - kao oparen počne govoriti.

Nastavivši s poslom, obojica utonuše u svoje misli.

Za to vrijeme Buki se, leđima naslonjen na sam rub ulaza, sve vidljivije vrpeljio. Kao da je bio na iglama. Želio je šefici ponuditi najbolji lijek za nesnosnu sparinu na koju mu se požalila onog poslijepodneva kada ju je vozio do stana. A to je bila vožnja u njegovu osam-metarskom gliseru. Pripalio je upaljačem novu cigaretu, te se desnim stopalom i leđima opet oslonio o masivni beton. Pogled je usmjerio k Dukiju i Bakiju, koji su se upravo dohvatili svojih čupavih metala. Gledao ih je, ali na njih nije obraćao pažnju. Mislila je bio u skrivenoj uvali sa lijepom Shelly za kojom su, dok je radila u Bosni, požudno slinili svi muški pripadnici UN-a. Dok je sladostrasno razmišljao što će joj sve raditi, neprestano je uvlačio izdajnički trbuh koji mu se nikada do tad nije činio tako obilan.

Iznenadan neartikuliran ženski krik što se prolomio skladištem, u paničan bijeg natjerao je golubove što su na betonskim gredama pod krovom bezbrižno odmarali. I dva radnika s metlama u rukama zastala su u pokretu, nagonski uperivši zabrinute poglede prema izvoru krika.

Na otvorenim vratima kontejnera stajala je zanosna Shelly, ljepša no ikad. Nekoliko koraka od nje, stajao je vidno uznemireni i zatečeni Buki. Upravo ga je brutalno probudila iz njegova bludna sna.

- Šta je viknila? - upita Pablo Bakija.
- George! Zove ga!

Tada se u prolazu između kontejnera pojavila niska mišićava prilika namrštena lica. Sluteći neko zlo, hitao je u pomoć dami o kojoj je njegov budući život umnogome ovisio. Kada ga je Shelly ugledala, počela je ljutito vikati, povremeno se okrećući prema zaprepaštenom i preplašenom Bukiju.

- Ovoga ovdje danima gledam kako stoji na vratima i puši! Za razliku od svih ostalih, on ništa ne radi! Osim toga, kako može raditi u skladištu i imati ovako bijelu majicu!

Čuvši te strahovito okrutne riječi od drage osobe, doživio je užasan šok. Ostatak cigarete kliznuo mu je između prstiju i pao na pod. Odmah potom rijeka krvi, svom silinom jurnula mu je u lice.

Preplavio ga je neopisiv sram i strah od gubitka posla. Čim je osjetio da ga noge opet slušaju, dao se u paničan bijeg. Trčao je preko cijelog skladišta prema spasonosnim policama. Taj nevjerovatan prizor, jer lijenog Bukija nikad nitko nije vidio da trči, s jedne strane skladišta izenađeno su gledali Vuki i Boki, a sa druge strane Baki i Pablo, kojima je to Bukijevo spašavanje žive glave doslovno oduzelo dah. Pošto je imao nezgrapne i pomalo krive noge, te velika stopala, njegov bijeg izgledao je kao bijeg lovca koji s krpeljama na nogama, po dubokom snijegu, bježi od gladnog vuka.

- Vidi ga! Vidi! Trče! - vrištao je Baki kao da ne vjeruje onome što vidi.

Pablo je kao hipnotiziran gledao taj oduševljavajući prizor.

- Trče ka medo šta ga gone čele! - nastavi Baki kojemu su na oči počele izbijati suze radosnice.

- Je, je! Ka medo šta se doša osladit medon! - grcajući u smijehu, odmah se s njim složi Pablo.

Sluđeni Buki utrčao je među police i počeo grabiti prašnjave predmete, te ih premještati s jedne stalaže na drugu, pokazujući Shelly da je on itekako vrijedan radnik.

Čim su šef i šefica ušli u ured, prema njemu su krenula dvojica kolega. Nisu ga namjeravali ostaviti da na miru liže svoje ljubavne rane. Cijeli se život rugao s ljudima. Stoga su mu htjeli malo vratiti.

- Šta je bilo Buki? Zašto si onako biža? Ko te je gonija? - umiljato mu se obrati Pablo.

- Jeba joj pas mater! Nisan zna da je luda! - iz njega provali bujica mržnje.

- Luda? Zašto luda?

- Nego šta je! Luda kurvetina!

- Nije bila ni zrla! Reče medo za krušku kad je nije moga dobit! mudro kaza njegov nekadašnji intimus i prasne u smijeh.

Dok su njih dvojica plakali od sreće i veselja, poniženi Buki nije znao kuda bi sa samim sobom. I dalje se crvenio od srama.

- Vidiš da ti se smije i prijatelj Smečko! podbode ga Pablo.

- To je tvoj prijatelj! - odbrusi mu, ne skrivajući ogorčenje

prijateljevom izdajom.

Zbog tih riječi nevjerni Baki naglo se uozbiljio, ali kada je čuo Pablov prijedlog Bukiju: „Slušaj Buki, nemoj se ljutiti. I ti si se volija šalit. Ako ikad budeš tija bit moj agent i radit za mene, kodno ime će ti bit 'HITRI'“, odmah je prasnuo u novi smijeh.

Nije prošlo mnogo vremena, a lijepa Shelly svima je prirasla za srce. Izuzev Bukija i Bokija kojemu je objasnila da nema ovlasti za povišicu koju je neprestano tražio. Kako je ona, unatoč svom izgledu, ipak samo obična i nadasve ranjiva osoba, Pablo se, na njegovu veliku žalost vrlo brzo uvjerio.

Dok je nešto radio, podignuvši glavu ugledao ju je kako besciljno hoda skladištem. Ubrzo je došla do njega. Pogledao ju je, lagano kimnuvši glavom. Nije se mogao oteti dojmu da je nekako potištena, snuždena.

- So how do you like Croatia? - uputi joj pitanje koje je trebalo biti rutinsko.

Njen lagani uzdah i izraz lica uštipnuše ga za srce, što je godinama idealistički kucalo.

- I don't know. neodlučno kaza.

Zatečen neočekivanim odgovorom, iznenađen, pogleda je u tužne oči.

- I was spat last evening! - stigne objašnjenje zbog kojeg se u trenu zacrveni.

Odmah potom, nevjerojatno brzo, uvjeri sebe kako je krivo preveo taj nepravilni glagol. Bio je previše ružan da bi bio istinit.

Pročitavši mu misli, lijepa Shelly ponovi:

- Yeah! I was spat!

Počeo je zamuckivati:

- H... how? I mean, who?

- One of the three guys, sitting on the wall!

- Where?

Sada je ona počela zamuckivati:

- Vranji... Vranji...

- Aha! Seget Vranjica!

- Yes! Yes!

- But why!

- I don't know! There was no reason, at all!

Užasno se osjećao. Zažalio je što ju je uopće upitao za Hrvatsku. Još se neko vrijeme crvenio, a onda je pokušao promijeniti temu.

- Onda... tko će nam biti novi šef?

- Još ne znam. Nitko iz Sarajeva ne želi doći ovdje.

- Zašto?

- Ovdje im je znatno skuplji život.

Malo se zamislio. Bila je to prilika da svom prijatelju, mimo njegova znanja, pokuša pomoći.

- A zašto taj posao ne bi dobio g. Green? - zapita.

Razočarano ga pogleda.

- On nema potrebne kvalifikacije. Osim toga, takav posao nikada nije radio. - nakon kraćeg premišljanja iznese obrazloženje.

Ali, nije poznavala Pabla i njegovu predanost prijateljstvu. Znao je dobro da neće on odlučiti tko će biti šef, ali ga je pošto-poto pokušao ugurati u uži izbor.

- Svaki put kada je g. Moris odlazio u Englesku, njegov posao je bez problema radio g. Green!

Neumjereno ga hvaleći, Pablo je želio da onaj pečat u sefu slučajno ne padne u ruke nekog nepodmitljivog Engleza.

Kada je Shelly, nakon višetjednog boravka s njima, odlazila na svoj pravi posao u stožer NATO-a u Sarajevu, okupila je sve uposlenike, uključujući i g. Greena, te im veselo saopćila:

- U Sarajevu ću iznijeti svoje mišljenje da je ova jedinica neophodna i da vam pripreme nove ugovore! Vaš novi i jedini šef, po svoj prilici, bit će g. Green! I njemu će se napraviti novi ugovor!

Kada je dobro plaćeno bijelo roblje čulo što im je šefica rekla, nastala opće oduševljenje. Pablo kradom pogleda prijatelja. Sav je blistao. Odlučio je nikada mu ne reći koliko se trudio za njega. Shelly se iskreno iznenadila kada su joj predali skulpturu, što su joj je kupili za poklon.

Zahvalivši se, uzela je riječ:

- Mi u Australiji imamo velike nevolje s populacijom

klokana. Zbog toga smo prisiljeni smanjivati njihov broj. Mnogo toga od njih se iskorištava, kao što je meso i koža. I izrada suvenira je popularna. Ja ovdje za svakoga od vas imam po kožnu kesicu za novac. To su zapravo bile klokanove mošnjice.

Oni koji su razumjeli to što je rekla, nisu mogli sakriti čuđenje i osmijeh. Poslušno su prilazili lijepoj Australki i uzimali pružene kesice s kožnom vezicom na vrhu.

Posljednji joj je prišao neandertalac Hitri koji nikako nije uspijevao obuzdati izdajničko rumenilo. Gledao je u pod dok je iz njene nježne ruke uzimao ostatke klokanove muškosti. Odmah se potom progurao kroz okupljene kolege i pokunjeno stao na samo začelje gomile. Pogruvši glavu, promrmljao je sebi u bradu:

- Kurvetina jedna!

I tako je nesretni Buki neprestano uvjeravao sebe da je Shelly kurvetina i da je luda, nesvjesno stiskajući klokanova muda.

Osjećajući veliko zadovoljstvo, ramenom se naslonio na glatki beton i pogledao široku ulicu ispred samog ulaza u skladište, na čijem je rubu stajao. Ono o čemu je samo snivati mogao, uspio je, nakon mukotrpnog i predanog rada i ostvariti. Bio je to vrhunac njegove urođene kreativnosti i nagrade za silan trud i rizik kojemu se neprestano izlagao. Imao je svoga agenta-spavača na čelu NATO-ve logističke baze, kojemu je u svakom trenutku mogao reći da otvori sef i iz njega izvadi dragocjen pečat, te s njim krene u PX.

- Baš san prava siva eminencija. - oda si priznanje.

Daveći se u slasti samodopadnosti i čuteći moć, koja ga je ispunjavala, najednom osjeti crv sumnje.

- Samo... nemoj me zajebati, ka i Tuđman one svoje! - pobjavši se, zabrinuto pomisli.

Bilo je to protekle zime, kada se vlakom vraćao iz Zagreba. Sjedeći u punom kupeu, nije mu promaklo da pristojno odjevena i našminkana bakica, koja je sjedila nasuprot njega, zadubljeno čita knjigu s naslovom na engleskom jeziku. Odmah ga je stalo kopkati tko je i što je ona. Nakon dugotrajne analize, došao je do zaključka da bi to mogla biti, po svoj prilici, umirovljena profesorica s nekog od zagrebačkih fakulteta. Tome zaključku u prilog je išla i

činjenica, da se drmusa vlakom, a, znao je, Hrvatska i jest postala zemlja gdje su učeni siromašni, a lupeži bogati. Uvidjevši kako je to izuzetno tiha bakica, koju zanima samo ono što piše u njenoj knjizi, više na nju nije obraćao pažnju. Čak mu se i vječno radoznali um prestao pitati tko je ona. Prepustivši se jednoličnom zvuku trenja metalnih kotača o stare tračnice, u mislima mu dođe onaj njegov vlak sa stočnim vagonima, koji je preplašio vlastodršce, te ih natjerao da se pobrinu za stradale vojnike. Znao je da mu nitko nikada neće reći ni hvala. No, nije mario. Boljelo ga je samo to što nisu bili vrijedni doći mu na suđenje, kojega se iskreno pribojavao, znajući na što je sve spremna hrvatska vlast.

- Sramota! Sramota! Je li ovo sramota!

Bio je ljutiti ženski glas, koji ga je, iz sudnice, gdje se upravo nalazio, vraćao u stvarnost. Zbunjeno je očima prelazio po licima putnika, pitajući se čiji je ono glas bio. No, svi su imali zatvorena usta. Pronicljivi pogled privukla mu je zatvorena knjiga, što ju je bakica čvrsto stezala prstima, držeći je na koljenima. S očima punima prijezira, živo je gledala kroz prozor.

I dalje ne shvaćajući što se zbiva, Duki počne pratiti njene učene oči. Upravo su napuštale jednu izgorenu kuću, pa, s žalošću, promatrala drugu. Napokon je dokučio što je to toliko iziritiralo tu, po svemu sudeći, staru gradsku intelektualku. Upravo su prolazili kroz dio, donedavno, nastanjen isključio Srbima.

- Ma kakvi Srbi, kakvi Hrvati! - nastavila se žestiti.

Duki ju je, sav u čudu, netremice gledao. Zapanjio ga je njen nenadan preobražaj.

- Gdje je koga uhvatilo za kosu, tako ga je pokrstilo!

Čuvši njeno viđenje etnogeneze Srba i Hrvata, nije mogao da se ne nasmije.

- Tuđman! - glasno reče, otvoreno se užasavajući pomisli na njegov lik i djelo.

Duki se toliko oduševi nastupom vatrene bakice, da joj odmah dade malo podstreka.

- A pravi se intelektualac. - otvoreno joj se požali.

- Intelektualac?! - s užasom i gađenjem ponovi ona.

- Oficir intelektualac?! - posprdno kaza.
- Stvarno sramota da se takva osoba ruga jednom Vladi Gotovcu! - rado se u daljnu diskusiju uključi Duki.

Uvjerivši se da u njemu ima potporu i pomnog slušatelja, oči još malo otvori, pa žučno počne s objašnjenjem:

- Ma kakvi Tuđman! Njega su odabrali pravi intelektualci, da iznosi u javnost njihova mišljenja i stavove, ne želeći se otvoreno eksponirati! On je na to pristao, ali kada mu se ukazala prilika, otrgnuo se kontroli i sve ih prevario! Najednom je postao neka druga osoba! Nisu ga mogli prepoznati!

- Moć! Poludija je kad je osjetija moć! - dade podršku pametnoj bakici.

Uspoređujući narav svog odanog agenta Georga s naprasitom naravi starog boljševika, začas se osjeti postiđen, što mu je tako nešto uopće palo na pamet.

BING

Neprestano ga je kopkalo to što već više od deset dana nije ni čuo ni vidio Binga. Počeo se plašiti da bi mogao prekinuti poslovnu suradnju. To je bio razlog zbog kojeg je sjeo u auto i otišao u Rudine. Nadao se da će ga zateći u kući. Plašio se da nije još na otoku, ili da je otišao zbog nekakvih obaveza u Slavoniju.

Približivši se njegovu domu, mimoišao se s policijskim vozilom. Nije mogao dokučiti što su ta dva policajca tražila na kraju naselja. Još ga je više iznenadilo to što su ga dobroano odmjerili pogledima. Neprestano je zaboravljao da je on već neko vrijeme sa druge strane zakona.

Obzirno je pokucao na njegova vrata. Nikakvog znaka života sa druge strane nije bilo. I baš kada se razočarano okrenuo, začuo je kako se otvaraju. Očekivao je Bingovu nesretnu majku, što ju je nepotrebno probudio usred poslijepodnevnog počinka. Raširenih očiju pred sobom je gledao visoku neznanku duge svijetlosmeđe kose srednjih godina. Debeli slojevi napadno kričave šminke nalazili su se posvuda po licu. Suženih zjenica gledala ga je osorno i neprijateljski. Praveći se da ne vidi tu bezrazložnu i nenadanu netrpeljivost, ljubazno pozdravi:

- Dobar dan!

Ne dobivši njen pozdrav, s nelagodom upita:

- Je li Tiho kući?

- A što će ti?! - ljutito odbrusi.

Već pomalo gubeći živce, nekako se suzdrži i obzirno objasni:

- Zbog posla ga triban.

Na trenutak se činilo da će mu reći da se vrati tamo odakle je došao, ali se ipak okrenula i viknula:

- Tiho!

Kada je Bing došao na vrata pognute glave, nepoznata žena ga pogleda s visine, a onda se energično pored njega progura natrag u kuću. Pablo ju je sav u čudu ispraćao pogledom. Trgnuvši se, obrati se poslovnom suradniku koji je skrušeno zurio u pod.

- Šta je? Di si? Nisan te odavno vidija?- zabrinuto upita.

- Imo sam neka posla.
- Mislija san da si možda odusta!
- Ma ne... ne. Samo nisam imo vremena za to.

Tek tada ga je Pablo malo bolje osmotrio.

- Šta je to?! - otme mu se uzvik zaprepaštenja kada je ugledao poveću modricu podno njegova lijevog oka.

- Ma ništa!
- Od koga si to dobija?
- Glupost... nešto u kafiću. Nije važno.
- Ali zašto?
- Zbog neke ženske. Ma... pijana posla. Znaš kako to ide.
- Znan! A za modricu ne znan! Nego... oćeš ti i dalje tribat šta od moje robe?

- Oću. Kad budem opet išao na Brač.

Laknulo mu je dobivši priželjkivani odgovor.

Vozeći se kući, neprestano je pokušavao povezati neznanku, policiju i Bingovu modricu. Dolazio je do svakojakih zaključaka. Naposljetku je objasnio samome sebi:

- To je neka kurva. Vidija si kako je našminkana. Vriđali su je pijani gosti. U zaštitu joj je sta jedini šta je ima europske manire. Zato su ga nabubali. Kurva je u znak zahvalnosti s njim otišla u tu vukojebinu. Zbog uviđaja su k njima došli policajci.

Zamislio se kako bi još jednom prelistao slike rekonstrukcije nemilih događaja.

- Hm... - promrmljao je svjestan da nema odgovora na dva pitanja.

Zbog čega su ga policajci onako ispitivački odmjerili i zbog čega ga je zagonetna neznanka ošinula pogledom.

Naletjevši navečer na Macka, zanijemio je čuvši zapanjujuću istinu. Namazana ljutica nije bila jeftina bludnica, kako je brzopleto bio zaključio, nego supruga njegova ortaka.

Saznavši to, Duki se, pod naletom goleme nelagode, snažno ugrize za donju usnu. Nastavak je graničio s nestvarnim.

Vrativši se prvi put s otoka Brača, Bing je nazvao suprugu koja mu je odvela tri mala nasljednika, te joj se pohvalio da ima stalan

izvor prihoda i da živi časnim životom. Pozvao ju je da ga posjeti i da vidi novi kat što ga je podigao. Da bi joj smekšao opak jezik, odlučio ju je obasuti zlatom i gotovinom. Odbacivši, s gađenjem, preprodaju krijumčarene robe, počeo je zalaziti u aperitiv bar hotela „Split“, u kojem su stalan smještaj imali mnogobrojni pripadnici mirovnih snaga. Nakon višednevnog praćenja njihovih navika, odlučio se za belgijski kontigent. Bilo je to pravo malo remek djelo. Čim su vojnici započeli zdušno bodriti svoju nogometnu momčad koja je igrala izuzetno važnu utakmicu, otpio je i posljednji gutljaj whiskyja s ledom, te se zaputio k liftu.

Pred vratima sobe navukao je rukavice, pa se nakratko pozabavio s bravom. Sve je temeljito proučio i isplanirao do u detalje. Previdio je samo jednu sitnicu. Jedan od njih mrzio je nogomet, a obožavao utege. Pogledi su im se sreli kada je Bing vukao teški sef kroz balkonska vrata.

Zapanjenom Dukiju sve je najednom postalo jasno. Bingova supruga, koja je povjerovala njegovim uvjerenjima o poštenom životu i novom početku, zatekla ga je s modricom na oku, a dan poslije imala je priliku upoznati i policajce koji su došli uzeti dodatne podatke. Nakon neugodnog razgovora s njima, ugledala je na vratima njega, za kojega je bila uvjerenjena, baš kao i policajci, da pripada muževljevoj branši.

Čim su Binga prestala boljeti rebra, vratio se, bez gađenja, manje riskantnom poslu. Pablu je osmijeh opet zaigrao na licu.

Ipak, počelo ga je sve više živcirati ortakovo kašnjenje s isplatom. Zato se jako razveselio kada ga je nazvao i rekao kako dolazi po novu turu i sa novcem s kojim će podmiriti sve zaostale račune.

U svoj ne baš reprezentativni yugo marljivo je slagao sve drangulije što preostaše u Pablovoj garaži. Kada je završio, obrisao je znoj sa čela i sa „šeretskim“ osmijehom zapitao:

- Koliko ti imam za platiti?
- Sa ovin šta si ukrca?
- Ne! Ne! To ću ti platit kad prodam!
- Tri ipo tisuće maraka.

Saznavši koliko je dužan, Bing iz džepa izvuče presavijeni svežnjić, Pablu nepoznate valute. Zatim se drugom rukom iznenađeno počne pipati po ostalim džepovima. Ponovi to još jednom, a onda blago pogleda Pabla u oči.

- Mislio sam da sam ponio i marke! - požali se.
- Ja ću te odvest po njih! - odmah se ponudi vjerovnik.
- Ma ne, ne! Trebalo bi onda na banku! A sad nemam vremena!

- Svu lovu držiš na banci?
- Da! Da! Zar ti nije Macko reko?
- Je!
- Vidi! Najbolje je da ti sve platim kad se vratim sa Brača! To je sedam tisuća?

Očekivana potvrda nije stigla. Pablo ga je blijedo gledao.

- Jesam li te ijednom zajebo?
- A šta ti je to u ruci?
- Austrijski šilinzi!
- Pravi?
- Nego kakvi!
- Koliko vride?
- Oko tri i pol tisuće maraka.
- Pa šta njima fali?
- Ne mogu ti njih dati! Trebam s njima platiti majstore!

Najbolje je onako kako sam ti rekao! Dobit ćeš lijepo sedam tisuća maraka za sve!

- Reka si mi na telefon da ćeš platit šta si dužan.
- Jebiga! Tako se dogodilo! Jel' mogu s ovim ići?! Vidjet ćemo se ubrzo!

- Ne možeš!
- Molim?
- Ne može!
- Zašto?
- Bit će ti puno!
- Šta?
- Sedan tisuća!

- Zar mi ne vjeruješ?
- Jesan. Ali to ti je svejedno puno!
- Imam ja na banci puno više!
- Neka, neka.
- I što ću sad s robom što sam je ukrco!
- Daj šilinge i riješen problem!
- Ne mogu! Trebaju mi!

Gledali su se u oči bez riječi.

- Onda, jesmo se dogovorili? - prvi šutnju prekine Bing.
- Nismo.
- Onda ću ovo iskrcati natrag!
- Iskrcaj!

Opet su se gledali bez riječi. Prvi je popustio euroljanin. Demonstrativno je gurnuo ruku u džep i izvukao toliko spominjane austrijske novčanice. Uvrijeđeno ih je pružio nevjernom ortaku.

Jesu pravi? - sumnjičavo priupita Pablo.

PABLO'S CARTEL

Usljedi su dani o kojima su godinama snivali. Konačno su imali šefa sa ljudskim licem. Nisu htjeli pamtiti one ružne trenutke, već samo one lijepe, brojnije.

Pablu nije trebalo puno vremena kako bi shvatio da je sav trud bio uzaludan. Novi šef ničim nije davao do znanja da bi mogao i pomisliti na nešto protuzakonito. Prema svom dojučerašnjem suradniku ponašao se suzdržano i izrazito službeno.

Duki je od muke puknuti htio.

- Engleski Tuđmane! - gnjevno promrsi jednom prilikom.
- Izda si me! - optuživao ga je za neoprostiv grijeh.

No, vrlo brzo, gledajući neskrivenu sreću dragog čovjeka, srce mu naglo omekša. Uživao ga je gledati takvoga. Više mu nije zamjerao što se se distancirao od njega. Moralo se mnoštvo zvijezda na nebu poklopiti da bi dobio posao, koji ga je dizao sa dna, te mu otvarao nove životne horizonte. Bilo je sasvim normalno da ga ničim nije želio ugroziti. Osim toga, s dvostruko većom plaćom, nije ni imao potrebe tražiti dodatan izvor prihoda.

Oprostivši mu izdaju, Duki se zabrine nad svojom sudbinom.

- Opet ćeš s keson priko ceste... siva eminencija! - cinično si predbaci.

Bio je to velik korak unatrag, jer svaki iole ambiciozniji čovjek na stranputici, koji je, usto, držao do sebe, nije mogao u rukama nositi plastične vrećice, premda je to značilo pristojnu zaradu.

Žal za propalom karijerom uglednog krijumčara, nestajao je svaki put kada bi vidio nasmijano lice novog šefa. Gledajući ga kriomice kako blista od sreće, osjećao je ponos i zadovoljstvo što mu je i on, bar malo, u svemu tome pripomagao. Zbog toga su ga njegove skorašnje riječi snažno zapekle. Naime, kada je vidio lukavog bračanina kako dolazi u skladište, otvorio je vrata ureda, prišao svome šefu što je sjedio za stolom i sa smiješkom mu šapnuo:

- Your croatian friend is coming!

Smiješak mu se oteo jer se sjetio kako je, naslijedivši Morisov posao, naslijedio mito Bracanina Ante Portasa i brčkanje u njegovu

bazenu.

Bilo je kasno kada je shvatio da je njegov prijatelj usred jedne od onih svojih zlovolja što su ga hvatale zbog obiteljskih problema u Engleskoj.

- I have no friends in this country! - hladno mu reče.

Iznenaden i uvrijeđen Duki je napustio ured. Nije mu zamjerio, jer to prijatelji i ne rade, ali mu je zapamtio.

Želeći udahnuti zraka bez i malo prašine, Buki, Baki i Pablo izađoše van skladišta. Cestom je upravo prolazilo vozilo krcato velikim kutijama na kojima je pisalo „Marlboro“. Za upravljačem je sjedio besramni, ali poduzetni carinik.

Buki ga je ispratio smrknutim pogledom.

- Jadne li države! - ogorčeno prokomentira.

Duki je šutio. Samo je duboko uzdahnuo. Znao je da Buki to ne govori zbog moralnih obzira, a još manje zbog domoljubnih osjećaja. Bila je to čista zavist. Iskonska ljubomora što mnogi odvlače blago iz PX-a, noseći ga u svoj brlog. Sve je to mjesecima gledao.

- Za šta si ti tija poginit! - podrugljivo podbode Dukija.

Svi krađu i švercaju, a ti meteš NATO-va skladišta!

Ne mogavši podnositi njegova podbadanja, bez riječi je otišao Sladokuscu u PX.

Sjedio je za stolom i pogledom prelazio preko sivih metalnih ormara. Pred njim su stajale dvije reklamne plastične kese pune cigareta i američkog burbona što ih je uz Zlajinu pomoć kupio u PX-u. Pored njih je ležalo malo pakovnje cigarilosa koje je kupio samo kako bi zabava bila potpunija. Pitao se gdje li su više. Kada je već počeo gubiti živce, začuje slabašne glasove što su dopirali izvana. Čim je vidio kvaku kako se miče, brzo je pognuo glavu i uzeo kutijicu tražeći propisani način za otvaranje.

- A tu si! - iznenadeno vikne Baki kada ga je ugledao.

Odmah potom pogled mu padne na punašne kese. Pablo nezainteresirano podigne glavu, letimično pogleda i njega i Bukija, a onda se bez riječi vrati svome poslu. Pustio ih je da neometano čeznutljivim pogledima gutaju ono za što su mislili da tu slučajno

stoji.

- Vidin, bija si kod svoga Zlaje! - umiljato, poput mačka što kruži oko vrućeg mlijeka, pokuša zapodjenuti razgovor Smečko.
- Ma utrpa mi je to! - nehajno mu uzvratila Pablo.
- Tebi kapa sa svi strana! - podsjeti ga Smečko.
- A di ti to prodaješ? - uključi se i Buki, bez podrugljivog prizvuka.

Pablo ga ni ne pogleda. Izvadi cigarilos iz kutije, pripali ga i usta počne puniti dimom, strogo pazeći da mu ne zaluta u pluća. Ispuhnuvši ga sa strane, usmjeri pogled u Bukijeve oči, pa mu kaza:

- Pablo... no habla... ingles!

Sutra je nastavio s predstavom. Opet je pred njim bila luksuzna roba. Opet su pred njim stajali Buki i Baki.

- Ja vas nikako ne razumim! - prijateljski im se povjeri.
- Kako to misliš? - žurno mu uzvratila Baki.
- Pa... pored našeg PX-a u kojem skoro svak kupuje, vi vanka plaćate duplo skuplje cigarete!

Ništa nisu rekli na tu konstataciju. Samo su zamišljeno uzdahnuli.

- Da niste tako imućni, ja bi van moga nešto sredit kod Zlaje!

- nastavi.

Ništa ne objašnjavajući, Buki najednom napusti kontejner. Baki ga isprati pogledom. Pablo se poboja da bi ga i on mogao napustiti. Zato mu sugestivno reče:

- Pusti Bukija! On je lovaš! Ni ja se ne bi ovin bavija da san na njegovu mistu!

- Al' bi ti to stvarno moga sredit sa Zlajon? - sav zaintrigiran upita Smečko.

Pablo mu lukavo natukne:

- Gurnija san mu u džep malo zelembaća!
- Aha...! Zato je on tako dobar prema tebi!

Čuvši taj spontani zaključak, Pablo se grohotom nasmija.

- Misliš da bez zelembaća ne bi bilo ni robe?
- Pa... ne znan! Nemoj mu reć da san to ja reka!
- Ma šta ti je!

Trećeg dana, opterećen poslovnim brigama, Pablo je u potpunosti zaboravio na obećanje što ga je dao dvostrukom agentu.

- Jesi se vidija ti sa Zlajon? - onako usput, kao iz dosade, upita ga Baki kada su ostali sami.

- Zbog čega? - zbunjeno uzvratila.
- Ono šta si bija govorija za PX!
- A... to! Nisan! Otiću do njega kasnije!

Po obavljenom poslu, stao je pred svog agenta. Predstojio mu je najdelikatniji dio scenarija. Trebao je odrediti visinu njegove plaće. Morala je biti smiješno niska, jer je jedino takva mogla iskreno nasmijati Sladokusaca.

- Otićeš u PX! Tamo će ti Zlajo dat robu! - obrati mu se glasom punim autoriteta.

- To si ti dogovorija s njim? - nesigurno upita budući prijestupnik.

- Ništa ti ne brini! Za to ćeš dobit... Znaš... ni ja tu puno ne zarađujen. Vrimena su zajebana. Velika je konkurencija. Moje cijene ne mogu bit niske ka od ovi iz lučke uprave, carine, policije... Toga si svjestan?

- Jesan. - reče pun razumijevanja.
- Čekaj da izračunan!

Nije računao, već se borio s navalom smijeha. Osjećao je i grižnju savjesti što takvu psinu sprema Bakiju s kojim se prilično sprijateljio. Kako bi je odagnao, prisjeti se dijaloga što ga je nedavno imao s Hitrim.

- Je li te prijatelj častija bar s kavon? - prišavši mu, zagonetno ga je upitao.

- Koji prijatelj?
- Ovi novi!
- Smečko?
- Dobro si ga nazva!
- Nije! A koga on to časti!
- Moga bi! Bar sad kad je pored kuće i stana, kupija još jednu kuću!

- Zajebaješ?! - vikne Pablo ne krijući iznenađenje i razočarenje.

- Slučajno san to sazna priko jednog čovika! Uz more! - povišenim glasom dopuni povjerljivu informaciju.

- Koji je to bjednik! Jeba bi se za kunu! - zaneseno nastavi Pablu otvarati oči.

Ponovno proživjevši tu scenu, bez milosti mu kaza:

- Dobit ćeš pet maraka za kesu!

Videći kako u trenu nestaje žar u njegovim očima, što se do tad strastveno razbuktavao, silno zažali zbog sramotno niske ponude. Uplašen da će mu propasti sav trud, žurno predloži snuždenom Smečku:

- Zašto ti ne bi donija dvi kese! Zarada bi ti bila dupla!

Na poboljšanu ponudu regrut odmah živne, te samouvjereno reče:

- Kad već iden tamo, isto mi je, donija jednu ili dvi! Kad će to bit spremno?

Po obavljenu poslu, uslijedila je isplata, koja je za Pabla bila prava poslastica. Sačekao je trenutak kada se u njihovoj blizini našao Buki. Pružio je Bakiju novčanicu i rekao:

- Evo ti desetica!

Potom se obratio i Bukiju:

- A ti Hitri šetaj po luci ka nika stvar!

Seansu je ponovio i sutradan.

- Evo desetica! Zaslužija si!

Bukiju ovaj put nije ništa govorio. Djelovao je prilično nezainteresirano.

Trećeg dana, vidno ražalošćen što neandertalac Hitri nikako ne upada u jamu što mu ju je iskopao i brižno prekrpio lišćem, Pablo nijemo pruži Bakiju novac što ga je zavrijedio. Ovaj ga spremno uzme, već rutinski utrpa u prednji džep radnog odijela i veselo, poput Bambija, odskakuta iz kontejnera u skladište.

Prošlo je svega nekoliko minuta kada je, kreveljeći se, uletio natrag u kontejner. Sav u čudu, Pablo ga je netremice promatrao uzdignutih obrva.

- Nećeš virovat! I Hitri se oće uključit u posa! - uzbuđeno je diktirao, obuzdavajući ton.

Smečko je od početka osjećao da Pablo nije u potpunosti iskren s njim i da ga zacijelo potplaćuje, ali to nije htio pokazati plašeci se povlačenja ponude. Naletjevši vani na Bukija koji mu se povjerio da bi se i on želio uključiti u posao, naprosto je poludio od sreće. Sada je i on imao nekoga kome će se smijati iza leđa.

- To bi bilo genijalno! - ozareno kaza Pablo, pred očima ugledavši onaj tank pun skorenog ptičijeg izmeta što ga je prao.

- Sad će ti on doć! Pravi se da ništa ne znaš! - upozori ga i žurno odmagli van.

Ubrzo su se vrata otvorila i unutra je ušao Hitri. Nelagodu je bezuspješno prikrijavao. Plašeci se da ga ne preplaši, Pablo ga obzirno upita:

- Que pasa hombre?

Malo se nasmiješivši, započne nesigurno:

- Znaš šta! Svakako neman šta radit! Ako ti triba još šta donit iz PX-a, mogu i ja!

- No problemos! Mañana! - izgovori i svoje posljednje riječi španjolskog.

- Kad će ti to tribat?

- Sutra, reka san ti! Triban se vidit sa Zlajon!

Kada je Hitri otišao, tiho se nasmijao.

Sutra je jednome radniku PX-a dao presavijenu ceduljicu na kojoj je pisalo:

„BOG ZLAJO STOP ŠALJEN TI SVOJE KOLUMBIJCE STOP NATOVARI I HKA MAZGESTOP TVOJ PABLOSTOP“.

To je bila poslastica nad poslasticama. Pred njim u stožeru stajali su Kolumbijci čekajući isplatu. U ruci je držao hrpicu novčanica, a među usnama tanku južnoameričku cigaru čiji dim nije mogao u potpunosti izbjeći pa mu je tjerao suze na oči. Izbjegavajući Bakijev pogled, jer je prijetila opasnost da se obojica predaju smijehu, pružio mu je plaću s riječima:

- Desetica za tebe!

Zatim je pogledao Bukija i deset maraka pružio i njemu,

rekavši:

- Desetica i tebi!

Čim su napustili kontejner, počeo se smijati vrteći glavom.

U skladištu je nabasao na Inspektora Brooka. Nije krio svoje dobro raspoloženje.

- Znaš li što internacionalci govore za onaj hrvatski „free shop“ gdje sam ti kupio ronilačke boce?

- Što?

- Da ga je to za sebe otvorila hrvatska carina i policija! - kaza i slatko se nasmija.

Duki je ostao bez riječi. Ta opaska nije mu baš najbolje sjela. Priča o fantomskom „Duty free shopu“ prelazila je granice.

Isprativši opake najamnike do stražnjih vrata kroz koja su kretali u krijumčarsku akciju, zadovoljno je protrljao ruke. Bukiju je to bio treći odlazak na zadatak.

Vratio se u stožer koji je ujedno bio i financijski centar njegova kartela. Sjeo je i prekrizio ruke. Počeo je zbrajati prihode i rashode. Kartel mu je donosio nevjerojatnu dobit. Njih trojica su za tri minute stvarali zaradu od tri stotine maraka. Nakon što bi Smečku i Hitrome isplatio njihov dio, njemu je ostajalo dvije stotine i osamdeset. Začuo je žamor pred kontejnerom. Stizala je nova pošiljka.

Po njihovim zajapurenim licima zaključio je kako se sigurno zbio nekakav nemio događaj.

- Ja ti ovo više neću radit! - stavljajući robu na stol, resignirano ga obavijesti Buki.

Za njim je stolu prišao i Baki. Svoj teret je odložio bez i jedne riječi. Ipak, vidjelo se da je i on povrijeđen.

- Šta je bilo?! - skoči sa stolice Pablo i upita sav u očaju.

- Svi su nan se smijali u PX-u! - objasni mu poniženi Buki, koji je cijeli život strahovito pazio na svoj ugled.

Pablo nije dvojio ni časa.

Čim je ušao, već je s vrata vidio da je Sladokusac nedavno plakao.

- Obeća si mi da se nećeš smijati!

- Jesan, ali ja to više nisan moga trpit!

- Šta si in napravija?

- Ništa! Kad san in vidija glave kako proviruju kroz vrata, samo san reka: „Evo stižu Kolumbijci!“, a onda san puka od smija!

- To si reka isprid sviju?

- Jebiga! Nisan se moga suzdržat! Nasta je urnebes!

- Reka si in da san ih tako nazva po uzoru na one šta za najmanju sitnicu čoviku razrižu grkljan i izvuku jezik vanka?

- Jesan! - smijući se potvrdi Zlajo.

Pablo ga pronicljivo pogleda u oči.

- Pa nisi in valjda reka i koliko ih plaćan?

To je pitanje ostalo bez odgovora.

- Jesi!

- To i je najslađi dio priče! - prizna mu s velikim osmijehom.

- A isto ti se svidila moja parodija?

- Da svidila!

Nemoj ih više zajebavat! Morat ću to nekako izglatit!

NATO vs. PABLO'S CARTEL

Nakon dugotrajnog, iscrpljujućeg uvjeravanja i svojevrsne psiho-terapije kojom im je iz sjećanja uklonio one ružne trenutke što su ih doživjeli kod zločestog Sladokusa, Pablo je napokon uspio nagovoriti svoje Kolumbijce da se vrate poslu. Presudna je bila njegova primamljiva priča o mogućoj povišici.

- Vidija nas je šef! - zabrinuto mu je rekao Baki dok je polagao robu na stol ispred njega.

Odmah potom, na stol je i Buki položio svoj tovar. Čekajući isplatu, ujedno su čekali i reakciju šefa kartela. Ni trepnuo nije. Ležerno je stavio cigarilos, s kojega se dizao tanki plavičasti dim, u staklenu pepeljaru, pa se mašio za džep. Dok je vadio omanji svežanj novčanica, krajičkom oka vidio je da su brige s lica njegovih ljudi netragom nestale. Prvu novčanicu pružio je Hitrome.

- Evo tebi desetica! - značajno mu reče.

Zatim je drugu pružio Smečku s riječima:

- A evo i tebi desetica!

Pustio ih je da neometano uživaju trpajući zaradu u džepove, dok se on opet posvetio cigarilosu. Vidjevši da ga gledaju, očekujući da im da nekakve naputke, ispuhnuo je dim i s glasom punim autoriteta kazao:

- NATO se neće usudit uđrit na Pabla!

Ispraćajući svoje Kolumbijce na posao narednog dana, veselo dobaci za njima:

- New day, new dollar!

Kada su za sobom zatvorili vrata prostorije kroz koju se izlazilo u stražnje dvorište, okrenuo se i otišao u kontejner za presvlačenje. I tek što je pripalio cigarilos, vrata su se naglo otvorila i na njima se pojavio Smečko. Pablo ga je iznenađeno pogledao. Iza njega je stajao Hitri. Djelovali su zbunjeno i uznemireno.

- Stavija je novi katanac na vrata! - obavijesti ga Baki u jednom dahu.

- Ma ko? - ne snalazeći se priupita Pablo.

- Šef! - stigne brz odgovor.

Ne mogavši vjerovati što čuje, uputi se k stražnjim vratima. Netremice je zurio u sjajni, mesingani lokot, što se najednom ispriječio na njihovu krijumčarskom putu. Smrknuta lica vratio se natrag.

- Najbolje je da mi to prikinemo! spremno predloži niži Kolumbijac.

Ljutiti Pablo odmah ga ošine pogledom. Odsutno je promatrao raštrkanu kolonu lučkih trudbenika, što su se ulicom umrtvljeno vukli k svom odredištu.

- Uđite na glavni ulaz! - odlučno kaza.

- Njemu ispid nosa? - upita Baki.

- Tako je! - stigne kratki odgovor.

Sjedio je za stolom, nervozno pučkajući dimove. Najednom, vrata su se snažno otvorila i u kontejner su žurno ušla dva nosača s kesama punih pića i cigareta u rukama.

- Jebate, skroz je popizdija! Znaš li kolike oči je izbečija kad nas je vidija! - uplašeno ga obavijesti Smečko, dok je žurno na stol polagao robu.

Njegov primjer slijedio je i Hitri. Po silno rumenim obrazima dalo se zaključiti da je i njega preplašio izgled šefova izbezumljena lica. I prije nego su uspjeli Pablu otkazati poslušnost, na vratima se začulo lagano kucanje. Kolumbijci se trgoše prestravljenih lica. No, na njihovu sreću, to nije bio razjareni šef, već njegov pouzdani lojalist, očalinko Šicer.

- Šef je reka da se odma s tin prestane! - hladno ih svu trojicu upozori.

Pokušao ih je pogledati u oči kako bi dobio potvrdu da su shvatili, ali nije uspio. Hitri i Smečkogledali su u pod, dok je Pablo prazno gledao neonsku lampu na stropu. Čim je otišao, oglosiše se zastrašeni Kolumbijci.

- Ja odustajen! - reče Smečko.

- Ija! - pridruži mu se i Hitri.

Pablo im pruži zarađeno, ali bez riječi i bez onog nestašnog smiješka.

Sutra osobno ode do Sladokusca i s robom prođe ispred

šefova ureda, te je odnese u svoj ured, kako je rado nazivao njihovu radničku svlačionicu.

Sjedio je i čekao. Ništa se nije dogodilo. Tek je navečer, na sastanku sa Sladokuscem, saznao za kukavički napad. Naime, Inspektor Brook je toga dana došao u PX i rekao im da robu više ne prodaju Pablu, Bukiju i Bakiju. Iako je to naizgled bio besmislen čin, jer je on tu ipak bio samo običan kupac, svrha je postignuta. NATO je razbio kolumbijsku vezu, stavivši je pod povećalo javnosti. Pablo i njegov kartel bili su osramoćeni i poniženi.

Uklonivši i posljednju prijetnju svojoj budućnosti glavnog šefa male NATO-ve logističke baze, Inspektor Brook je u vremenu što je uslijedilo neprestano sijao od sreće. Svoje dobro raspoloženje, u više navrata, pokušao je prenijeti i na Pabla. No, Pablo se više nije smijao. Potom je uslijedio novi udarac. Saznao je da je Bing obećao ženi da će se posvetiti poštenom životu, te se vratio k njoj u Slavoniju.

Pljuska je stigla i od lukavog Bukija. Bezobziro je zloupotrijebio dobrotu i lakovjernost Inspektora Brooka, te mu slagao kako mora na neizbježnu operaciju i za to dobio mjesec i pol dana u potpunosti plaćenog bolovanja. Dok su mu kolege odrađivale posao, on se smijući bavio privatnim stvarima.

Pljusku je zamijenio šok kada je otkrio nove brazde na autu. Bila je to Blekijeva osveta. Vjerovao je da ga je Pablo namjerno, preko Mamca, navukao na priču o novcima od bakra. Sve mu je naknadno obrazložio Šicer, s kojim je povremeno kontaktirao, smatrajući da preko njega može imati korisne informacije. I konačno, stigao je najbolniji udarac. Njegov dvostruki agent Smečko saznao je od svog pouzdanog doušnika da se Hitri posvuda hvali da mu u životu nikada nije bilo tako dobro. Kako leži na plaži, a dolari sami stižu.

Pablo, kojemu je ugled kopnio poput proljetnog snijega što je nekoć davno osvanuo u njegovoj „Muddy Road st.“, smrknuto je slušao izvješće vjernog Smečka.

Nakon nekog vremena pogleda ga duboko u oči i reče:

- Slobodan si! Ja ću dalje sam!

OSVETA PABLA ESCOBARA

Petak. Rano poslijepodne. Spontano su ispraćali šefa koji je upravo ulazio u automobil s kojim se trebao odvesti u zračnu luku. Nije skrivao radost zbog skorašnjeg susreta s obitelji i engleskom domovinom iz koje je prečesto izbivao. Toplina pogleda lokalnih zaposlenika nagnala ga je da im veselo mahne dok je kretao. Pablo je bio jedini koji ga je gledao potpuno bezizražajno, bradom naslonjen na drvenu dršku svoje velike metle.

- Nisi smija dirat moje Kolumbijce!

- Nisi smija ponižavat Pabla Escobara! - isprati ga zloslutnim mislima.

U ponedjeljak je, kao njegova jednotjedna zamjena, iz Sarajeva stigao g. Miller koji je s njima radio za UN.

- Tko će mi učiniti uslugu? - upitao je okupljene.

- I will! - javi se Pablo odlučnim glasom.

Kasnog poslijepodneva, istog dana, sjeo je u auto i krenuo k Bingovoj kući. Kada su se vrata otvorila, na njima se pojavila njegova majka. Iako je Pabla viđala više puta, nije uspijevala odagnati osjećaj zabrinutosti.

- Dobra večer! - pozdravi je.

- Dobra večer! - uzvratila gledajući ga u oči, pokušavajući otkriti moguću opasnost za svog potomka.

Ne pokazujući nikakvu emociju, mirnog glasa upita:

- Sin vam nije kući?

- Nije. U Slavoniji je. - kaza i dalje ga gledajući u oči.

- A misli li se vraćat ode?

- Ja ti to moj sinko ne znan!

- To san i ja mislija! - reče i zavuče ruku u džep.

Iz njega izvadi presavijenu bijelu kovertu. Ispravi je, te joj je pruži s riječima:

- Oćete li bit tako dobri pa mu dat ovo pismo kad vas jednog dana posjeti?

- Oću! - obeća uzimajući kovertu, istodobno se pitajući što bi to moglo biti.

Prošla su dva dana kada se, s prvim mrakom, kući stao prikradati Bing. Upravo je stigao iz Slavonije. Uvjerivši se da u blizini nema vozila iz kojeg je nenadano mogla iskočiti neka prijeteća prilika, smiono se uputio k ulaznim vratima. Tiho ih je otvorio i još tiše zatvorio. Nečujno je prošao hodnikom, a onda rukom gurnuo pritvorena vrata dnevnog boravka. Odmah su im se pogledi sreli. Na drvenoj stolici, pored stola za objedovanje, obasjana prigušenom svjetlošću jednostavnog luster, sjedila je njegova tužna majka.

- Bog! - s osmijehom pozdravi.
- Bog. - tiho uzvрати.

Potom joj se otme uzdah, nakon čega zabrinuto reče:

- Prije dva dana tražio te je onaj mlađi čovjek.
- Koji? - brzo zapita, ne uspjevši prikriti uzbuđenje.
- Već je tu navraćao.
- Visok?
- Je. Pristojan.

Bing se kratko zamisli, a potom upita:

- Što je rekao?
- Samo da ti predam pismo.
- Pismo? Kakvo pismo? - stade se iščuđivati.

Umjesto odgovora, stara majka mu umornim pogledom, umornim od nečasnog života njezina sina, pokaza na policu starog regala. Uzeo je kuhinjski nož te s njim otvorio kovertu. Izvadio je pismo na kojem je stajalo jedva nekoliko rečenica.

Napregnuvši oči zbog nedostatne svjetlosti, počne čitati:

„Dragi Bing!

Živim za dan kad ćemo se opet srest. Odgrist ću ti uši i pljunit ti ih u lice!“

Duki

Sutradan navečer Pablo je u mjestu naletio na svog dragog prijatelja i bivšeg Bingova nadzornika Macka.

Sav usplahiren zapljusnuo ga je bujicom riječi:

- Slušaj! Nazva me je Bing! Reka mi je da će ti on sve riješiti šta ti je osta dužan! To nije sporno!

Odmah mu je laknulo što se neće morati služiti nasiljem, jer ga je oduvijek mrzio. Ni slutio nije da je Macko već odavno debelo korumpiran. Od početka je znao na koji način Bing uspješno prodaje njegovu robu. Iako su cijene pića i cigareta bile vrlo pristupačne, braćani se nisu otimali o te strane proizvode. Čim je Bing zagrebao po dnu svojih džepova, odlučio je Macka iskušati s nemoralnom ponudom. Smatrao je da je donedavna bogati sin ekonomskih emigranata poprilično zasićen besparicom, pa je stoga bio jako ranjiv i neotporan na mito.

- Ja bih spustio cijene! - bojažljivo je predložio slavonski tat.
- Nemoj to radit ispid mene. - otvoreno ga je upozorio nadzornik Macko.

Kad je Bing spustio cijene na razine tvorničkih, nastala opća jagma.

Posljednjeg radnog dana nakon kojeg se g. Miller trebao vratiti u Sarajevo, dok su drugi žvakali svoje zalogaje, Pablo je ušetao u šefovu kancelariju i za sobom zatvorio vrata.

Privremeni šef je podignuo pogled, na trenutak prestavši igrati poker na računalu. Vidjevši njega, nasmiješi se, pa ga veselo pozdravi:

- Hi, Junior!

Tako ga je zvao dok su zajedno radili za UN.

- Hi! Would you do me a favour? - bez okolišanja reče Pablo, uzdajući se da mu neće uskratiti protuuslugu.

- Of course! - velikodušno uzvрати g. Miller.

Čuvši tu ključnu riječ, iz džepa je izvadio pismo, posegnuo za olovkom sa njegova stola i ubrzo počeo pisati.

Kada je završio, obrati se g. Milleru s riječima:

- Can you give this letter to Shelly?

Zatim mu odlučno pruži papir. Dok ga je čitao, lice mu se uozbiljilo, a čelo namrštilo.

- Do you know what you are doing? - prijateljski ga upita. Bilo je očito da se dvoumi zbog obećane usluge.
- God know's! - odgovori mu Pablo.
- Thank's! - zahvali i krene k vratima.

Na drugom koraku zastane, okrene se prema g. Milleru, pa mu strahovito zabrinuto povjeri:

- Moris se ovdje bavio takvim poslovima da bi svi mi mogli stradati ako to dopije u medije!

- Kakvim poslovima? - iznenađeno upita g. Miller.

- Npr... Moris je bio glavni krijumčar parfema za Sarajevo!

Bio je sam početak novog radnog tjedna, kada je g. Miller prišao svojoj šefici pružajući joj pismo. Gledala ga je sva u čudu, čuvši tko joj ga je poslao.

Počevši ga čitati, čuđenje je smijenila nevjerica, a nevjericu je ubrzo potisnulo zaprepaštenje. Jedva primjetno crvenilo, što joj je izbilo na obraze upozoravalo je na oganj što je najednom planuo u njenoj divljoj prirodi.

Duboko je udahnula, a onda još jednom pogledala napisano.

- Biste li bili tako ljubazni pa mi objasnili zbog čega g. Buki ima tako privilegirani status?

- Zbog čega on to kaže da mu u životu nije bilo bolje. Da leži na plaži, a novac sam stiže?

- Biste li bili tako ljubazni pa mi objasnili zbog čega to on kaže da će tako raditi dokle god bude moguće?

Na kraju pisma stajao je Pablov potpis i završne riječi: „P.S. Ovo nije tajno pismo. Ja stojim iza svake riječi.“

Drzak stil i ironičan ton dovodili su je do ludila. S pismom u ruci otišla je do starijeg, nezgrapnog i vječito mrzovoljnog čovjeka u susjedni ured. Bio je to Mr. Young, šef svih šefova. Kada je vidio način ophođenja tog lučkog radnika koji nije ni imao prava obraćati se šefovima u stožeru, samo je jednu želju imao na umu. Odmah dati otkaz tom drzniku.

Tada se pažljivo umiješao i g. Miller koji je stajao malo iza lijepe Australke.

- Možda to nije pametno. - oprezno reče.

Zaprepaštenje što je uslijedilo nakon što su saznali za Morisove unosne poslove i Pablovu silnu brigu da se to ne sazna, bilo je strahovito.

TRIAL

Popio je posljednji gutljaj jutarnje kave i, spustivši na stol drvenu šalicu što mu ju je iz Finske donio Markku, ustao željan mira i samoće. Zamišljeno je napuštao zajedničku prostoriju, ostavljajući iza leđa graju raspojasanih lokalaca kojima nije teško pao šefov jednotjedni izostanak.

Napustivši skladište zakoračio je na ulicu želeći osjetiti još djelić iščezujuće jutarnje svježine. Nakratko je osmotrio probuđeno kolovoško sunce što se tek spremalo zasjati nemilosrdnom žestinom.

- Ovo će sigurno bit pakleni dan! - dvosmisleno pomisli.

Bio je ponedjeljak i šef je uskoro trebao doći na posao. Nikako se nije uspijevao otresti nelagode što ga je neprestano proganjala.

Nešto poslije devet sati pred skladište je stigao crveni automobil što ga je od g. Morisa naslijedio g. Green. Vidjelo se da mu ta promjena silno godi. Trebao se strpjeti još samo neko vrijeme i novi ugovor s izdašnom plaćom naći će se ispred njega. Sreću nije skrivao. Poput bezbrižnog dječaka šetao je skladištem i veselo mahao kratkim rukama. Potčinjene je pozdravljao kao sebi ravne.

Došavši do radnika s kojim se jako zblizžio, srdačno ga pozdravi:

- Hi Duki!

- Hi. - odzdravi Pablo bez i trunke ushićenja.

Misleći kako ga more osobni problemi, ostavi ga na miru i krene k uredu. Nije znao da ga prate dva tužna smeđa oka. Iako ga je volio kao brata, izdaju mu nije mogao oprostiti.

- You broke my heart*! - snuždeno Duki reče.

Bila su tri sata poslijepodne kada je novi šef začuo zvuk faks-uređaja. Zbunjeno je promatrao kopiju pisma u kojem, na drzak način, njegov radnik, po točkama, drži lekciju njegovoj šefici. Svaki put kada bi ga nanovo čitao, snažne ruke s kojima ga je držao, sve su više od bijesa drhtale.

---

* „You broke my heart!“ reče Michael Corleone bratu Fredu. To je značilo da ga voli, ali da zbog izdaje mora umrijeti

Pablo, koji je stajao ispred ulaza, pitajući se kako je temperamentna Shelly ostala bez reakcije na njegove lijepo sročene rečenice, u trenu je sve shvatio kada je ugledao šefovo zeleno i od bijesa iskrivljeno lice.

Prošao je pored njega, prijeteći ga pogledao, a onda dobacio:

- Ti ćeš vidjet za ono, kad se vratim iz PX-a!

Pablo ga je gledao u snažna leđa dok je žurno prelazio cestu. Sjetno je uzdahnuo, znajući da je to kraj prijateljstva i početak bespoštednog rata. Sve se odvijalo munjevitom brzinom. Šicer je izišao iz ureda i, jednom po jednom, priopćio da je šef sazvaio hitan sastanak u kancelarijama.

Hodajući s noge na nogu, Duki je krenuo prema mjestu gdje je trebao biti uspostavljen prijeki sud. Na njemu je mogao ostati bez posla, a možda i bez života. Jer protiv podivljalog Hulka se nije imalo smisla boriti. Uhvatio je jednu stolicu, pa je odvukao na sredinu, što je i priličilo optuženome. Sjeo je i pogledao na desnu stranu. Ugledao je zabrinuta lica Vukija i Bakija. Zatim se osvrnuo nalijevo gdje se smjestila četvorka, do krajnosti odana svakom šefu. Tajnica i Šicer, a iza njih Boki i trogiranka. Ubrzo je stigla neman izobličena lica i s treskom za sobom zatvorila vrata. S neopisivom mržnjom u očima gledao je Dukija i urlajući počeo nabrajati što je sve dobroga učinio svakome od njih. Zatim je počeo nabrajati što je sve kupio svakome od njih. Pod naletima neporecive istine, svi su, izuzev optuženika, pognuli glave.

- I tako ste mi vratili!!! - urlao je iz sveg glasa.

- Zapamtit ćete ovaj dan!! Vidjet ćete kakav ja mogu biti!! Od danas će za vas biti pravi pakao!!

Hvatao je nove količine zraka i rigao novu vatru:

- I to sve zbog ovog ovdje!!

Vikao je, prstom pokazujući na optuženika.

- Njemu možete zahvaliti za to!!

Što je više gledao Dukija, sve ga je više mrzio.

- Potpuno si potkopao moj položaj ovdje!! Kako si se uopće mogao našim šefovima obraćati na taj način!! Meni se možeš obraćati, a ne njima!!

- But... - započe Duki svoju obranu, ali bi grubo prekinut.

- Shut up!!

- But...

- Shut up!!

Iznerviran neciviliziranim ponašanjem navodno civiliziranog Engleza, Duki se sve više počeo pretvarati u Pabla. Nezainteresirano je kroz prozor promatrao povorku lučkog življa kako se kreće prema kapiji. Nije se osvrnuo ni na zlokobne riječi:

- Ako ti i ostaneš ovdje raditi! Što će s tobom biti, to ćemo vidjeti!

No, začuvši: „Izdao si me!“, neopisiv bijes ga obuze. Odmah zausti da kaže: „Ti si prvi izdao mene!“, ali bi u tren sasječen:

- Shut up!!

Nakon toga uslijedi još strašnija optužba:

- Zabio si mi nož u leđa!

Čuvši to licemjerje, Pablo iz kože iskočiti htjede. Zausti da kaže kako je on prvi njemu zabio nož u leđa, ali bi opet sasječen:

- Shut up!!

Izgubivši volju da se nadvikuje s čudovištem, nanovo se zagleda u povorku trudbenika preplanulih lica. Kada su zamaknuli, duhom se vrati u nemilu stvarnost. Posao mu je visio o tankoj niti. To su svi u prostoriji znali. Zato pogleda hrvatski dio tog malog sabora. Vukija i Bakija. Osjećao je da im ga je žao. Zatim pogleda dobro raspoloženu četvorku. Razočarano pomisli: „Jugoslavenska vlada u Londonu!“. Nitko iz vlade nije znao koju kartu u rukavu ima. Osjetivši kako neman gubi vreli dah, odluči objasniti svoj grijeh.

- Jako je nepošteno to što si napravio radnome kolegi!

Začuvši to, brzo uzvрати:

- A jako je pošteno to što on godinama radi svojim kolegama!

Nakon te opaske nasto muk.

- Zarađuju mu plaću, a on im se smije! Jako pošteno! - nastavi.

- Meni je rekao da ide na operaciju! - vrisne šef, braneći se.

- Ali se hvali da je na plaži!

- To nisam znao!
- Ja jesam!
- Zašto meni nisi rekao?!
- Bio si u Engleskoj!
- Zašto nisi sačekao da se vratim?! Bio sam samo sedam dana!

- Nisam mogao čekati! Ja sam nagle naravi!
- To znam!
Šutnja je kratko trajala.
- Nisi smio poslati pismo Shelly! - vikne Hulk koji se nikako nije mirio sa situacijom u kojoj se iznenada našao.

- Ni Miller nije smio to napraviti! I on mi je zabio nož u leđa! Potkopali ste mi poziciju ovdje! Ispada da sam ja nesposoban!

- Ja nisam napisao da si ti nesposoban! Čak te nisam nigdje spomenuo! Eto, pogledaj! Imaš kopiju mog pisma na stolu!

Na spomen pisma, lice g. Greena se opet izobličilo.

- Nisi smio pisati nikakvo pismo!! - ponovno zaurla.

- Ja sam tvoj šef! Mene moraš kontaktirati!

Slučajan pogled na sat što se nalazio na zidu, podsjetio ga je na to da su četiri sata prošla i da je radno vrijeme završeno.

Do kombija ih je ispratio s prijezirom, dok je Pabla pogledao s nekontroliranom mržnjom.

- Od sutra za vas vrijede nova pravila! Vidjet ćete kakav ja mogu biti! - podsjeti ih na predstojeći teror.

Koliko su bili svjesni kakvi ih trenuci čekaju, moglo se vidjeti ujutro kada su s prvom sekundom radnog vremena svi prionuli nekakvom poslu. Nitko ni spomenuo nije, inače neizostavnu, prvu kavu. Mrkih lica povremeno su pogledavali vrata na uredu, svakog trenu očekujući da se snažno otvore. Minute, duge kao vječnost, teškom mukom se gomilale, a vrata su ostajala nepomična. Najamnici su se s čuđenjem počeli gledati, a onda su se konačno otvorila. Ali ne snažno. Na njima se pojavio zabrinuti Šicer.

Došao je do njih i Pablu obzirno priopćio:

- Zove te šef u ured.

Svi su bili iznenađeni, a ponajviše sam Pablo. Pozivu se nije ni malo obradovao.

- Možda me želi ubiti bez svjedoka! lucidno zaključio.

Nerado se uputio prema skupini spojenih kontejnera, što su stajali u kutu skladišta pored samog ulaza. Činilo mu se da je to prostrana pećina u kojoj boravi opasno čudovište. Stigavši pred vrata, neodlučno zastade. Nikako mu se nije mililo unutra. Kratko se premišljao, a onda, ne uspjevši odagnati tjeskobu, ipak posegne za kvakom pomislivši:

- Ovako je bilo i svetom Juri kad je iša na sastanak sa aždajon! Pregorivši se, otvori vrata i uđe unutra.

- Zatvori vrata. - začuje tihi glas.

Pogledom je prešao po praznim radnim stolovima. Bili su sami. Tek tada oči usmjeri k nemani i u času se skameni. Za stolom nije sjedila nikakva neman, već njegov dragi George. Laktove je držao oslonjene o stol, a ispaćeno lice oslonjeno o šake. Iz vlažnih očiju okruženih ogromnim podočnjacima izvirala je nevjerica i tuga.

Netremice je zurio u Pablovo smrtonosno pismo što je ležalo na stolu između njegovih laktova. Najednom se trgne i, pogledavši Pabla svojim očima punih suza, hrapavim glasom uzbuđeno zapita:

- Znaš li ti tko će zbog ovog pisma dobiti otkaz?

Pablo ga nedužno pogleda, uperi kažiprst u svoja prsa, te kaza:

- Vjerojatno ja!

- Ne nego ja!!! - bolno jaukne.

Pablo ga pomno osmotri, pa se velikodušno ponudi:

- Mogu li ja umjesto tebe dati otkaz?

- Nee!!

G. Greena su prve nevolje snašle još jučer. Nakon što su otišli kući, nazvao je stožer kako bi dobio odgovor što će se dogoditi Dukiju. Javila mu se tajnica s objašnjenjem da su joj zabranili da uopće priča s njim. Noge su mu se odsjekle. Cijelu noć nije mogao zaspati, pitajući se što li to znači. Na posao je došao nešto ranije i

nazvao glavnog šefa. Ovaj ga je odmah upitao kakve je to poslove Moris cijelo vrijeme imao. Čuvši to, tlo mu se izmaknulo ispod nogu. Teškom mukom je promućao da ne zna.

- Gospodin Young je rekao da će doći i popričati s tobom. - malo se pribravši, reče Pablu.

Na njegovu sreću, pred njim Pabla više nije bilo. Bio je tu samo emotivni Duki, razdiran strašnim grizodušjem. Srce mu je krvarilo zbog pogleda na kopiju pisma čija je crna tinta na više mjesta bila razmekšana suzama, što kanuše iz oka dragog čovjeka. Nije ga mogao gledati kako pati.

- Želim znati što ćeš reći šefu? - blago ga upita.

- Hoćeš li mene spominjati? - nastavi g. Green.

- Tebe? - silno se začudi.

- Nemaš pojma koliko si mi bio drag! Strašno mi je žao što se ovo dogodilo!

- Pusti sad to! - prekine ga nestrpljivo šef.

- Što ćeš reći g. Youngu?

- Za sve ću optužiti Morisa!

- Ali on će reći da sam i ja morao znati!

- Slušaj! Za prijatelja ću i lagati ako treba!

- Hm... Pitanje je da li će on to povjerovati.

- A da kažem da mu je Amira bila suradnik, a ne ti?

- Ne znam! Učini kako misliš da je najbolje!

Zadovoljan što je Inspektoru Brooku uspio odagnati dobar dio crnih misli, Duki uzdignuta čela napusti kancelarije i poput pauna krene k zaštitnoj skupini radnih kolega. Nitko od tog trusta mozgova nije mogao dokučiti odakle crpi moć da prkosi i lukavom Šiceru i čudovišnom Hulku. Čim su ostali sami, Baki ga, izgarajući od znatiželje, povuče za podlakticu i s neskrivenim divljenjem zapita:

- Šta je bilo? Zašto si ovoliko osta? O čemu ste pričali?

- Nema više čudovišta.

- Kako?

- Ja san ga ubija. Možete opet na kavu.

- Nemoj zajebavat! Kako si to uspija?

- Sa puno srca. I sa nešto pameti.

- Nemogu virovat! Nevjerojatan si! A šta ti je govoriya?

- Slomljen je. Baš mi ga je ža. Objašnjava san mu kako bi triba nastupit isprid mister Younga! - bez i malo skromnosti objasni mu Duki.

- Ti njemu???

- Jebi ga. Molija me. Mora san mu pomoć da se izvuče iz živog blata u koje je upa!

- On upa??

- Ne gledaj me tako!

WAITING FOR THE HANGMAN

Ništa im nije preostalo, nego čekati na dolazak krvnika koji je mogao obojici navući crnu kapuljaču i povući polugu. U mnogo boljem položaju bio je Hitri. Sasvim legalno izbivao je s posla koristeći bolovanje, čiju su opravdanost potpisivali hrvatski liječnici. Unatoč neizvjesnoj budućnosti, Pablo nije krio sreću što se njegov šef opet toplo i prijateljski odnosio prema njemu. Ipak, bilo je sve uočljivije kako se nešto zbiva u duši Inspektora Brooka. Nesanica ga je neprestano mučila. Sve se više povlačio u sebe. Ugovor za mjesto glavnog šefa nitko više nije ni spominjao. Čak štoviše, šefovi s njim uopće nisu ni kontaktirali. Zato se, dobroćudni nesretnik, veoma obradovao kada je podignuo slušalicu i začuo zvonki glas prekrasne Australke:

- Bilo bi ti pametno iskoristiti sve slobodne dane što si ih nakupio, jer bi ti mogli propasti!

Potpuno je prestao spavati. Preko dana je lutao prašnjavom lukom, očima punih suza. Toliko je to bio tužan prizor da bi i Sladokuscu, koji ga je kriomice promatrao iz osijenčenog dijela svog skladišta, znale ovlažiti oči. Svi su u luci voljeli dobrog Inspektora Brooka.

Hitri je sjedio za stolom, bezbrižno žvačući i pljuvačkom natapajući sočan komad pečenog mesa što ga je, snažnim vilicama, maločas otkinuo. Obiteljska večera bila je u tijeku. Začuo se telefon. Odmah je pogledao ženu.

- Ajde jedan put ti! - pobuni se ona glasno.

- Al' ne znaš da san s posla! - dade mu do znanja da je svojom lijenošću prevršio svaku mjeru.

Nevoljko se stade ustajati, požurivši s gutanjem nedovoljno sažvakanog mesa. Odgejavši se do telefona, podigne slušalicu i poslovnom se ljubaznošću oglasi:

- Molim!

Nedugo potom slušalica mu je ispala iz ruke, a lice preplavio užas. Nikada tako bolan urlik čovjeka što je u agoniji umirao, nije čuo.

- You lied to me!!! - poput strašne jeke odzvanjalo mu je cijelim umom.

Narednih dana nije se puno udaljavao od kuće, plašeći se da u gradu slučajno ne nabasa na tog unezvijenog Engleza.

TRI STRVINARA

Sve su to iz daljine pomno pratila tri gladna strvinara. Strpljivo su čekali tko će od njih prvi izdahnuti, kako bi jurnula na njegovo još toplo meso. Ubrzo se prilika ukazala. Bližio se sam kraj Bukijeva bolovanja. Uskoro se trebao naći, oči u oči, s čovjekom natprirodne snage, kojega je bezdušno prevario. Nadao se da ga je bijes možda napustio, ili barem popustio. Živci su ga potpuno izdali kada je saznao da poludjeli Hulk luta lukom i plaće. Smjesta se odlučio za otkaz. Ta njegova gesta kao da je oslabila stisak šefova iz stožera. Inspektoru Brooku opet je počeo dolaziti san na oči. Nije se više spominjao ni dolazak g. Younga, koji je cijelo vrijeme odgađao susret s nepredvidivim Pablom. A on je, pak, bio ugodno iznenađen kada ga je šef opet pozvao u ured i pitao želi li potpisati povišicu.

- Ako baš moram! - uzvratila gledajući ga u oči.

Dok je tražio mjesto za potpis, začuje riječi pune trnja:

- Jesi li sad zadovoljan?

- Misliš da je sve bilo zbog novca? - upita ga podignuvši glavu.

Šef osta nijem.

Uskraćen za mišljenje, nastavi ga i dalje gledati, pa mu uputi misli:

- Ništa ti Inspektore nisi naučija! Nama ti je važnija osveta od novca!

Znajući da razmišlja o njemu, Inspektor Brook radozno zapita:

- What?

- Mnogo puta sam nekima preveo ono što si rekao.

- So?

- Pa kako sam mogao cijelo vrijeme imati manju plaću od njih?

- To nije bila moja, nego Morisova krivica! - požuri se opravdati.

- Onda ovo nije nikakva povišica!

Narednih dana zdravlje g. Greena se na očigled svih ubrzano popravljalo. Podočnjaci su gotovo nestali, a život vratio u tijelo i dušu.

- Otvara se natječaj za upražnjeno mjesto! - obavijestio je prisutne.

Odmah je nastala pomutnja. Svatko je imao nekog kome je želio pomoći. Ipak morali su priznati da bi prednost trebali imati oni koji su već radili tu i dobili otkaz.

Već s prvim minutama početka natječaja, na stolu g. Greena našla se molba prvog kandidata. Kada ju je šef otvorio i pročitao, jedni su se hvatali za glavu od nevjerice, dok su drugi užasnuti čupali kosu.

- Nije moguće! Nije moguće! - vrištali su.

Bio je to ludi isljednik koji se odlučio praviti da petka trinaestog on nije bio na telefonu. U životopisu, što mu ga je netko napisao na engleskom, tvrdio je da s njim barata vrlo vješto. Naglasio je da se s radnim kolegama svugdje slaže sjajno. Kleo se da na NATO-vu imovinu pazi kao da je njegova.

- Što je njemu?! Je li on lud?! - Pabla upita ozlojađeni Smečko, koji se dobro sjećao njegovih naleta ludila.

- Lud sigurno nije! - dobije brz odgovor.

- Ima posa u našoj firmi! Ima zdravstveno i mirovinsko! Šta još oće?!

- Našu plaću!

Na početku nikome nije bilo jasno kako se njegova molba tako brzo našla na šefovu stolu, ali je Smečko začuđujuće brzo sve kamenčiće poslagao u mozaik. Naime, prestavši s poslom za UN, Bleki je uporno gradio prijateljske veze s Mamcem, čiji je rođak bio šef kadrovske službe, i s utjecajnim Šicerom od kojeg je dobivao vrijedne informacije o zbivanjima u skladištu. Imati njega na svojoj strani, značilo je da mu Bukijeva plaća sigurno neće umaći. Zato, kada mu je javio da je šefu predao njegovu molbu, te ga ishvalio kao čovjeka i kao radnika, nije mu prestajao zahvaljivati.

Saznavši da je i njegov prijatelj Mamac poslao svoju molbu, odmah mu se čelo od briga i bojazni nabora. A kada je čuo da je i

Aki Buzdovan poslao svoju, snažno opsuje:

- Jeba on svoju majku!

GLOGOV KOLAC

Poslije telefonskog razgovora s Mamcem, lice mu se razvuklo u velik osmijeh. Požalio mu se da je obaviješten kako će mu molba biti odbijena zbog toga što već radi za NATO u Divuljama. A, kako su mu objasnili, njihova praksa nije prelazak radnika iz jedinice u jedinicu zbog veće plaće.

Jedini konkurent ostao je Aki, kojega i nije smatrao nekim rivalom. Dapače, bio je potpuni autsajder. Za njega nitko nije lobirao. Osim toga, svima je u svježem pamćenju ostala lukavost kada je ruku stavio u gips.

No nešto nije znao. Boki je donio molbu svoga nećaka, moleći šefa da zaposli njega, a ne Blekija i Akija za kojeg se sve glasnije šaputalo kako mu je biznis krenuo nizbrdicom, a hrčci završili na obiteljskim ražnjićima. Odmah poslije njega, šefu je molbu sa životopisom bliskog prijatelja priložio i Šicer, koji je Blekiju selektivno prosljeđivao informacije. I on je, baš kao i Boki, šefu iznio svoje mišljenje o tome tko bi trebao dobiti Bukijev posao. Započele su dvorske spletki. Toliko su Boki i Šicer salijetali Inspektora Brooka, da je ovaj sve više gubio živce.

- Ja sam tu nemoćan! O tome će odlučiti kadrovska služba u Sarajevu! Ja samo mogu dati svoje mišljenje! - uzaludno ih je uvjeravao.

- Pa daj svoje mišljenje! - nisu mu dali mira.

Pablo je preko Smečka znao da njih dvojica kopaju jame za polugladnog Akija i za novcem raspomamljenog Blekija, ali se nije htio miješati. No, sjetivši se kakvu mu je štetu susjed napravio, počeo je mijenjati stav. Kada mu je neki glas, po svoj prilici sam Sotona, zavodljivo došapnuo: „Oklo za oko, zub za zub!“, ustao se i krenuo u kancelarije, gdje od puča više nije bio rado viđen gost. Došetao je do dijela kontejnera gdje je za stolom sjedio neraspoloženi šef. U njegovoj blizini motali su se Boki i Šicer. Pablo je nezainteresirano gledao oko sebe. U jednom trenutku, nekako više za sebe, ne jako prozbori:

- Možda to i ne bi bilo glupo!

- Šta to? - hladno ga upita Šicer.

Ni on, ni Boki nisu ga voljeli nakon svega što je učinio šefu.

Videći da ga i velike plave oči bivšeg podoficira ispitivački motre, Pablo progovori:

- Rec' da on krade sve šta se ne miče!

Dok je odlazio, osjećao je njihove oči na svom zatiljku.

Njegov odlazak u kancelarije nije prošao nezapaženo. Čim je izišao vani, pored njega se stvorio Smečko.

- Je li? Šta si tamo bija? Nešto si govoriš Šiceru!

- Ma... odnija san in glogov kolac za ludog vampira šta mi je izgriza auto!

Toliko su dva nasrtljivca izludjela Inspektora Brooka, da je, nesretnik, u kadrovsku službu poslao svoje mišljenje da bi posao bolje obavljali oni bez radnog iskustva i bez znanja upravljanja strojevima, od onih koji su to već radili. Svi su bili zadovoljni. Svi osim Akija. Bleki, jer je znao da ima sve potrebne kvalifikacije, Boki, jer je njegov nećak imao pedeset posto izgleda za posao i Šicer, jer je bio uvjeren da njegov prijatelj sigurno pobjeđuje. Iskustvo mu je govorilo da Bokijev mladać nije ozbiljna konkurencija.

Pablu nije promaknulo da ga Baki, u posljednje vrijeme, kriomice pogledava.

- Šta te muči Baki?

- Ma... nešto bi ti reka. Ne mogu virovat da ti toga nisi svjestan!

- Reci! Šta se ustručavaš!

- Ti znaš da nan šef uskoro dobija novi ugovor. Za novo radno mesto.

- Pretpostavlja san.

- Znaš šta to znači?

- Ne znan na šta misliš. Iskreno mi je drago.

- Može tebi bit drago, ali on ti nikad neće zaboravit ono šta si mu napravija! Kad potpiše ugovor, ti mu više ništa nećeš moć! A on tebi oće!

- Mora san ga malo kultivirat. Iako je Englez, nije uvik bija

civiliziran.

- To je! Zna je bit užasan!

- Eto! Je li ti triba reć ono za šperploču!

- Tada me je strašno razočara!

- Vidiš da nije bija svetac!

- U pravu si! Ali nan je isto šef! Ne bi volija da najebeš!

- Misliš da bi se, kad potpiše ugovor, opet moga pritvorit u čudovište?

- Ti ne viruješ?

- Ne znan! Zadnje vrime je dobar prema meni!

- Normalno! Nije baš tako lud!

- Fala ti šta si tako zabrinut za moju sudbinu! Iako te zovu Smečko, imaš ti dobru dušu!

- Ne bi te volija plašit, ali... i one na Butmiru si trisnija! Znan da si ti pametan, ali bit ćeš u jebenoj situaciji! Reci pravo! Šta ćeš in moć!

- Znači... po tvome... čeka me novi rat?!

- Samo se ti zajebaji! Ne bi volija da izgubiš posa! - zabrinuto Baki zaključič razgovor.

Pablo je potpuno smetnuo s uma da tog dana trebaju stići dva ugovora. Jedan za šefa i jedan za novog radnika.

- Ajde pogodi koga su primili! - podsjeti ga Baki.

Zamisli se. Nasmiješeni Smečko s užitkom je testirao njegovu inteligenciju. Brzo je razmišljao. Bila je to lagana zagonetka. Svi su znali da se šef silno založio za Šicerovog prijatelja i Bokijeva nećaka. Osim toga, vjerovao je da su obojica kolega kadri otrovati hranu njegovom susjedu. Pošto je Bokijev nećak ipak bio vrlo mlad, odluči se za Šicerova prijatelja.

- Šicerova čovika! - samouvjeren odgovori.

Ugleda Smečkovu odmahivanje glavom. Iznenađeno podigne obrve i zausti:

- Kako?

- Šta kako?

- Kako je podoficir uspija preveslat Šicera? To mi nikako nije jasno!

- Nije! - stigne neočekivani odgovor.

Pablo se razrogačenih očiju zabljuje u Bakija, koji se sve izražajnije smijuljio.

- Nemoj mi samo to reć! Njega su primili! Pa kako je to moguće! Kako će on s nama raditi, kad ga niko ne želi niti viditi!

- Nisu ni njega.

- ... ???

Ništa ne shvaćajući, Pablo je, namrštena čela, gledao u svog sugovornika koji se dobro zabavljao.

- Kako to misliš? Pa koga su onda?

- Akija! Akija Buzdovana!

- Akija!!! Kako njega?

- Navodno su ovi iz kadrovske rekli da prednost imaju oni šta su ode već radili.

- Po tome ispada da su zamalo odabrali mog susida! Zašto su njega odbacili?

- To nisan uspija otkrit! Al' bi ti volija?

- A ti?

- Hm... Možda bi Boki.

- Aki! Underdog Aki! Toliki je autsajder Aki bija, da su ga zaboravili otrovat!

YOU RANG MILORD?

Kradom su gledali kako uživljeno grize zajuttrak, što ga je donio od kuće, i slasno žvače svaki zalogaj. Činilo se kako nije jeo danima. Dobro očuvanim zubima otkidao je velike komade kruha iz kojih je stidljivo virila tanka salama.

- Aki! - tišinu prekine Pablov glas.

Onaj kome se obratio, u trenu zaustavi vilice i zabrinuto pogleda u njega.

- Kako je u kapitalizmu?

- Ne razumin!

- Pa kako ti je bilo bit kapitalist?

- Zajebano! Ko je moga zamisliti da se može tako najebati! - uzbuđeno je objasnio.

Narednih dana Aki je na poslu davao sve od sebe. Radio je i kad je trebalo i kad nije. Pokušavao se iskupiti za onaj gips što ga je stavio na ruku.

Videći kako su ga neljubazno dočekali Boki i Šicer, Pablu se razmekša srce. Primijetio je da Aki odmah prione nekom poslu, čim dođe u njegovu blizinu. Također je primijetio da odmah prestaje s pričom, čim ga ugleda.

- Iman ti nešto reć! - obrati mu se kada su ostali sami.

Ugledavši smrtno ozbiljan izraz lica, nije mogao a da se ne nasmije.

- Nemoj me zajebavat! - kaza mu vrteći glavom.

- Kako? - kao oparen, trgne se Aki.

- Nisan ti ja šef!

- Znan!

- Šta se onda dižeš kad ja dođen?

- Pa...

- Ja san radnik ka i ti!

- Znan da jesi, ali... znaš...

- Slobodno reci! Šta si čuja za mene?

- U Trogiru san čuja da si smjenija šefa!

- Ha, ha, ha! Nemoj me zajebavat! Pa nisan ja tako opasan!

Vidiš da je živ i zdrav! Doduše, malo je bija plaka, ali je sad dobro! Nisan ti ja loš čovik!

- Nisan ja to mislija! - požuri s objašnjenjem Aki Buzdovan.

Od tog razgovora neprestano je Pablu nudio svoje prijateljstvo. Čak je uspio istisnuti Bakija i stati na njegovo mjesto. No, da će ugled, što ga je dugo vremena mukotrпно gradio, teško sačuvati, Pablo je shvatio kada je primijetio da mu netko uporno njuška po ormaru. Pitao se tko bi mogao biti toliko odvažan i bezobrazan. Oslonio se na svoje šesto čulo. Bio je to Inspektor Brook. Nastojao je pronaći nešto iz PX-a i to podastrijeti kao dokaze šefovima u NATO-vom stožeru. Otkako je potpisao novi ugovor, mržnju naspram njega više nije ni skrivao. Žeđ za osvetom ispunila mu je cijelu dušu. Dukija je ta spoznaja silno žalostila. Našavši još nekoliko puta dokaze otvaranja ormara, strašan bijes ga opet obuze, te se opet pretvori u nekoć opasnog Pabla. Iz skladišta je donio velik komad papira, pa ga, poput postera, zalijepio na zid kontejnera, pored limenog ormara za presvlačenje. Nakon toga je iz džepa izvukao debeli flomaster crvene boje. Završivši s pisanjem, osmotri svoje djelo, a onda zadovoljno spremi flomaster natrag u džep.

Sutra se ništa neobično nije dogodilo. Ali prekosutra jest. Bilo je rano poslijepodne kada ga je Baki uhvatio za rukav i odvukao među kontejnere.

Ne časeći ni časa, odmah uzbuđeno započne:

- Šef nan je bija u kontejneru!

- Šta će on tamo?

- Šta san ti bija reka! Gleda je ono šta si ti napisa na zidu!

- A je li?

- Onda je otiša, pa se vratija sa jugo-podoficiron!

- Aha! Povijest se ponavlja! Doveja je i svog bleiburškog prijatelja!

- Čuvaj se! Više mu nemoš ništa!

- Šta je doveja Crvenog Kmera? Sve piše na engleskom! Šta će mu onda on?!

- Pita ga je šta to znači i zašto si to napisa?

- I? Šta mu je reka?

- Da ne zna!

- Fala bogu da je i on reka jedan put da nešto nezna! Prvon prilikon ću mu brkove iščupat!

Iako je bio vidno uznemiren, Bakiju se najednom osmijeh pojavi na licu.

- Onda ga je upita ko je taj Lazo Lucky! Zamisli!

- Ha, ha, ha! Nemoj zajebavat!

Čuvši Pabla kako se slatko smije, i on si dade oduška, pa se vragolasto zahihoe.

- Šta je onda bilo? - prekine ga nestrpljivi Pablo.

- Onda ga je podoficir odveja vanka da mu pokaže ko je Lazo! Moš mislit kad ga je George ugleda di gura onaj svoj japanel sa kanton! Vidiija ga je iljadu puta!

- Tek mu tada nije bilo ništa jasno!

- Koji si ti luđak! Šta si mu to napravija! Šta ti znače ta imena?

- Pusti sad to! Jesu se vraćali ode?!

- Nisu! Boki je otiša, a on je osta proučavat Lazuu!

A Lazo Lucky je zapravo bio samo Lazo. Prije mnogo godina, teška srca napustio je toplinu doma svoga i trnovitom stazom krenuo niz padine rodnog Grmeča. Kruh, iako tvrd, pronašao je u prašini Sjeverne luke. Bremeniti život malo mu je pognuo leđa. Žestoko lučko sunce na lice mu je nanijelo onu prepoznatljivu patinu svojstvenu nekvalificiranim radnicima. Udarce je upijao šutke poput kamena. Nedaće i strahovi, što ih je proživljavao ratnih godina, donijeli su tugu koja se nastanila u dubini njegovih očiju. Ipak, topline za svakog sugovornika i dalje je bilo. Nikada ga nitko nije vidio da žuri u hrvatski djutić specijaliziran za službene osobe i uposlenike luke. Pohlepa, od koje su bolovali svi, nekim čudom ga je zaobišla.

Duki ga je mnogo puta s divljenjem promatrao kako sa svojim starim dvotočkašem mili cestom. Ponekad bi zastao u sjeni, nakratko napustio vozilo i odnekud izvukao limenku piva, te bi je ritualno otvorio. Tako malo, činilo ga je tako sretnim. Stoga ga je Duki i nazvao Lazo Lucky. Uvjerivši se koliko je pošten i plemenit,

nije si mogao oprostiti što ga je, prvoga radnog dana, zanimjao kao svog čovjeka, zaveden površnim sjajem g. Wrighta.

Sjedeći za stolom u njihovom kontejneru-svlačionici, Pablo je zurio u poster na zidu nasuprot njega. Po tko zna koji put pročitao je imena napisana njegovim rukopisom. Stavio se u ulogu Inspektora Brooka, koji je ponovno došao neovlašteno otvarati njegov ormar, želeći mu demonstrirati apsolutnu moć, što ju je stekao stavivši potpis na novi ugovor. Krenuvši prema ormaru, tražeći nešto protuzakonito, nakon nekoliko koraka pogled mu je pao na velika crvena slova koja zadnji put nisu bila tu. S čuđenjem je počeo čitati:

Lawrence of Arabia

Mr. Wright

Mr. Fox

Inspektor Brook

Lazo Lucky

Pokušavao je odgonetnuti zbog čega je taj veliki poster osvanuo tu. Vrlo brzo je zaključio da bi to moglo biti nekakvo upozorenje. Možda čak i ucjena. Opet je pogledao prvo ime. Pretpostavljao je da bi to mogao biti bivši kolega što ih je napustio. Zatim je prešao na g. Wrighta. On je bio u problemima do grla. Službeno ga je tražilo hrvatsko pravosuđe. Znao je dobro i tko je gospodin Fox. Bio je to Hrvat za kojeg su stranci mahom mislili da je agent PHILIP MORRISA. Sve dok ne bi izišao iz auta i pokazao odoru carinika. Da je tu ipak riječ o gadljivoj ucjeni, zaključio je po inspektoru čije ime se nalazilo ispod te dvojice kriminalaca. Na kraju je pogled uperio na posljednje ime. Nije znao tko je to, niti kakva je njegova uloga u svemu tome. Počeo je osjećati neugodan nemir.

Gledajući ime „Lazo Lucky“ i misleći na zbrku što je izazvalo, Pablo nije mogao a da se ne nasmije. Krajičkom oka je vidio da netko stiže kvaku na ulaznim vratima. Misleći kako se to vraća Baki, ne osvrne se nego nastavi i dalje gledati na poster.

- What the fuck is that?

Bile su riječi što ga trgnuše i natjeraše osmijeh na nečastan

uzmak. Ugledao je ozbiljno lice naizgled mirnog Hulka. Nije volio biti goloruk u zatvorenom prostoru s tom beštijom. Nespokoj ga začas preplavi.

- What? - naivno uzvрати.
- To na zidu? Što to znači?
- To?! Ništa važno!
- Stvarno? Kakva su to imena?
- Skica! To je samo skica!
- Skica za što?

Pablo je šutio. Išlo mu je na živce to njegovo uporno inzistiranje.

- Ti znaš da ja ponekad nešto pišem! - najednom reče i odmah se ugrize za jezik, vidjevši kako ga šef podozrivo gleda.

On je zaboravio da je napisao i ono smrtonosno pismo, ali njegov šef očito nije. Ne pokazujući emocije, hladnim tonom kaza:

- O, yeah.
- Brzo se pribravši, Pablo nastavi:
- Ti znaš da sam ljubitelj engleskog humora?
  - Yeah.
  - Moja najdraža serija je: „Zvonili ste Milord?“.
  - Yeah.

- Pokušat ću napisati scenarij za nešto neobično što se događalo ovdje u luci! Ovo su ti neobični likovi! Možda se to nekome i sviđi!

Ovaj put „yeah“ je izostalo. Šef je razmišljao o svakoj njegovoj riječi.

- Ti znaš da novca imam?! - svoju priču nastavi Pablo.
- O, yeah! - brzim i odlučnim odgovorom mu nešto htjede dati na znanje.
- Potplatit ću sve koje budem trebao, samo da se to probije!
- Yeah.
- Ali, za pisanje sada nemam vremena! Kada ovdje prestanem raditi, to ću završiti!

Bezizražajna lica g. Green je gledao Pabla u oči. On je jedini znao da je njegov potpis na mnogim Morisovim računima u PX-u.

Naivno je u to upao, misleći da njegov prijatelj stvarno tako često ima posla preko glave, da ne može otići i potpisati papire.

Uskoro je napustio kontejner i više se u njega nije vraćao. Između njega i Pabla podignuta je željezna zavjesa. Nastupilo je dugotrajno vrijeme hladnog rata.

T. DEVIL IS BACK

Usred hladnog rata, Pablo je zlovoljan sjedio udobno smješten u sjedištu malenog viljuškara. Piljio je u sivi zid skladišta, nastojeći ne misliti ništa, već samo čekati kraj radnog vremena. Sve mu se manje sviđao njegov nedodirljiv status što ga je stekao. Nije morao raditi ništa. Nitko mu nije prigovarao. Šef s njim nije niti razgovarao, a novac je na kraju mjeseca uredno stizao. Sve bi to nekome drugom bilo primamljivo, ali ne i njemu. Povremeno je silno žalio za svojom metlom i smijehom sa svojim Georgom.

- Nije zli Pablo, baš tako zao. - rezignirano pomisli.

Kao hipnotiziran gledao je zadovoljna lica svojih Kolumbijaca kako njegove novce trpaju u svoje džepove. Od njih je sve i krenulo.

- Hi Duki! - začuje poznat glas, pa pomisli da sanja.

Okrene se s nevjericom i ugleda nasmijanog Tasmanijskog vraga kako mu pruža svoju ručicu. Toliko toga mu je prošlo pred očima.

Previdjevši pruženu ruku, Pablo ga, u njegove nasmijane oči, pogleda sa svojim - punim opasne studeni.

Teško se obuzdavši da ga barem malo ne stisne za vrat, hladno mu kaza:

- Tvoja Amira mi još nije vratila novac.

- Stvarno?! - ustuknuvši i hitro povukavši ruku, misleći da će mu je odgristi, uplašeno reče.

Već nakon nekoliko trenutaka žurno je grabio prema skupini kontejnera, tražeći Inspektora Brooka. Njegova nenadana posjeta bivšem prijatelju imala je svoju svrhu. Ništa kod njega nije bilo

slučajno. Naime, prije izvjesnog vremena dobio je otkaz u Sarajevu. Pošto se u Budimpešti trebao održati veliki skup u svezi razminiravanja pod pokroviteljstvom NATO-a, on je pozvan da održi jedno od predavanja. Kada se otkrilo da je, uzevši dnevnicu, otišao u Englesku, a da Budimpešte nije ni vidio, smjesta je dobio otkaz. Mučen teškom ovisnošću o novom novcu, došao je na ideju da predloži Shelly svoj povratak na staro radno mjesto, što bi automatski značilo i povratak Inspektora na njegovo staro mjesto. Nije znao da mu je Pablo srušio sva brvna i presjekao sve konopce, preko kojih se mogao uzverati do starog broda i kapetanske kabine. Ni pritajeni Hulk nije s osobitim veseljem gledao kako mu se mota oko, teško stečenog, radnog mjesta.

Bila je to mala Pablova zadovoljština. Barem se malo osvetio bradatim vragu koji je zauvijek nestao s balkanskih proplanaka - s čijih je livada slastan nektar sisao. Ujedno je Inspektoru Brooku ojačao poziciju, a za što od njega nije tražio zahvalu.

MR. FOX FROM LONGFIELD

A year later

Sve izgledniji mir u Bosni uzimao je svoj danak. Radna mjesta rođena na tuđoj nesreći počela su polagano umirati. Broj stranih postrojbi drastično se smanjivao, što je za sobom povuklo i mnogobrojna otpuštanja lokalnih uposlenika. U luci su svoje zavežljaje okačili o štap i krenuli put Trogira, tamnokosa djevojka i vidno oporavljeni Aki Buzdovan. Nisu djelovali pretjerano žalosni, jer su uspjeli uštedjeti sve što se uštedjeti dalo. Cijelim putem su zviždukali i pjevušili.

Dan prepun iznenađenja započeo je kada su čuli da će po plaće morati u D.J. BARRACKS. Vozeći se prema kapiji, jako su se iznenadili ugledavši smrknuto Mamčevo lice na vratima hladnjače. U luci je radio isti onaj posao što ga je radio nekoć.

Prije gotovo godinu i pol, velikodušni Mamac silno se potruđi i preko veze nađe posao za prijatelja Blekija. Ovaj napusti siguran posao u hrvatskom skladištu i zaputi se u Divulje gdje ga je čekao jednako plaćen, ali neizvjestan posao u NATO-vom skladištu. Nedugo zatim u bazu za njim stigoše i nerješive misterije.

Mir je i tu donio strah. Mamac je zadrhtao. Ostala mu je samo nada da će mnogo imućniji Bleki, kojemu je i žena radila, postupiti po nepisanom pravilu. Da će dati otkaz, umjesto onoga koji mu je dao posao. Pravio se da ga ne vidi. Bleki i još dvojica dobili su nove ugovore, a svi ostali otkaz. Tako je Mamac opet završio u hladnjači „North Porta“.

Kada je kombi iz Sjeverne luke stigao pred ulaz u Divulje, prema njemu se uputio vojnik u maskirnoj uniformi britanske vojske, želeći im provjeriti isprave. Ostali su paralizirani prepoznavši drago lice. I on je ostao šokiran. Zarumenivši se, smjesta se okrenuo i odmaglio u stražarnicu.

Pažljivo proučavajući životopise trojice preostalih lokalaca, analitičarima britanske vojno-obavještajne službe MI6 posebno je za oko zapeo detalj gdje se Bleki kleo da na NATO-vu imovinu

gleda kao na svoju. To je bio razlog zbog kojega su napravili svojevrsan presedan, te ga obukli u časnu uniformu britanskog vojnika i poslali na kapiju da pregledava civilne kamione, koji su greškom znali ukrcati stvari što su pripadale kraljičinoj vojsci.

- Kuda je izišao naš šator za tisuću vojnika?! - uskoro su vikali čupajući kose.

Svi su se tome čudili, a ponajviše „Bleki undercover“.

Pablo je upravo izlazio iz PX-a, gdje je često kratio vrijeme s uposlenicima, kada je ugledao šefa kako, s nekim nepoznatim čovjekom, ide u njegovu smjeru. U ruci je držao veliku bilježnicu za narudžbe i kupovinu.

Hladni rat između njih dva i dalje je trajao. Pri pomisli da će mu sigurno napomenuti kako mu tu nije radno mjesto, lice mu se odmah namrštilo.

- Hi Duki! Treba li ti nešto kupiti u PX-u? - nenadano ga šef obaspe silnom pažnjom.

Iako je bio zapanjen neočekivanim nastupom, Pablo se brzo snađe:

- Nemam novca pri sebi!

- To nije problem! Donijeti ćeš mi sutra! - stigne iznenađujući odgovor.

Na tren se zamisli. Znao je što bi većina na njegovu mjestu napravila. Uvrijeđeno bi odbili ponudu.

- Pablo, ne budi zlopamtilo! Ljudski je praštati! - promrmlja sebi u bradu.

- Dva ronilačka sata. Dva Danielsa. Dvije šteke marlbora. - nabroji u jednom dahu.

Osjećao je veliko zadovoljstvo što je razdoblje hladnog rata iza njega.

Sutradan, dok je slagao dijelove na policu, učini mu se da je netko u svijetlo-plavoj uniformi dvaput prošao ispred velikih ulaznih vrata skladišta. Podigne pogled, ali ne vidje nikoga. Pomislivši kako je to sigurno priviđenje, ljutito baci jedan metalni dio na policu i krene prema ulazu. Napravio je svega nekoliko koraka, kada je ugledao poznatu garavu glavu kako, poput velikog

miša što njuška u potrazi za sirom, nesigurno proviruje unutar skladišta. Ugledavši Pabla, malo se osokolio i krenuo prema njemu. Znali su se iz viđenja.

- Di ti je šef? - upita.

Umjesto odgovora, Pablo rukom krene prema središnjem kontejneru u kojem se nalazio g. Green, ali se u posljednji trenutak predomisli. Bez riječi se uputi k vratima. Otvorio ih je i ugledao šefa kako zuri u radne papire. Čim ga je vidio na vratima, odmah se namrštio, zaboravivši da je hladni rat gotov.

- What? - neljubazno reče.

Gledajući ga ravno u zelene oči, Pablo mu kaza:

- Your croatian friend is here!

- Who? - glasno upita, kao da mu daje do znanja da mu je već jednom rekao kako u njegovoj zemlji on nema prijatelja.

- Custom officer! Mr. Fox from Longfield!

U tom trenutku gospodin Green je kroz odškrinuta vrata ugledao državnog službenika kako se vrzma oko kontejnera. Tek kada je vidio rumenilo što ga je oblilo, Pablo se okrenuo i otišao.

48 hours later

Završivši s poslom, Baki i Pablo krenuše van, na malu stanku.

- Dobar čovik ovi naš šef! - započne razgovor Pablo.

Baki ga je malo mjerkao ipod oka, a onda povišenim tonom prijekorno kazao:

- Dobar! Dobar! Sad je dobar kad ti je počea opet kupovat u PX-u!

- Sam mi se ponudija! - počne se braniti.

- Ništa meni tu nije jasno! Nakon svega šta si mu učinija, on ti se još ulizuje!

- Ajde, priznaj mi nešto! Za vrime tog našeg rata, jeste li vi mene osuđivali zbog toga šta san mu učinija?

- Pa...

- Znači jeste! - bez oklijevanja ga prekine.

- Nemoj bit dite! Ti si popizdija jer nan nije da da donosimo

whisky!

- Zašto je on tada zaglumija borca za pravdu?
- Dikod te stvarno ne razumin! Zašto bi on pored plaće od šest iljada maraka... Je li šest?
- Ne znan. Možda i više.
- Zašto bi on gleda nekog ko to radi?
- Ne znan. Možda si u pravu.
- Eto! Baš mi je drago da si prizna!

Zadovoljan zbog pobjede u debati, jezikom obliže usne, kao i obično krenuvši s jednog kraja na drugi, pa iz džepa izvadi kutiju cigareta. Dok je pušio, pogledavao je na sugovornika. Oči su mu se malo suzile, a usne počele igrati.

- Ajde reci šta imaš! - ohrabri ga radoznali Pablo.
- Nije volio tračeve, ali od njih nije ni bježao.
- Znaš šta san otkriva?
  - Samo naprid!
  - Otkriva san zašto je naš oćalinko iskopa jame onin vendorima i njihov posa da našen braćaninu!
  - Nemoj zajebavat! To ti je strogo čuvana tajna!
  - Nisan sto posto siguran!
  - Ajde reci! Ja ću zaključit je li to istina!
  - Izgleda da su se Šicer i on prije negdi upoznali!
  - Sigurno!
  - Navodno mu je braćanin reka da bi on tako sposoban bija idealan za vodit njegovu firmu!
  - Ne mogu virovat da će on dat otkaz i prič kod njega!
  - Nee! Kad NATO ode!

Pablo se duboko zamisli. Nakon kraćeg razmišljanja, iznese zaključak:

- Sve ima logike! Znači, Šiceru je cilo vrime u interesu da ta firma dobija šta više poslova i da stalno jača! Bravo Smečko! Kako si to otkriva?
- Nije važno! - obrecne se na njega, odbivši mu odati svoje pouzdane izvore.

Poslije izvjesnog vremena, Pablo iznenada zatraži potvrdu:

- Kad smo mu u garažu iskrcavali onu žicu, neki momak je govoriya di ćemo to stavit. Ja san misliya da mu je to sin?

- Pa je!
- Al' je retardiran?
- Šta oćeš reć?
- Bilo bi normalnije da mu sin preuzme tu tvrtkicu bez uposlenika, nego da to učini neko treći!
- Ti uvijek ideš u detalje! Šta ja znan! Nemoš reć da Šicer nije sposoban!

- To se ne može poreć, ali je braćaninova ponuda neobićna. Nisu oni postali poznati po otvaranju dobrotvornih ustanova.

- Ne viruješ da će to tako ispast?
- Nisan to reka! Samo mi je malo neobićno!
- Misliš da Šicera iko može zajebat?
- Neee! Taj se nije rodija!
- Ija mislin!

Nakratko su zašutjeli, a onda se intrigantnoj temi prvi vratio Pablo:

- Možda smo podcijenili braćanina!
- Na koga bi se ti kladija? - smješkajući se upita Smečko.
- Na našeg oćalinka!
- Ija bi!

Složivši se po pitanju pobjednika, znaćajno se pogledaše, pa nasmijaše. Gledajući ispred sebe, teatralno se zamislivši, Pablo zapoćne novo poglavlje:

- Kad si ti meni otkriva jednu tajnu, moga bi i ja tebi jednu!
- Koju? - ne gubeći vrijeme gukne nekadašnji Kolumbijac.
- Prekjućer nan je u posjeti bija naš vridni carinik.
- Je li? - glasno upita ne krijući iznenaćenje.
- Je, je. - ne podižući ton, odgovori Pablo.
- Šta je tražija?
- Našeg šefa.
- Georga?!
- Dobrog Georga!
- Jesi otkriva zbog ćega?

- A zbog čega bi moga, bivši agente Smečko? Šta bi moga bit motiv?

- Ne mogu virovat da bi George ima posla s njim! - kaza s laganim uzbuđenjem.

- Tu si u pravu! Nije on kriv!

- I mislija san!

- Sad slušaj i ne prekidaj! Nesritnik je osta sam u luci sa pečaton. Ne može živit od nasrtljivih balkanskih švercera. Ni od engleskih civila šta voze one duge kamione. Jednostavno se slomija. Nije više ima snage odbijat. Jučer je, kad smo otišli kući, sija u veliki viljuškar i s njim donija prazan kontejner isprid PX-a.

Zastao je i pogledao Smečka. Netremice je u njega zurio širom otvorenih očiju.

- Kad su ga pieksići ukrcali...

- Ciloga?! - otme se slušatelju.

- Naravno ne! Samo dio! Dakle... Di san sta?

- Znaš ti! Samo me jebeš!

- Dobro! Reka in je da je to za Bosnu! Onda ga je doveza u naše skladište. Nakon šta je PX zatvoren i pieksići otišli svojim kućama, u naše skladište je doša naš carinik. Sa auton je počea pribacivat bakse bilog marlbora.

- Di? Nije mi jasno di?

- Di i uvik.

- Zna si cilo vreme, a nisi mi tija reć! - ljutito mu nabije na nos.

- Nisan smija! Bilo je opasno!

- Šta? Nećeš mi ni sad reć?!

- Nikad o tome nemoj pričat!

- Jesan li ikad...

- On ima nekog u Policijskoj upravi šta mu kida dojava koje su iz luke neki slali!

- Nemoj zajebavat! Zato on tako otvoreno radi!

- Čekaj! Nisan još završija! Cigarete je, ka i uvik, vozija u lučko skladište di su ga, ka i uvik, dočekali lučki radnici. Oni to od njega otkupljuju za nešto nižu cijenu već nekoliko godina. Po noći to iznose vanka kroz rupe u ogradi.

Ubrzano Bakijevo disanje govorilo je umjesto njega.

- I pitan ja tebe, zašto bi neko ko ima toliku plaću... Više od šest tisuća, je li?

Duki je znao da odgovora neće biti. Napokon je i on zašutio. Poslije izvjesnog vremena šokirani Baki zabrinuto reče:

- Pa neće valjda postat gori od onog pokvarenog patuljka!

- Ne znan. Iste su visine.

Činjenica da je Inspektor Brook postao najveći kupac cigareta u PX-u, jako je zabrinula menadžment stranog dijela tvrtke koji se nalazio u Austriji. Stoga pozvaše na Bečki dvor, na kraći odmor, sve zaposlenike i šefa koji je indirektno predstavljao hrvatsku državu. Nutkaše ih najfinijim konjacima i najskupljim cigarama, praveći se da ne vide njihove probušene cipele. Ni mnoštvo darova za slavensku djecu ne zaboraviše.

THE LAST MYSTERY

Bio je to prvi radni dan u luci, nove 2001. Godine. Hladno ranosiječanjsko mrtvilo ogledalo se sa svih strana. Nigdje se nije mogao vidjeti strani vojnik. Posvuda prazna skladišta i pokoji natpis na engleskom jeziku. Sumornu sliku upotpunjavale su usporene i bezvoljne kretnje rijetkih radnika. Baki je šutke skidao lokot sa velikih vrata pored kojih je, na sivom zidu, stajao natpis „SHED No4“. To je bilo sve što je ostalo od njihova šest-godišnjeg boravka u lučkom skladištu, koje im je bilo utočište od tjeskobe egzistencijalne neizvjesnosti. Nijemi zidovi upili su mnoštvo emocija malih, običnih ljudi. Veselje. Patnje. Radosti. Strahove.

- Oćemo li? - Duki, koji je nepomično stajao i posljednji put gledao PX i pusto parkiralište, začuje glas svog prijatelja.

- Valja nan poč u potragu za novin poslon. - s uzdahom mu reče.

- Jesi ukrca metle? - cinično doda.

Bez riječi su se vozili sve do kapije. Pred vratima ružnog i niskog betonskog zdanja ugledaše urednog mladog policajca. I Pablo se u trenu probudi:

- Ovi je policajac mome Zlaji oduzeja slobodu!

- Ovi mladi?

- Baš on! Zbog njega je nesritnik osta bez posla!

- Odakle je, kad se tako drži propisa?

- Iz Imotskog. Tako govore.

- Iz Imotskog?! - čudeći se ponovi preživjeli Kolumbijac.

- Ma... ni ja to ne virujen. Biće iz Vrgorca. Ili omiške Zagore.

Kada su prošli kapiju što im ju je mrzovoljni radnik napokon otvorio, Pablo se opet ogłosi:

- Vodili su ga po policiji, ka nekad vuka po selu. A neš ti Zlaje vuka!

- Hm... Nije bija ni janje.

- Al' ti ga nije ža?

- Je! Je! Kako nije! Samo... isto mi je dikod moga dat koju šteku. - pojada se sjetno.

- E, ali dok ste bili moji Kolumbijci, nije van falilo ni tičijeg mlika! Dobijali ste usuvo, a mogli ste čitat i moju novinu!

- Šteta šta se umiša Inspektor...

- Brook!

- Bilo bi bolje i njemu da nije. Zdravlje si mu oštetiya. Nego... šta je sad sa Zlajon?

- Unajmija je jedan kafić.

- Je li bija na sudu? Sa koliko ga je uvatilo?

- Sa dvi kutije. Tako ti to uvijek bude. Pustili su sto milijuna kuna, a njega su zarobili radi dvi kutije.

- Sto miliona!! - otme mu se snažan uzvik, poslije kojeg utone u sumorne misli.

Progutavši pljuvačku, počne kleti svoju bojažljivu prirodu. U vrijeme najveće otimačine UN-ove imovine, dok su drugi kući dovozili pune kamione, on je svojoj vrijednoj i pametnoj ženici ponosno predao kolut od nekoliko metara bodljikave žice.

- Crni sinko, a šta će nan to! - rekla je glasom punim sažaljenja, u trenu ugasivši sjaj u njegovim lijepim tamnim očima.

Znajući što ga tišti, Pablo ga ne htjede dodatno uznemiravati. Osjećajno ga pusti da na miru i u samoći liže svoje rane. Kako bi mu put od stotinu kilometara bio malo kraći, uzme novine što ih je toga jutra kupio, pa ih počne listati. Oko mu odmah zapne za čudan članak pod naslovom: „MENSA okuplja svoje članove“.

Pročitavši ne naročito zanimljiv tekst, u mislima odluta na razloge osnivanja te mistične organizacije. Nije znao koliko je dugo razmišljao, kada ga u stvarnost vrati Bakijev glas:

- Vidija san jednog iz Segeta šta je radiya u Divuljama sa tvojin susidon!

Podigao je glavu sa novina i, pogledavši agenta, znatiželjno upita:

- I? Je li mu osta u lipom sjećanju?

- Nemoj ništa govorit! On i još jedan iz Trogira su sa njen ušli u kompu. Napunili su cili kontejner raznog materijala.

- Crveni.

- Neman pojma koje je boje bija! Kako ti znaš?

- Bija san kući kad je stiza. Iza njega je išlo vozilo hrvatske policije.

- Slušaj! Nisu ta dvojica nikakvi lopovi! Bez posla su bili dugo vremena. Ovi, šta san priča s njim, obeća je sinu nešto kupiti!

- Ajde... znan šta je bilo. Sutra se krstija i vika: „Srce Isusovo... ukralo!“ Još in je spominja brata policajca koji se okolo raspituje!

- Znaš... nisu oni glupi, ali, pitanje je šta učiniti u toj situaciji!

- On se, izgleda, specijalizira za vas iz trogirске općine! Tuda mu je i čukun-čukun did operira. Očito vas doživljava ka laku lovinu.

Baki je šutio, blago porumenivši. Mislio je na trake. Pablu je opet pogled pao na onaj članak.

- Znaš šta san još sazna?

- Reci Smečko!

- Znaš kako se njima kralo.

- Šta ćemo o tome našem sramu i govorit!

- Ovo je za nevirovat! Kad su se pakirali za odlazak, na kapiju su donili kontejner pun neki skupi lampi. Bojali su se da ih ne ukradu, pa su ih zato donili kraj njega.

- Da ih čuva? - s nevjericom upita Pablo.

- Tako je! - smijuljeći se potvrdi Baki.

- Ha, ha, ha! Stvarno za nevirovat! Ludi Engleza! Dovedi Jacku Trbosjeku prostitutke da ih čuva! Svašta!

- Da ih je ukra, znali bi da je on!

- Isto ih je manija! Je li? Je! Ha?

- Ha, ha, ha! Koji si ti luđak! Nesta je sadržaj kontejnera, ali je nesta i on sa kapije! Tri ga dana nije bilo na poslu!

- Nemoguće!! Ustvari... moguće! Pohlepa mu je blokirala razum! Pa... jesu li mu poslali policiju na kuću?

- To i je najzanimljivije! - otvoreno se smijući odgovori Smečko.

- Treći dan ga je kući nazva šef i pita zašto ga nema na poslu! Da je li sick!

- Nemoguće!! Ne mogu virovat!! - zaprepašteno je vrištao Pablo.

- Ka da ga vidin di mu odgovara: „Yes, I very sick!“ - nastavi oduševljeno.

- Nije ga ni laga! I? Je li se vratija?

- Nego šta! Tija je još i plaću! - objasni mu Smečko.

- Eto ti šta je taj njihov MI-6! - s nevjericom će Pablo.

Odgledavajući sve te zamišljene scene, neprestano je vrtio glavom. Najednom se trgne i pogleda Smečka. Ozbiljno ga upita:

- Ti znaš koliko san u luci rješija misterija?

- Šta je, je! Mora se priznat!

- Sićaš li se kad san odgonetnija kako van administracija u Sarajevu krivo obračunava plaću i svaki misec, tebi, Vukiju i Bokiju, daje pedeset maraka manje?

- Kako se ne bi sića! Tada san se uvjerija da si stvarno pametan! To ni tajnica, ni Šicer nisu mogli riješit!

- Vidiš... ja san se tada uvjerija da san glup! Niste bili vridni ni piće mi platit!

Ne obazirući se na crveno Smečkovu lice, zamišljeno, kao u transu, nastavi:

- Ostala je jedna kojoj nisan dorasta. A možda nije ni cila MENSA.

Duboko uzdahne i upita samog sebe:

- Kako neko s niskim kvocjenton uvik zajebe one s visokin?

Nakon silnog razmišljanja nesigurno pomisli: „Možda zbog imena!“

NORTH PORT

THE END

P.S.

Nadimak „BLEKI“ jedan je od rijetkih koji je izmišljen. Autor ga je dao glavnom junaku kako bi mu zaštitio pravi identitet. Odabrao ga je kao sarkastičan odgovor svima onima koju su, cijeli život, pogrešno vjerovali da je on blekast. Pravo ime krije se u posljednjoj rečenici, a zna ga svaki potencijalni član MENSA-e.

MUDDY ROAD

blues

Suprotno uvjerenju manjeg dijela lokalne zajednice, Duki nikada nije činio veće prijestupe. Pablo, njegov alter-ego što je nastao u surovom okružju Sjeverne luke, kući gotovo da nije ni postojao. Prljavim novcem što ga je Pablo zarađivao, Duki je pomagao učesnike rata koji nisu osiromašili vlastitom krivicom. Molećiva dozivanja čula su se odasvud. Ostao je zatečen brojem onih što mu, pognute glave, nesigurno pristupaše. U iskopane jame posvuda je upadao.

PRIZOR JEDAN

Čim je otvorio vrata kafića, odmah je za šankom ugledao slobodne zidare. Dvojica su odmah pogledala prema njemu. Bili su omamljeni medovinom. Veselo mu mahnuše. Upravo su ispijali državnu pomoć za poticanje poduzetništva. U tome im je svesrdno pomagao mladi koštunjavi čovjek bliskoistočnih crta lica i njegovane crne brade. Đavolji odvjetnik ga zvaše.

- Hajde popij nešto! - reče Dukiju dobroćudni mason. Smjestivši se između njih, odmah osjeti nelagodu zbog blizine Arapina, ali i zbog onog što je znao da uslijediti mora.

- Znaš što nam treba? - upita ga niži od dvojice budućih građevinskih poduzetnika.

- Novčana potpora. - pomirivši se sa sudbinom, ravnodušno odgovori Duki.

Svi se slatko nasmijaše. Osim njega. I dobroćudni mason. I mason krumpirasta nosa. I đavolji odvjetnik.

Toliko bi se znali nalizati njegovih skupocjenih malt-whiskija da bi pali sa skele i zadobili stalan gubitak pamćenja.

PRIZOR DVA

Pred sobom je vidio mladog gojaznog vojnog umirovljenika, kako pokunjeno gleda u pod. Znajući da ima izdašnu mirovinu i da je

dobio prostran stan, nije mogao shvatiti što hoće od njega.

- Znaš... brzo će mi se rodit dite. - nesigurno promuća.
- Baš mi je drago!
- Kad se rodi... volija bi ga slikavat.
- I?
- Ima li u tom tvom free shopu foto-aparata? - stidljivo upita.
- U mome shopu???
- Mislin... tamo di radiš?
- Ima, ima! Šta ti treba kupit?
- Jedan lipi aparat! Bija bi ti strašno zahvalan!
- Nema problema! Daj lovnu i za tu cijenu ću ti kupit jedan!
- Znaš... ako ti to moš za svoju lovnu... pa ću ti ja...
- Nema problema!

Baš kada je htio poći, mladi umirovljenik mu ponizno reče:

- Ako mi još možeš posudit dvista maraka, bija bi ti zahvalan!

Neugodno se osjećajući što i dalje pogledava u tlo, zavuču ruku u džep, pa izvuče traženi iznos. Bio je iskreno dirnut njegovom skromnošću. Nije se mogao sjetiti kada ga je netko pitao tako malo novca.

Bez riječi se najednom okrene i krene k svom autu. Vratio se s paketićem u ruci. Kroz proziran dio mogla se vidjeti boca whiskija sa dvije čaše.

- Evo ti simboličan poklon od mene! Ponekad nazdravite jedno drugom!

PRIZOR TRI

Otvorio je vrata i na kućnom pragu ugledao njega, pognute glave. Pribravši se, neveselo upita:

- Šta si doša?
- Spasi... ako ikako možeš! Hitno mi treba osanst maraka!
- Očeš vratit?
- Kunen ti se da oću!

Otišao je u sobu i otvorio ladicu. Hladno je izbrojao traženi iznos.

- Nikad ti ovo neću zaboravit! - emotivno je zahvaljivao tražitelj zajma.

Kada je nestao u mraku, Duki začuje Pablov glas:

- Zašto si mu da?
- Čuja si ga! Dica su mu gladna!
- Al' mu viruješ?
- Ne!
- Pa zašto si mu onda da?
- Zbog lažnog svjedočenja!

Bio je to jedan od dvojice nasilnika iz osnovne škole. Nikada ga ideali nisu zanimali, tako da rata nije vidio. Načuo je da poludjeli vojnik olako novac dijeli, pa je i on stao u red.

- Zašto toliko pomažeš ljudima? - nije odustajao Pablo u nakani da ga upozori na pogibelj kojoj se sve više izlaže.
- Ne mogu gledat svoj narod kako pognute glave gleda u pod!

* * *

Vozeći starom cestom punom sjećanja, opet je pomislio na luku i novine koje su o njoj pisale prije neki dan. Naime, na privatni račun direktora nenadano se slilo pet milijuna dolara uplaćenih od strane NATO-a. Dva su milijuna odmah plaćena konzultantskoj tvrtci bez uposlenika. Direktor se pravdao da je to novac namijenjen za popravak puta. Nije znao objasniti koji je to put, niti je znao objasniti zbog čega novac nije na računu Sjeverne luke. Neobičnu priču o fiktivnom putu u redakciju „Slobodne“ donio je uzbuđeni Englez, bivši visoki časnik Njenog Veličanstva. Navodno mu je direktorova tajnica mjesecima pripremala vrući čaj. Navodno je u redakciju utrčao kratkih rukava.

Zadubljen u brojanje tuđeg novca, Duki je u posljednji čas pritisnuo kočnicu i tako izbjegao udarac u auto ispred sebe. Tek je tada vidio kolonu što se formirala na cesti. Zbunjeno je pogledavao ispred i oko sebe. Mnoga vozila su se okretala i vraćala natrag. Po tome je zaključio da ni on neće tako lako naprijed. Izišao je iz auta i očima počeo tražiti uzroke zastoja. Sve je bilo mirno, nigdje traga nekakvog sudara. Onda je počeo shvaćati. Stotinjak koraka ispred,

velika gomila mladih ljudi stajala je nasred ceste, ne dozvoljavajući sugrađanima da idu kamo su krenuli. Duki je buntovno krenuo prema njima. Koraci su mu postajali sve teži. Slutio je nešto strašno. Trnci ga prodoše kad je ugledao stijegove u rukama nekolicine. Emocije su navrle. Srce se steglo. Bili su to ratni drugovi. Zatim je pored ceste ugledao mercedes Blekijeva rođaka. Potražio ga je pogledom u sredini. On je uvijek bio kolovođa. Našavši ga, zastao je kao ukopan. Pored njega je, nasmijan, stajao onaj ugojeni umirovljenik što ga je, prije nekoliko godina, onako nasamario za aparat i šaku novaca. Olovnih nogu i bolna srca, Duki je pognute glave nepomično stajao pored ceste. Dok su sada oni gledali pravo, on je zurio u pod, ne mogavši gledati istini u oči. Slomljena srca uputio se prema autu. Sjeo je i prstima počeo prebirati po brojevima na pločici audio uređaja. Uskoro se začula poznata melodija. Vozio je natrag ispraćan riječima: „THRILL IS GONE. ALL I CAN DO IS WISH YOU WELL.“

BROTHER IN ARMS

THE END

DUKI i PABLO

Sišavši sa stranputice, Duki se, žudeći za čestitim životom, otisnuo na more u potrazi za komadićem mira i tišine. Gotovo na samom žalu, dočekao ga je šesnaestogodišnji Danijel, čiji su roditelji prodavali polovicu trošnog kućerka. Nedaleko njega stajao je odeblji mladić kovrčave smeđe kose. Na sebi je imao dotrajalu i dijelom raščupanu jaknu plave boje, koja je zacijelo potjecala iz neke dobrotvorne ustanove. Glave je bio poveće, na kojoj su se isticale mesnate uši i još mesnatiji obrazi. Oči su mu bile smeđe boje. Na jedno oko nije vidio ništa, dok je na drugo vidio tek pedesetak posto. Imao je silnih problema i s kralježnicom, koja se u donjem dijelu odavno počela kriviti. Bio je to dvadeset-osmogodišnji Danijelov rođak, na otoku zvan Brena, ugodan u ophođenju i blage naravi.

Tek kada je naivni Duki predao svoj novac, saznao je da Barba Božota i Barba Lovre uopće nisu podijeljeni. Ubrzo je uslijedio još veći šok. Prišao mu je Brena, lukavo se smijuljeći. Njegova majka bila je sestra Božota i Lovre. Odavno se odrekla svoga dijela kuće i čestice u njihovu korist, samo to, nije ovjereno na sudu.

- Čuj... ja san ti meštar. Znan i inkartavat. Razumin se i u struju. A jeman i drobilicu. Duki ga je otvorenih usta iznenađeno gledao. Nije to bio isti čovjek.

- - A... ode na otoku su ti cjene malo veće! Znaš!

Duki ga je i dalje gledao. Videći ga tako zapanjenog i krotkog, Brena, koji je izuzetno volio meso, ali ga nije često jeo, razvuče usta u podli osmijeh, pa nastavi:

- Ako mi nedaš posla, ja bi materi moga reć da dođe na sud i da se ne odrekne onog ča je njeno!

Duki je užasno promatrao kako se smijulji, uvjeren da je pred njim plijen prepun zelenih novčanica. Pribravši se od šoka, počne pogledavati čas njega, čas poveću rupu na stražnjem dijelu zapuštene okućnice.

- Vidiš li onu rupu tamo?
- Vidin.

- A vidiš li onu škalju kraj nje?
- Vidin.
- E... tamo ću te ubit, bacit u rupu i zatrpāt škaljon. Ni groba nećeš imat.

Bio je to iznenada probuđeni Pablo, koji je dlanovima trljao svoje snene oči.

Brena se neko vrijeme držao podalje od njega, ali kako je počesto mislio na meso, oprez je popuštao.

- Jeli?! Kad ćeš mi dat posla?! Ili će mi mati doć na sud!

Govorio je to Dukiju, dok je ovaj, gol do pojasa, maljem drobio stijene, trpeći ubode gladnih i žednih otočkih obada.

- Dobro, dobit ćeš tisuću maraka za inkartavanje. - napokon mu reče, priznavajući poraz.

- Misliš li ti ikad započēt?! - obrati mu se nakon podužeg vremena.

- Oli neznaš da me boli škina! - dobi odriješit odgovor.

Nije bilo druge nego nastaviti borbu sa stijenama i krvožednim obadima, koji su na njegovu, znojem okupanu kožu, slijetali direktno s oštrim rilima.

- A di je za mene malboro?! - pitao bi ga Brena, koji nije bio pušač, ali je volio pučkati skupe cigarete.

- Oli za mene nemaš viskija?! Mati si da cilu bocu! Koji je ono?!

Duki ga je nutkao skupim stvarima, ničim ne dajući do znanja, da u njemu gleda debelog i slabovidnog obada, prepunog njegove krvi.

Dana kada su sa suda stigli papiri, zgrabio ih je Pablo. To Brena nije znao. Toliko je vrištao da su i jahtaši počeli bježati iz uvale.

- Bože, oprost mi. Zna san da je invalid. Ali... i oni znaju bit neljudi. Zar ne?

Bilo je to prvi put da je popričao s Bogom, nakon tragične kišne noći, kada je stajao pored ceste, blijedog lica obasjanog zlokobnim bojama rotacijskih svjetala.

KRAJ

Opisati Dukija, možda bi najuspješnije bilo kada bi ga se usporedilo sa psom koji je volio ljude. Premda su ga često gazili, i po repu, i po šapama, od njih nije odlazio. Bio je pas sanjar koji je volio gledati kristalno nebo i sjajne zvijezde na njemu, te zaneseno ići za njima. Iznad svega volio je ljepotu. Lijepi cvijet, lijepu priču, lijepu pjesmu.

Pabla bi se također moglo opisati kao psa, ali onog od vuka pripitomljenog. Lajati nije umio, već samo režati i ponekad ugristi. Ljudima, dakako, nije vjerovao.

Ipak, ne bi mu smjeli preteško suditi. Jer on se rodi besane noći, nakon što mu narodna vlast otme auto i pošalje ga u Bosnu. Rodio se u očaju, nemoći i bolu.

P.S.

Naravno da ga nisan tuka. Samo san ga rukavicom po ustima i... Svakako nije triba onoliko skričat. Bar ja tako mislin.

AUTOR